

ວາງສາສະໜາສາດສາດ ບໍລິຫານ

Journal of Social Science, Law and Politics

ຄະນະບໍລິຫານສາດສາດ ສາທາລະນະລັດລາວ

ວາງສາສະໜາສາດສາດ ບໍລິຫານ

ປີທີ ໑ ລຸ້ນທີ ໑ ຂໍ້ມູນ - ສະຫວັນ ຂໍ້ມູນ

1680 2023 - 2102

ປີທີ ໑ ລຸ້ນທີ ໑ ຂໍ້ມູນ - ສະຫວັນ 2023

Vol. 1 No. 1 July - December 2023

วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์
Journal of Social Science, Law and Politics

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2566

Vol.7 No.2 July - December 2023

ISSN 2985-2102

วารสารสังคมศาสตร์ นิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ปีที่พิมพ์

ISSN

จัดทำโดย

ออกแบบปก

พิมพ์ครั้งที่ 1

ปีที่ 7 พ.ศ. 2566

2985-2102

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

113 หมู่ 12 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ

จังหวัดร้อยเอ็ด 45120

โทร. 0 4355 6036 โทรสาร 0 4355 6037

นายสุรัชย์ สีตา

กรกฎาคม 2566

เจ้าหน้าที่
ประจำวารสาร

บทบรรณาธิการ

ในวันนี้ วารสารสังคมศาสตร์นิติรัฐศาสตร์นับว่า ได้เดินทางมาถึงปีที่ 7 ฉบับที่ 2 อันเป็นฉบับส่งท้ายปีเก่าพุทธศักราช 2566 ต้อนรับปีใหม่พุทธศักราช 2567 ที่กำลังจะมาถึง เมื่อมานั่งใคร่ครวญย้อนกลับไปในอดีต เป็นที่ประจักษ์ว่า กาลเวลาช่างผ่านพ้นไปอย่างรวดเร็วนัก เพียงกระพริบตา สรรพสิ่งรอบตัวก็พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปได้จากหน้ามือเป็นหลังมือ ดังคำโบราณที่ว่า สายน้ำไม่เคยไหลย้อนกลับ ฉะนั้น กาลเวลาที่ผ่านไปจึงประหนึ่งสายน้ำที่ไหลผ่าน โดยไม่มีวันหวนย้อนกลับมา เราจึงไม่อาจห้ามสายน้ำให้หยุดไหล เฉกเช่นเดียวกับไม่อาจห้ามกาลเวลาให้หยุดเดิน ทว่าในแต่ละเรื่องราว ในบางครั้งสายน้ำและกาลเวลาก็อาจนำมาซึ่งภาพจำที่เปราะเปื้อนไปด้วยรอยยิ้มและความสุข แต่ในบางทีก็อาจเป็นภาพจำที่สร้างความเจ็บปวด คราบน้ำตา และฉุดรั้งให้ตกอยู่ในภวังค์แห่งความทุกข์

สำหรับสายน้ำและกาลเวลาของวารสารสังคมศาสตร์นิติรัฐศาสตร์ ในวัยที่มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์นี้ เมื่อมองย้อนกลับไปในอดีต เรียกได้ว่า มีทั้งสุขและทุกข์ระคนกัน สุขที่เกิดจากการทำงานอย่างเข้มข้นเพื่อเอาชนะตนเอง ในการก่อร่างสร้างวารสารฯ ให้มีชีวิตและเจริญวัยอย่างมีคุณภาพ ท่ามกลางความขาดแคลนที่รายล้อมอยู่รอบด้าน ทุกข์จากอุปสรรคภายในและภายนอกที่ไม่อาจควบคุมได้ในตลอดระยะเวลาการทำงาน สายน้ำและกาลเวลาของวารสารสังคมศาสตร์นิติรัฐศาสตร์ จึงเต็มไปด้วยลวดลายสีสันอันงดงาม เสมือนภาพเขียนของจิตรกรเอกผู้เลื่องชื่อ นับจากปีพุทธศักราช 2560 กระทั่งถึงวันนี้ วารสารสังคมศาสตร์นิติรัฐศาสตร์ จึงเป็นความภาคภูมิใจอย่างที่สุดสำหรับบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ และเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่า ไม่อาจลืมเลือน

วารสารสังคมศาสตร์นิติรัฐศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2566 ฉบับนี้ประกอบด้วย 9 บทความคุณภาพ ทั้งบทความวิจัยและบทความวิชาการ ได้แก่ 1) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในเหตุที่จะออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2) มาตรการทางกฎหมายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษา ตำบลภูเงิน อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ 3) ปัญหาความรับผิดชอบทางอาญา กรณีพระสงฆ์เสพเมถุนโดยคู่กรณียินยอม 4) ปัจจัยที่มีผลต่อคะแนนที่ได้รับเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ 5) การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม 6) การสำรวจและวิเคราะห์ป้ายร้านค้าภาษาจีน กรณีศึกษา: ชุมชนจีนตลาดเก่าระนอง

7) ปัจจัยทำนายนการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่มาเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว 8) การประเมินความต้องการจำเป็นและแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ และ 9) การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณผู้ประพันธ์และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความทุกบทความ ที่ร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งในการบ่มเพาะสติปัญญาแก่สังคมให้เจริญงอกงามและรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย ท่ามกลางโลกสมัยใหม่ที่ไม่อาจคาดเดาได้ วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์ ยังคงจะมุ่งมั่นที่จะผลิตวารสารคุณภาพ ภายใต้เจตจำนงอันแรงกล้าเพื่อเป็นพื้นที่ของการขยายพรมแดนของความรู้ อันนำไปสู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนมั่นคงต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจวรรณ บุญโทแสง
บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
ปัญหาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในเหตุที่จะออกหมายจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สุภัตรา ลิมป์	1
มาตรการทางกฎหมายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษา ตำบลภูเงิน อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ วระเดช ภาวัตเวคิน และเด่นคุณ ธรรมนิษฐ์ชยุต	25
ปัญหาความรับผิดชอบทางอาญา กรณีพระสงฆ์เสพเมณฑุญญโดยคู่กรณียินยอม ยุทธศักดิ์ ร่มมะเอ็จ	49
ปัจจัยที่มีผลต่อคะแนนที่ได้รับเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ สมาน กาบมาลา	68
การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการ การจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม สิทธิศักดิ์ พรหมสิทธิ์, สุรพงษ์ แสงเรณู และสุกิจจ์ บุตรเคน	88
การสำรวจและวิเคราะห์ป้ายร้านค้าภาษาจีน กรณีศึกษา: ชุมชนจีน ตลาดเก้ารณอง ยุพิน กรณ์ยเดช, ศิริขวัญ ไผ่ทรัพย์ และพิทยา ลิมบุตร	115

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ปัจจัยทำนายนายการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง ที่มาเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว	135
กนกวรรณ ด้านส่งเสริม, เสาวธาร โพธิ์กลัด และวนิดา ดุรงค์ฤทธิชัย	
การประเมินความต้องการจำเป็นและแนวทางการเสริมสร้าง พลังอำนาจครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ	161
อภิชา วัฒนโรจนกร และวิจิต กำมันตะคุณ	
การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด	184
ชานนท์ กุสุริย์ และวิจิต กำมันตะคุณ	
การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์	208
หลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์	208
การจัดเตรียมต้นฉบับเพื่อเสนอบทความ	208
ขั้นตอนการส่งบทความสำหรับผู้ประพันธ์	213
จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ	214
ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ	216

ปัญหาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในเหตุที่จะออกหมายจับ
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
Problem of Protection of Rights and Liberties in
the Cases for Issuing an Arrest Warrant under
the Criminal Procedure Code

สุภัทรา ลิมป์¹
Supattra Limpee²

Received: 22 ก.ค. 2566

Revised: 29 ก.ค. 2566

Accepted: 1 ส.ค. 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้ศึกษาถึงเหตุออกหมายจับ โดยศึกษาถึงหลักการ เงื่อนไข และ การใช้บังคับมาตรการจับของไทยและประเทศเยอรมัน เนื่องจากการจับเป็นการจำกัด สิทธิและเสรีภาพในร่างกายของบุคคล เงื่อนไขในการใช้บังคับจึงต้องเป็นไปตามที่ กฎหมายกำหนดและมีขึ้น เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาดำเนินการไปได้โดยไม่มีปัญหา เท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม กับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอันเกิดจากการใช้มาตรการจับ

¹ นักศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์,
E-Mail: supattraaong@gmail.com

² Master of Laws students, Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University,

จากการศึกษา พบว่า เงื่อนไขของเหตุออกหมายจับตามมาตรา 66 (1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ยังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักของการจับ ทั้งการกำหนดอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี เป็นเงื่อนไขของเหตุออกหมายจับได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานกว่า 89 ปีแล้ว จึงไม่สอดคล้องกับกฎหมายอาญาที่ได้กำหนดอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าสามปี ไว้มากกว่า 170 ฐานความผิด อาจเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานของรัฐใช้มาตรการจับได้ง่ายเกินกว่าความจำเป็น ในขณะที่กฎหมายต่างประเทศได้กำหนดเงื่อนไขในการใช้บังคับไว้อย่างเหมาะสม ดังนั้น เหตุออกหมายจับตามมาตรา 66 (1) จึงต้องนำเงื่อนไขของเหตุออกหมายจับตามเหตุเฉพาะเจาะจงอื่น เช่น เหตุว่าจะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่ออันตรายประการอื่นมาประกอบด้วย และในส่วนของเหตุออกหมายจับตามมาตรา 66 (2) เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปก่ออันตรายประการอื่นโดยการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งเป็นเหตุออกหมายจับในลักษณะการป้องกันสังคมไว้ล่วงหน้าในความผิดที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ กรณีดังกล่าวจึงอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินสมควร จึงควรต้องกำหนดเงื่อนไขให้มีความสมเหตุสมผลเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน โดยควรกำหนดให้ใช้กับคดีในบางประเภทที่มีอัตราการกระทำความผิดซ้ำเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นควรกำหนดเงื่อนไขของเหตุออกหมายจับตามมาตรา 66 โดยให้มีเงื่อนไขในการใช้บังคับให้เหมาะสมเป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักของการจับ ซึ่งอาจนำหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามกฎหมายประเทศเยอรมันมาปรับใช้ โดยคำนึงหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ อันเป็นหลักประกันที่กฎหมายรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้

คำสำคัญ: มาตรการบังคับทางอาญา, กฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา, เหตุออกหมายจับ, การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

Abstract

This article aims to study the conditions for issuing arrest warrants, examining the principles, conditions, and enforcement of arrest measures in Thailand and Germany. Since arrest restricts the rights and freedoms of individuals, the conditions for enforcement have to comply with the law and be carried out to ensure the criminal proceedings proceed without issues. This is essential to make a balance between crime prevention and suppression and the protection of the rights and freedoms of the people arising from the use of arrest measures.

From the study, it was found that the conditions for issuing arrest warrants under Section 66 (1) of the Criminal Procedure Code in Thailand do not align with the primary objectives of arrests. The provision provide that an imprisonment term of over 3 years can be used as a condition for issuing arrest warrants has been enforced for over 89 years. Additionally, it is inconsistent with the criminal law that provides an imprisonment term of over 3 years for more than 170 offenses. It may be an opportunity for the official to take more arrest measures than necessary. However, the foreign laws have established appropriate conditions for enforcement. The conditions for issuing arrest warrants under Section 66 (1) should be based on more specific conditions, such as a risk of flight, tampering with evidence, or engaging in other dangerous activities.

Regarding the conditions for issuing arrest warrants under Section 66 (2), when there is a reasonable belief that the accused may commit other dangerous acts by repeating offenses, issuing arresting warrants can be used as a preventive measure aimed at anticipating potential future social harm before the guilt has been proven. Such approach may unduly impact the rights and freedoms of individuals. Therefore, it is

essential to establish conditions that are proportionate and reasonable, applicable only to certain cases with a high rate of repeat offenses.

Therefore, it is deemed appropriate to establish conditions for the issuance of arrest warrants under Section 66, which are in line with the primary objectives of arrests. These conditions should be adjusted based on the principles and criteria of Germany by taking into account the principles of protecting rights and freedoms, as enshrined in the constitutional law.

Keywords: Criminal Enforcement Measures, Criminal Procedure Law, Reason for Issuing an Arrest Warrant, Protection of Rights and Liberties according to the Constitution

บทนำ

มาตรการบังคับทางอาญา (Compulsory Measures) ที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย อันได้แก่ การเรียก การจับ การควบคุม การขัง การค้น และการปล่อย ซึ่งรัฐจำเป็นต้องใช้มาตรการดังกล่าวเพื่อให้การดำเนินคดีอาญาสามารถดำเนินการไปได้ และไม่ว่ารัฐจำเป็นต้องเลือกใช้มาตรการบังคับใดก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไม่มากนักน้อยตามแต่วิธีการที่เลือกใช้ (คณิต ญ นคร, 2564)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมาตรา 78 บัญญัติหลักเกณฑ์การจับไว้ว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้นไม่ได้ เว้นแต่มีเหตุยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนด และบัญญัติให้ศาลเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจออกหมายจับ โดยเจ้าพนักงานจะต้องแสดงเหตุให้ศาลเชื่อได้ว่ามีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นได้ และก่อนออกหมายจับศาลจะต้องพิจารณาเหตุออกหมายจับตามมาตรา 66

ทั้งนี้ ในการแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าพนักงาน เพื่อให้ได้ความจริงในคดีอาญา จำเป็นต้องใช้มาตรการในการจับ เพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหาตามดำเนินคดี เหตุออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย จึงต้องมีเงื่อนไขในการใช้บังคับอย่างเหมาะสม และต้องเป็นไปตามที่กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขไว้โดยเคร่งครัด เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล มิให้ถูกเจ้าพนักงานของรัฐใช้อำนาจจับได้ตามอำเภอใจโดยไม่มีขอบเขต

แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ศาสตราจารย์เฮอร์เบิร์ต แอลแพคเกอร์ (Herbert L. Packer) นักอาชญาวิทยาชาวอเมริกันได้แบ่งหลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) การควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) เพื่อให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย และ 2) แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (Due Process) (Packer, 1968) ซึ่งแนวความคิดทั้งสองนี้มีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมที่ไม่อาจแยกจากกันได้ อาจกล่าวได้ว่า การที่จะให้เป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมบรรลุผลนั้น จะต้องมีการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม และในขณะเดียวกันการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งอาจไปกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการใช้มาตรการบังคับต่าง ๆ หรือการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรม จะต้องให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทั้งนี้ การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐนั้น ต้องเป็นวิธีการที่มีความชอบธรรมตามกฎหมายและเป็นไปโดยเที่ยงธรรมแก่ทุกฝ่าย (สัญญา ธรรมศักดิ์ และประภาสน์ วยชัย, 2529)

แนวความคิดการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) มุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรม โดยควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมให้บรรลุผลเป็นหลัก เพื่อให้เกิดความสงบและความปลอดภัยแก่สังคม การส่งเสริมและสนับสนุนให้เจ้าพนักงานของรัฐ สามารถใช้มาตรการบังคับเพื่อจับกุมหรือควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาได้ จึงมีความสำคัญต่อเป้าหมาย และรัฐจำเป็น

ที่จะต้องใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ใกล้เคียงกับอัตราการเกิดอาชญากรรมจะทำให้การปราบปรามอาชญากรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐานพื้นฐานว่า จำเลยมีความผิดยิ่งกว่าข้อสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ซึ่งหากรัฐยืนยันตามแนวความคิดนี้ เพียงประการเดียว และให้ฝ่ายผู้ถูกกล่าวหารับภาระในการต่อสู้เพื่ออิสรภาพในขณะที่ยังไม่มีการพิสูจน์ความจริงจนสิ้นความสงสัย จึงยังไม่ถูกต้องเท่าไรนัก เพราะสิทธิและเสรีภาพควรเป็นหลักพื้นฐานที่ผู้ต้องหาสมควรได้รับการคุ้มครอง ตามหลักข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้ถูกกล่าวหายังเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งหากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ความสำคัญและเอื้ออำนวยให้การออกหมายจับเป็นไปโดยง่าย อาจเป็นกรณีที่ขัดหรือแย้งต่อหลักการดังกล่าว ที่คำนึงถึงอิสรภาพของผู้ต้องหาเป็นสิ่งที่ควรจะได้รับคุ้มครอง การยกเว้นให้เกิดการจำกัดเสรีภาพของผู้ต้องหาควรเป็นหน้าที่ของรัฐในการนำพยานหลักฐานมาแสดงให้เห็นว่า มีเหตุผลหนักแน่นและเพียงพอที่ต้องทำการจับผู้ต้องหาได้ เช่น เหตุที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือจะก่อเหตุอันตรายประการอื่น อันจะถือได้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายวิธีพิจารณาที่แท้จริง

แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (Due Process) ซึ่งมีแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เป็นแนวคิดที่ยึดถือกฎหมายที่มีความชอบธรรมและต้องดำเนินการให้เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมาย อันเป็นหลักการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อควบคุมมิให้เจ้าพนักงานของรัฐใช้อำนาจโดยไม่ชอบ โดยการแสวงหาความจริงนั้น ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หากจะดำเนินการก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้นั้น จะต้องดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้ และการพิสูจน์ความจริงว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดต้องพิสูจน์จากพยานหลักฐาน โดยปราศจากข้อสงสัยว่า ผู้นั้นกระทำความผิดจริง แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมิได้ปฏิเสธการปราบปรามอาชญากรรม แต่ไม่ได้มุ่งหมายให้การค้นหาความจริง โดยให้อำนาจเจ้าพนักงานในการใช้ดุลพินิจอย่างอิสระ และเปิดกว้างจนเกินสมควร ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจเกิดข้อผิดพลาดหรือเกิดการกระทำโดยมิชอบ

และไม่อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐที่จะควบคุมได้ การดำเนินกระบวนการต่าง ๆ ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพอันเกิดจากการใช้มาตรการบังคับทางอาญาจะต้องเป็นที่แน่ชัดแล้วว่าบุคคลนั้นน่าจะได้กระทำผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ (คณิต ณ นคร, 2564)

กระบวนการยุติธรรมจะเกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริงได้ จะต้องให้คุณค่าทั้งการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยดำเนินการให้เป็นไปและสอดคล้องทั้งแนวความคิดการควบคุมอาชญากรรม และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลประกอบกัน

“หลักการตรวจสอบ” (Examination Principle)

การใช้ “หลักการตรวจสอบ” (Examination Principle) ในการดำเนินคดีอาญาคือเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา โดยองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญาจะต้องตรวจสอบความจริงให้ชัดเจน เกี่ยวกับข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่สำคัญ ได้แก่ ข้อเท็จจริงของเรื่องที่มีการกล่าวหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งการตรวจสอบความจริงในคดีอาญามีสองชั้น คือ การตรวจสอบความจริง ในชั้นเจ้าพนักงานและการตรวจสอบความจริงในชั้นศาล การตรวจสอบความจริงชั้นเจ้าพนักงาน คือ การสอบสวนและสังคดีของพนักงานอัยการ ซึ่งจะต้องมีความเป็น “ภววิสัย” (Objectivity) โดยมีเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับการสอบสวนอยู่ 2 ประการคือ การรวบรวมพยานหลักฐานกับการใช้มาตรการบังคับ (คณิต ณ นคร, 2564)

การดำเนินคดีอาญาของไทยในการตรวจสอบความจริงในชั้นเจ้าพนักงานนั้น แตกต่างกับการตรวจสอบความจริงในชั้นเจ้าพนักงานของประเทศเยอรมันที่มีการตรวจสอบของพนักงานอัยการตั้งแต่เริ่มต้นคดี โดยการดำเนินคดีอาญาของไทยอำนาจสอบสวนอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานอัยการ (ประพันธ์ นัยโกวิท, 2561) กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น หน่วยงานที่รับผิดชอบในการสืบสวนและสอบสวนคือ พนักงานสอบสวน ส่งผลดุลพินิจในการตั้งข้อหาในการกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหา

และการใช้มาตรการบังคับทางอาญา เช่น การจับ การค้น อยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนเพียงฝ่ายเดียว โดยพนักงานอัยการไม่ได้เข้าร่วมในการตรวจสอบกับพนักงานสอบสวนมาตั้งแต่ต้น จึงอาจทำให้การเกิดการตั้งข้อหาที่คลาดเคลื่อนและมีการใช้มาตรการบังคับทางอาญาที่เกินกว่าความจำเป็นได้ และการตรวจสอบความจริง ในชั้นเจ้าพนักงานของไทยอาจได้ความจริงแท้ในวัตถุแห่งคดีอาญาที่ไม่ครบถ้วน ทั้งนี้คำว่า “วัตถุแห่งคดีอาญา” คือ ข้อเท็จจริง 2 ประการดังนี้ (ธานี วรภัทร์, 2562)

1) ความจริงที่เป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ข้อหาฐานความผิด

2) ความจริงที่เป็นประวัติของบุคคลผู้ถูกดำเนินคดี ประวัติความเป็นมา ความประพฤติเป็นอาชญา

ทั้งนี้ในประเทศเยอรมันได้มีการนำหลักการตรวจสอบมาใช้ตั้งแต่ในชั้นเจ้าพนักงาน โดยพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจะต้องร่วมมือกันในการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะกระทำได้ เพื่อให้ได้ความจริงอันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยการรวบรวมความจริงที่เป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ข้อหา ฐานความผิดและรวบรวมความจริงที่เป็นประวัติของบุคคล ผู้ถูกดำเนินคดี ประวัติความเป็นมา ความประพฤติเป็นอาชญา และต้องทำงานร่วมกันอันเป็นการตรวจสอบค้นหาความจริง ตามหลักสอบสวนฟ้องร้องเป็นอำนาจเดียวกัน (คณิต ณ นคร, 2564)

ด้วยเหตุที่ประเทศไทยมีการแยกส่วนของการทำงานในชั้นเจ้าพนักงานออกเป็นสองส่วน ในการตรวจสอบค้นหาความจริงไม่ได้เป็นไปตามหลักการตรวจสอบย่อมส่งผลกระทบต่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อันเป็นกฎหมายที่มุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและยังเป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ด้วย ส่งผลให้การกระทำของรัฐเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลสามารถทำได้ โดยเจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้ใช้ดุลพินิจได้เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการจับหรือการขังผู้ต้องหาที่จะต้องพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่ออันตรายประการอื่นอีกหรือไม่ด้วย แม้ในการสอบสวนดำเนินคดีอาญาจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับในการควบคุมตัวผู้

ถูกต้องหาไว้ก่อน เพราะหากไม่มีตัวผู้ต้องหาแล้ว การฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลก็ไม่อาจกระทำได้ โดยจุดมุ่งหมายหลักของการควบคุมตัวระหว่างดำเนินคดีก็เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปโดยเรียบร้อย และเพื่อประกันการมีตัวตนของผู้ต้องหาหรือจำเลย หลักการตรวจสอบจึงควรนำมาใช้ตั้งแต่ขั้นกำหนดคดีด้วยอันเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาตั้งแต่ต้น

วัตถุประสงค์ของการจับ

ณรงค์ ใจหาญ ได้ให้ความหมายวัตถุประสงค์หลักของการจับ ซึ่งมีอยู่ 4 ประการ ดังนี้ (ณรงค์ ใจหาญ, 2556)

1. เพื่อนำตัวผู้ที่มีหลักฐานว่าน่าจะเป็นผู้กระทำความผิดมาควบคุมหรือส่งฟ้องต่อศาล
2. เพื่อป้องกันมิให้ผู้นั้นก่อเหตุร้ายหรือกระทำความผิด
3. เพื่อป้องกันมิให้ผู้นั้นไปข่มขู่พยานหลักฐานหรือยักยอกพยานหลักฐาน
4. เพื่อดำเนินการกับผู้ต้องหาตามที่กฎหมายกำหนด

การจับจึงต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ของการจับประการใดประการหนึ่ง เมื่อพิจารณาเหตุออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งบัญญัติเงื่อนไขในของเหตุออกหมายจับ โดยพิจารณาว่าสอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจับแล้วหรือไม่ กรณีนี้มีข้อน่าพิจารณา กล่าวคือ มาตรา 66 บัญญัติว่า เหตุที่จะออกหมายจับได้มีดังต่อไปนี้

1. เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ
2. เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียก หรือตามหมายนัด โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี

ทั้งนี้ มาตรา 66 มีเงื่อนไขในทางเนื้อหาของเหตุที่จะออกหมายจับ 2 ประการ ประกอบกันคือ (คณิต ณ นคร, 2564)

1. การมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลน่าจะได้กระทำความผิด และ
2. การมีเหตุที่เป็นการเฉพาะเจาะจง

เหตุออกหมายจับประการแรกกรณีการมีหลักฐานสมควรว่าบุคคลน่าจะได้กระทำความผิดอาญาหมายความว่า การมีหลักฐานที่เป็น “ภาววิสัย” (Objectivity) ซึ่งไม่ใช่เพียงความสงสัยเลื่อนลอย อย่างเช่น คำขัดทอดของผู้ต้องหาอื่นเท่านั้น โดยการมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลน่าจะได้กระทำความผิดอาญาถือเป็นเหตุแรกที่ศาลจะพิจารณาว่าจะออกหมายจับบุคคลได้หรือไม่ และจะต้องประกอบด้วยเหตุเฉพาะเจาะจง เหตุใดเหตุหนึ่งประกอบด้วย ซึ่งเหตุที่เป็นการเฉพาะเจาะจงนั้น มี 4 เหตุ ดังนี้

- (ก) เหตุอันเนื่องจากความร้ายแรงของความผิดอาญา
- (ข) เหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี
- (ค) เหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และ
- (ง) เหตุอันควรเชื่อว่าจะก่อเหตุอันควรอันตรายประการอื่น

เมื่อพิจารณาเหตุออกหมายจับตาม มาตรา 66 (1) ที่ถือเอาอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี อันมีผลเป็นการใช้บังคับมาเป็นเวลานาน กล่าวคือ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ยึดถืออัตราโทษดังกล่าว ซึ่งใช้บังคับมาตั้งแต่ประเทศไทยบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใน พ.ศ. 2477 โดยปัจจุบัน ประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติความผิดเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก และฐานความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี มีจำนวนมากกว่า 170 ฐานความผิด จึงถือเป็นเกณฑ์ในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายอาญาที่บัญญัติโทษสูงขึ้นมาก กรณีดังกล่าว ไม่มีความเหมาะสมต่อการใช้บังคับกฎหมาย ทั้งการกำหนดให้ถืออัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี ความผิดอาญาร้ายแรง จึงยังไม่มีเหตุผลอธิบายได้ว่า เหตุใดกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดไว้เช่นนั้น และได้เป็นไปในทิศทางเดียวกับการให้ความหมายของความผิดอาญาร้ายแรง ตามกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา มาตรา 176 บัญญัติว่า “ในชั้นพิจารณา ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ เว้นแต่คดีมีข้อหาในความผิด ซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้น กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือสถานหนักกว่านั้น” อันถือว่าอยู่ในฐานะที่เป็น

บทบัญญัติกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งตามหลักการตีความตามความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบของกฎหมาย และไม่ว่าพฤติการณ์แห่งคดีร้ายแรงเพียงใด กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยไม่ได้รับฐานความผิดไว้เฉพาะว่า จะต้องเป็นความผิดที่มีความร้ายแรงเพียงใด ทั้งยังไม่ปรากฏว่า เหตุออกหมายจับตามมาตรา 66 (1) มีเหตุผลจำเป็นในการที่จะเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแต่ประการใด อันมีความมุ่งหมาย 3 ประการ คือ เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปโดยเรียบร้อย เพื่อเป็นการประกันการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินคดี หรือเพื่อประกันการบังคับโทษ จึงเป็นเหตุออกหมายจับที่ไม่เป็นตามวัตถุประสงค์หลักของการจับแต่ประการใด

เหตุออกหมายจับตามมาตรา 66 (2) จะต้องมิเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ประกอบด้วย

1. มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี เหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีนี้เป็นข้อเท็จจริง ซึ่งผู้ขอออกหมายจับได้รายงานให้ศาลทราบประกอบคำขอออกหมายจับบุคคลนั้น ๆ หรืออาจเป็นกรณีกฎหมายสันนิษฐานให้ถือว่า มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี ตามมาตรา 66 วรรคสอง คือ บุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง เช่น กรณีบุคคลต่างด้าวหลบหนีเข้ามาในราชอาณาจักรย่อมถือว่า ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือบุคคลซึ่งไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัด โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ทั้งสองกรณีดังกล่าวเป็นเหตุที่จะขอออกหมายจับได้ ไม่ว่าความผิดอาญานั้นมีอัตราโทษอย่างสูงสามปีหรือต่ำกว่านั้น

2. มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน เหตุที่จะออกหมายกรณีนี้ เช่น ผู้ถูกกล่าวหาจะไปทำลายแก้ไขเปลี่ยนแปลง ปิดบัง อำพราง หรือปลอมแปลงพยานหลักฐาน การชักจูงพยานบุคคลด้วยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเหตุดังกล่าวนี้ถือเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความยากลำบากต่อการค้นหาพยานหลักฐาน และการพิสูจน์ความจริงได้

3. มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น เช่น ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่ออันตรายโดยการกระทำความผิดซ้ำ เหตุการณ์กระทำความผิดซ้ำจึงถือเป็นเหตุอันตรายประการอื่น

พิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า เหตุออกหมายจับตามมาตรา 66(2) มีความสอดคล้องต่อวัตถุประสงค์ของการจับประการใดประการหนึ่งใน 4 ประการ คือ เพื่อนำ

ตัวผู้ที่มีหลักฐานว่า น่าจะเป็นผู้กระทำความผิดมาควบคุมหรือส่งฟ้องต่อศาล เพื่อป้องกันมิให้ผู้นั้นก่อเหตุร้ายหรือกระทำความผิด เพื่อป้องกันมิให้ผู้นั้นไปชมชู้ พยานหลักฐานหรือยกย้ายพยานหลักฐาน หรือเพื่อดำเนินการกับผู้ต้องหาตามที่กฎหมายกำหนด

ในส่วนของเหตุแห่งการออกหมายจับเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปก่อเหตุ อันตรายประการอื่นโดยการกระทำความผิดซ้ำตามมาตรา 66(2) ยังคงมีปัญหาในการตีความ ในการใช้บังคับกฎหมาย โดยเหตุออกหมายจับเพราะเชื่อว่าผู้กระทำความผิดจะไป กระทำความผิดซ้ำ กฎหมายบัญญัติให้เป็นเหตุออกหมายจับอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรกในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 และเป็นเหตุออกหมายจับที่มีลักษณะในการป้องกันสังคม (Social Prevention) (คณิต ณ นคร, 2564) อันไม่เกี่ยวกับความผิดที่กระทำ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อควบคุม และป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดไว้ล่วงหน้าในความผิดที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ว่า ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ซึ่งอาศัยแต่เพียงเหตุอันควรเชื่อว่าจะไป กระทำความผิดซ้ำ และยังไม่มีความจำเป็นในการประกันการดำเนินคดีอาญา แต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีปัญหาอาชญากรรมค่อนข้างสูง โดยที่ผ่านมา ปรากฏว่ามีกรณีการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งสร้างความหวาดกลัวและก่อให้เกิดเหตุสะเทือนขวัญแก่ ประชาชน เช่น คดีฆาตกรรมและชิงทรัพย์ คดีฆาตกรรมต่อเนื่อง คดีข่มขืนกระทำชำเรา ต่อเนื่อง คดีข่มขืนกระทำเราและพรากผู้เยาว์ และจากสถิติของกรมราชทัณฑ์คดีที่มี อัตราการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 พบว่าความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายและความผิดเกี่ยวกับเพศมีอัตราการ กระทำความผิดซ้ำที่ค่อนข้างสูง (กรมราชทัณฑ์, 2565) จะเห็นได้ว่าลักษณะของการ กระทำความผิดซ้ำนั้นไม่ได้เกิดในคดีทุกประเภท ดังนั้น การบัญญัติเหตุออกหมายจับ กรณีการกระทำความผิดซ้ำ จึงควรใช้บังคับกับคดีบางประเภทเท่านั้น โดยเหตุที่ศาลจะออก หมายจับได้นั้น ต้องได้สัดส่วนกับความสำคัญของคดีและโทษทางอาญา โดย ความสำคัญของคดีอาจพิจารณาจากโทษที่ศาลกำหนด ประเภทคุณธรรมที่กฎหมาย ค้ำครอง และรูปแบบของการกระทำความผิด หรือผลกระทบต่อสังคมที่เกิดจากการ กระทำความผิดด้วย

เหตุออกหมายจับเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่า จะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น โดยการกระทำความผิดซ้ำ เป็นเหตุออกหมายจับได้ในทุกฐานความผิด จึงอาจเป็นเหตุให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจกระทำการก้าวล่วงต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับได้ง่ายเกินกว่าความจำเป็น จึงมีความจำเป็นจะต้องกำหนดเงื่อนไขให้ใช้ได้กับในคดีบางประเภทที่อาจเกิดการกระทำความผิดซ้ำได้เท่านั้น เช่น ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ เนื่องจากเป็นคดีประเภทที่มีการกระทำความผิดซ้ำที่ปรากฏสถิติค่อนข้างสูงที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

เมื่อพิจารณากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน จะเห็นได้ว่าการบัญญัติเหตุออกหมายจับเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำไว้ในมาตรา 112a กรณีที่ปรากฏความสงสัยโดยชัดแจ้งในความผิดเกี่ยวกับเพศ ลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ วางเพลิงเผาทรัพย์ ทำร้ายจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย โดยมาตรา 112a จะจำกัดให้ใช้ในบางกรณีหรือใช้กับความผิดบางประเภทเท่านั้น

การใช้มาตรการบังคับทางอาญาที่ถูกต้องและเหมาะสมจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก มาตรการบังคับในทางอาญาจะต้องมีความเป็นภววิสัย และมีเหตุผลที่สามารถอธิบายต่อสาธารณะได้ถึงความจำเป็นในการใช้มาตรการบังคับดังกล่าว การจะใช้มาตรการบังคับใดจึงต้องคำนึงถึงสาระสำคัญในหลายปัจจัยด้วย ซึ่งหากการใช้มาตรการบังคับทางอาญาไม่มีเหตุผลว่า เหตุใดจึงต้องใช้มาตรการดังกล่าวแก่ผู้กระทำความผิดแต่ละราย โดยเหตุที่ต้องพิจารณาจากผู้กระทำความผิดแต่ละรายนั้น เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาจะต้องพิจารณาถึงพฤติการณ์ในการกระทำความผิด และจะต้องพิจารณาถึงตัวผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญประกอบกัน (คณิต ณ นคร, 2564)

เงื่อนไขในการออกหมายจับของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

จากการศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน ในเรื่องการควบคุม (Untersuchungshaft) และเหตุออกหมายจับตามกฎหมายไทย มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการใช้บังคับกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงอาจเกิดขึ้นในประเทศไทยในลักษณะเดียวกัน การควบคุมตามกฎหมายเยอรมันไม่ได้หมายถึงการควบคุมที่เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนตามแบบอย่าง

ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการจับ การควบคุม และการขังด้วย นักกฎหมายเยอรมันเข้าใจกระบวนการทั้งหมดนี้ว่าเป็นเรื่องเดียวกัน คือ การควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

เหตุออกหมายจับของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นประกันการดำเนินคดีอาญาขั้นกำหนดคดี (Erkenntnisverfahren) และชั้นบังคับคดี (Vollstreckungsverfahren) นอกจากการจับจะมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ให้ได้ตัวผู้ต้องหา มาขังไว้เป็นการชั่วคราว และเพื่อเป็นการประกันการดำเนินคดีอาญาในชั้นกำหนดคดี หรือชั้นบังคับคดีแล้ว กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันยังได้บัญญัติถึงเงื่อนไขเชิงเนื้อหาในการออกหมายจับไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ความสงสัยโดยชัดแจ้ง (Dringende Tatverdacht)

ความสงสัยถือเป็นกุญแจสำคัญของการดำเนินคดีอาญา การใช้มาตรการบังคับทางอาญาก็ได้อาศัยเหตุแห่งความสงสัยมาเป็นเงื่อนไข โดยในการออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหาซึ่งถือว่าเป็นมาตรการที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาเป็นอย่างมาก การกำหนดระดับความสงสัยจึงต้องมีความชัดเจนถึงระดับว่ามีความสงสัยโดยชัดแจ้งให้เป็นเหตุในการออกหมายจับบุคคลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (Strafprozessordnung -StPO) มาตรา 112 วรรคหนึ่ง

“ความสงสัยโดยชัดแจ้ง” หมายความว่า ปรากฏความเป็นไปได้สูงว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดอาญา และมีความเป็นไปได้ที่จะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ ทั้งมีเงื่อนไขในการให้อำนาจดำเนินคดีอย่างครบถ้วน ความสงสัยโดยชัดแจ้งมีความเข้มข้นกว่าความสงสัยเบื้องต้น (Anfangsverdacht) อันเป็นระดับของความสงสัยที่กฎหมายบัญญัติให้เริ่มดำเนินการสอบสวนคดีอาญาได้ และเข้มข้นกว่าความสงสัยตามสมควร (Hinreichende Tatverdacht) อันหมายความว่า จะต้องปรากฏความเป็นไปได้ว่า รัฐจะสามารถพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นศาลได้ และศาลจะพิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหามีความผิดซึ่งเป็นความสงสัยในระดับที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลและศาลต้องประทับฟ้องคดีไว้พิจารณาด้วย ดังนั้น การออกหมายจับจึงมีได้เมื่อปรากฏความสงสัยโดยชัดแจ้งเท่านั้น อันถือ

เป็นการสร้างหลักประกันให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา (กรรภิรมย์ โกมลารขุน, 2561)

2. เหตุจับ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่ได้มีการแยกการจับกับการควบคุมออกจากกัน เหมือนอย่างเช่นกฎหมายไทย ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เยอรมัน (StPO) ถือเหตุในการควบคุม (Haftgrund) เป็นเหตุในการออกหมายจับ เนื่องจากถ้ามีเหตุในการควบคุมตัวก็สามารถออกหมายจับได้ เหตุที่จะออกหมายจับได้ จึงต้องศึกษาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 112 ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 กรณี ดังนี้

2.1 ผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีหรือน่าจะหลบหนี (Fluchtgefahr)

เหตุแห่งการออกหมายจับในกรณีที่หลบหนีจะต้องมีข้อเท็จจริงที่ยืนยันได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาหนีหรือหลบซ่อนตัวอยู่ มิใช่เพียงอาศัยแต่ความคาดหมายโดยไม่มีเหตุผล หรือพิจารณาจากความร้ายแรงของข้อหาและโทษ ทั้งยังต้องพิจารณาถึงพฤติกรรมส่วนตัวในส่วนของลักษณะนิสัยของผู้ถูกกล่าวหา ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว และการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้ตนเองพ้นผิด เช่น การที่ผู้ถูกกล่าวหาเปลี่ยนที่อยู่ หรือย้ายที่ทำงานบ่อยครั้ง ถือได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาขี้โม้ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งและไม่มีอาชีพการงานที่มั่นคงแน่นอน หรือกรณีผู้ถูกกล่าวหาเดินทางออกนอกประเทศ และไม่มาตามหมายเรียกของศาล รวมถึงความสามารถในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหาด้วย

การใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการชั่งน้ำหนักกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาหลบหนี หรือจะหลบหนี จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงทั้งหมด มิใช่เพียงแต่พิจารณาความร้ายแรงของข้อกล่าวหาหรือระดับความรุนแรงของโทษที่คาดว่าผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับเท่านั้น แต่ยังต้องพิจารณารวมไปถึงบุคลิกส่วนตัวของผู้ถูกกล่าวหาด้วย ดังนั้น ในคดีที่มีอัตราโทษสูงนั้นย่อมไม่ใช่เหตุที่จะคาดการณ์ได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาจะหลบหนีหรือน่าจะหลบหนี และข้อพิจารณาที่ว่า ผู้ถูกกล่าวหาจะหลบหนีกระบวนพิจารณาตัดสินจะต้องมีความเป็นไปได้มากกว่าที่จะเป็นไปได้ ส่วนพฤติการณ์ที่แสดงได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะไม่หลบหนี เช่น

ผู้ถูกกล่าวหาที่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งชัดเจน ผู้ถูกกล่าวหาที่มีอายุมาก สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง และมีความสัมพันธ์กับสถานที่ทำงาน

2.2 ผู้ถูกกล่าวหาจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน (Verdunkelungsgefahr)

เหตุจับในกรณีนี้จะเกิดขึ้นเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหา มีเจตนาตามมาตรา 112 วรรคสอง ข้อ 3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) ดังนี้

1) จะไปทำลาย แก้ไขเปลี่ยนแปลง ปิดบัง ซ่อนเร้น อำพราง หรือปลอมแปลงพยานหลักฐาน หรือ

2) จะใช้อิทธิพลด้วยวิธีการอันมิชอบต่อผู้ร่วมกระทำความผิด หรือชักจูงพยานบุคคลหรือผู้เชี่ยวชาญ หรือ

3) ให้ผู้อื่นกระทำเช่นนั้น และจากการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดการค้นหาความจริงยากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การกระทำที่จะถือว่าผู้ถูกกล่าวหาจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานจะต้องเป็นกรณีที่ขัดต่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย เนื่องจากผู้ถูกกล่าวหาย่อมมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และหากเป็นกรณีที่ข้อเท็จจริงในคดีถูกเปิดเผยจนหมดแล้ว หรือพยานหลักฐานในคดีอยู่ในสภาพที่ปลอดภัยจนผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถเข้าไปก่อกวนอันตรายต่อพยานหลักฐานหรือขัดขวางการค้นหาความจริงได้ กรณีนี้จึงไม่อาจถือว่ามีเหตุที่จะออกหมายจับในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานได้อีก (OLG Frankfurt StV, 1994)

2.3 เหตุความผิดที่มีโทษหนัก

สำหรับเหตุออกหมายจับในกรณีนี้ แม้ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้หลบหนีหรือน่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน แต่เมื่อมีความสงสัยอย่างชัดแจ้งว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามบัญชีฐานความผิดไว้ในมาตรา 112 วรรคสาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันมิได้บัญญัติโดยกำหนดอัตราโทษไว้ แต่ได้บัญญัติเฉพาะเจาะจงฐานความผิดลงไป โดยเริ่มแรกได้บัญญัติเฉพาะคดีอาญาในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ความผิดฐานล้งเล้าฟันธมฺนุสย และความผิดฐานใช้วัตถุระเบิดจนเกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกาย จนต่อมาใน ค.ศ. 1976 ได้ขยายฐานความผิดรวมถึงความผิดฐานจัดตั้งและสนับสนุนองค์กรก่อการร้ายตามมาตรา 129a ประมวลกฎหมาย

อาญาเยอรมัน (Strafgesetzbuch -StGB) และใน ค.ศ. 1994 ได้มีการเพิ่มเติมขยายฐานความผิดรวมไปถึงความผิดฐานทำร้ายร่างกายบหนัก (226 StGB) และความผิดฐานวางเพลิงเผาทรัพย์บหนัก (306a และ 306b StGB) ด้วย (กรรณิรมย์ โกมลารขุน, 2561)

อย่างไรก็ตาม เหตุออกหมายจับกรณีที่เป็นความผิดร้ายแรง โดยอาศัยเหตุแต่เพียงความสงสัยโดยชัดแจ้งว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ โดยไม่มีเหตุออกหมายจับอื่นใดมาประกอบ ยังมีปัญหาในแง่ของนิตินโยบาย ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้มีคำวินิจฉัย BverfGE 19, 342, 350 ว่า เหตุในการออกหมายจับ โดยอาศัยแต่เพียงเหตุความสงสัยโดยชัดแจ้งว่า ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดที่เป็นความผิดร้ายแรง โดยไม่มีเหตุออกหมายจับอื่นเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเหตุที่จะออกหมายจับนั้น จะต้องมียุติประสงค์เพื่อเป็นประกันในการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดีหรือชั้นบังคับคดี ศาลรัฐธรรมนูญฯ จึงได้ตีความบทบัญญัติมาตรา 112 วรรคท้าย เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญว่า ในกรณีที่จะออกหมายจับโดยอาศัยเหตุที่ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดร้ายแรงนั้นจะต้องมีเหตุออกหมายจับอื่นเนื่องมาจากผู้ถูกกล่าวหาจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปกระทำความผิดอีกมาประกอบกับเหตุตามบทบัญญัติมาตรา 112 วรรคท้าย จึงจะถือว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เช่น กรณีมีผู้ถูกกล่าวหาว่าพยายามฆ่าบุคคลที่พักอาศัยอยู่ในอาคารที่ผู้ถูกกล่าวหาพักอาศัยอยู่กับภรรยา ผู้ถูกกล่าวหาอายุ 60 ปี และเป็นคนพิการมีคู่สมรสและไม่เคยถูกลงโทษมาก่อน ดังนั้น จึงไม่มีเหตุผลที่ชัดแจ้งว่าผู้ถูกกล่าวหาจะหนีหรือสามารถหนีไปไหนได้ กรณีดังกล่าว จึงไม่จำเป็นต้องทำการจับแต่อย่างใด ศาลไม่อาจออกหมายจับในกรณีนี้ได้ เพราะไม่มีเหตุแห่งการออกหมายจับอื่นประกอบกับเหตุออกหมายจับในกรณีของความผิดอาญาร้ายแรงด้วย ไม่ว่าจะเป็นเหตุเกรงว่าจะหลบหนี เหตุเกรงว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือเหตุเกรงว่าจะไปกระทำความผิดซ้ำ

ด้วยเหตุนี้ การพิจารณาออกหมายจับ ศาลต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ มิใช่เพียงแค่อัตราโทษขั้นสูงที่คาดว่าจะได้รับเท่านั้น แม้ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะถูกตั้งข้อหาร้ายแรง ซึ่งหากมีความผิดจะต้องรับโทษจำคุกอย่างหนัก แต่หากพบว่า มีความ

เสี่ยงในการหลบหนีที่น้อยมาก ศาลจะไม่ออกหมายจับ เพราะถือว่าความเสี่ยงไม่มากพอถึงขั้นต้องจับหรือขังไว้ระหว่างสอบสวน (Welsher, 2013)

2.4 ผู้ถูกกล่าวหาจะไปกระทำผิดซ้ำ (Wiederholungsgefahr)

มาตรา 112a ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) หากมีเหตุที่ผู้ถูกกล่าวหาจะไปก่อความผิดขึ้นใหม่ ซึ่งการออกหมายจับตามนัยมาตรานี้จะถูกจำกัดให้ใช้ในบางกรณีหรือใช้กับความผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา หากไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ ผู้กระทำความผิดอาจจะไปกระทำผิดซ้ำได้ มาตรา 112a เป็นบทบัญญัติที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นมาใน ค.ศ. 1964 ซึ่งมีการเพิ่มเติมเหตุออกหมายจับที่ปรากฏความสงสัย โดยขัดแย้งในความผิดเกี่ยวกับเพศบางประการ และได้เพิ่มเติมฐานความผิดอีกหลายฐานที่ผู้ถูกกล่าวหาอาจจะกระทำความผิดซ้ำได้ และถือเป็นเหตุออกหมายจับผู้กระทำความผิดไว้เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ มาตรา 112a ได้มีการถูกวิจารณ์ว่า เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อหลักนิติรัฐ (Rechtsstaat) กล่าวคือ เป็นเหตุออกหมายจับที่แตกต่างจากเหตุออกหมายจับ ในกรณีเหตุอื่นอันมีลักษณะเป็นการป้องกันสังคม และไม่เกี่ยวข้องต่อการประกันการดำเนินคดีอาญาแต่อย่างใด

หลักความได้สัดส่วน

ตามหลักกฎหมายเยอรมัน หลักความได้สัดส่วนถือเป็นหลักกฎหมายมหาชนทั่วไปที่มีบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไปอย่างกว้างขวาง มิใช่เฉพาะแต่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเท่านั้น เนื่องจากรากฐานของหลักความได้สัดส่วนมีพื้นฐานมาจากหลักความยุติธรรม (Gerechtigkeit) ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของหลักกฎหมายทั่วไป (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2555)

หลักความได้สัดส่วนนั้นเป็นหลักที่สำคัญในการตรวจสอบการกระทำทั้งหลายของรัฐ และเป็นหลักกฎหมายทั่วไปในระดับรัฐธรรมนูญ ภาระหน้าที่ของหลักความได้สัดส่วนมิได้มุ่งหมายเฉพาะการจำกัดการแทรกแซงอำนาจของรัฐเท่านั้น หลักความได้สัดส่วนยังมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำในการปกครองทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำในทางปกครองที่เป็นการแทรกแซง

สิทธิและเสรีภาพ ขอบเขตที่สำคัญที่หลักความได้สัดส่วนนำมาใช้ คือ ขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพซึ่งในปัจจุบันถือว่า หลักความได้สัดส่วนเป็นหลักที่มีภาระหน้าที่สำคัญสำหรับขอบเขตของเรื่องสิทธิและเสรีภาพ โดยการออกหมายจับของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะต้องเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน ซึ่งจะนำมาพิจารณาประกอบด้วย หลักดังกล่าวมีเกณฑ์สำคัญ 4 ประการ ดังนี้ (สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ (แปล), 2561)

1. มาตรการที่เป็นการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องมีเป้าหมายที่ขอบข่ายกฎหมาย คือ การออกหมายจับจะมีได้ก็เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาดำเนินไปได้อย่างไม่มีปัญหา

2. ความเหมาะสมของมาตรการ คือ การออกหมายจับจะมีได้ก็เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

3. ความจำเป็นที่ต้องใช้มาตรการนั้น คือ การพิจารณาว่ามีวิธีการอื่นที่ได้ผลเหมือนกัน แต่เป็นวิธีการที่เบากว่าหรือไม่ หากพิจารณาในการที่จะทำให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ตามที่กฎหมายกำหนด

4. การใช้มาตรการของรัฐเป็นการกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานหรือไม่ กล่าวคือ ต้องมีการตรวจสอบถึงวิธีการใช้มาตรการบังคับว่าอยู่ในกรอบของข้อห้ามอันเกินหลักสัดส่วนหรือไม่ โดยผลร้ายจากการใช้มาตรการดังกล่าวจะต้องไม่เกินกว่าผลดีจากการใช้มาตรการบังคับนั้น ในกรณีนี้จึงเป็นเรื่องของการชั่งน้ำหนักประโยชน์โดยรวมระหว่างผลร้ายและผลดี ซึ่งการออกหมายจับจะต้องเป็นไปเพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาดำเนินไปได้โดยไม่มีปัญหาและไม่กระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ถูกกล่าวหาด้วย

มาตรา 112 วรรคหนึ่ง และมาตรา 113 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) การออกหมายจับเพื่อที่จะนำตัวผู้ถูกกล่าวหามาสอบสวนได้นั้น ต้องได้สัดส่วนกับความสำคัญของข้อเท็จจริงแห่งคดีและโทษหรือมาตรการ เพื่อความปลอดภัยที่ผู้ถูกกล่าวหาอาจได้รับในภายหลัง โดยศาลจะต้องเปรียบเทียบถึงผลเสียและความเสียหายที่ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับ รวมทั้ง ผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อการงาน ผลกระทบต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ผลกระทบต่อความผาสุกในครอบครัว และสุขภาพของผู้ถูกกล่าวหา เมื่อการจับถือเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่มีความขัดแย้งกันระหว่างภารกิจของรัฐระหว่างการสืบสวน

สอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากับข้อเรียกร้องตามหลักนิติรัฐ การจับจึงมีผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ถูกจับ จึงต้องอยู่ภายใต้หลักความ ได้สัดส่วน

บทสรุป

การดำเนินคดีอาญาจะต้องเป็นไปตามกฎหมายและเป็นไปตามหลักการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งถือเป็นกฎหมายสูงสุด (Supreme Law) ของประเทศ หลักการที่แสดงถึงความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ คือ กฎหมายที่ใช้บังคับจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้ หลักการนี้เรียกว่า หลักการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (Control of the Constitutionality) ทั้งนี้ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ถือเป็นหลักการตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ” การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยเจ้าพนักงานของรัฐต้องดำเนินการให้เป็นไปตามขอบเขตและกฎเกณฑ์ที่กฎหมายให้อำนาจไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อไม่ให้เกิดการใช้อำนาจของรัฐไปก้าวล่วงต่อสิทธิและเสรีภาพอันเป็นหลักการสำคัญที่รัฐจะต้องให้ความเคารพต่อขอบเขตแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ทั้งนี้ รัฐจะต้องคำนึงถึงหลักนิติรัฐ (Rechtsstaat) หรือหลักการจำกัดอำนาจรัฐโดยกฎหมาย ซึ่งรัฐจะต้องผูกพันกับหลักพื้นฐานและคุณค่าทางกฎหมายที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นในสังคม และรัฐจะต้องให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไปพร้อมกันด้วย หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจกระทำได้ การกระทำนั้นย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมายตามหลักที่ว่า ไม่มีกฎหมาย ไม่มีอำนาจ (สมยศ เชื้อไทย, 2555)

หลักการดังกล่าวนี้ สอดคล้องต่อหลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยฉบับสำคัญที่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจน คือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิ

ทางการเมือง (The International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) และอนุสัญญายุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (European Convention on Human Rights and Fundamental Freedom: ECHR) มาตรา 5 ซึ่งศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป (European Court of Human Rights: ECHR) ได้วินิจฉัยไปในทำนองเดียวกันว่า เสรีภาพในร่างกายของบุคคลนั้นนับว่ามีความสำคัญในสังคมประชาธิปไตย จึงจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองจากการใช้อำนาจควบคุมและขังที่ไม่เหมาะสมตามอำเภอใจ ดังนั้น ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกควบคุมจึงต้องถูกนำตัวมาศาลโดยเร็ว เพื่อให้ศาลพิจารณาว่ามีเหตุขังผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดีหรือไม่ โดยเหตุจำเป็นในการจับหรือขังนั้น ได้แก่ เพื่อป้องกันไม่ให้หลบหนี ไม่ให้ขัดขวางกระบวนการยุติธรรม หรือมีการกระทำความผิดอื่น หรือจะก่อความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม (Guide on Article 5: ECHR)

การใช้มาตรการบังคับทางอาญามีผลต่อการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอยู่หลายประการ จึงต้องเป็นไปตามเงื่อนไขแห่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและเป็นไปตามบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ต้องไม่เป็นการกระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพเกินความจำเป็น เพื่อป้องกันมิให้รัฐกระทำการใดอันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินสมควรแก่เหตุ โดยข้อยกเว้นของการกระทำที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไข 5 ประการ ดังนี้ (Rich, 1975)

1. ต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมาย และระบุบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจ
2. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะมีได้เฉพาะเพื่อการที่ได้กำหนดไว้ตามเงื่อนไขในรัฐธรรมนูญ
3. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพทำได้เท่าที่จำเป็น
4. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพไม่ได้
5. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพถือเป็นหลักพื้นฐานสำคัญของหลักนิติรัฐ (Rechtsstaat) ซึ่งกฎหมายจะต้องไม่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ

(Arbitrariness) แนวคิดที่ว่าด้วยหลักนิติรัฐมีขึ้นเพื่อจำกัดอำนาจของรัฐ เจ้าหน้าที่ หรือ ผู้ปกครองให้อยู่ในขอบเขตแห่งกฎหมาย กรณีดังกล่าวยังสอดคล้องและเป็นไปตามหลัก นิติธรรม (Rule of Law) ซึ่งเป็นหลักการปกครองโดยกฎหมาย ถือกฎหมายเป็นใหญ่ และเป็นผู้ปกครองที่แท้จริง กล่าวคือ เป็นรัฐที่ปกครองโดยกฎหมาย ไม่ใช่โดยมนุษย์ (Government of Law and not of Men) (Doehring, 2004) ทั้งนี้ ศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ (Human Dignity) เป็นกรณีที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดให้ความคุ้มครอง รวมทั้งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลถือเป็นรากฐานสำคัญของรัฐเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democratic State) ซึ่งเป็นรัฐที่ยึดถือหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม โดยทั้งสองหลักการนี้เป็นหลักที่ยึดถือและให้การเคารพต่อกฎหมาย ซึ่งจะก่อให้เกิดความสงบ สุขในสังคม วัตถุประสงค์ดังกล่าวจะบรรลุผลสำเร็จได้ก็แต่โดยการกำหนดกฎหมายที่ให้การ ปกป้องและคุ้มครองแก่สิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้เกิดการ ยอมรับและสร้างความน่าเชื่อถือในการใช้อำนาจรัฐเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ทำให้ กระบวนการใช้บังคับกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น สามารถอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนชนได้ อย่างเหมาะสมและเป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย ซึ่งจะส่งผลดีต่อภาครัฐและ สังคมโดยรวม

จากการศึกษาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน พบว่า เหตุ ออกหมายจับเป็นเหตุเดียวกันกับเหตุออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาไทยแทบจะทุกประการ และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนด เงื่อนไขของเหตุออกหมายจับและการใช้บังคับไว้อย่างเหมาะสม ประเด็นปัญหาที่ เกิดขึ้นในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศเยอรมันจึงนำมาใช้กับประเทศไทยได้ จะ เห็นได้ว่าเงื่อนไขในการออกหมายจับของประเทศเยอรมันจะต้องเป็นไปตาม วัตถุประสงค์อันมีขึ้นเพื่อเป็นการประกันในการดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดีหรือชั้น บังคับคดี ดังนั้น เพื่อให้เหตุออกหมายจับของไทยเป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักของการ จับและเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในเหตุที่จะออกหมายจับ จึงมีความ จำเป็นต้องเพิ่มเงื่อนไขของเหตุออกหมายจับตามมาตรา 66(1) เมื่อมีหลักฐานตาม สมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี ขึ้นไป จึงต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าจำเลยจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน

หรือจะไปก่อเหตุอันตรายร้ายประการอื่นประกอบด้วย ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมัน (Strafprozessordnung-StPO) มาตรา 112 วรรคหนึ่ง

ในส่วนของเหตุออกหมายจับตามมาตรา 66(2) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปก่อเหตุอันตรายร้ายประการอื่นโดยการกระทำความผิดซ้ำนั้น เป็นเหตุออกหมายจับที่มีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำที่อาจเกิดขึ้นได้ จึงควรจำกัดเงื่อนไขให้ใช้ได้ในคดีบางประเภทที่มีอัตราการกระทำความผิดซ้ำสูงที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น ในคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดเกี่ยวกับเพศเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมัน (Strafprozessordnung-StPO) มาตรา 112a ที่กำหนดให้เหตุออกหมายจับตามเหตุนี้ ใช้กับความผิดบางประเภทเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์, สถิติ 5 อันดับประเภทคดีที่มีอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับ
การปล่อยตัวในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. <http://correct.go.th/recstats/index.php> > https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_5_eng.pdf
- กรรภิรมย์ โกมลารขุน, (2561). ทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการบังคับทางอาญา: ศึกษาเฉพาะการควบคุม, *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 10(1), 8-11.
- คณิต ณ นคร. (2564). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สำนักพิมพ์
กรุงเทพวิญญูชน.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2556). *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 12).
สำนักพิมพ์กรุงเทพวิญญูชน.
- ธานี วรภัทร์. (2562). การปฏิรูปการสอบสวนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย. *วารสารกฎหมายสู่สังคม*, 30(2), 1-15.

- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2555). *หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์กรุงเทพวิญญูชน.
- ประพันธ์ นัยโกวิท. (2561). การอำนวยความสะดวกธรรมชาติอาญาโดยพนักงานอัยการ. *บทบัญญัติ*, 52(4), 84-85.
- สมยศ เชื้อไทย. (2555). *หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). สำนักพิมพ์กรุงเทพวิญญูชน.
- สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, (แปล) (2561). การขังในระหว่างสืบสวนและหลักเกณฑ์การร้องขอในเรื่องดังกล่าวในนิติรัฐ-ภาพกว้างของบทกฎหมายในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน, *ตุลพาท*, 65, 109-130.
- Doehring, K. (2004). *Allgemeine Staatslehre*, Mueller.
- OLG Frankfurt StV. (1994). 583 ff.; OLG Hamburg StV (2000). 373.
- Rich, Verman. (1975). *Law and The Administration of Justice*. John Wiley & Sons.
- Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights, Magistrates, Welsher P. Court. (2013). *Simple Bail Structure*. https://www.cps.gov.uk/sites/default/files/documents/legal_guidance/Bail-Annex-1-2019.doc.
- Stone, J. (1950). *The Province and Function of Law*, Cambridge : Harvard University ; P. Van Dijk. (1980) *Judicial Review of Governmental Action and the Requirement of an Interest to Sue*. Sijthoff & Noordhoff.

มาตรการทางกฎหมายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร:
กรณีศึกษา ตำบลภูเงิน อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
Legal Measure in Agro Tourism Management:
Case Study of Phu-Ngoen Sub-District,
Kantharalak District, Sisaket Province

วระเดช ภาวัตเวคิน¹

Voradesh Phavatvekin²

เด่นคุณ ธรรมนิทย์ชยุต³

Denkhun Thummanitchayuth⁴

Received: 8 ก.ย. 2566

Revised: 11 ต.ค. 2566

Accepted: 19 ต.ค. 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงหลักเกณฑ์ของมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการ

¹รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชานิติศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, E-Mail: riam207@gmail.com

²Associate Professor Dr., Department of Law, College of Law and Government, Sisaket Rajabhat University

³ดร., นักวิชาการอิสระ

⁴Dr., Independent Scholar

จัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่ตำบลภูเงิน อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

จากการศึกษา พบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กฎหมายเกี่ยวกับการโฆษณาและสัญญา ที่พัก กิจกรรมท่องเที่ยว กรณีนักท่องเที่ยวได้รับอันตรายหรือได้รับบาดเจ็บ ไม่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้ คงใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บังคับในการเรียกค่าสินไหมทดแทน กฎหมายเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ ไม่ได้กำหนดมัคคุเทศก์ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ ทำให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่มีประสิทธิภาพ ด้านราคาสินค้าและบริการ กฎหมายไม่มีมาตรการบังคับ รวมถึงการกำหนดโทษที่เป็นรูปธรรม กรณีผู้ประกอบการกิจท่องเที่ยวไม่แสดงราคาสินค้าและบริการ การให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และมีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายภายในเขตพื้นที่ของตนยังไม่เป็นรูปธรรม

ดังนั้น เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้มาตรฐาน ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการตั้ง “คณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร” เพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งมีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายภายในเขตพื้นที่ของตน ทั้งในด้านการโฆษณาและสัญญา ด้านที่พัก ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว ด้านมัคคุเทศก์ ด้านราคาสินค้าและบริการ ทั้งนี้ เพื่อควบคุมคุณภาพหรือมาตรฐานของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้ได้มาตรฐานเพื่อนำไปสู่เมืองต้นแบบการท่องเที่ยวต่อไป

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, การจัดการ, การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

Abstract

The objective of this research is to study the problems and legal measures for agricultural tourism management. The study aims to analyze the legal measures for agro tourism management and to propose recommendations for improving the legal measures related to agro

tourism management in the area of Phu Ngoen Sub-District, Kantaralak District, Si Sa Ket Province.

From the study, it was found that there are no specific laws related to agro tourism management, advertising, contracts, accommodation, and tourist activities in cases where tourists are endangered or injured. Instead, general commercial and civil laws are applied to claim compensation. Additionally, there are no specific legal provisions related to the tour guide for agro tourism, leading to inefficiencies in agro tourism management. Furthermore, there are no regulations in place to control the prices of goods and services, especially the specific punishment defined in cases where businesses in the tourism sector do not display prices for goods and services. Local government organizations, despite their involvement in agro tourism management and their authority to enforce laws within their jurisdiction, do not yet have standardized regulations in place.

Therefore, to standardize agro tourism management, it is essential to involve local organizations, especially municipalities and sub-district administrative organizations, in the process. This can be achieved by establishing an 'Agro Tourism Committee' tasked with managing agro tourism. These organizations should also have the authority to enforce laws within their jurisdiction, particularly concerning advertising, contracts, accommodations, tourist activities, ethical considerations, and pricing of goods and services. This is to control and to ensure the quality and standards of agro tourism, leading toward a model for future tourism development.

Keywords: Legal Measure, Management, Agro Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นการพักผ่อนหย่อนใจอย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะการณ์ปัจจุบันมนุษย์มีความเครียดจากการทำงาน จากการใช้ชีวิตประจำวัน และสังคมเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร และการคมนาคมมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารอย่างไร้ขีดจำกัดในทุก ๆ ด้าน เปิดโอกาสให้คนทั่วไปให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวมากขึ้น เพราะนอกจากจะเป็นการพักผ่อนหย่อนใจโดยตรงแล้ว ยังทำให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ เพิ่มขึ้นด้วย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สร้างรายได้เป็นตัวเงินให้กับประเทศชาติและประชาชนในทุกระดับ เมื่อมีแหล่งท่องเที่ยวก็จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามา ซึ่งจะเกิดการใช้จ่าย แล้วทำให้เกิดการหมุนเวียนของรายได้ ปัจจุบันการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นและแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า ชายฝั่งทะเล แนวปะการัง และทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน วัดวาอาราม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งที่อยู่กับประเทศไทยมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และกำลังได้รับความนิยมให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่น่าสนใจในปัจจุบัน นั่นก็คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางการเกษตร (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564)

เกษตรกรรมกับประชากรชาวไทยอยู่คู่กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ เพราะเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้กับประชากรมาช้านาน เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยเหมาะแก่การเพาะปลูก ทำไร่ ทำนา แต่ในปัจจุบันผลผลิตทางการเกษตรได้มีการหดตัวลงในทุก ๆ ปี เนื่องจากหลาย ๆ สาเหตุ ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ที่ลดลงจากการทำเกษตรกรรมที่เคยมีมา การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างรายได้เพิ่มให้กับเกษตรกร และยังส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความเกี่ยวข้องกับภาคการผลิตต่าง ๆ หลากหลายสาขาที่ให้ผลตอบแทนสูง

จากนโยบายรัฐบาล ได้ให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจตามวิถีชีวิตของเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรในส่วนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับจากฟาร์มเกษตรกร หน่วยราชการ และแหล่งศึกษาดูงานด้านการเกษตรที่มีศักยภาพ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว มีกิจกรรมด้านการเกษตรที่ปรับปรุงเป็นกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ นอกจากนี้ ยังพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสินค้าของชุมชนเพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และลดความเหลื่อมล้ำของคนชุมชน และเป็นทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยว

ตำบลภูเงิน อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นอำเภอที่ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ มีการปลูกผลไม้ เช่น ทุเรียน เงาะ ลองกอง อุ่น ลำไย ลิ้นจี่ เป็นต้น ทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของอำเภอกันทรลักษ์อยู่ในระดับดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุเรียน เป็นผลไม้ที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเป็นอย่างมากในแต่ละปีการผลิต อีกทั้งจากการตรวจสอบข้อมูลสำคัญของทุเรียนกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications: GI) ทุเรียนภูเขไฟ ตามประกาศของกรมทรัพย์สินทางปัญญา (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2564) ทำให้ประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้ความสนใจ ทำให้มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในตำบลภูเงิน อำเภอกันทรลักษ์ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่จะประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง ส่วนใหญ่มักได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทั้งในด้านศักยภาพ การพัฒนากิจกรรมด้านการท่องเที่ยว การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ การสร้างเครือข่ายกับชุมชน รวมทั้งได้รับการส่งเสริมด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น หากไม่มีการจัดการในการจัดการท่องเที่ยวที่ดีแล้ว ทรัพยากรธรรมชาติ สวนผลไม้ที่มีอยู่อาจถูกทำลายโดยนักท่องเที่ยว เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวมาก หรือมีนักท่องเที่ยวที่อาจขาดความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ถูกต้องและได้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สวนผลไม้ เป็นต้น

จากการมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ อาจนำมาซึ่งการคุกคามจากภายนอกในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สวนผลไม้ในพื้นที่ หากคนในพื้นที่ไม่ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นแนวทางที่จะรักษาพื้นที่สวนผลไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ ให้เหมาะแก่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวในการพักผ่อนหย่อนใจ และในขณะเดียวกันก็เป็นแหล่งรายได้ให้กับคนในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ สวนผลไม้ถูกทำลาย ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงควรมีการส่งเสริมให้คนในพื้นที่อำเภอกันทรลักษ์สนใจใส่ใจกับการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ สวนผลไม้ที่ตนเองมีอยู่ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงหลักเกณฑ์ของมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่ตำบลภูเงิน อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากกฎหมายไทย กฎ ระเบียบ ยุทธศาสตร์ นโยบาย ข้อบังคับ บทความ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ตลอดจนข้อคิดเห็นของนักวิชาการ เพื่อวิเคราะห์และสรุปปัญหา และแสวงหาข้อเสนอแนะต่อไป

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่ตำบลภูเงิน อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ประชาชน เจ้าหน้าที่ที่ดูแลพื้นที่ นักท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลจากคนในพื้นที่และเกิดความเข้าใจในข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านโฆษณาและสัญญา

การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว หรือเจ้าของสวนเกษตรส่วนมากจะมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ โดยใช้ช่องทางต่าง ๆ ในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เช่น การโฆษณาโดยใช้แผ่นพับ (Brochure) การโฆษณาในช่องทางออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งจากการโฆษณาดังกล่าวนี้นี้ มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเลือกซื้อ หรือเลือกที่จะมาท่องเที่ยวในสถานที่แห่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งหากพิจารณากฎหมายแล้ว จะเห็นได้ว่า ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 มาตรา 26 ได้กำหนดให้การโฆษณาต้องมีรายละเอียดอย่างน้อย เช่น ชื่อผู้ประกอบการนำเที่ยว และสถานที่และเลขที่ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว ระยะเวลาที่ใช้ในการนำเที่ยว ค่าบริการและวิธีการชำระค่าบริการ ลักษณะและประเภทของยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง จุดหมายปลายทางและที่แวะพัก รวมทั้งสถานที่สำคัญในการนำเที่ยว ลักษณะและประเภทของที่พัก และจำนวนครั้งของอาหารที่จัดให้ การจัดให้มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยว จำนวนขั้นต่ำของนักท่องเที่ยวสำหรับการนำเที่ยว ในกรณีมีเงื่อนไขว่าต้องมีนักท่องเที่ยวไม่น้อยกว่าจำนวนที่กำหนด การจัดให้มีการประกันภัยสำหรับอุบัติเหตุ เป็นต้น ซึ่งมาตรา 34 กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องจัดให้มีการประกันภัยสำหรับอุบัติเหตุให้แก่นักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และผู้นำเที่ยวในระหว่างเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งกรณีดังกล่าว เป็นการโฆษณาที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องดำเนินการ อันเป็นมูลเหตุให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจซื้อบริการการท่องเที่ยว

หากพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวกับนิติกรรมสัญญาแล้ว จะเห็นได้ว่า บ่อเกิดของสัญญานั้น เมื่อคำเสนอ (แผ่นพับโฆษณา) ของผู้ประกอบการท่องเที่ยว และคำสนอง (การตกลงใจซื้อบริการการท่องเที่ยว) ของนักท่องเที่ยวถูกต้องตรงกัน เกิดเป็นสัญญาขึ้นทันที โดยไม่ต้องมีการลงนาม หรือลงลายมือชื่อ และไม่ต้องทำสัญญาแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตาม หากจะมีการฟ้องร้องเนื่องจากมีการผิดสัญญากันเกิดขึ้น กฎหมายต้องการให้มีหลักฐานเป็นลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ จึงจะฟ้องร้องคดีได้

ทั้งนี้ การทำสัญญาระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจ เป็นการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อที่จะก่อเปลี่ยนแปลงโอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 149 เนื่องจากหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับนิติกรรมสัญญาที่ใช้บังคับอยู่ มีพื้นฐานมาจากเสรีภาพของบุคคล ตามหลักของความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา รัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซง แม้ว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะได้เปรียบอีกฝ่ายหนึ่งก็ตาม เว้นแต่ จะต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพนันเสีย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 อย่างไรก็ตาม สภาพสังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าถือโอกาสอาศัยหลักดังกล่าวเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจด้อยกว่าอย่างมาก ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม รัฐจึงได้กำหนดกรอบของการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา และเสรีภาพของบุคคล เพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมและความไม่สงบสุขในสังคม โดยกำหนดแนวทางให้แก่ศาล เพื่อใช้ในการพิจารณาว่าข้อสัญญาหรือข้อตกลงใดที่ไม่เป็นธรรม และให้อำนาจแก่ศาลที่จะสั่งให้ข้อสัญญาหรือข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมนั้น มีผลใช้บังคับเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี จึงเป็นที่มาของการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ดังนั้น กฎหมายฉบับนี้จึงนำมาใช้เพื่อคุ้มครองนักท่องเที่ยวในด้านสัญญาอีกอย่างหนึ่งได้

จะเห็นได้ว่า ในการตกลงทำสัญญานั้น จะมีรายละเอียดตามที่กำหนดไว้ในแผ่นพับโฆษณา ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจซื้อบริการการท่องเที่ยวนั้น แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบ จะเกิดขึ้นในกรณีที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวแล้ว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ได้มีการเปลี่ยนแปลงรายการนำเที่ยวให้แตกต่างไปจากที่ได้โฆษณาไว้ โดยไม่แจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบก่อนล่วงหน้า ซึ่งหากพิจารณากฎหมายแล้ว นักท่องเที่ยวถือเป็นผู้บริโภค ซึ่งอาจถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการท่องเที่ยวได้ ดังนั้น จึงมีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เพื่อมาใช้บังคับกับกรณีดังกล่าว

แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่นักท่องเที่ยวถูกผู้ประกอบการท่องเที่ยวเอารัดเอาเปรียบ จากการเปลี่ยนแปลงรายการนำเที่ยวให้แตกต่างไปจากที่ได้โฆษณาไว้ ดังนั้น หากพิจารณาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 22 หากมีการ

โฆษณาที่ไม่ตรงกับความจริง (ไม่ตรงปก) และนักท่องเที่ยวไม่พึงพอใจในบริการการท่องเที่ยวที่นั่น อาจนำไปสู่การฟ้องร้อง เพื่อผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจะได้คืนเงินให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป แต่หากผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวสามารถพิสูจน์ได้ว่า ที่ตนเองได้โฆษณาไปนั้น ตรงกับความเป็นจริงทุกประการกรณีเช่นนี้ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวย่อมไม่ต้องคืนเงินให้กับนักท่องเที่ยวแต่อย่างใด

นอกจากนี้ หากพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เกี่ยวกับการแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญ สัญญานั้นย่อมเป็นโมฆะ กล่าวคือกรณีการโฆษณาเกี่ยวกับสวนเกษตร รวมถึงสถานที่พัก โดยการโฆษณานั้นเป็นมูลเหตุให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจซื้อบริการการท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจกล่าวอ้างได้ว่าตนเองสำคัญผิด โดยพิจารณาจากภาพประกอบในโฆษณา จึงตัดสินใจซื้อ แต่ในความเป็นจริงไม่ตรงกับภาพที่ได้โฆษณาไว้ จึงเป็นกรณีที่นักท่องเที่ยวสำคัญผิดในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ ย่อมทำให้สัญญาที่ตกลงกันนั้นเป็นโมฆะ ขอให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวคืนเงิน แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาแล้ว ผู้ประกอบการท่องเที่ยวอาจกล่าวอ้างว่าตามภาพที่ได้โฆษณาไปนั้นตรงกับความเป็นจริง อีกทั้งตนเองได้กระทำไปโดยสุจริต จึงไม่ต้องคืนเงินให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 156 ย่อมไม่สามารถให้นักท่องเที่ยวมากล่าวอ้างได้

จากที่ได้พิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่า ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการโฆษณาและสัญญาที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น อาจเป็นกรณีที่ข้อเท็จจริงในขณะมาท่องเที่ยวไม่ตรงกับที่ได้โฆษณาไว้ อันนำไปสู่การฟ้องร้อง อีกทั้งการกล่าวอ้างของแต่ละฝ่าย ย่อมเป็นการกล่าวอ้างที่เข้าข้างตัวเอง ดังนั้น ประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้ จึงเป็นประเด็นปัญหาในด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก อีกทั้งเป็นประเด็นปัญหาอันเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งคงต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป รวมทั้งผู้ประกอบการท่องเที่ยวควรดำเนินการด้วยความสุจริต เพื่อเป็นการป้องกันประเด็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมา

2. ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านที่พัก

ในการประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น จะเห็นได้ว่า ที่พักส่วนมากจะอยู่ในพื้นที่ที่เป็นสวน หรือฟาร์มต่าง ๆ ไม่ใช่เป็นโรงแรมแต่อย่างใด หรืออาจกล่าวได้ว่า ที่พักในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น จะเป็น “โฮมสเตย์” หรือ “ฟาร์มสเตย์” เป็นหลัก ดังนั้น ในการโฆษณาตามแผ่นพับต่าง ๆ จะต้องโฆษณาให้ตรงกับความเป็นจริง อันจะนำไปสู่การพิจารณาเพื่อตัดสินใจซื้อบริการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวด้วย

อีกทั้งการประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ส่วนมากยังไม่เข้าใจในกระบวนการในการจัดที่พัก อันได้แก่ การให้บริการที่พักประเภท (ก) การบริการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท หรือโฮม สเตย์ (Home Stay) และ (ข) การบริหารที่พักแรมในฟาร์ม หรือฟาร์ม สเตย์ (Farm Stay) อันทำให้เกิดปัญหาในการให้บริการนักท่องเที่ยว

ปัจจุบันสำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้ออกประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เรื่อง กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นการประกาศกำหนดคุณลักษณะของโฮมสเตย์ไทยที่อยู่ในระดับมาตรฐาน รวมถึงมีการประเมินคุณภาพมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ซึ่งจะมีการประเมินในด้านต่าง ๆ 10 ด้าน กล่าวคือ ที่พัก อาหาร ความปลอดภัย อธยาศัยไมตรีของเจ้าบ้านและสมาชิก รายการนำเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน การบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

ตามประกาศดังกล่าว ได้ให้ความหมายของ “โฮมสเตย์ไทย” หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่นักท่องเที่ยวจะต้องพักรวมกับเจ้าของบ้านชายคาเดียวกัน โดยมีห้องพักหรือพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเหลือ สามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวพักได้ชั่วคราว ซึ่งมีจำนวนไม่เกิน 4 ห้อง มีผู้พักรวมกันไม่เกิน 20 คน โดยมีค่าตอบแทนและจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร อันมีลักษณะเป็นการประกอบกิจการเพื่อหารายได้เสริม ซึ่งเป็นไปตามบทนิยามคำว่า “โรงแรม” แห่งพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 และได้ขึ้นทะเบียนกับกรมการท่องเที่ยว ตามหลักเกณฑ์ที่กรมการท่องเที่ยวกำหนด

จะเห็นได้ว่า มาตรการในการจัดการท่องเที่ยวด้านที่พัก ทั้งในด้านผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว หรือตัวนักท่องเที่ยวเอง ผู้วิจัยขอแยกพิจารณา ดังนี้

ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว (รวมถึงเจ้าของสวน) รวมถึงมัคคุเทศก์ ส่วนมากจะมีการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ รวมถึงช่องทางออนไลน์ ซึ่งเป็นที่นิยมมากในปัจจุบัน เนื่องจากประหยัดค่าใช้จ่ายในการโฆษณา หรือประชาสัมพันธ์ และในการโฆษณา หรือประชาสัมพันธ์นั้น จะมีการโฆษณาเกี่ยวกับที่พักที่จัดให้กับนักท่องเที่ยว ที่ตัดสินใจซื้อบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า ส่วนมากจะเป็นที่พักที่เป็นสัดส่วนอยู่ในสวน ที่จัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หรืออาจกล่าวได้ว่า มีลักษณะเป็นโฮมสเตย์ แต่อย่างไรก็ตาม กรณีที่เป็นปัญหา จะเกิดจากที่พักไม่ตรงกับที่โฆษณาไว้ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่มีความสุขจากการบริการด้านที่พักนั้น หากพิจารณาต่อไปจะเห็นได้ว่า มาตรการในการบริการด้านที่พัก อาจเป็นกรณีการสื่อสารที่ผิดพลาดในระหว่างกาโฆษณา ซึ่งอาจมีการกล่าวอ้างว่า ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว รวมถึงมัคคุเทศก์ได้แจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบแต่แรกแล้ว ว่าสถานที่พักที่พินาพนั้น เป็นที่พักตามที่ได้โฆษณาไว้จริง ซึ่งคงต้องมีการพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป ซึ่งควรมีมาตรการในการควบคุม โดยควรให้หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย

นักท่องเที่ยว การที่นักท่องเที่ยวตัดสินใจซื้อบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ส่วนมากจะเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวเห็นการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ จึงนำไปสู่การตัดสินใจในการซื้อบริการนั้น และสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจซื้อบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น อาจมีการพิจารณาจากกิจกรรม อาหาร และที่สำคัญคือ ที่พัก เนื่องจากนักท่องเที่ยวบางคนยึดติดการสถานที่พักเป็นสำคัญ ดังนั้น อาจมีการพิจารณาในประเด็นเรื่องที่พักเป็นลำดับต้น ๆ ดังนั้น เมื่อถึงวันมาท่องเที่ยวเชิงเกษตรแล้ว หากมาเจอที่พักที่ไม่ตรงกับการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ไว้แล้ว อาจทำให้เสียความรู้สึก และอาจอยากให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวคืนเงิน เนื่องจากที่พักไม่ตรงกับที่ได้โฆษณาไว้ ซึ่งเมื่อพิจารณาต่อไปจะเห็นได้ว่า กรณีที่ที่พักไม่ตรงกับที่ได้โฆษณาไว้ หากพิจารณาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคแล้ว นักท่องเที่ยวย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับดังกล่าว ดังนั้น จะต้องมีการพิจารณาความเป็นจริงประกอบกับหลักกฎหมายด้วย

จะเห็นได้ว่า มาตรการในการจัดการท่องเที่ยวด้านที่พักนั้น ทั้งในส่วนของผู้ประกอบการท่องเที่ยว (รวมถึงเจ้าของสวน) มัคคุเทศก์ และนักท่องเที่ยวนั้น อาจเกิดกรณีพิพาทเกี่ยวกับที่พัก เนื่องจากมีการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ไว้ แล้วนักท่องเที่ยวมาถึง ที่พักไม่ตรงกับที่ได้โฆษณา หรือประชาสัมพันธ์ไว้ ซึ่งอาจจะเกิดจากที่พักในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ส่วนมากจะเป็นที่พักประเภทโฮมสเตย์ ซึ่งอาจจะต้องมีมาตรการในการควบคุมเรื่องความสะอาด รวมทั้ง ควบคุมในเรื่องที่พักต้องตรงกับที่ได้โฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ไว้

3. ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านการคุ้มครองนักท่องเที่ยวในระหว่างทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ในการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ของผู้ประกอบการท่องเที่ยว จะมีการนำเสนอกิจกรรมระหว่างการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น เข้าชม และชิมสวนผลไม้ เข้าชมฟาร์มเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ซึ่งในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น นักท่องเที่ยวอาจรวมกิจกรรมท่องเที่ยว และอาจเกิดกรณีมีความเสียหายได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้

ปัญหานักท่องเที่ยวได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บในระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งนี้ กฎหมายไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะในการให้ความคุ้มครองนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนั้น หากเกิดความเสียหาย ได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บในระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องกฎหมายลักษณะละเมิด มาปรับใช้แก่กรณี

เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” จะเห็นได้ว่า หากนักท่องเที่ยวเกิดความเสียหาย ได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บในระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อันอาจเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวต้องรับผิดชอบ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว มีหน้าที่ต้องรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวของ

ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ตลอดระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวพำนักรอยู่ในอาณาเขตบริเวณของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ไม่ว่าจะเป็น หน้าที่ในการแจ้งให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงบริเวณสถานที่ที่เป็นอันตราย เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวเข้าไปในบริเวณดังกล่าว แต่หากผู้ประกอบการท่องเที่ยวจงใจหรือประมาทเลินเล่อไม่แจ้งนักท่องเที่ยวได้ทราบถึงเรื่องดังกล่าว แล้วปรากฏว่านักท่องเที่ยวเกิดความเสียหาย ได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บในระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเข้าไปในบริเวณดังกล่าวที่เป็นอันตราย ซึ่งอาจได้รับอันตรายต่อร่างกายหรือชีวิต กรณีดังกล่าวนี้ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่นักท่องเที่ยวดังกล่าว

กรณีที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวได้มอบหมายให้ตัวแทนมาดูแลนักท่องเที่ยวแทน ในลักษณะของสัญญาจ้างแรงงาน เช่น การจัดหาผู้ดูแลนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรในการทำสวนต่าง ๆ เช่น ชิม้า ขับรถ เป็นต้น หากปรากฏว่านักท่องเที่ยวเกิดความเสียหาย ได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บในระหว่างกิจกรรมดังกล่าวที่ลูกจ้างได้ก่อให้เกิดขึ้น กรณีดังกล่าวนี้ นายจ้าง (ผู้ประกอบการท่องเที่ยว) ยังคงต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับนักท่องเที่ยวเช่นเดิม ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 ซึ่งนายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้าง ในกรณีที่ลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง และเมื่อนายจ้างได้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแล้ว ย่อมสามารถไปไล่เบี้ยเอาจากลูกจ้างคืนได้

นอกจากนี้ กรณีที่นักท่องเที่ยวได้รับความเสียหาย ได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บจากสัตว์เลี้ยงของผู้ประกอบการท่องเที่ยว กรณีดังกล่าวนี้ หากพิจารณาบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 แล้ว ผู้ประกอบการธุรกิจยังคงต้องรับผิดชอบค่าสินไหมทดแทนให้กับนักท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน เนื่องจากการที่นักท่องเที่ยวได้รับความเสียหาย ได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บนั้นเกิดจากสัตว์เลี้ยงของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เว้นแต่ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังเพียงพอแล้ว ซึ่งกรณีพิสูจน์ดังกล่าวนี้ คงต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป

กรณีที่นักท่องเที่ยวได้รับความเสียหาย ได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บจากโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งตามหลักเจ้าของกรรมสิทธิ์แล้ว เจ้าของโรงเรือนมีหน้าที่ต้องบำรุงรักษาโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างให้อยู่

ในสภาพที่ได้อยู่เสมอ ทั้งนี้ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวได้รับความเสียหาย ได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บ จากโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง กรณีดังกล่าวนี้ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว (รวมทั้งเจ้าของสวน) ในฐานะผู้ครอบครองโรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้างนั้น จะต้องรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 434 กรณีดังกล่าวนี้ คงต้องพิจารณาว่า การที่นักท่องเที่ยวได้รับความเสียหาย ได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บจากโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้น เป็นไปด้วยความประมาทเลินเล่อของนักท่องเที่ยวเองหรือไม่ ซึ่งจะต้องพิจารณาประกอบกันด้วย หากเกิดขึ้นเพราะความประมาทเลินเล่อของนักท่องเที่ยว กรณีดังกล่าวนี้ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ในฐานะผู้ครอบครองหรือเจ้าของโรงเรือน ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนแต่อย่างใด

นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่นักท่องเที่ยวอาจได้รับความเสียหาย ได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บ จากกรณีอื่น ๆ ได้ เช่น กรณีได้รับความเสียหาย ได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บจากยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ อาจมีกรณีที่นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวในสวน ซึ่งอาจมีความจำเป็นต้องใช้รถเป็นยานพาหนะในการเดินทางเที่ยวชมสวน และกรณีดังกล่าวนี้ อาจทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความเสียหาย ได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บ จากการใช้ยานพาหนะในการเที่ยวชมสวน ซึ่งคงต้องพิจารณากรณียกเว้นนี้ กล่าวคือ การที่นักท่องเที่ยวได้รับความเสียหาย ได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บ เกิดจากความจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการธุรกิจ หรือเกิดจากความประมาทเลินเล่อของนักท่องเที่ยวเอง ซึ่งคงต้องพิจารณาต่อไป

แต่อย่างไรก็ตาม อาจมีกรณีที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวได้ติดตั้งป้ายเตือนภัยแก่นักท่องเที่ยว ย่อมต้องให้นักท่องเที่ยวใช้ความระมัดระวังมากขึ้นในระหว่างทำกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพราะบางกิจกรรมอาจทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความเสียหาย ได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บได้ และแม้ว่านักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงและคาดหมายได้ว่า หากตนเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวแล้วอาจเป็นอันตรายได้ แต่ยังคงเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวเพื่อความบันเทิง หรือต้องการแสดงความสามารถ หรือโอ้อวดด้วยประการใด ๆ กรณีดังกล่าวเช่นนี้ ถือว่านักท่องเที่ยวยอมสละประโยชน์ที่กฎหมายให้

ความคุ้มครอง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่อาจอ้าง หรือเรียกร้องความรับผิดชอบในการที่นักท่องเที่ยวได้รับความเสียหาย ได้รับอันตรายหรือได้รับบาดเจ็บ ซึ่งถือเป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนประการหนึ่ง

จากการที่ผู้วิจัยวิเคราะห์แล้ว จะเห็นได้ว่า กรณีที่นักท่องเที่ยวได้รับความเสียหาย ได้รับอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บในระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเขตรนั้น คงต้องพิจารณาว่า ฝ่ายใดเป็นฝ่ายประมาทเลินเล่อ หรือกระทำไปโดยปราศจากความระมัดระวัง อันเป็นผู้ให้นักท่องเที่ยวได้รับความเสียหาย ได้รับอันตรายหรือได้รับบาดเจ็บดังกล่าว เนื่องจากมีผลต่อการชดเชยค่าสินไหมทดแทน อีกทั้งกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวได้มีป้ายเตือนถึงความปลอดภัยในระหว่างกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเขตร และนักท่องเที่ยวยังคงสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมนั้น อันมีผลเป็นยินยอมเข้าร่วมกิจกรรมทำให้เป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งหากเกิดกรณีดังกล่าว นักท่องเที่ยวต้องไปฟ้องร้อง เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน และอาจใช้เวลาานาน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอาจอ้างข้อยกเว้นความรับผิดชอบดังกล่าวได้ด้วย ดังนั้น จึงควรมีมาตรการในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงเขตรได้รับความนิยม และเพื่อรับรองความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวด้วย ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะในการให้ความคุ้มครองนักท่องเที่ยว คงให้นักท่องเที่ยวฟ้องร้องเอง โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด และในการฟ้องร้องต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบ และใช้เวลาานาน อันอาจส่งผลให้มีการกล่าวถึงการท่องเที่ยว ในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้น อันนำไปสู่ไม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวต่อไป

4. ปัญหาการคุ้มครองนักท่องเที่ยวด้านมัคคุเทศก์

ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเขตร ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอาจมีการจ้างมัคคุเทศก์มาระหว่างการท่องเที่ยวเชิงเขตรนั้น ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอาจจ้างมัคคุเทศก์ โดยไม่คำนึงถึงความรู้ความสามารถ แต่จ้างจากการมุ่งเพื่อให้ตัวเองได้รับกำไรจากการประกอบธุรกิจมากไวก่อน ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อระบบหรือธุรกิจการท่องเที่ยวในระยะยาว อันอาจทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาอีก

แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีกฎหมายที่ควบคุมเกี่ยวกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ไว้โดยเฉพาะ กล่าวคือ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ซึ่งหากพิจารณาแล้ว ตามมาตรา 59 บัญญัติว่า “มัคคุเทศก์ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามรายการนำเที่ยวที่ได้ตกลงไว้กับผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว และจะดำเนินการใดให้เกิดความเสียหายแก่นักท่องเที่ยว มิได้” นอกจากนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของนักท่องเที่ยว และเพื่อเป็นการประกันการให้บริการการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ได้มีการแบ่งประเภทของมัคคุเทศก์ไว้ และสีของบัตรประจำตัวมัคคุเทศก์ไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ในการแบ่งประเภทของมัคคุเทศก์นั้น ไม่มีการกำหนดประเภทมัคคุเทศก์เฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ ซึ่งอาจทำให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในการกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างถูกต้องครบถ้วน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการมีการกำหนดมัคคุเทศก์เฉพาะด้าน เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. ปัญหาการคุ้มครองนักท่องเที่ยวด้านราคาสินค้าและบริการ

ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะมีการนำสินค้าทางการเกษตร และผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ในการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร และผลผลิตทางการเกษตรนั้น ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว มักจะไม่ติดป้ายราคาไว้ที่สินค้านั้น ๆ อีกทั้ง ในการนับ ชั่ง ตวง วัด ยังมีการโกง และมีการคิดราคาที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง อันทำให้นักท่องเที่ยวเอือมระอา ทำให้ไม่ยอมมาท่องเที่ยวอีก

ซึ่งหากพิจารณาแล้ว กฎหมายที่ใช้บังคับและให้ความคุ้มครองนักท่องเที่ยวกรณีนี้ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งจะต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป อีกทั้งในความเป็นจริง นักท่องเที่ยวส่วนมากไม่ยอมมีเรื่อง จึงยอมจ่ายไปทั้งที่ในใจเห็นว่าเป็นการถูกเอารัดเอาเปรียบ

เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงประกอบกับข้อกฎหมายแล้วจะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวเชิงเกษตรย่อมไม่ได้รับความเป็นธรรมในการที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวไม่ได้แสดงราคาสินค้าหรือบริการไว้ หรือไม่เปิดเผยราคาที่แท้จริง แต่อย่างไรก็ตาม

หากพิจารณาต่อไป กรณีดังกล่าวนี้ นักท่องเที่ยวจะเรียกให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวخذใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการที่ไม่แสดง หรือไม่เปิดเผยราคาสินค้าหรือบริการนั้น นักท่องเที่ยวย่อมฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ แต่คงใช้เวลานาน ดังนั้น เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเพื่อคุ้มครองนักท่องเที่ยวได้ทันทั่วถึง จึงควรมีการกำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวต้องมีการแสดง หรือเปิดเผยราคาสินค้า หรือบริการให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ และตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการต่อไป

6. ปัญหาการคุ้มครองนักท่องเที่ยวในด้านหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

หน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองนักท่องเที่ยว ในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งรับโอนภารกิจด้านการท่องเที่ยวทุกประเภทมาจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และยังมีกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ยังเหลือภารกิจด้านให้ความรู้แก่เกษตรกร ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้เข้าไปส่งเสริมก่อนหน้านี้ โดยยังคงมีหน่วยงานระดับกลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน สำนักพัฒนาการเกษตร ซึ่งรับผิดชอบงานดังกล่าว ทั้งนี้ กรมส่งเสริมการเกษตรมีเจ้าหน้าที่ประจำพื้นที่ระดับตำบล คือ เกษตรตำบล ระดับอำเภอ คือ เกษตรอำเภอ และระดับจังหวัด คือ เกษตรจังหวัด รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้วย นอกจากนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และโดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์มากที่สุด อีกทั้ง ยังเป็นหน่วยงานในระดับพื้นที่ ที่สามารถออกกฎหมายเพื่อใช้บังคับในท้องที่ของตัวเองในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงสถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตรแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งคือ เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเหมาะสมที่จะเป็น

หน่วยงานหลักที่จะเข้ามาบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้ความคุ้มครองให้นักท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งอาจพิจารณาจากเหตุผล ดังนี้

1. บุคลากรของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนมากเป็นประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับเลือกตั้งให้เข้าไปบริหารจัดการภายในเขตเทศบาล หรือ องค์การบริหารส่วนตำบล แม้จะมีข้าราชการส่วนท้องถิ่นโยกย้ายมาจากพื้นที่อื่น แต่ก็มีจำนวนไม่มากนัก ดังนั้น บุคลากรของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล จึงมีความคุ้นเคยกับเกษตรกรที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร และหากนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ได้รับความเสียหายใด ๆ จากธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร ก็สามารถเดินทางไปร้องเรียน ณ สำนักงานเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ในพื้นที่นั้นได้ทันที ในขณะที่สำนักงานของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา จะตั้งอยู่ในอำเภอเมืองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่อยู่ในพื้นที่ที่ใกล้กับการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และให้ความช่วยเหลือกรณีเกิดปัญหาข้อพิพาทได้ทันที

2. งบประมาณด้านการบำรุงท้องที่ และการบริการด้านสาธารณสุขต่าง ๆ ปัจจุบันมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงคมนาคม กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น ได้ถ่ายโอนงบประมาณด้านดังกล่าวมาให้เป็นเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล จึงสามารถบริหารจัดการงบประมาณในเรื่องดังกล่าวให้เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้โดยง่าย ประกอบกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ทยอยถ่ายโอนภารกิจด้านการท่องเที่ยวให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น โดยประเมินจากความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ภารกิจด้านการท่องเที่ยว จึงถือเป็นภารกิจหลักและขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะที่กรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งก่อนหน้านี้แม้จะมีภารกิจด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และในชุมชนที่ได้เข้าไปสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการจัดแบ่งกลุ่มเกษตรกรออกเป็นกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยระบบราชการจึงมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่งและหน้าที่อยู่เสมอ ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการปฏิบัติงานเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ยาวนานกว่าด้านอื่นสะดุดลง ดังนั้น เมื่อถูกจำกัดด้วยงบประมาณและต้องส่งมอบภารกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกือบทั้งหมดมาให้กับกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยยังเหลือภารกิจ

ด้านการพัฒนาการเกษตรให้ตระหนักรู้ และเล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตร ย่อมไม่ใช่หน่วยงานหลักในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยตรงอีกต่อไป

3. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แม้จะเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการให้ความคุ้มครองนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร ถือเป็นมาตรการหนึ่งที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกิดการขยายตัวเติบโตไปในทางที่ดี เนื่องจากมีมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสมแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม มีการกำหนดให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ถ่ายโอนภารกิจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเมื่อมีการถ่ายโอนภารกิจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลในภาพรวมต่อไป

4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกว่าร้อยละ 90 ตั้งอยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัด และห่างจากตัวเมือง อยู่ในเขตของเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงควรอยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งใกล้ชิดกับแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว

ด้วยการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอยู่แล้ว ทั้งมีอำนาจในการออกเทศบัญญัติ หรือข้อบังคับตำบล และอำนาจที่ได้รับการถ่ายโอนจากหน่วยงานของรัฐ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายให้ความคุ้มครองนักท่องเที่ยวในธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อไป

บทสรุป

มาตรการทางกฎหมายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งในด้านการโฆษณาและสัญญา ด้านที่พัก ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว ด้านมัคคุเทศก์ ด้านสินค้าและบริการ รวมถึงหน่วยงานที่จะมาบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น จะเห็นได้ว่า มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหลายฉบับ ซึ่ง

เป็นกฎหมายในระดับนโยบาย และกฎหมายในการควบคุมธุรกิจท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ผู้นำเที่ยว รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

กรณีในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทยนั้น มีพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายหลักในการบริหารจัดการ โดยให้อำนาจกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยการทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ รวมทั้งมีอำนาจในการออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเขตพัฒนาการท่องเที่ยว โดยอาจกำหนดเป็นกลุ่มจังหวัด จังหวัด หรือพื้นที่เฉพาะก็ได้

ในการควบคุมธุรกิจท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ผู้นำเที่ยว มีพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายหลักในการควบคุม โดยใช้ระบบอนุญาตตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 มาใช้บังคับ ทั้งนี้ จะมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ต้องการประกอบธุรกิจท่องเที่ยว ผู้ต้องการเป็นมัคคุเทศก์ โดยใช้ระบบการขออนุญาต และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องพิจารณาจากเอกสารหลักฐาน เพื่อทำการอนุญาต โดยออกใบอนุญาตให้ ทั้งนี้ มีอายุของใบอนุญาตตามที่กฎหมายกำหนด และก่อนที่ใบอนุญาตจะหมดอายุ ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว หรือมัคคุเทศก์ สามารถขอต่ออายุใบอนุญาตได้ ส่วนกรณีผู้นำเที่ยว กฎหมายเพียงแค่นี้ให้ผู้ต้องการเป็นผู้นำเที่ยวต้องแจ้งเท่านั้น

นอกจากนี้ มาตรการในการควบคุมการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งในด้านโฆษณาและสัญญา ด้านที่พัก ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว หากพิจารณามาตรการในการคุ้มครองนักท่องเที่ยวแล้ว กรณีที่นักท่องเที่ยวได้รับการจัดกิจกรรมที่ไม่ตรงกับที่ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวได้โฆษณาไว้ และกรณีที่นักท่องเที่ยวได้โฆษณาไว้ ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวได้โฆษณาไว้ รวมถึงกรณีที่นักท่องเที่ยวได้รับอันตรายหรือได้รับบาดเจ็บจากกิจกรรมท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว ย่อมต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากไม่มีกฎหมายเฉพาะในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน กรณีความเสียหายที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และยังมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายในการควบคุมอีกด้วย

มาตรการในการควบคุมการแสดงราคาสินค้าและบริการนั้น กรณีผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวไม่แสดงราคาสินค้าหรือบริการ ไม่มีมาตรการในการบังคับ รวมทั้งบทลงโทษที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

หากพิจารณาแล้วในด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และควรให้อำนาจในการบังคับใช้กฎหมายภายในเขตพื้นที่ของตนได้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษา ตำบลภูเงิน อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านโฆษณาและสัญญา

จุดเริ่มต้นของการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เริ่มต้นจากการโฆษณาของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว หรือเจ้าของสวนได้ทำการโฆษณาผ่านช่องทางต่าง ๆ อันนำไปสู่การตัดสินใจซื้อบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ดังนั้น บางกรณีการโฆษณาแล้วพอถึงวันที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงเกษตรจริง ๆ อาจไม่ตรงกับที่ได้โฆษณาไว้ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยเห็นควรกำหนดให้มีมาตรการในการเฝ้าระวังนักท่องเที่ยว กรณีที่แผนการท่องเที่ยว หรือการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ไม่ตรงกับที่ได้โฆษณาไว้ โดยจะต้องมีหน่วยงานในระดับท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะด้านที่พัก

ที่พักในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ส่วนมากจะพักกับเจ้าของสวน หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นที่พักประเภทโฮมสเตย์ ซึ่งที่พักประเภทนี้จะมีมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นควรให้มีมาตรการในการควบคุมมาตรฐานในด้านต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อมาตรวจสอบที่พักประเภทโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐานต่อไป

3. ข้อเสนอแนะด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ในระหว่างดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร อาจเกิดกรณีในระหว่างที่นักท่องเที่ยวเข้าร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรแล้วได้รับความเสียหาย ได้รับความอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีดังกล่าวนี้ หากความเสียหาย ได้รับความอันตราย หรือได้รับบาดเจ็บของนักท่องเที่ยวนั้น เกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวแล้ว จะต้องมีการในการเยียวยาความเสียหายให้กับนักท่องเที่ยวอย่างทันท่วงที โดยผู้วิจัยเห็นควรให้มีหน่วยงานส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการเจรจาเพื่อเยียวยา หรือเพื่อให้มีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับนักท่องเที่ยวอย่างทันท่วงที

4. ข้อเสนอแนะด้านมัคคุเทศก์

ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ส่วนมากผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจะจัดให้มีมัคคุเทศก์ เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่อย่างไรก็ตาม ในการแบ่งประเภทของมัคคุเทศก์นั้น ไม่มีการแบ่งมัคคุเทศก์เฉพาะด้าน กล่าวคือ ไม่มีการแบ่งมัคคุเทศก์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คงมีการแบ่งประเภทมัคคุเทศก์ในด้านอื่น ๆ เท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการกำหนดการแบ่งประเภทมัคคุเทศก์เฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. ข้อเสนอแนะด้านราคาสินค้าและบริการ

ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น จะมีการนำผลผลิตทางการเกษตร หรือสินค้าอื่น ๆ มาแสดงเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว แต่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ส่วนมากจะไม่แสดงราคาสินค้าหรือบริการ อันทำให้นักท่องเที่ยวเสียเปรียบในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นควรกำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวต้องแสดงราคาสินค้าหรือบริการให้ชัดเจน เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้นักท่องเที่ยวไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากราคาสินค้าและบริการ

6. ข้อเสนอแนะด้านหน่วยงานที่มาบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

หน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีที่เป็นหน่วยงานในส่วนกลาง จะเป็นกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และมีสำนักงานในทุกจังหวัด โดยอยู่ที่ตัวจังหวัด นอกจากนี้ยังมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้วย แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเชิงพื้นที่แล้ว ผู้วิจัยเห็นควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอยู่ในพื้นที่ รวมทั้ง เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ยังมีอำนาจในการออกกฎหมายท้องถิ่นของตนเองในการบังคับใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นตนเองได้ จึงควรมีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ของตนได้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ในกรณีที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบลใด นายกเทศมนตรีหรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถจัดตั้ง “คณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร” ขึ้นมาเพื่อบริหารจัดการ รวมทั้งบังคับใช้กฎหมายที่ได้ออกด้วยตนเองภายในเขตพื้นที่ของตน

ได้ ทั้งนี้ ในคณะกรรมการนั้นอาจมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรรมการได้ เช่น เกษตร
ตำบล เจ้าหน้าที่กรมการท่องเที่ยว ตำรวจในพื้นที่ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2564). *ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่เรียนภูเขไฟครีสะเกษ ทะเบียนเลขที่ สช 61100112*. <http://www.ipthailand.go.th/th/gi-011/item/gi61100112.html>
- กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2548). *คู่มือการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเกษตร*. ม.ป.ท.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2564). *ข่าวการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. <https://www.tat.or.th/th/news>
- ฉันทซ์ วรรณถนอม. (2552). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. สามลดา.
- นิคม จารมณี. (2544). *การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โอเดียนสโตร์.
- นิตา ชัชกุล. (2555). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2552). *คู่มือการประเมินมาตรฐานและคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อรรถพล ศิริเวชพันธ์. (2563). *ประวัติศาสตร์ไทยและการท่องเที่ยว*. ศรีสะเกษ.

ปัญหาความรับผิดทางอาญากรณีพระสงฆ์
เสพเมถุนโดยคู่กรณียินยอม
Problem of Criminal Liability in the Case of Buddhist
Monks Engaging in Sexual Intercourse
with the Consent of the Other Party

ยุทธศักดิ์ รัมมะเอ็จ¹
Yutthasak Rammaet²

Received: 11 ส.ค. 2566

Revised: 26 ส.ค. 2566

Accepted: 28 ส.ค. 2566

บทคัดย่อ

การศึกษานงานวิจัย เรื่องปัญหาความรับผิดทางอาญากรณีพระสงฆ์เสพเมถุนโดยคู่กรณียินยอมนี้ ผู้เขียนได้ประมวลเอกสารทางพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา หนังสือ บทความเอกสารด้านกฎหมาย รวมทั้งแนวคิดและทฤษฎีจากตำราของนักวิชาการ ตลอดจนผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาความไม่เหมาะสมของกฎหมายในการลงโทษพระสงฆ์ที่เสพเมถุน โดยศึกษาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องของการเสพเมถุนของพระสงฆ์ในประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งศึกษาค้นคว้าในประเด็นกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับพระธรรมวินัยในเรื่องการเสพเมถุน จากการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาทางเลือกในการป้องกันปัญหาพระภิกษุเสพเมถุนนั้น มีผู้เสนอทางเลือกที่ให้มี

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริดิพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์,

E-Mail: yutthasak.r@hotmail.com

² Master of Laws Student, Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University.

การใช้บังคับตามกฎหมายที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ ไม่ควรกำหนดโทษทางอาญาแก่พระภิกษุที่เสพเมถุน โดยมีเหตุผลว่า การลงโทษในการกระทำความผิดตามพระธรรมวินัยเป็นกิจการของคณะสงฆ์โดยเฉพาะ ซึ่งรัฐไม่ควรเข้าแทรกแซง อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษามีความเห็นที่เห็นว่า รัฐมีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และยังมีหน้าที่ช่วยป้องกันความเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา หากมีการกำหนดบทลงโทษตามกฎหมายอาญาในกรณีดังกล่าว อาจทำให้เกิดความเกรงกลัวในการที่จะฝ่าฝืนพระธรรมวินัย กรณีนี้ จึงเห็นควรกำหนดให้มีการดำเนินคดีทางอาญาแก่พระภิกษุที่ละเมิดพระธรรมวินัยในกรณีต้องอาบัติปาราชิกสิกขาบท 1 ว่าด้วยการเสพเมถุน นอกจากนี้พระสงฆ์ถือเป็นหนึ่งในพุทธบริษัทที่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญในยุคปัจจุบันในการที่จะดำรงไว้ซึ่งการสืบต่อพระพุทธศาสนา การศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาจะเน้นหลักการเรียนรู้สามประการ คือ 1) ปฏิบัติ 2) ปริยัติ และ 3) ปฏิเวธ ซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติที่พระสงฆ์พึงต้องปฏิบัติ เพื่อให้ชีวิตประสบความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระสงฆ์พึงต้องปฏิบัติตามกรอบแห่งพระธรรมวินัย ซึ่งในพระพุทธศาสนามีพระวินัยธรปรากฏชัดเจนทั้งพระภิกษุและพระภิกษุณีที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธองค์ในตำแหน่งเอตทัคคะทางพระวินัย คือ พระอุบาลีเถระ และพระปภากาจารย์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการฐานะคณะพระสงฆ์ผู้รักษาพระวินัย จึงถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของคณะสงฆ์เถรวาท เพราะเหตุแห่งการยึดถือและปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัดสืบจนถึงปัจจุบันนี้

คำสำคัญ: การเสพเมถุน, พระสงฆ์เสพเมถุน, ความผิดทางอาญา

Abstract

This research shall study the problem of criminal liability in the case of Buddhist monks engaging in sexual intercourse with the other party's consent. The author has compiled Buddhist documents from Tripitaka, commentaries, Dika, books, articles, and legal documents, concepts, and theories from academic textbooks, and related research results. The purpose of this study was to investigate the problem of the

appropriateness of laws regarding the punishment of monks engaging in sexual intercourse with the consent of the other party and to compare the legislation on sexual intercourse with the consent of the other party among monks in Thailand and other countries. Additionally, the research aims to examine Thai laws related to monastic discipline concerning sexual intercourse. The study found that alternative measures to prevent the problem of sexual intercourse among monks had been proposed, which is not prosecuting monks who have sexual intercourse. The reason is that punishment for offenses according to the monastic discipline should be the responsibility of the Sangha, and the State should not interfere. However, the author was of the view that The State is responsible for maintaining public order and good morals, and also has a duty to prevent the decline of faith in Buddhism. If penalties are imposed under criminal law in such cases, it may cause fear of violating the monastic discipline. In addition, the monks are considered one of the four Buddhist companies that play an important role and duty in the modern era in maintaining the continuation of Buddhism. The study of Buddhist doctrines focuses on three learning principles: 1) practice 2) studying the Scripture and 3) attaining enlightenment, which are the principles of practice that the monks must follow for life to be happy and prosperous. Especially, the monks have to follow the framework of the monastic discipline. In Buddhism, there is clearly the Vinayadhara, both monks and nuns who have been honored by the Buddha in the position of the Elder in the Vinaya, namely Phra Upali Thera and Phra Patavajira Thera which plays an important role as a group of monks who uphold the discipline. Therefore, it is considered an important identity of the Theravada Sangha. Because of the strict adherence and observance of the discipline until the present day.

Keywords: Sexual Intercourse, Monks Engaging in Sexual Intercourse, Criminal Offense

บทนำ

พระพุทธศาสนา หมายถึง ศาสนาแห่งความรู้แจ้ง เป็นศาสนาที่มีพระรัตนตรัยเป็นสรณะอันสูงสุด พระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็นนิกายใหญ่ได้ 2 นิกายคือ นิกายเถรวาท และนิกายมหายาน ปัจจุบันศาสนาพุทธได้เผยแผ่ไปทั่วโลก มีผู้นับถือประมาณ 700 ล้านคน ส่วนใหญ่อยู่ในทวีปเอเชียทั้งในเอเชียกลาง เอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งประเทศไทย

ประเทศไทยมีผู้นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาทประมาณร้อยละ 93.5 ของประชากรทั้งหมด นิกายเถรวาทได้รับการนับถือคู่กับนิกายอาณาจักรวาท สำหรับประเทศไทยคณะสงฆ์ได้แบ่งลักษณะการบริหารออกเป็น 2 ฝ่าย คือ 1) มหานิกาย และ 2) ธรรมยุติกนิกาย ในปัจจุบันพบว่าประชากรของประเทศไทยร้อยละ 93.5 เป็นผู้ทึ้นบถศาสนาพุทธ รองลงมานับถศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 5.4) และศาสนาคริสต์ (ร้อยละ 1.1) ที่เหลือเป็นผู้ทึ้นบถศาสนาอื่น ๆ รวมทั้งผู้ทึ้นบถไม่มีศาสนา (น้อยกว่าร้อยละ 0.1) (สำนักสถิติแห่งชาติ, 2563)

พระพุทธศาสนา แปลว่า คำสั่งสอนของผู้รู้ ผู้ตื่นหรือผู้เบิกบาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาสูงสุด โดยหลักสำคัญของพระพุทธศาสนามี 3 ประการ คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ รวมเรียกว่าพระรัตนตรัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบของพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนามีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาผู้ก่อตั้ง โดยพระองค์เป็นผู้ทรงปัญญาคุณ มหากุณาคุณ และวิสุทธิคุณ เป็นผู้นำคำสั่งสอนที่มีเหตุผลมาประกาศสู่ชาวโลก พุทธศาสนิกชนจึงนำหลักธรรมคำสอนดังกล่าวไปประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ที่บันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้า เนื้อหาแบ่งเป็น 3 หมวดใหญ่ คือ 1) พระวินัยปิฎกว่าด้วยพระวินัยสิกขาบทต่าง ๆ ของภิกษุและภิกษุณี 2) พระสุตตันตปิฎกว่าด้วยพระสูตรซึ่งเป็นพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าและ

พระอรหันต์สาวกที่แสดงแก่บุคคลต่างชั้นวรรณะและการศึกษาต่างกรรมต่างวาระกัน มีทั้งที่เป็นร้อยแก้ว และร้อยกรอง และ 3) พระอภิธรรมปิฎกว่าด้วยพระอภิธรรมหรือ ปริมาตธรรม ซึ่งเป็นธรรมะชั้นสูง โดยอธิบายด้วยหลักวิชา ไม่อ้างอิงเหตุการณ์และ บุคคล

ปาราชิก คือ ประเภทของโทษที่เกิดจากการล่วงละเมิดสิกขาบทประเภท ครุกาบัติ หมายถึง อาบัติหนักที่สุดที่เรียกว่า อาบัติปาราชิก พระภิกษุต้องอาบัติ ปาราชิกข้อใดข้อหนึ่ง แม้จะไม่กล่าวลาสิกขาบทก็ถือว่าขาดจากความเป็นพระภิกษุทันที เมื่อความผิดสำเร็จ ทั้งนี้ ปาราชิก มี 4 ข้อ อยู่ใน คีล 227 ได้แก่ เสพเมถุนลักขโมย ขำมนุษย์ อดอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีในตน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557)

กฎหมายของประเทศไทยนั้นมีบทลงโทษเกี่ยวกับการกระทำที่สอดคล้องกับ เรื่องปาราชิกในพระพุทธศาสนา ข้อ 2. และข้อ 3. กล่าวคือ 2. ถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของ ไม่ได้ให้มาเป็นของตน ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา ในความผิดฐานลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอกทรัพย์ และ 3. พรากกายมนุษย์จากชีวิต (ฆ่าคน) สอดคล้อง กับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ความผิด ฐานทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุ ให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีกฎหมายบ้านเมืองที่กำหนดโทษทางอาญา แก่พระสงฆ์ที่เป็นปาราชิก ข้อ 1. การเสพเมถุน และ ข้อ 4. การกล่าว อดอุตริมนุสธรรม

การเสพเมถุน คือ การร่วมสังวาสหรือร่วมประเวณีซึ่งเป็นพฤติกรรมธรรมดา ตามธรรมชาติของมนุษย์ แต่ถ้าพระสงฆ์เสพเมถุน ไม่ว่าจะเป็นการเสพเมถุนกับ หญิงชาย หรือสัตว์ก็มีความผิดฐานปาราชิก ทำให้ขาดจากความเป็นพระทันที เพราะ โดยหลักการแล้ว การสละความสุขสบายอย่างปุถุชนธรรมดาเพื่อเข้าสู่สมณเพศนั้น ก็เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงออกจากกาม ละเว้นไว้ซึ่งความสัมพันธ์ทางเพศ และการมีศีลที่ บริสุทธิ์อื่นต้องประพฤติพรหมจรรย์เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ทั้งแก่ร่างกายและจิตใจ การเสพเมถุน จึงเป็นการปฏิบัติตนอย่างเดียวกับฆราวาสผู้ของเรือน ซึ่งถือว่าไม่ เหมาะสมและถือเป็นการประพฤติชั่วร้ายแรงต่อพระพุทธศาสนา ไม่สมควรที่จะดำรง สมณเพศอยู่ต่อไป การที่พระสงฆ์เสพเมถุนนี้ ถือว่าเป็นศัตรูต่อพรหมจรรย์จึงต้องปรับ

เป็นอาบัติปาราชิก ไม่มีสิทธิอันชอบธรรมที่จะอยู่อย่างพระภิกษุอีกต่อไป จึงทำให้ขาดจากความเป็นพระสงฆ์ทันที

ความหมายของกฎหมายประการหนึ่ง หมายถึง กฎเกณฑ์ข้อบังคับที่ใช้ควบคุมความประพฤติของมนุษย์ในสังคมกฎหมาย ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นคำสั่งข้อห้ามที่มาจากผู้มีอำนาจสูงสุดในสังคมใช้บังคับทั่วไป ผู้ใดฝ่าฝืนอาจได้รับโทษหรือสภาพบังคับอย่างใดอย่างหนึ่ง ระบบกฎหมายอาจแบ่งออกเป็น 4 ระบบ คือ 1) ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร 2) ระบบกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร 3) ระบบกฎหมายสังคมนิยม และ 4) ระบบกฎหมายศาสนา โดยกฎหมายแต่ละระบบมีที่มาและนิติวิธีทางกฎหมายอันแตกต่างกัน

วิทยานิพนธ์นี้จะเน้นการศึกษาเกี่ยวกับช่องว่างของพระธรรมวินัย โดยเปรียบเทียบกับประเด็นปัญหาทางกฎหมายของประเทศไทย ในเรื่องของการประพฤติดินคัมและการเสพเมถุน เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขและปรับปรุงให้มีกฎหมายเพื่อให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เนื่องจากไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ปัจจุบันมีปัญหาด้านพฤติกรรมของพระสงฆ์ที่ปรากฏในสื่อมากมาย ทั้งในเรื่องของการประพฤติดินคัมตามพระธรรมวินัย การละเมิดกฎหมายบ้านเมือง และการปฏิบัตินอกเหนือกิจของสงฆ์ ทั้งนี้ การเสพเมถุนแม้จะถือเป็นความผิดอันร้ายแรงต่อพระพุทธศาสนา แต่ก็มิได้เป็นความผิดตามกฎหมายบ้านเมืองแต่ประการใด โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดตระวางโทษในฐานะความผิดจากการกระทำของพระสงฆ์หรือแม้กระทั่งหญิงหรือชายที่ทำการเสพเมถุนกับพระสงฆ์ ซึ่งในประเด็นนี้มีเพียงมาตรการของสงฆ์เท่านั้นที่กำหนดการลงโทษพระสงฆ์ดังกล่าว โดยการจัดให้พระสงฆ์ทำการลาสิกขาหรือสละสมณเพศไปเสีย อีกทั้งไม่มีมาตรการใดในการกำหนดโทษแก่ผู้ที่ทำการเสพเมถุนกับพระสงฆ์ และป้องกันการกระทำความผิดดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลได้ตระหนักและประพฤติตามแบบอย่างและภาพลักษณ์ที่ดีแก่พระพุทธศาสนาและสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตที่ดีของคนไทยในอดีต โดยงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและมีผลต่อการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายที่ต้องการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความถดถอยของศาสนาพุทธในประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาและวิจัยปัญหาการขาดบทบัญญัติทางกฎหมายในการลงโทษพระสงฆ์ที่เสพเมถุนโดยคฤหัสถ์สมยอม
2. พิจารณาเปรียบเทียบและค้นหบทบัญญัติแห่งกฎหมายในเรื่องของการเสพเมถุนโดยคฤหัสถ์สมยอมของพระสงฆ์ระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. พิจารณาระยะต้นปัญหาทางกฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับพระธรรมวินัยในเรื่องการเสพเมถุนของพระสงฆ์

สมมุติฐานการวิจัย

การปฏิบัติตนที่ดีตามหลักพระธรรมวินัยของพระสงฆ์นั้นส่งผลต่อภาพลักษณ์อันดีของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ดังนั้น การมีกฎหมายที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของพระสงฆ์ในเรื่องการเสพเมถุนอาจส่งผลต่อความประพฤติตนที่ดีของพระสงฆ์ในการป้องกันปัญหาพระภิกษุเสพเมถุน ซึ่งประเด็นนี้ มีผู้เสนอทางเลือกไว้โดยไม่ได้กำหนดให้มีการใช้บังคับตามกฎหมาย กล่าวคือ ไม่กำหนดระวางโทษความผิดทางอาญาแก่พระภิกษุที่เสพเมถุน โดยมีเหตุผลว่า การลงโทษในการกระทำความผิดตามพระธรรมวินัยเป็นกิจการของคณะสงฆ์โดยเฉพาะ ซึ่งรัฐไม่ควรเข้าแทรกแซง แต่ผู้ศึกษามีความเห็นว่ เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และยังผลในการช่วยป้องกันความเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา หากมีการกำหนดระวางโทษตามกฎหมายอาญา อาจทำให้เกิดความเกรงกลัวในการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย จึงเห็นควรกำหนดให้มีกระบวนการดำเนินคดีทางอาญาแก่พระภิกษุที่ละเมิดพระธรรมวินัย ในกรณีต้องอาบัติปาราชิกสิกขาบท 1 ว่าด้วยการเสพเมถุน

ขอบเขตการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งเน้นการศึกษาปัญหาของกฎหมายไทยที่ไม่ได้กำหนดระวางโทษของการเสพเมถุน โดยผู้กระณียินยอมของพระสงฆ์ในประเทศไทย โดยศึกษาตามร่างพระราชบัญญัติอธิกรณ์ประณตปาราชิก พระพุทธศักราช 2463 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และประมวลกฎหมายอาญา

สำหรับงานวิจัยนี้จะมุ่งเน้นเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องของการเสพเมถุน โดยผู้กระณียินยอมของพระสงฆ์ในประเทศไทยและต่างประเทศ รวมถึงการศึกษาปัญหาของกฎหมายในเรื่องของการเสพเมถุน โดยผู้กระณียินยอมของพระสงฆ์ในประเทศไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งจะศึกษาและวิเคราะห์ทั้งข้อมูลภายในประเทศและข้อมูลจากต่างประเทศ โดยรวบรวมค้นคว้าข้อมูลจากตำรา หนังสือ วารสาร บทความทางวิชาการ และข้อมูลที่ได้จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) และเว็บไซต์ (Website) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกรณีพระสงฆ์เสพเมถุนโดยผู้กระณียินยอมของไทย โดยเปรียบเทียบกับกรณีในต่างประเทศ รวมทั้งวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทกฎหมายแห่งกฎหมายทั้งของไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่ได้รับ

การศึกษานี้จะก่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติแก่หน่วยงานของศาสนาพุทธและหน่วยงานของรัฐในประเด็นที่เกี่ยวกับกฎหมายในประเทศไทย ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุง และเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อแก้ไขปัญหาภาพลักษณ์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในประเทศไทย และเพื่อให้ครอบคลุมเกี่ยวกับกรณีการกระทำ

ความผิดของพระภิกษุในเรื่องการเสพเมถุน เพื่อก่อให้เกิดภาพลักษณ์อันดีแก่ศาสนาพุทธในประเทศไทย

สถานการณ์ปัจจุบันและสภาพปัญหาอันเกี่ยวกับความไม่เหมาะสมของการลงโทษพระสงฆ์ที่เสพเมถุนโดยคุุณกรณินยอม

ปัญหาการปราศจากกฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับเพื่อลงโทษพระสงฆ์ที่เสพเมถุนโดยคุุณกรณินยอมซึ่งมีความผิดในกรณีปาราชิกสิบขาบทที่ 1 ภิกษุเสพเมถุน หากพิจารณาตามพระธรรมวินัยแล้วจะพบว่า ความผิดในพระธรรมวินัยในปาราชิกขาบทที่ 1 นั้น การเสพเมถุนคือ การร่วมสังวาสหรือร่วมประเวณีซึ่งเป็นพฤติกรรมธรรมดาตามธรรมชาติของมนุษย์ แต่ถ้าพระสงฆ์มีการเสพเมถุน ไม่ว่าจะเป็นการเสพเมถุนกับหญิง ชาย หรือสัตว์ ย่อมมีความผิดฐานปาราชิก อันทำให้ขาดจากความเป็นพระทันที

การเสพเมถุนตามพระธรรมวินัยยังมีอีกความหมายหนึ่งคือ การร่วมเพศทั้งทางอวัยวะเพศ ช่องทวารเบา ช่องทวารหนัก หรือแม้กระทั่งช่องปาก ก็ถือเป็นปาราชิก ซึ่งในประมวลกฎหมายอาญามีลักษณะความผิดที่บัญญัติไว้แต่เพียงกรณีการกระทำชำเราซึ่งเป็นความผิดฐานปาราชิก โดยมาตรา 276 วรรคหนึ่ง และวรรคสองวางหลักว่า “มาตรา 276 ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นโดยขู่ด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยผู้อื่นนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้ผู้อื่นนั้นเข้าใจผิดว่า ตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ได้กระทำโดยทำให้ผู้ถูกกระทำเข้าใจว่าผู้กระทำมีอาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ได้กระทำโดยมีอาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด หรือโดยใช้อาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันอันมีลักษณะเป็นการโทรมหญิงหรือกระทำกับชายในลักษณะเดียวกัน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงสี่แสนบาท หรือจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำความผิดระหว่างคู่สมรส และคู่สมรสนั้นยังประสงค์จะอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติแทนการลงโทษก็ได้ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์จะอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาต่อไป และประสงค์จะหย่า ให้คู่สมรสฝ่ายนั้นแจ้งให้ศาลทราบ และให้ศาลแจ้งพนักงานอัยการให้ดำเนินการฟ้องหย่าให้”

และมาตรา 1 (18) เพิ่มโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 27) พ.ศ. 2562 “กระทำชำเรา” หมายความว่า กระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำ โดยการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำล่วงล้ำอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น”

จึงเห็นได้ว่า ความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้มีลักษณะคล้ายคลึงกับการเสพเมถุนในพระธรรมวินัย กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมเพศหรือใช้อวัยวะเพศทางช่องใดก็ตาม ย่อมถือเป็นความผิด และไม่ว่าจะเป็นการร่วมเพศกับหญิงหรือชายก็ถือเป็นความผิด แต่ประเด็นที่แตกต่างคือในเรื่องความยินยอม โดยตามกฎหมายอาญานั้นจะเป็นความผิดต่อเมื่อหญิงหรือชายนั้นไม่ยินยอม กล่าวคือ เป็นการข่มขืนกระทำชำเรา แต่ในพระธรรมวินัยนั้น แม้หญิงหรือชายจะยินยอมให้มีการร่วมเพศก็ถือเป็นความผิดแล้ว และที่แตกต่างอีกกรณีหนึ่งคือในพระธรรมวินัยนั้นแม้จะเป็นการร่วมเพศกับสัตว์ก็มีความผิด แต่ตามประมวลกฎหมายอาญาอาจจะเป็นความผิดก็ได้ เช่น เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา 381³ ซึ่งเป็นกรณีที่มีการกระทำการทารุณต่อสัตว์ หรือฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น นอกจากนี้ ยังผิดตามพระราชบัญญัติ ป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ในมาตรา 3 “การทารุณกรรม” หมายความว่า การกระทำหรืองดเว้นการกระทำใด ๆ ที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานไม่ว่าทางร่างกายหรือจิตใจ ได้รับความเจ็บปวดความเจ็บป่วย ทุพพลภาพ หรืออาจมีผลทำให้สัตว์นั้นตาย และให้หมายความรวมถึงการใช้สัตว์พิการ สัตว์เจ็บป่วย สัตว์ชราหรือสัตว์กำลังตั้งท้องเพื่อแสวงหาประโยชน์ ใช้สัตว์

³ มาตรา 381 ผู้ใดกระทำการทารุณต่อสัตว์ หรือฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ประกอบภารกิจ ใช้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควร เพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ขรา หรืออ่อนอายุ

มาตรา 20 ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร

มาตรา 31 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 20 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ปัญหาเรื่องบทลงโทษทางอาญาแก่พระภิกษุละเมิดพระธรรมวินัย เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ยังไม่มีการกำหนดบทลงโทษทางอาญาแก่พระสงฆ์ที่เสพเมถุน การลงโทษพระสงฆ์มีเพียงนิคหกรรม อันหมายความว่า การข่มเป็นวิธีการลงโทษภิกษุตามพระธรรมวินัยเพื่อให้เข็ดหลาบ โดยนิคหกรรมนั้นจะใช้สำหรับลงโทษภิกษุผู้ทำให้เกิดความเสียหาย เช่น ก่อการทะเลาะวิวาทบาดหมาง ทำความอื้อฉาว มีศีลวิบัติ ตีเตียนพระรัตนตรัย เล่นคะนอง

การปราศจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายในการลงโทษแก่พระภิกษุในกรณีเสพเมถุน กลายเป็นช่องว่างของกฎหมายให้ผู้ปลอมบวชหรือภิกษุทุศีล กระทำการละเมิดพระธรรมวินัยโดยเสพเมถุนอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ต้องมีความรับผิดชอบต่อการผิดกรรมในการกระทำของตน กรณีดังกล่าวถือเป็นการทำลายศรัทธาของประชาชน ชื่อเสียงของวงการสงฆ์ และทำให้ศาสนาพุทธเสื่อมศรัทธา

นอกจากนี้ ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติทางอาญากรณีพระภิกษุสงฆ์กระทำความผิดอาบัติปาราชิกข้อเสพเมถุนนั้น อาจเกิดจากเหตุที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ไม่ได้บัญญัติความผิดฐานนี้ไว้ ทำให้เกิดปัญหาพระภิกษุสงฆ์กระทำความผิดพระธรรมวินัยข้อนี้ และเป็นปัญหาใหญ่ในสังคมไทย โดยเฉพาะกรณีของพระภิกษุสงฆ์เสพเมถุนโดยความยินยอมของหญิง ซึ่งไม่ถือเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติให้กรณีดังกล่าวเป็นความผิด

แต่ถ้าการเสพเมถุนของพระสงฆ์เข้ากรณีการเสพเมถุน โดยอีกฝ่ายยินยอม (เกณฑ์อายุตามที่กำหนด) และ/หรือมิได้ยินยอมด้วย กรณีดังกล่าวจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญารฐานข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นตามนัยมาตรา 276 หรือมาตรา 277 แล้วแต่กรณี ซึ่งถ้าหากเข้ากรณีการข่มขืนกระทำชำเราแล้ว การกระทำความผิดของพระสงฆ์ก็จะเป็นความผิด ทั้งในทางพระธรรมวินัยและตามกฎหมายอาญาด้วย

แต่การปราศจากกฎหมายที่ลงโทษในความผิดกรณีการเสพเมถุนโดยความยินยอมนั้น พระภิกษุสงฆ์ที่เสพเมถุนหรือมีความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลอื่น ย่อมถือว่าได้กระทำในเรื่องที่ขัดต่อศีลธรรมและเป็นการทำลายศาสนาอย่างร้ายแรง แต่กลับปรากฏว่า พระสงฆ์รูปนั้นจะได้รับโทษเพียงอาบัติปาราชิกโดยไม่มีความผิดอาญาแต่อย่างใด

ปัญหากระบวนพิจารณาไต่สวนความผิดกรณีพระภิกษุกระทำผิดพระธรรมวินัยข้อเสพเมถุนยังขาดบทบัญญัติวิธีพิจารณาความนิคหกรรมชั้นสอบสวน โดยเหตุที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้วางหลักนิคหกรรมและการสละสมณเพศของพระภิกษุผู้ต้องรับนิคหกรรมว่า ให้สึกหรือให้สละสมณเพศ (หมวด 4 นิคหกรรม และการสละสมณเพศ มาตรา 24 ถึง มาตรา 30) ซึ่งสาระสำคัญของกฎหมายส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่พระภิกษุสงฆ์ถูกลงโทษตามหลักนิคหกรรมเท่านั้น

ประวัติความเป็นมาของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับการกระทำความผิดของพระสงฆ์

กฎหมายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของประเทศไทยนั้นได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย ซึ่งอิทธิพลของกฎหมายอินเดียที่มีต่อกฎหมายไทย ได้แก่ คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ โดยไทยได้รับอิทธิพลผ่านมาทางมอญซึ่งนับถือพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับไทย ศาสตราจารย์ โรแบร์ แลงการ์ด (Robert Lingat) เชื่อว่าคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ได้เข้าสู่ดินแดนของไทยตั้งแต่ครั้งสมัยสุโขทัย โดยพบข้อความในเรื่องพระคัมภีร์ธรรมศาสตร์จากข้อความในศิลาจารึกหลักที่ 38 หรือกฎหมายลักษณะโจรสสมัยสุโขทัย

การที่รัชกาลที่ 1 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้มีการชำระกฎหมายใน พ.ศ. 2348 นั้น ไม่ได้หมายความว่าประเทศสยามมิได้มีประมวลกฎหมายที่สมบูรณ์มาก่อนหน้านั้น วัฒนธรรมด้านกฎหมายของไทยได้มีพัฒนาการมาก่อนหน้านั้น โดยนักจดหมายเหตุของชาวตะวันตก เช่น ซิมง เดอ ลา ลูแบร์ (Simon de La Loubère) ซึ่งเข้ามาในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้เคยอธิบายไว้ว่า ประมวลกฎหมายไทยประกอบด้วยพระธรรมนุญ พระตำรา และพระราชกำหนด เมื่อครั้งที่มี

การชำระกฎหมาย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีพระราชดำรัสว่า กฎหมายที่หลงเหลือมาจากหลังเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 แก่พม่า ใน พ.ศ. 2310 มีเพียง 1 ใน 10 จึงอาจถือได้ว่า ประเทศสยามมีบทบัญญัติกฎหมายที่ค่อนข้างสมบูรณ์มาก่อน เพราะประมวลกฎหมายที่ชำระใหม่ครั้งรัชกาลที่ 1 ยังมีจำนวนมากอย่างที่เห็นกันอยู่ และไม่ได้จำกัดแต่เพียงแต่เฉพาะในด้านกฎหมายเท่านั้น นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระมหากษัตริย์ในฐานะองค์อัครศาสนูปถัมภก ได้ทรงมีบทบาทอย่างสำคัญในการปรับปรุงระบบ ความเชื่อ และประเพณีให้เป็นระเบียบแบบแผนในกรอบที่มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของบ้านเมือง โดยหาได้ปรับปรุงแก้ไขเฉพาะตามหัวเมืองหรือตามชนบททางไกลไม่ แต่ยังทรงปรับปรุง แก้ไข และจัดการกับบรรดาชนบทประเพณีและพิธีกรรมทั้งปวง รวมทั้งกฎและข้อระเบียบต่าง ๆ ตามพระราชกำหนดใหม่ ซึ่งบังคับให้ข้าราชการและราษฎรทุกคนต้องปฏิบัติตาม ถ้ามิได้กระทำตามนี้ก็จะต้องรับโทษตามอาญาบ้านเมือง

ข้อกำหนดหรือกฎหมายที่จะใช้ปกครองพระสงฆ์ในประเทศไทยนั้นมีประวัติความเป็นมาและพัฒนาการมาอย่างยาวนานแล้ว แต่ที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่มีการกำหนดกฎระเบียบของพระสงฆ์ไว้ในพระราชกำหนดเก่า และในพระราชกำหนดใหม่ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวง โดยได้กล่าวถึงการกระทำผิดของพระสงฆ์ไว้ จนถึงขนาดที่ฝ่ายบ้านเมืองต้องเข้าไปดูแลออกกฎหมายเพื่อใช้บังคับ ซึ่งมีทั้งในกรณีที่พระสงฆ์ประพฤติผิดทั้งในเรื่องที่ร้ายแรงและไม่ร้ายแรง แต่เรื่องที่ร้ายแรงนั้น โดยส่วนใหญ่จะมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อลงโทษไว้ด้วย เช่น การประพฤติดิตปาราชิก อีกทั้งยังมีเรื่องการปกครองตนเองในคณะสงฆ์เมื่อเกิดกรณีพิพาทอีกด้วยโดยความผิดตามกฎหมายเก่าที่บัญญัติไว้นั้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะบัญญัติความผิดที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติปฏิบัติตัวของพระสงฆ์โดยตรง ซึ่งการบัญญัติกฎหมายจะอิงจากหลักเกณฑ์ตามพระธรรมวินัยเป็นส่วนใหญ่ โดยการบัญญัตินั้นจะเน้นไปในส่วนที่มีผลกระทบกับความน่าเชื่อถือของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมเป็นส่วนใหญ่ อันมีลักษณะที่ว่าความผิดใดตามพระธรรมวินัยเป็นความผิดที่ร้ายแรง เพราะถือว่ามีผลกระทบกระเทือนต่อความศรัทธาที่ประชาชนมีความเลื่อมใสต่อพระพุทธศาสนาและตัวพระสงฆ์ ฝ่ายบ้านเมืองจะนิ่งเฉยไม่ได้ และจะต้องเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การบัญญัติความผิดอาญาของพระสงฆ์บางเรื่องนั้น จึงเปรียบเสมือนการนำสิ่งที่พระสงฆ์ควรประพฤติปฏิบัติมาบัญญัติไว้เป็นกฎหมาย ด้วยเหตุที่ว่าพระสงฆ์มีสถานะพิเศษอันแตกต่างจากประชาชนทั่วไป การบัญญัติข้อบังคับไว้เป็นกฎหมายนั้น จะเป็นการปกป้องสถาบันสงฆ์และพระพุทธศาสนาให้อำรงอยู่คู่สังคมไทยได้อย่างมั่นคง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาบัติปาราชิกสิกขาบทที่ 1 การเสกเมณฑนของพระภิกษุของต่างประเทศ

บทบัญญัติทางกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาตรา 266⁴ กรณีภิกษุเสกเมณฑนจะเห็นได้ว่า กฎหมายอาญาลาวกำหนดโทษของภิกษุและสามเณรเสกเมณฑน ทั้งผู้เสกเมณฑนกับภิกษุและสามเณรไว้ในระดับสูง กล่าวคือ มีโทษถึงตัดอวัยวะ (จำคุก) และมีโทษปรับใหม่ โดยมีโทษทั้งจำคุกและปรับตามความหมายของกฎหมายอาญาไทย ในประเด็นนี้ ทำให้วิเคราะห์ได้ว่านอกจากในทางพระวินัยที่พระภิกษุและสามเณรลาวจะต้องปาราชิกหากเสกเมณฑนกับบุคคลอื่นแล้ว ภิกษุและสามเณร รวมทั้งผู้เสกเมณฑนยังต้องรับโทษทางอาญาของกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สังคมลาวให้ความสำคัญและมีความประสงค์ให้พระภิกษุและสามเณร ตลอดจนฆราวาสมีพฤติกรรมอันเหมาะสม ไม่ประพฤติเสื่อมเสียในทางเพศ ซึ่งเท่ากับว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในขณะนี้มีมีการปกป้องพระพุทธศาสนาและจารีตประเพณีอันดีงามของสังคมลาวในเรื่องความประพฤติทางเพศของพุทธศาสนิกชน ทั้งในส่วนของพระวินัยและส่วนของบ้านเมือง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การบัญญัติกฎหมายนับว่าเป็นมาตรการสำคัญนอกเหนือจากมาตรการทางสังคมที่จะช่วยปกป้องพระพุทธศาสนาให้บริสุทธิ์ และขจัดกลุ่มแอบแฝงที่บ่อนทำลายทางศาสนาลงได้

⁴Penal Code of Lao People's Democratic Republic Article 266 Sexual Act Committed by Monk, Novice, Nun or Hermit Any monk, novice, nun and hermit who commits a sexual act with a female or male person, or between themselves shall be punished from six months to three years of imprisonment and shall be fined from 3,000,000 Kip to 10,000,000 Kip Any female or male person who willingly commits a sexual act with a monk, novice, nun or hermit shall be punished on the same charges

การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญากรณีพิษและสามเณรอาบัติปาราชิกจากการเสพเมถุนนั้น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้กำหนดความผิดไว้ในกลุ่มความผิดต่อสายสามัญ ครบครัน และยึดครองประเพณี ซึ่งมุ่งต่อการคุ้มครองสถาบันครอบครัวและจารีตประเพณีของสังคม ซึ่งตามโครงสร้างกฎหมายอาญาไทยไม่มีการจำแนกหมวดนี้ไว้โดยเฉพาะ แต่บทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสถาบันครอบครัวและจารีตประเพณีได้บัญญัติไว้ในส่วนต่าง ๆ ของกฎหมายอาญา และบางฐานความผิดในกฎหมายอาญาลาวก็ไม่มีบัญญัติเป็นความผิดในกฎหมายอาญาของไทย เช่น ความผิดฐานการทำนาค หรือความผิดของบุคคลที่มีสามีหรือภริยาแล้วไปเสพสมหรือมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้อื่น (กรณีของประเทศไทยบัญญัติรับรองไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว ซึ่งเป็นเรื่องความรับผิดชอบทางแพ่ง ไม่ใช่ความรับผิดชอบทางอาญา) ความผิดฐานร่วมประเวณีกับญาติใกล้ชิด และความผิดฐานการชำเราของภิกษุและสามเณร

แนวทางการแก้ไขปัญหากรณีพระสงฆ์เสพเมถุนโดยยินยอมในประเทศไทย

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการละเมิดพระวินัยของภิกษุเฉพาะกรณีอาบัติปาราชิก ข้อ 1 การเสพเมถุน ได้แก่ การแก้ปัญหาเสพเมถุนด้วยการวินิจฉัยตัดสินภิกษุผู้กระทำผิด โดยอาศัยพระวินัยผู้ชำนาญพระวินัย จากนั้นจะมีการลงโทษด้วยการให้ลาสิกขาจากความเป็นภิกษุ พร้อมกันนั้นจะมีการชี้แจงโทษและความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดพระวินัย ในด้านความประพฤติปฏิบัติที่อาจป้องกันได้ด้วยการปลูกฝังให้ภิกษุมีสมณสัญญา โดยอบรมสั่งสอนตามหลักนวกภิกษุธรรม ปลูกฝังให้เกิดกามสังวร และเจริญสุกัลยาณเมตตาเมตตาการุณยธรรม

แนวทางการแก้ไขปัญหาการละเมิดพระวินัยกรณีอาบัติปาราชิก ข้อที่ 1 การเสพเมถุน ในสังคมไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตราที่ 77 วรรคสาม ซึ่งวางหลักว่า รัฐพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง ซึ่งเป็นนโยบายทางอาญาของรัฐในการตรากฎหมายที่มีโทษทางอาญา ดังนั้น ในการบัญญัติกฎหมายที่มีโทษทางอาญานั้น ฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องพิจารณาก่อนว่า การกระทำนั้นเป็นการกระทำ ซึ่งพิจารณาจากสำนึกด้านศีลธรรมของคนในสังคมแล้ว

เป็นการกระทำที่สมควรได้รับการตำหนิ และถือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ การกระทำนั้นก่อให้เกิดอันตรายต่อประโยชน์หรือความสงบสุขของบุคคล สังคมส่วนรวม และกระทำต่อรัฐหรือไม่ ส่งผลกระทบต่อสาธารณชนอย่างร้ายแรงหรือไม่ หรือมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดโทษทางอาญาเพื่อแก้ไขปัญหามาจากการกระทำนั้นหรือไม่ และไม่สามารถนำมาตรการอื่นที่นอกเหนือจากมาตรการทางอาญามาใช้บังคับหรือไม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า การกระทำนั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน กระทบต่อบุคคล สังคม และภาครัฐอย่างรุนแรงหรือก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงแล้ว กรณีนี้ รัฐจึงกำหนดให้การกระทำนั้นเป็นความผิดที่มีโทษอาญาได้ (สาริกา คำขาย, 2560)

ตามประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติที่มีลักษณะความผิดอันคล้ายคลึงกับความผิดฐานปาราชิก โดยมาตรา 276 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นโดยขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยผู้อื่นนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้ผู้อื่นนั้นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสี่แสนบาท

พิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้มีลักษณะคล้ายคลึงกับการเสพเมถุนในพระธรรมวินัย กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมเพศหรือใช้ວ່າຍະເພດทางช่องทางใดก็ตามก็ถือเป็นความผิด และไม่ว่าจะเป็นการร่วมเพศกับหญิงหรือชายก็เป็นความผิด แต่ประเด็นที่แตกต่างคือในเรื่องความยินยอม โดยตามกฎหมายอาญาจะเป็นความผิดต่อเมื่อหญิงหรือชายนั้นไม่ยินยอม แต่ในพระธรรมวินัยนั้นแม้หญิงหรือชายจะยินยอมให้มีการร่วมเพศ ก็ถือเป็นความผิดแล้ว และกรณีที่แตกต่างกันหนึ่งคือในพระธรรมวินัยนั้นแม้จะเป็นร่วมเพศกับสัตว์ก็ถือว่ามีความผิด แต่ตามประมวลกฎหมายอาญาอาจจะมีความผิดได้หากมีกรณีที่เข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายอาญากำหนดไว้ เช่น กรณีเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา 381 ซึ่งเป็นความผิดฐานกระทำการทารุณต่อสัตว์ หรือฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกข์ทรมานอันไม่จำเป็น นอกจากนี้ ยังผิดตามพระราชบัญญัติ ป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ในมาตรา 3 “การทารุณกรรม” หมายความว่า การกระทำหรืองดเว้นการกระทำใด ๆ ที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานไม่ว่าทางร่างกายหรือจิตใจ ได้รับความเจ็บปวดความเจ็บป่วย ทพพลภาพ หรืออาจมีผลทำให้สัตว์นั้นตาย และให้หมายความ

รวมถึงการใช้สัตว์พิการ สัตว์เจ็บป่วย สัตว์ชราหรือสัตว์กำลังตั้งท้องเพื่อแสวงหาประโยชน์ ใช้สัตว์ประกอบกามกิจ ใช้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา หรืออ่อนอายุ

มาตรา 20 ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร

มาตรา 31 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 20 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดตามที่บัญญัติไว้นั้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะบัญญัติความผิดที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติดิปฏิบัติตัวของพระสงฆ์โดยตรง ซึ่งการบัญญัติกฎหมายจะอิงจากหลักเกณฑ์ตามพระธรรมวินัยเป็นส่วนใหญ่ โดยการบัญญัตินั้นจะเน้นไปในส่วนที่มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมเป็นส่วนใหญ่ โดยมีลักษณะเป็นความผิดตามพระธรรมวินัยอันเป็นความผิดที่ร้ายแรง เพราะถือว่าความผิดดังกล่าวมีผลกระทบกระเทือนต่อความศรัทธาที่ประชาชนมีความเลื่อมใสต่อพระพุทธศาสนาและตัวพระสงฆ์ ฝ่ายบ้านเมืองจะนิ่งเฉยไม่ได้ และต้องเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การบัญญัติความผิดอาญาเกี่ยวกับการกระทำของพระสงฆ์บางเรื่องนั้น จึงเปรียบเสมือนการนำสิ่งที่พระสงฆ์ควรประพฤติปฏิบัติมาบัญญัติไว้เป็นกฎหมาย ด้วยเหตุที่ว่าพระสงฆ์มีสถานะพิเศษที่แตกต่างจากประชาชนทั่วไป การบัญญัติข้อบังคับไว้เป็นกฎหมายนั้น จึงเป็นการปกป้องสถาบันสงฆ์และพระพุทธศาสนาให้อำรงอยู่คู่สังคมไทยอย่างมั่นคง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

พระภิกษุเป็นบุคคลที่ทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นสาวกมีหน้าที่สืบทอดพระพุทธศาสนาต่อจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระภิกษุจึงอยู่ในฐานะสูงที่ควรแก่การสักการะ ซึ่งควรต้องประพฤติตนอยู่ในพระธรรมวินัย เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนทั่วไป การที่พระภิกษุต้องอาบัติปาราชิกสิกขาบท หรือผิดฐานเสพเมถุน จึงควรต้องรับผิดชอบกฎหมายทางธรรมควบคู่กับกฎหมายทางโลก ซึ่งเป็นกฎหมายบ้านเมืองหรือ

กฎหมายอาญา ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปกป้องพระพุทธศาสนาควบคู่กับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสังคม ผู้ศึกษามีความเห็นว่ ปัญหาในวงการคณะสงฆ์นั้นถือเป็นเรื่องธรรมดาของคนหมู่มากที่มีทั้งคนดีและคนไม่ดีปะปนกัน พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ โดยอยู่ในวินัยสงฆ์อย่างเคร่งครัดยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคม พระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังคงเป็นที่พึ่งทางจิตใจของพุทธศาสนิกชน มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่สร้างปัญหาซึ่งทำให้ส่วนใหญ่เสียหาย และทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธาของพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างมาก ดังนั้น การที่พระสงฆ์บางรูปประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่สมณเพศ จนสร้างความเสียหายต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์โดยรวม ทำให้คุณงามความดีของพระพุทธศาสนาที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานกว่า 2,500 ปี ต้องเกิดความมัวหมองด้วยคนเพียงไม่กี่คน ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า รัฐมีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และมีหน้าที่ในการช่วยป้องกันความเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา จึงควรที่จะดำเนินการให้มีการดำเนินคดีทางอาญาแก่พระภิกษุที่ละเมิดพระธรรมวินัยในกรณีต้องอาบัติปาราชิกสิกขาบท 1 ว่าด้วยการเสพเมถุน โดยเห็นควรเพิ่มเติมให้มีบทบัญญัติกฎหมายในการลงโทษแก่ภิกษุสงฆ์ในกรณีการเสพเมถุนแม้จะปรากฏว่าอีกหนึ่งจะยินยอมก็ตาม โดยกำหนดความรับผิดชอบทางอาญากรณีที่ภิกษุหรือสามเณรกระทำการร่วมเพศหรือเสพเมถุน โดยกำหนดฐานความผิดนี้ ให้มีการระวางโทษทางอาญา โดยจำคุกและลงโทษเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแห่งกรณี ซึ่งอาจบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาลักษณะ 4 ความผิดเกี่ยวกับศาสนาใน มาตรา 206 ทวิ โดยอาจบัญญัติฐานความผิดเอาไว้ ดังนี้

มาตรา 206 ทวิ ผู้ใดพระภิกษุหรือสามเณรกระทำชำเราผู้อื่น โดยผู้อื่นนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หากมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติตามนัยมาตรา 206 ทวิ ดังที่ได้กล่าวมานี้ อาจช่วยให้เกิดการปกป้องและให้ความคุ้มครองแก่พระศาสนาและวงการสงฆ์ ซึ่งจะช่วยให้อาจสามารถรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และก่อให้เกิดความศรัทธาต่อพุทธศาสนิกชน

เอกสารอ้างอิง

- คชารัตน์ เฮงตระกูล. (2552). การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของพระสงฆ์ที่อาบัติ
ปาราชิกกรณีเสพเมถุน. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, 2(1), 49-61.
- ประชุม โฉมฉาย. (2521). *ประวัติการปกครองคณะสงฆ์ไทย และลักษณะการปกครอง
คณะสงฆ์ไทยโดยสังเขป*. โรงพิมพ์หมามงกุฎราชวิทยาลัย.
- พระไตรปิฎก เล่มที่ 31 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 25 ขุททกนิกาย อปทาน ภาค 2 –
พุทธวงศ์-จริยาปิฎก.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ป.ธ. 9 ราชบัณฑิต. (2548). *พจนานุกรม
เพื่อการศึกษาพุทธศาสนา ชุด คำวัด*, วัดราชโอรสาราม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2557). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*
(พิมพ์ครั้งที่ 22). มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535. (2535, 4 มีนาคม) ราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 109 ตอนที่ 16 หน้า 5-11.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล
เฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*, ราชบัณฑิตยสถาน.
- สมเกียรติ นิลประพัฒน์. (2565). เอกสารประกอบการสอนความรู้เบื้องต้น
เกี่ยวกับกฎหมาย. *เอกสารสาขาวิชาการปกครอง*. มหาวิทยาลัย
มหามงกุฎราชวิทยาลัย.
- สาริกา คำชาย. (2560). *การกำหนดความผิดทางอาญา ศึกษากรณีการซื้อ
ขายอวัยวะมนุษย์*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *การสำรวจสภาวะทางสังคมวัฒนธรรม และสุขภาพจิต
(ความสุข) คนไทย พ.ศ. 2561*. สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักสถิติแห่งชาติ.
- หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (2558). *ช็อก พระเกษม รับชัตต์ยูลูกศิษย์ อ้างไม่รู้ตัว ไม่ผิด
พระธรรมวินัย*. ไทยรัฐออนไลน์. ฉบับลงวันที่ 17 มกราคม 2558.

ปัจจัยที่มีผลต่อคะแนนที่ได้รับเลือกตั้งนายกเทศมนตรี
ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
Factors Affecting Election of
Mayor of Paphai Subdistrict Municipality,
San Sai District, Chiangmai Province

สมาน กาบมาลา¹
Saman Kabmala²

Received: 13 ก.ย. 2566

Revised: 7 ต.ค. 2566

Accepted: 13 พ.ย. 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยในเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ ซึ่งการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ เพื่อให้ทราบว่า การได้รับคะแนนเสียงนั้นเกิดจากปัจจัยใดบ้าง และอย่างไร โดยศึกษาจากประชากร จำนวน 10,306 คน คำวนของ Yamane ได้ 386 ตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

¹ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

² Lecturer, Faculty of Law and Political Science, Northren college

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีอยู่ 3 ปัจจัย ซึ่งมีความสำคัญแตกต่างกัน ลดหลั่นกันลงมา กล่าวคือ ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีอิทธิพลที่สุด คือ กลยุทธ์การหาเสียง (Campaigning) รองลงมาคือ บริจาคแก่สาธารณะ (Donation) และกลโกงต่างๆ (Fraud) ตามลำดับ ซึ่งสามารถนำมาเขียนสมการทางคณิตศาสตร์ได้ดังนี้ $Obtaining\ the\ vote = 9.41 + 0.51 Campaigning + 0.25 Donation + 0.16 Fraud$

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้ คือ หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการเลือกตั้งควรหาวิธีการป้องกัน กลโกง และการติดสินบนเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม และแสวงหาวิธีการป้องกันการแจกจ่ายทรัพย์สินเงินทอง โดยผ่านตัวแทน หัวคะแนน หรือแจกจ่ายโดยตรงให้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนนักการเมืองหรือผู้นำท้องถิ่นควรพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ในสมการว่าปัจจัยใดที่มีผลทำให้ตนเองและตัวแทนพรรคพวกของตนได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง สำหรับนักวิจัยควรนำวิธีการวิจัยนี้ไปขยายขอบเขตการวิจัยให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น จนสามารถนำมาสร้างเป็นทฤษฎีทางการเมืองยุคใหม่ได้

คำสำคัญ: ปัจจัยการได้รับคะแนนเสียง, การเลือกตั้ง, นายเทศมนตรีตำบลป่าไผ่

Abstract

This research studies factors affecting the voting of the Mayor of Pa Phai sub-district municipality, San Sai district, Chiang Mai province. It is a quantitative research study by using a survey research method using a questionnaire. It is a tool used to collect data from a sample of people who have the right to vote for the Mayor of Pa Phai subdistrict. The purposes of this research where to know the important factors affecting the election risk score of the Mayor of PaPhai sub-district, A sample of 386 voters in Pa Phai municipality was sampled and analyzed by stepwise multiple regression analysis. analysis)

The research results found that three factors affect the voting in the election, which are different in descending order. The most influential affecting of voting in the election is the campaign strategy, followed by public donations and various cheats, respectively, which can be used to write mathematical equations as follows; Obtaining the vote $1 = 9.41 + 0.51 \text{ Campaign} + 0.25 \text{ Donation} + 0.16 \text{ Fraud}$

This research suggests that government agencies responsible for organizing elections should find ways to prevent fraud and bribery of officials so that elections are fair and honest. Moreover, find ways to prevent the distribution of property money through agents, canvassers, or distributed directly to voters in various forms. As for politicians or local leaders, they should consider various factors in the election to determine which factors influence them and their party representatives to win the election. For researchers, this method should expand the scope of research even further until it can create a modern political theory.

Keywords: Voting Factor, Election, Mayor of Paphai Subdistrict

บทนำ

สังคมสมัยใหม่เป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งโครงสร้างและการจัดองค์การ สังคมยังมีการเปลี่ยนแปลงมากเพียงใดยังต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนมากเพียงนั้น เพราะในส่วนของผู้นำหรือผู้ปกครองย่อมต้องการความชอบธรรมและการสนับสนุน ในขณะที่ประชาชนต้องการการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทั้งในการเลือกตั้งตัวแทน เลือกผู้ปกครอง หรือเลือกผู้นำและการเลือกนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด นับแต่อดีตกาลมาแล้วชุมชนหรือเมืองก็คือศูนย์กลางของชีวิตการเมือง การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (Local Government) หรือการปกครอง

ท้องถิ่น ถือเป็นการปกครองที่ส่วนกลางได้กระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีสิทธิตามกฎหมาย มีพื้นที่ และประชากรเป็นของตนเอง มีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม กระจายอำนาจจากส่วนกลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา การตัดสินใจ การตรวจระบบการทำงานและร่วมรับบูรณะสาธารณะต่าง ๆ ถึงแม้ว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีปัญหาในการดำเนินงาน แต่ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลกลาง (เอกวิทย์ มณีธร, 2554)

เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยที่มีความเก่าแก่ กล่าวคือ ได้รับการจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 ในอดีตที่ผ่านมาได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นอิสระและประชาธิปไตยมากที่สุด เปรียบเทียบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทอื่น ๆ ในขณะนั้น เพราะในอดีตข้าราชการประจำต่างมีบทบาทที่สำคัญอย่างมากในการบริหารงานของทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสุขาภิบาล ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้กำหนดให้เทศบาลมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ ได้แก่ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล ทั้งนี้ขนาดและประเภทของเทศบาลขึ้นอยู่กับระดับจำนวนประชากร ความหนาแน่นของประชากร และรายได้ตามเกณฑ์ที่กฎหมายได้กำหนดเอาไว้ โดยเทศบาลนครจะเป็นเทศบาลที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ในขณะที่เทศบาลตำบลจะมีขนาดเล็กที่สุด สำหรับโครงสร้างการบริหารงานของเทศบาลนั้นประกอบไปด้วย 2 ฝ่าย เช่นเดียวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบอื่น ๆ คือ สภาเทศบาล ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณาการออกเทศบัญญัติต่าง ๆ และควบคุมการบริหารงานของฝ่ายบริหาร โดยสมาชิกสภาเทศบาลนั้นจะมีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และมีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี และนายกเทศมนตรี ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารของเทศบาล ซึ่งตามพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้นายกเทศมนตรีมีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนและมีอำนาจในการแต่งตั้งบุคคลอื่นที่มีใช้สมาชิกเทศบาลเข้ามาทำหน้าที่รองนายกเทศมนตรี เลขาธิการ และที่ปรึกษานายกเทศมนตรี (เอกวิทย์ มณีธร, 2554)

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (Local Government) หรือการปกครองท้องถิ่นที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนั้น ถือเป็นการปกครองที่ส่วนกลางได้กระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีสิทธิตามกฎหมาย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศที่เรียกว่า “อำนาจอธิปไตย” นั้นประชาชนจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง โดยผ่านการเลือกตั้ง (Election) ซึ่งเป็นกระบวนการแสวงหาเจตนารมณ์ร่วมของประชาชนหรือเป็นเครื่องมือที่จะทำให้เสียงข้างมากของประชาชนปรากฏขึ้น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันเป็นระบบตัวแทน ประชาชนจะต้องเลือกผู้มาซึ่งทางการเมืองไปเป็นตัวแทนของตนในการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมือง ในทางทฤษฎีจึงถือว่าผู้ที่ป็นตัวแทนได้รับมอบอำนาจให้ปฏิบัติหน้าที่ตามเจตนารมณ์ของปวงชน การเลือกตั้ง จึงเป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักอำนาจสูงสุดของปวงชนในทางปฏิบัติ (ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง และวิเชียร ตันศิริคงคล, 2556) ปัจจุบันการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในประเทศไทยมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งสวนทางกับความพยายามพัฒนาประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน แม้กระทั่งได้มีการประกาศใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งถือว่ามีความเป็นประชาธิปไตยที่สุดเท่าที่เคยมีมา และมีการกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทยและเป็นกฎหมายที่ทำให้เกิดองค์กรอิสระเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบกระบวนการการเลือกตั้ง เพื่อให้การเลือกตั้งที่มีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ผู้สมัครรับเลือกตั้งพยายามจะใช้กลยุทธ์และวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยการใช้อย่างที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง อาทิเช่น การทำให้เกิดความสนใจในตัวผู้สมัครทำให้ตื่นเต้นประทับใจในความเก่งกาจสามารถ หรือทำให้เกิดความสงสัยเห็นอกเห็นใจการใช้นโยบายของพรรคการเมือง ผู้นำพรรค ผลงานในอดีตของพรรค การวาดฝันว่าในอนาคตจะทำอะไรให้ประชาชน การใช้เครือข่ายผู้มีตำแหน่ง มีอำนาจ มีอิทธิพล (ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง และคณะ, 2546) จากการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทยว่าแนวโน้มการเลือกตั้งของคนไทยมีลักษณะการระดมมวลชนมากขึ้น ประชาชนในชนบทจำนวนไม่น้อยที่ปลงคะแนนเสียง ไม่ใช่เพราะสนใจในการเลือกตั้งหรือเห็นความสำคัญ

ของการเลือกตั้ง แต่ไปลงคะแนนเพราะถูกเรียกร้อง ถูกระดม รวมทั้งถูกจ้วงวานหรือไม่ ก็เห็นว่าเป็นหน้าที่ ที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนมีความเป็นตัวของตัวเองในระดับต่ำ ปัญหาพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของคนไทย ทำให้เกิดความสงสัยต่อคุณภาพการเลือกตั้งของไทยว่า มีความหมายตามครรลองของประชาธิปไตยหรือไม่ กล่าวคือ การไปใช้สิทธิเลือกตั้งของคนไทยนั้นมีเหตุจูงใจอะไร และตัดสินใจลงคะแนน โดยใช้เกณฑ์อะไรในการตัดสินใจเลือกผู้สมัคร ผู้วิจัยให้ความสำคัญของการใช้สิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ทำให้มีความสนใจที่จะศึกษาว่า มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือมีผลต่อการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุใดการเลือกตั้ง จึงยังมีการซื้อเสียงจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้งยังรับเงินจากผู้สมัครเมื่อรับเงินมาแล้วก็ยังไปลงคะแนนให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จ่ายเงินซื้อเสียง หรือการตัดสินใจเลือกผู้สมัครนั้น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้รับข้อมูลข่าวสารหรือนโยบายของผู้สมัครในการพัฒนาท้องถิ่นมาจากที่ใด หรือไม่มีอิทธิพลใดที่มาเป็นตัวกำหนด หรือครอบงำความคิดของผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ตัดสินใจไปลงคะแนน มีการศึกษาคุณสมบัติของผู้สมัครหรือนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นหรือไม่ ภาพการณ์เป็นผู้นำของผู้สมัคร ความเป็นญาติพี่น้องของผู้สมัครกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เคยมีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยเป็นหนี้บุญคุณกันมาจนกลายเป็นระบบอุปถัมภ์ การเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเกรงกลัว สามารถขึ้นผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ว่าจะให้เลือกผู้สมัครคนใด

สำนักงานเทศบาลตำบลป่าไผ่ ตั้งอยู่เลขที่ 158 หมู่ที่ 2 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนี้มีพื้นที่ทั้งสิ้น 49.55 ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 12,384 คน แยกเป็นเพศชายจำนวน 5,874 คนเพศหญิง จำนวน 6,510 คน จำนวนครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 5,592 ครัวเรือน (เทศบาลตำบลป่าไผ่, 2556) เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 10,306 คน ผู้ศึกษาเห็นว่าเทศบาลตำบลป่าไผ่มีการแข่งขันทางการเมืองค่อนข้างรุนแรง โดยในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ ในปี พ.ศ. 2556 ต่อมา มีการร้องเรียนความผิดทุจริตต่อหน้าที่จนมีคำสั่งให้ยุติการปฏิบัติหน้าที่ จนเป็นเหตุให้มีการเลือกตั้งใหม่และจากสถิติการใช้สิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2556 ที่ผ่านมา มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งคิดเป็นร้อยละ 82.14 และในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2564 มีผู้มาใช้

สิทธิเลือกตั้งคิดเป็นร้อยละ 80.12 จะเห็นได้ว่าประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลป่าไผ่ ให้ความสนใจในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันมาก เมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ข้อค้นพบจากการศึกษานี้ จะช่วยทำให้มองเห็นภาพรวมของความคิดเห็นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีต่อกระบวนการเลือกตั้ง การมองภาพความสำคัญของการเลือกตั้งในสายตาของผู้สิทธิเลือกตั้ง การได้เรียนรู้ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งและมีผลต่อความคิดการตัดสินใจบางประการจะทำให้เกิดความเข้าใจในตัวผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และจะนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยได้อย่างตอบสนอง หรือสอดคล้องกับภาพการรับรู้และความคิดของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น และยังเป็นประโยชน์กับนักการเมืองที่มีความคิด มีอุดมการณ์ เพื่อจะได้เข้าสู่ระบบการเมืองท้องถิ่นด้วยวิธีการที่ถูกต้อง อันจะทำให้มีนักการเมืองที่มีความรู้ มีคุณธรรม มีจริยธรรม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ได้มีโอกาสเข้ามาในระบบการเมืองท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น จากการที่พวกเขาได้เรียนรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความคิดของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และสามารถปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องมากยิ่งขึ้น ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงของประชาชน และมีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้นำหรือผู้บริหารท้องถิ่น ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์รายละเอียดของปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ว่า ปัจจัยเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งมากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2564

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่
2. ผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งที่สูงขึ้น
3. หน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ประจำจังหวัดเชียงใหม่จะได้นำไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งของไทยให้ดีขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาเฉพาะประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลป่าไผ่ จำนวน 10,306 คน
2. ขอบเขตของเนื้อหา งานวิจัยนี้จะทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2564 และศึกษาเฉพาะประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้
ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วยคุณสมบัติส่วนตัวผู้สมัคร (Personal) นโยบายและบทบาทของกลุ่มการเมือง (Party) กลยุทธ์และวิธีการหาเสียงของผู้สมัคร (Campaign) ระบบอุปถัมภ์และเครือญาติ (Patronage) การแจกจ่ายทรัพย์สินและเงิน (Money) การบริจาคเงินแก่ชุมชนและสาธารณะ (Donation)
กลโกงและการติดสินบนเจ้าหน้าที่ (Fraud) ตัวแปรตาม คือการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่
3. ขอบเขตด้านระยะเวลาการวิจัย ระหว่างเดือนธันวาคม 2562-ตุลาคม 2564

สมมติฐานการวิจัย

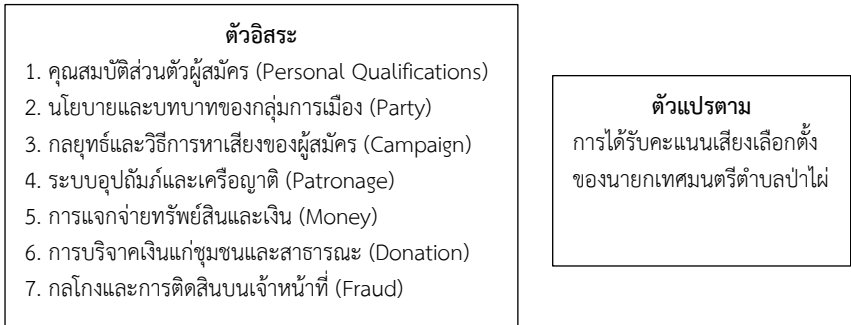
1. คุณสมบัติส่วนตัวผู้สมัครมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง
2. นโยบายและบทบาทของกลุ่มการเมืองที่สังกัดมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง
3. กลยุทธ์และวิธีการหาเสียงของผู้สมัครมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง
4. ระบบอุปถัมภ์และเครือญาติมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง
5. การแจกจ่ายทรัพย์สินและเงินมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง
6. การบริจาคเงินแก่ชุมชนและสาธารณะมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง
7. กลโกงและการติดสินบนเจ้าหน้าที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลป่าไผ่ และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้หลักการคำนวณของ Yamane กำหนดระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ให้มีความคลาดเคลื่อนไม่เกิน ร้อยละ 5 เขตเลือกตั้งเทศบาลตำบลป่าไผ่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 10,306 คน เมื่อคำนวณแล้วได้ จำนวน 386 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย แบบตรวจสอบรายการข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล (Checklist) และแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งและการได้รับการเลือกตั้ง โดยให้ผู้ตอบเติมตัวเลข ตั้งแต่ 0 -100 แบบให้น้ำหนักเป็นเปอร์เซ็นต์สถิติที่ใช้

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ ซึ่งมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ในการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาเพื่อพิจารณาความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67–1.00 จำนวน 3 คน พบว่า ผลการตรวจสอบความสอดคล้อง IOC มีค่าเท่ากับ 0.88 จากนั้นนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำผลการทดลองมาใช้คำนวณเพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach' Coefficient Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ พบว่า ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61 มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 42 ปี การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มระดับประถมศึกษามัธยมศึกษา ปวช. คิดเป็นร้อยละ 10 มีอาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรทำนาทำไร่ทำสวนเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 60.60 และมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 11,300 บาท

ในการนี้ได้ทำการสำรวจ ทบทวน แนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ แล้วนำมาประมวล วิเคราะห์ จนสุดท้ายได้นำผลการวิจัย ข้อค้นพบเหล่านั้น มาตั้งเป็นสมมติฐานของการวิจัย 7 ประการ ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 คุณสมบัตိส่วนตัวผู้สมัครมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สมมติฐานที่ 2 นโยบาย และบทบาทของกลุ่มการเมืองที่สังกัดมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สมมติฐานที่ 3 กลยุทธ์และวิธีการหาเสียงของผู้สมัครมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สมมติฐานที่ 4 ระบบอุปถัมภ์และเครือข่ายมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สมมติฐานที่ 5 การแจกจ่ายทรัพย์สินและเงินมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สมมติฐานที่ 6 การบริจาคเงินแก่ชุมชนและสาธารณะมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สมมติฐานที่ 7 ปัจจัยด้านกลไกและการตัดสินใจบนเจ้าหน้าที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

เพื่อให้ได้คำตอบตามคำถาม และวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเป็นการทดสอบสมมติฐานด้วย จึงได้ทำการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลในเขตเทศบาลตำบลป่าไผ่ ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเมืองখন บ้านหนองเต่าคำ บ้านสีวังธาร บ้านหนองป่าขาว บ้านโป่ง บ้านท่ายาว บ้านหนองหลวงพัฒนา เมื่อทำการทดสอบสมมติฐานแล้ว พบว่า

สมมติฐานที่ 1 คุณสมบัตส่วนตัวผู้สมัคร ไม่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สมมติฐานที่ 2 นโยบายและบทบาทของกลุ่มการเมืองที่สังกัด ไม่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สมมติฐานที่ 3 กลยุทธ์และวิธีการหาเสียงของผู้สมัคร มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สมมติฐานที่ 4 ระบบอุปถัมภ์และเครือข่าย ไม่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สมมติฐานที่ 5 การแจกจ่ายทรัพย์สินและเงิน ไม่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สมมติฐานที่ 6 การบริจาคเงินแก่ชุมชนและสาธารณะ มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สมมติฐานที่ 7 กลไกและการตัดสินใจบนเจ้าหน้าที่ มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

การวิจัยนี้ ต้องการทราบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลป่าไผ่ แล้วนำมาสร้างเป็นสมการทางคณิตศาสตร์ เพื่อให้ทราบว่า การได้รับคะแนนเสียงนั้นเกิดจากปัจจัยใดบ้าง และอย่างไร ปัจจัยใดที่เข้ามาในสมการแสดงว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อได้ทำการสุ่มตัวอย่าง และเก็บข้อมูลผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลป่าไผ่ จำนวน 386 ตัวอย่าง มาทำการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ในครั้งนี้ มีปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งอยู่ 3 ปัจจัย ซึ่งมีความสำคัญแตกต่างกัน ลดหลั่นกันลงมา กล่าวคือปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ กลยุทธ์การหาเสียง (Campaign) รองลงมาคือบริจาคแก่สาธารณะ (Donation) และกลโกงต่าง ๆ (Fraud) ตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ซึ่งสามารถนำมาเขียนเป็นสมการได้ ดังนี้

$$\text{Obtaining the vote} = 9.41 + 0.51 \text{ Campaign} + 0.25 \text{ Donation} + 0.16 \text{ Fraud}$$

เมื่อ Obtaining the vote = การได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่

Campaign = กลยุทธ์การหาเสียง

Donation = บริจาคแก่สาธารณะ

Fraud = กลโกงต่าง ๆ

จากสมการอธิบายได้ว่า เมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่มีการหาเสียง ไม่ให้การบริจาคแก่สาธารณะ และไม่มีการใช้กลโกง คาดว่าจะได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ ร้อยละ 9.41 เมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งมีการบริจาคแก่สาธารณะ (Donation) เท่ากัน มีการใช้กลโกงต่าง ๆ (Fraud) เท่ากัน ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้กลยุทธ์ในการหาเสียง (Campaign) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 คาดว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจะได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 51

เมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้กลยุทธ์ในการหาเสียง (Campaign) เท่ากัน มีการใช้กลโกงต่าง ๆ (Fraud) เท่ากัน ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งให้การบริจาคสาธารณะ (Donation) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 คาดว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจะได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลป่าไผ่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 25 เมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้กลยุทธ์ในการหาเสียง (Campaign) เท่ากัน มีการบริจาคแก่สาธารณะ (Donation) เท่ากัน ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้กลโกงต่าง ๆ (Fraud) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 คาดว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจะได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 16

อภิปรายผล

สมมติฐานที่ 1 คุณสมบัติส่วนตัวผู้สมัครมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของผู้สมัครไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในภาพรวมด้านคุณสมบัติของผู้สมัครไม่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง เฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับสูงไม่สอดคล้องกับ ธมมวรรณ วรณปลูก (2561) จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครเลือกตั้ง ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง เป็นผู้เข้าอกเข้าใจ เข้าถึงประชาชน มีอัธยาศัยดีเป็นกันเอง และไม่ถือตัว เป็นคนดีผู้คนรู้จักและคุ้นเคย

สมมติฐานที่ 2 นโยบายและบทบาทของกลุ่มการเมืองที่สังกัดมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า นโยบายและบทบาทของกลุ่มการเมืองที่สังกัด ไม่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผู้สมัครมีค่าคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับสูงแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีการตัดสินใจเลือกผู้นำจากนโยบายของผู้สมัคร โดยนโยบายมุ่งก่อให้เกิดประโยชน์กับส่วนรวม สามารถปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับ นงคริษ์ ดันเคน (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการลงคะแนนเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคำเตย อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม จากการศึกษา พบว่า ด้านนโยบายของผู้สมัคร โดยรวมสูงและสอดคล้องกับ สมชาย วุฒิพิมพ์วิทยา (2559) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง

นายกเทศมนตรีเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี: ศึกษาในห้วงเวลา ปี 2558 จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ด้านนโยบายของผู้สมัครโดยรวมอยู่ในระดับสูง

สมมติฐานที่ 3 กลยุทธ์และวิธีการหาเสียงของผู้สมัครมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษา พบว่า กลยุทธ์และวิธีการหาเสียงของผู้สมัครมีผลต่อการได้รับคะแนนกับการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในภาพรวมด้านการรณรงค์หาเสียง/ กลยุทธ์ ในวิธีหาเสียงของผู้สมัครมีค่าคะแนนที่ต่ำ จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าประชาชนตัดสินใจเลือกผู้สมัครที่เข้าถึงตัวประชาชนที่ไม่เป็นกันเอง ไม่สนใจปัญหาหาเสียง มีรถหาเสียงตามหมู่บ้าน และจัดเวทีปราศรัย สอดคล้องกับ วีระวรรณ จักกะหวัด (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกนายกองค์การบริหารส่วนตำบลของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวาง อำเภอพนสนธิคม จังหวัดชลบุรี จากการศึกษา พบว่า ด้านการรณรงค์หาเสียงพบว่ามีระดับปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปานกลาง

สมมติฐานที่ 4 ระบบอุปถัมภ์และเครือญาติมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า ไม่มีผลในการตัดสินใจลงคะแนนเลือกนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ไม่สอดคล้องกับ อีรยุทธ บุญมี (2536) ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของความสัมพันธ์ส่วนตัวเชิงแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน ระบบอุปถัมภ์มีความเป็นยาวนาน สืบเนื่องมาจากการเจริญเติบโตระบบศักดินาไทยตะวันตก และญี่ปุ่น (ปรีชา คูวินทร์พันธุ์, 2539)

สมมติฐานที่ 5 การแจกจ่ายทรัพย์สินและเงินมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า การแจกจ่ายทรัพย์สินและเงินไม่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลไม่เป็นปัจจัยที่ประชาชนจะเลือกลงคะแนนให้เป็นผู้นำ สอดคล้องกับ ศิวีโลซ์ นันคณิสร์ณ

(2553) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี จากการศึกษาพบว่า ด้านผลประโยชน์ สิ่งตอบแทน พบว่า ประชาชนที่มีความคิดเห็นกับปัจจัยที่มีผลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับต่ำ

สมมติฐานสมมติฐานที่ 6 การบริจาคเงินแก่ชุมชนสาธารณะมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า ในการบริจาคเงินแก่ชุมชนและสาธารณะมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลป่าไผ่เฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ และแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีการตัดสินใจลงคะแนนผู้ที่ไม่จำเป็นต้องมาบริจาคก็ได้ไม่สอดคล้องกับ ไพฑูรย์ โพธิสว่าง และวิเชียร ต้นศิริมงคล (2566) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้นำทางการเมืองของประเทศ ไทย โดยผลวิจัยพบว่าการแจกจ่ายทรัพย์สินและเงิน (Money) การบริจาคเงินแก่ชุมชน (Donation) และกลโกงในภาคกลางมาเป็นอันดับ 1

สมมติฐานที่ 7 กลโกงและการติดสินบนเจ้าหน้าที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษา พบว่า กลโกงและการติดสินบนเจ้าหน้าที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลป่าไผ่ การทุจริตเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับการโกงทุกรูปแบบ การติดสินบนการประพดมิชอบในหน้าที่ การละเว้นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ สอดคล้องกับ ไพฑูรย์ โพธิสว่าง และวิเชียร ต้นศิริมงคล (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงของผู้นำทางการเมืองของประเทศไทย ในผลวิจัยตอนหนึ่งพบว่าปัจจัยด้านกลโกง การพนันและการติดสินบนเจ้าหน้าที่ (Fraud) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งมีนัยสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการค้นพบสิ่งสำคัญมากอย่างหนึ่งที่ทำให้ทราบว่าปัจจัยด้านกลโกง และการติดสินบนเจ้าหน้าที่ (Fraud) มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วย ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยดี เป็นเรื่องที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้ที่มีหน้าที่จัดการเลือกตั้งควรจะคำนึงถึง และหาวิธีป้องกันเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งของไทยให้ดีขึ้น การวิจัยในลักษณะนี้ ยังไม่ค่อยมีเพราะ

ส่วนใหญ่เป็นการสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แล้วนำมาหาค่าความถี่ ร้อยละ (เปอร์เซ็นต์) ของผู้ตอบเท่านั้น และอาจมีการเปรียบเทียบความแตกต่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยอื่น ๆ มาเทียบเคียงกัน เช่น การวิจัยของไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง และวิเชียร ตันศิริคงคล (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้นำทางการเมืองของประเทศไทย โดยผลการวิจัย พบว่า ในภาคเหนือ ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นอันดับ 1 ซึ่งขณะการเลือกตั้งและได้เป็น ส.ส. คือคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด (Personal) รองลงมาคือกลยุทธ์การหาเสียง (Campaign) และกลไกการพนัน และการติดสินบนเจ้าหน้าที่ (Fraud) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นอันดับ 1 และได้เป็นผู้ใหญ่บ้านมีปัจจัยสำคัญคือ การสังกัดกลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมือง (Party) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง (Personal) กลยุทธ์การหาเสียง (Campaign) ญาติมิตรช่วยเหลือแนะนำ (Patronage) การแจกจ่ายทรัพย์สินและเงิน (Money) การบริจาคเงินแก่ชุมชน (Donation) และกลไกการพนันและการติดสินบนเจ้าหน้าที่ (Fraud) ตามลำดับ ในภาคกลางผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงเป็นอันดับ 1 ได้เป็นนายกเทศมนตรีมีปัจจัยสำคัญคือ กลยุทธ์การหาเสียง (Campaign) กลไกการพนันและการติดสินบนเจ้าหน้าที่ (Fraud) และคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง (Personal) ตามลำดับ และสุดท้ายคือภาคใต้ ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นอันดับ 1 ได้เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีปัจจัยสำคัญ คือ คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง (Personal) การแจกจ่ายทรัพย์สินและเงิน (Money) และจากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะ คือ หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการเลือกตั้ง ควรหาวิธีป้องกัน กลโกง การพนันและการติดสินบนเจ้าหน้าที่ และป้องกันการแจกจ่ายทรัพย์สินและเงินทองให้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงเพิ่มขึ้น ส่วนนักการเมืองและพรรคการเมืองควรพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ว่าปัจจัยใดที่มีผลทำให้ตนเองและตัวแทนพรรคของตนได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง สำหรับนักวิจัยควรนำวิธีการวิจัยนี้ไปขยายขอบเขตการวิจัยให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น จนสามารถนำมาสร้างเป็นทฤษฎีทางการเมืองยุคใหม่ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับผลการวิจัยครั้งนี้จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของนายกเทศมนตรีตำบลป่าไผ่ จังหวัดเชียงใหม่ มีหลายประเด็นที่น่าสนใจ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการเมือง และระบบการเลือกตั้งของประเทศได้ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากการศึกษา พบว่า มีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการได้รับคะแนนเสียง 3 ปัจจัยด้วยกัน ซึ่งมีความสำคัญแตกต่างกัน ลดหลั่นกันลงมาคือ ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง ที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ กลยุทธ์การหาเสียง (Campaign) รองลงมาคือ บริจาคสาธารณะ (Donation) และกลโกงต่าง ๆ (Fraud) แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ปัจจัยด้านกลโกงต่าง ๆ และการติดสินบนเจ้าหน้าที่ (Fraud) ก็มีส่วนสำคัญต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้ที่ได้คะแนนเสียงอันดับที่ 1 และอันดับที่ 2 เช่นเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยดี เป็นเรื่องที่ไม่สมควรรับเลือกตั้งและผู้ที่มีหน้าที่จัดการเลือกตั้งควรจะคำนึงและหาวิธีป้องกันเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งของไทยให้ดีขึ้น

2. ผู้นำทางการเมือง นักการเมืองทุกระดับ พรรคการเมือง และกลุ่มการเมืองทุกระดับควรพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ในสมการว่า มีปัจจัยใดบ้าง อาทิ เช่น กลยุทธ์และวิธีการหาเสียง การบริจาคสาธารณะ คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครที่จะมีผลทำให้ตนเองและตัวแทนพรรคหรือกลุ่มของตนได้รับคะแนนเสียงเพิ่มขึ้น และได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรปลูกจิตสำนึกให้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ตระหนักถึงการเลือกผู้แทนที่ดีว่า จะส่งผลกระทบต่ออย่างไรต่ออนาคตของชุมชนและของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับบุคคลที่น่าเชื่อถือ ชื่อสัตย์ ไม่คอร์รัปชัน มีคุณธรรม จริยธรรม มากกว่าการเลือกเพราะได้รับอำมิสสินจ้างหรือพวกมากลากไป

2. หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการเลือกตั้ง เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ทุกระดับ กรมการปกครอง และองค์กรอื่น ๆ ที่จัดการเลือกตั้งในหน่วยงานของตนเอง ควรค้นหาวิธีการป้องกันกลโกง และการติดสินบนเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม และแสวงหาวิธีการป้องกันการแจกจ่ายทรัพย์สินเงินทองโดยผ่านตัวแทน หัวคะแนน หรือแจกจ่าย โดยตรงให้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในรูปแบบต่าง ๆ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เข้ามาผสมผสานเพื่อให้งานวิจัยมีความละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

2. สำหรับนักวิจัยควรนำวิธีการวิจัยนี้ไปขยายขอบเขตการวิจัยให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เช่น ขยายขอบเขตเลือกตั้งส.ส.ให้ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ ทำการวิจัยในเขตเลือกตั้ง สจ.ขยายขอบเขตเลือกตั้งนายกเทศมนตรีทั่วประเทศ และขยายขอบเขตการเลือกตั้งเฉพาะแบบอื่น ๆ จนได้ข้อมูลเพิ่มมากขึ้น มีข้อมูลเด่นชัดมากขึ้นเพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยนั้นมาสร้างเป็นทฤษฎีทางการเมืองยุคใหม่ได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ธมลวรรณ วรรณปลูก (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรี
ศึกษากรณีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมือง
จังหวัดลำปาง. [การค้นคว้าอิสระปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยเกริก.

- ธีรยุทธ บุญมี. (2536). *คำถามถึงอนาคตของระบบอุปถัมภ์ไทย: 18-19 สองหน้าสังคมไทย*. นานอักษรการพิมพ์.
- ณรงค์รักษ์ ต้นแคน. (2558). *อิทธิพลที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเตย อำเภอมือเมือง จังหวัดนครพนม*, [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปรีชา คูรินทร์พันธ์. (2539). *ระบบอุปถัมภ์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง. (2554). *การทำวิจัยทางสังคม: หลักการ วิธีปฏิบัติ และสถิติ*. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง และวิเชียร ต้นศิริคงคล. (2556). *รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้นำทางการเมืองของประเทศไทย*. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง และคณะ. (2546). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการป้องกันการซื้อเสียงเลือกตั้ง: กรณีศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วีระวรรณ จักกระหวัด (2557). *ปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกนายกองค์การบริหารส่วนตำบลของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวาง อำเภอน้ำสนิม จังหวัดชลบุรี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริไธสง นันคนิสรณ์ (2553). *ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการลงคะแนนเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมจิตร รัตนอุดมโชค (2562). *การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมชาย วุฒิมลิวทยา (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรี: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง [การค้นคว้าอิสระปริญญาโท]*. มหาวิทยาลัยเกริก.
- เอกวิทย์ มณีธร. (2554). *ระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชนของไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). เอ็ม.ที.เพรส.

การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช
ด้วยกระบวนการการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม
The Conservation of Cultural Heritage of
The Korat Language by The Process of Participatory
Cultural Management

สิทธิศักดิ์ พรหมสิทธิ์¹

Sitthisak Promsit²

สุรพงษ์ แสงเรณู³

Surapong Sangranoo⁴

สุกิจจ์ บุตรเคน⁵

Sukit Boothken⁶

Received: 24 ส.ค. 2566

Revised: 4 ต.ค. 2566

Accepted: 12 ต.ค. 2566

¹ อาจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา,
E-Mail: Sitthisak.prom@mcu.ac.th

² Lecturer Dr., Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University Nakhon Ratchasima Campus

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, E-Mail: sangranoo@gmail.com

⁴ Assistant Professor Dr., Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University

⁵ นักวิชาการอิสระ, E-Mail: somcu371@gmail.com

⁶ Independent Scholar

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทและความสำคัญของภาษาโคราชกับความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชแบบมีส่วนร่วม และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม การวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนและภาคีเครือข่าย จำนวน 30 คน โดยวิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) และวิธีการสืบเสาะหาด้วยวิธีการบอกต่อ (Snow ball) รวมทั้งการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน จากนั้นนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่า 1) บริบทและความสำคัญของภาษาโคราชกับความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา พบว่าภาษาโคราชถือเป็นภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สื่อถึงความเป็นโคราชหรือนครราชสีมา ยังนำมาถ่ายทอดด้านสุนทรียะผ่านเพลงโคราช แต่ด้วยจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มอาศัยอยู่ จึงทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม รวมไปถึงวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยที่มีการเปลี่ยนแปลง 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชแบบมีส่วนร่วม พบว่า ภาษาก็เปรียบเสมือนสิ่งมีชีวิตย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงของภาษาจะดำเนินไปอย่างช้า ๆ จึงไม่ค่อยสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ชัดเจน โดยมีสาเหตุจาก 1) ปัจจัยด้านเวลา 2) การขาดการติดต่อสมาคมระหว่างผู้พูดภาษา 3) การรับวัฒนธรรมและการผสมกันทางเชื้อชาติ 4) ปัจจัยด้านสังคม และ 5) ปัจจัยด้านแนวคิดและค่านิยม

คำสำคัญ: การอนุรักษ์, ภาษาโคราช, การจัดการวัฒนธรรม

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the context and importance of Khorat language and the uniqueness of Nakhon Ratchasima Province, 2) to study factors affecting participatory conservation of Khorat language cultural heritage, and 3) to Develop a model for cultural heritage conservation in Korat language with a participatory cultural management process. This research is a mixed method research by collecting data from the community and network of 30 people by means of purposive sampling and searching by word of mouth (Snowball), including collecting quantitative data from a sample of 400 people, then analyzing the study results. Having been developed a model for cultural heritage conservation of Korat language with a participatory cultural management process, the study found that 1) the context and importance of Korat language in terms of the uniqueness of Nakhon Ratchasima Province. It was found that the Korat language is considered a unique language that conveys Korat or Nakhon Ratchasima. It is also used to convey the aesthetic aspect through Korat songs. But Nakhon Ratchasima Province is a large province with many ethnic groups living. thus causing a cultural mix. Including the Korat language culture that has changed. 2) factors affecting the participatory conservation of the Korat language cultural heritage. It was found that language is like a living thing and is always changing. Language change proceeds slowly. Therefore, the change in language is rarely clearly noticed. This is caused by 1) time factors 2) lack of contact between language speakers 3) acculturation and racial mixing 4) social factors 5) ideas and values factors. 3) a Model for preserving the cultural heritage of the Korat language through participatory cultural management processes. that emphasizes integration Creating participation of people in the area and

all related agencies which includes conservation, restoration, development and dissemination activities.

Keywords: Conservation, Korat Language, Cultural Management

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญของมนุษย์ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมที่เป็นสื่อกลางในการแสดงความรู้สึกและสื่อความคิดให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดภาษาก็คือ หน่วยเสียงและหน่วยความหมาย ซึ่งเสียงและความหมายเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในบุคคล ดังนั้นโอกาสที่จะเกิดการแปรเปลี่ยนของเสียงและความหมายนั้นย่อมเกิดขึ้นได้ง่าย นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของภาษาก็อาจเกิดจากการที่บุคคลที่ใช้ภาษาตอบสนองต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง หรือในด้านประวัติศาสตร์ เช่น การเปลี่ยนแปลงของภาษาอาจเกิดการอพยพหรือย้ายถิ่นฐาน ซึ่งเหล่านี้รวมเรียกว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยภายนอก โดยการเปลี่ยนแปลงของภาษาจะเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไปไม่ว่าการเปลี่ยนแปลงทางเสียง ไวยากรณ์ และความหมาย ยกเว้นการเปลี่ยนแปลงคำถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นง่ายที่สุดและเห็นได้ชัดเจนที่สุดสาเหตุหนึ่งมาจาก “คำ” เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆในชีวิตจริงของคนทั่วไปที่สามารถมองเห็นได้ (วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์, 2518) ซึ่งภาษาถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่เรียกกันว่า “ภาษาถิ่น” ซึ่งเป็นภาษาย่อยที่ใช้พูดจากันในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมาย ความเข้าใจกันระหว่างผู้คนที่อาศัยอยู่ตามท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งอาจจะแตกต่างไปจากมาตรฐานหรือภาษาที่คนส่วนใหญ่ของแต่ละประเทศใช้กัน และอาจจะแตกต่างจากภาษาในท้องถิ่นอื่นทั้งทางด้านเสียง คำและการใช้คำที่มีลักษณะเฉพาะทั้งถ้อยคำและสำเนียง ภาษาถิ่นจะแสดงถึงเอกลักษณ์ ลักษณะความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นของแต่ละภาคของประเทศ ซึ่งภาษาถิ่นจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาท่าทางมากกว่าภาษาเขียน ภาษาถิ่นของไทยจะแบ่งตามภูมิศาสตร์หรือท้องถิ่นที่ผู้พูดภาษานั้นอาศัยอยู่ในภาคต่าง ๆ โดยหากพื้นที่ที่มีความกว้างขวางก็จะ

ส่งผลให้มีภาษาถิ่นหรือภาษาถิ่นที่น้อยลงไปอีก ซึ่งจะมีเสียงความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ ซึ่งทางภาษาศาสตร์นำความแตกต่างดังกล่าวมาจัดทำเขตทางภูมิศาสตร์ของภาษาแสดงบนแผนที่ และมีการแบ่งเส้นแบ่งเขตภาษา (Isogloss) (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2541) เช่น ภาษาเขมร ภาษาส่วย ภาษาโคราช ภาษานคร ภาษาตากใบ ภาษาสุราษฎร์ เป็นต้น ซึ่งภาษาถิ่นทุกภาษาเป็นภาษาที่สำคัญในสังคมไทย เป็นภาษาที่บันทึกเรื่องราว ประสบการณ์ และวัฒนธรรมทุกแขนงของท้องถิ่น เราจึงควรรักษาภาษาถิ่นทุกถิ่นไว้ใช้ให้ถูกต้องเพื่อเป็นสมบัติมรดกของชาติต่อไป

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มอาศัยอยู่จึงทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมมากมาย ทั้งด้านความเป็นอยู่ การแต่งกาย การละเล่น ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงการใช้ภาษา แม้ในปัจจุบันจะมีบางกลุ่มชาติพันธุ์ที่เริ่มจะถูกกลืนไปบ้าง แต่ในสำนึกของกลุ่มคนชาติพันธุ์ดั้งเดิมนั้นก็ตระหนักเห็นความสำคัญในวัฒนธรรมของตนของบรรพบุรุษและพยายามที่จะอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่กับชุมชน ดังเช่น ภาษาถิ่น อาทิ ภาษาไทยโคราช ภาษาไทยลาว ภาษามอญ ภาษาไทยยวน และภาษาชาวนน เป็นต้น โดยภาษาถิ่นโคราช เป็นภาษาถิ่นย่อยของภาษาอีสานกลุ่มหนึ่งซึ่งใช้พูดกันเฉพาะในเขตจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง เช่น บุรีรัมย์ ชัยภูมิ มีการใช้คำและสำนวนที่แตกต่างจากภาษาอีสานและภาษาไทยกลางเป็นอย่างมาก กล่าวคือไม่ใช่ภาษาถิ่นอีสานแท้และไม่ใช่อภาษาไทยกลางโดยตรง ภาษาโคราชมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเมื่อพูดสื่อสารออกไปจะทำให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น เช่น กะต้อนม่อนแมน แปลว่า แตกกอกเป็นชั้นเล็กชั้นน้อย ถาวร สุกงข ได้กล่าวถึงลักษณะคำภาษาถิ่นที่ได้เห็นชัดคือไม่มีโครงสร้างภาษาลาวปะปนในการทักทายกัน ไม่มีประโยค “ไปใส่” แต่พูดว่า “ไปไหน” ภาษาถิ่นโคราชจะได้ยินคำว่า “นี่” “เบ๊” “ดา” “เด” ในการสนทนากันเสมอเช่น ไม่ไปหรือ ภาษาโคราชพูดว่า “ไม่ไปนี่” ขอไปด้วย ภาษาโคราชพูดว่า “ขอไปด่า” หรือ “ไปเบ๊วะ” เป็นต้น (ถาวร สุกงข, 2526) ภาษาโคราชมีลักษณะของการผสมผสานระหว่างภาษาไทยกลาง ภาษาอีสาน และภาษาเขมร คำศัพท์พื้นฐานจะเป็นภาษาไทยกลางที่มีสำเนียงเพี้ยนไปจากเดิม เช่น อะไร เพี้ยนเป็นไอ หรือ แมงไอ หรือ ไอ้ หรือ ไอเยอ คำว่า ดูเถาะ เพี้ยนเป็น ดูทะ แต่กระนั้นภาษาโคราชก็มีลักษณะเฉพาะของตนเอง คือ 1) คำศัพท์ภาษาโคราช พูดถึงวงศ์ศัพท์หรือ

คำศัพท์ภาษาโคราชเป็นคำศัพท์ที่น่าจะผสมมาจากภาษาไทยกลาง ภาษาอีสาน ภาษาเขมร เกิดเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะกันในโคราช เช่น ฝนละลิม หมายถึง ฝนตกปรอยๆ เเดินตีๆ ระวังจะตักตะลุก ตะลุก หมายถึง หลุมเล็กๆ ซึ่งเป็นคำศัพท์ภาษาเขมร เอาของไปเมียน คำว่า เมียน เป็นภาษาอีสาน หมายถึง เก็บ บางทีพูดว่า เก็บม็ก เก็บเมียน

2) สำเนียงโคราช เสียงหรือสำเนียงภาษาโคราช เป็นสำเนียงที่แปร่ง ๆ หรือเพี้ยนไปจากเสียงหรือสำเนียงภาษาไทยกลาง ทำให้เกิดความเข้าใจผิดสำหรับผู้พูดภาษาไทยกลาง และ 3) สำนวนภาษาโคราช เมื่อพูดถึงคำศัพท์และเสียงแล้ว ส่วนที่ 3 คือ สำนวน ถ้าไม่พูดถึงก็คงไม่ครบถ้วน สำนวนภาษาเป็นคำพูดที่กลั่นกรองขึ้นมาให้งดงามและสละสลวย เพื่อเป็นเครื่องมือในการเตือนสติหรือสั่งสอนอบรม ทำให้มีคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมทั้งด้านรูปธรรม คือแสดงภาพการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย และด้านนามธรรม คือ การอบรมสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรม แก่ลูกหลาน ความงดงามสะสวยนั้นอาจมีเสียงสัมผัสหรือไม่มีเสียงสัมผัสก็ได้

ในปัจจุบันอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงด้านภาษา ทำให้เกิดค่านิยมที่ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ใส่ใจภาษาถิ่น ผนวกกับคนรุ่นเก่าก็ไม่ได้หวงแหนภาษาถิ่น รวมทั้งการตั้งชื่อลูกก็ไม่นิยมตั้งเป็นภาษาถิ่น แต่นิยมตั้งตามสมัยนิยมชาติตะวันตก หรือเปลี่ยนเป็นภาษาอังกฤษ คนโคราชและต่างจังหวัดไม่นิยมพูดภาษาท้องถิ่นของตนเอง อีกไม่เกิน 15 ปี ภาษาท้องถิ่นอาจจะวิบัติ เพราะต่อไปจะไม่มีใครพูด ซึ่งคนโคราชและรัฐบาลหรือกระทรวงวัฒนธรรมต้องช่วยกันรณรงค์ให้คนในพื้นที่หันมาสนใจกลับคืนใช้ภาษาโคราช ซึ่งในปัจจุบันส่วนใหญ่คนอายุ 60 ปี จะนิยมพูดภาษาถิ่นโคราช แต่หากหมดยุคนี้อัตราการใช้ภาษาโคราขคงจะทยอยหายไปตามคนกลุ่มนี้ด้วย ซึ่งถ้าคนโคราชช่วยกันรณรงค์ให้ลูกหลานหันกลับมาใช้ภาษาท้องถิ่นโคราช และคนนครราชสีมาที่อยู่ต่างจังหวัดก็ควรหันมาใช้ภาษาท้องถิ่นของตน การพูดภาษาบ้านเกิดไม่ต้องอายใคร สร้างความภูมิใจให้คนอื่นชื่นชมในการใช้ภาษาบ้านเกิด สอดแทรกขนบธรรมเนียมประเพณีนำมาปฏิบัติตามรอยปู่ย่าตายาย นอกจากนี้ รัฐบาลหรือกระทรวงวัฒนธรรมควรกำหนดเป็นนโยบายและควรหันมาสนใจช่วยกันระดมความคิดกับสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นฤมล ปิยวิทย์ ที่ได้กล่าวว่า คนโคราขยอมรับอิทธิพลของภาษาอื่น แทนที่จะพูดภาษาของตัวเอง การที่จะนิยมพูดไทยปนฝรั่งยังดี แต่พูดไทยสำเนียงฝรั่งเศส หายนะ เพราะพระเจ้าอยู่หัวตรัสไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ไว้ว่า “เป็นคนไทยจะต้องออก

เสียงภาษาไทยให้บริสุทธิ์ และใช้ภาษาไทยให้บริสุทธิ์” เดิมนี่ โลกสมัยใหม่ไม่มีพรมแดน เวลาจะพูดภาษาไทยควรพูดให้ถูกต้อง เวลาจะพูดภาษาอังกฤษก็ควรพูดให้ถูกต้อง ตรึงกรอบครีวต้องคอยปลูกฝังในเรื่องของภาษา อยู่โคราชพูดภาษาโคราชไม่เป็นก็ไม่มีความเป็นสายเลือดของแผ่นดิน แต่โคราชจะมีทั้งสำนวนและสำเนียงที่เพี้ยนเหนือ การทำงานอยู่ในสังคมที่เป็นทางการควรจะพูดภาษาไทยกลาง ถ้าพูดภาษาถิ่นโคราชจะทำให้การสื่อสารไม่ประสบความสำเร็จร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะภาษาโคราชจะใช้ทั้งสำนวนและสำเนียงอาจทำให้เกิดการเข้าใจผิดในเรื่องของภาษาได้ ภาษาทุกภาษามีชีวิต ถ้ามีชีวิตก็ต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย ศัพท์ที่คนโคราชไม่ใช่ไม่พูดมันก็หายไปก็ลืมไป เช่น แต่ก่อนคนโคราชจะเรียกผ้าเช็ดหน้าว่า “ผ้าน้อย” ผ้าน้อย นี่เป็นศัพท์ภาษาโคราช ตอนนี้สิ่งที่พบเห็นอยู่ในเมืองถนนหนทางบ้านช่องมองดูแล้วไม่รู้ว่าเป็นเมืองโคราช สิ่งที่จะบอกได้ว่าเป็นเมืองโคราชก็คือภาษาถิ่นของคนโคราช อีสานเป็นสังคมหัวอ่อนชอบมองดูสังคมเมืองหลวง อยากให้ตัวเองทันสมัย เป็นที่ยอมรับ ต้องทำให้ตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นเมืองหลวง ไม่อย่างนั้นแล้วตัวเองก็จะกลายเป็นคนบ้านนอก สิ่งนี้มันเกิดจากความไม่ภาคภูมิใจในความเป็นตัวของตัวเอง พอไม่ภาคภูมิใจก็ไม่มีใครแสดงออก พอไม่แสดงออก ก็จะปกปิดความเป็นถิ่นของตัวเอง จนมีคำกล่าวที่ว่า “เกิดเป็นคนโคราชไม่พูดภาษาโคราชแย เราเป็นคนโคราชเราต้องพูดภาษาโคราช” เรื่องของค่านิยมจะต้องเปลี่ยนเพราะความเป็นอีสาน ตอนนี้อีสานได้รับความนิยมมาก เช่น เพลงหมอลำ นักแสดงที่เป็นคนอีสานก็พูดภาษาอีสาน ตอนนี้คนอีสานได้การยอมรับมากขึ้นเมื่อก่อนอะไรที่มัน “เสื่อเหลื่อ” แปลว่า ก่อเขิน ท่าทางเต๋อตา และเขย มันต้องยกให้คนอีสาน ต้องรักษาและช่วยกันพูดไว้ ถ้าไม่มีภาษาไทยโคราชวัฒนธรรมก็หายไปเหลืออะไรที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองโคราชเลย” ซึ่งจะทำอย่างไรภาษาโคราชจะอยู่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองโคราช นั่นคือ เราต้องช่วยกันพูด จะต้องไม่อายในความเป็นถิ่น เวลามีคนถามว่าอยู่ที่ไหน เราต้องยึดดอกเช็ดหน้าบอกไปว่า เป็นคนโคราช พูดภาษาโคราช กินอาหารโคราช เป็นคนโคราชต้องออกเสียง (ร) เรือ ให้ชัดเจน คนโคราชที่ออกเสียงภาษาโคราชไม่ชัด คือถูกอิทธิพลของภาษาไทยกลางมาครอบงำ ภาษาถิ่นโคราชคือมรดกของชนเผ่า ปู่ย่าตายาย ที่สร้างภาษาของตัวเองมาได้ การสร้างภาษาของตัวเองมาได้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เราต้องพยายามดูแลรักษาภาษาของเราไว้

เพื่อตอบสนองบุญคุณแผ่นดิน ช่วยกันศึกษาเรียนรู้ และแยกประเด็นให้ถูกว่าเราพูดภาษาไทยกลางเพราะอะไร เราจะต้องพูดภาษาถิ่นโคราชเพราะอะไร

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาแนวทางในการสร้างความมั่นคงของมรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยกระบวนการการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยคณะผู้วิจัยนำเสนอการใช้เทคนิคการฟื้นฟูวัฒนธรรมด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ทั้งสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน ในการจัดการมรดกและทางวัฒนธรรมภาษาโคราช เพื่อการสืบสาน รักษา ต่อยอด เผยแพร่ และสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าของท้องถิ่นของชาวนครราชสีมา อันจะเป็นการรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาวนครราชสีมาให้มีการสืบทอดต่อไปอย่างยาวนาน กระจายครอบคลุมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา และด้านทานต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของภาษาโคราชสืบต่อไปตลอด

วัตถุประสงค์การวิจัย

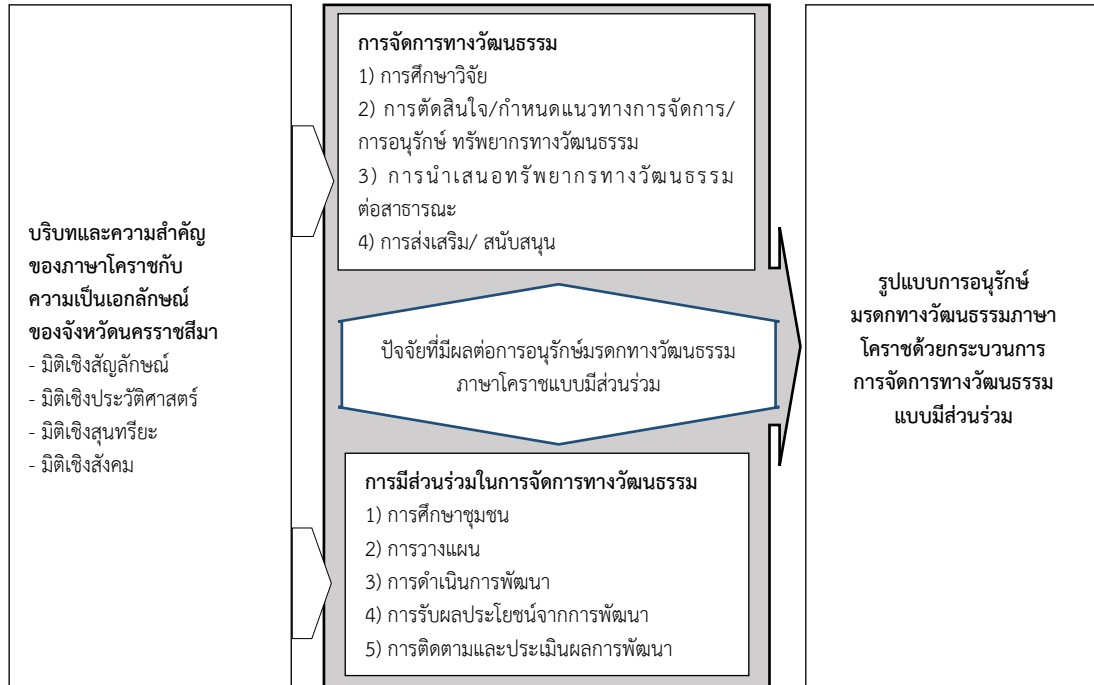
1. เพื่อศึกษาบริบทและความสำคัญของภาษาโคราชกับความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม

กรอบแนวคิดการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบริบทและความสำคัญของภาษาโคราชกับความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมาใน 4 ประเด็นคุณค่าของภาษาโคราช (กฎบัตรเบอร์ร่า (Australia ICOMOS, 2013; Lipe, 1984; ธนิส เลิศชาณฤทธ์, 2559; ธาดา สุทธิธรรม, 2554; ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัชฐิติ และคณะ, 2542) คือ 1) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ 2) คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ 3) คุณค่าเชิงสุนทรีย์ และ 4) คุณค่าเชิงสังคม รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชแบบมีส่วนร่วม ทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในพื้นที่เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ใน 4 ประเด็น (Comer, 1994) คือ 1) การศึกษาวิจัย 2) การตัดสินใจ/ กำหนดแนวทาง การจัดการ/ การอนุรักษ์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม 3) การนำเสนอทรัพยากรทางวัฒนธรรมต่อสาธารณะ และ 4) การส่งเสริม/ กระตุ้นให้สาธารณชนได้มีส่วนร่วมและสนับสนุนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชแบบมีส่วนร่วม ทั้งในกระบวนการการศึกษาชุมชน การวางแผน การดำเนินการพัฒนา การรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และการติดตามและประเมินผลการพัฒนา

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและความสำคัญของภาษาโคราชเชิงมิติกับความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชแบบมีส่วนร่วม และการพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การประชุมกลุ่มย่อย และกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาโคราช การรับฟังแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ รักษามรดกทางวัฒนธรรม และแนวทางการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ภาษาโคราช เพื่อลดแนวโน้มความลำเอียง (Bias) ของข้อมูล สร้างความมั่นใจในการใช้ได้ของผลที่ได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะที่ศึกษาได้ และสามารถที่จะสนับสนุนให้ข้อมูลเชิงคุณภาพมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับการหาลักษณะร่วม (Common Character) และข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) ความเป็นไปได้ของการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีการวิจัยและพัฒนา R&D (Research and Development) โดยผู้วิจัยมุ่งสร้างองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยทั้งหน่วยงานภาครัฐ เช่น ชุมชนบ้านหนองกระทุ่ม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกระทุ่ม โรงเรียนบ้านหนองกระทุ่ม ตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่วนภาคประชาสังคมและชุมชนนั้นผลจากการวิจัยนั้นจะตอบโจทย์วัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่ม/สมาคมได้อย่างชัดเจนในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ซึ่งประกอบด้วย สภาวัฒนธรรมจังหวัด สมาคมเพลงโคราช สมาคมลิเกโคราช จำนวน

30 คน โดยวิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และวิธีการสืบเสาะหาด้วยวิธีการบอกต่อ (Snowball) ซึ่งจากที่มาของการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เก็บข้อมูลมาทำการวิเคราะห์และประมวลผลจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การประชุมกลุ่มย่อย และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) วิธีการบูรณาการ (Integrate) รวมถึงการควบคุมคุณภาพงานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดขนาดใหญ่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มอาศัยอยู่ จึงทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมมากมาย ทั้งด้านความเป็นอยู่ การแต่งกาย การละเล่น ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงภาษาซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของกลุ่มชาติพันธุ์ไทโคราช เป็นสิ่งที่ได้มาจากการเรียนรู้จากมนุษย์ด้วยกัน โดยเฉพาะจากกลุ่มที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องรับการเรียนรู้มาก่อน เป็นสิ่งที่ไม่ได้มาโดยพันธุกรรม ไม่ใช่การถ่ายทอดทางชีวภาพหรือทางพันธุกรรม ดังกล่าวมา และการเรียนรู้อยู่ทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบสัมพันธ์กัน มีการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นการเรียนแบบไม่รู้ตัวก็ตาม จะต้องมีการสอนแม้จะไม่ตั้งใจก็ตาม ถ้าวัฒนธรรมต้องสิ้นสุดหรือสูญหายไป ก็แสดงว่าคนรุ่นก่อนไม่ได้ถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นต่อมา

ภาษาโคราชเป็นภาษาพูดของกลุ่มวัฒนธรรมไทโคราช บางครั้งไทโคราชจะถูกเรียกว่าไทเบ้ง หรือ ไทดา ซึ่งคนโคราชไม่ค่อยพอใจนัก คำว่า เบ้ง มีความหมายเดียวกับ บ้าง เติ้ง ดา มีความหมายเดียวกันด้วย ซึ่งคำศัพท์พื้นฐานจะเป็นภาษาไทยกลางที่มีสำเนียงเพี้ยนไปจากเดิม เช่น อะไร เพี้ยนเป็น ไอ หรือ แมงไอ หรือ ไอ หรือ ไอเยอ คำว่า ดูเถอะ เพี้ยนเป็น ดูทีอะ แต่กระนั้นภาษาโคราชก็มีลักษณะเฉพาะของตนเอง

โดยด้านคำศัพท์ภาษาโคราช พูดถึงวงศ์ศัพท์หรือคำศัพท์ภาษาโคราชเป็นคำศัพท์ที่น่าจะผสมมาจากภาษาไทยกลาง ภาษาอีสาน ภาษาเขมร เกิดเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะกันในโคราช เช่น ฝนละลึม หมายถึง ฝนตกปรอย ๆ เติ่น ๆ ระวังจะตักตะลุก ตะลุก หมายถึง หลุมเล็ก ๆ ซึ่งเป็นคำศัพท์ภาษาเขมร เอาของไปเมียน คำว่า เมียน เป็นภาษาอีสาน หมายถึง เก็บ บางทีพูดว่า เก็บม๊ก เก็บเมียน ด้านเสียงหรือสำเนียงภาษาโคราชเป็นสำเนียงที่แปร่ง ๆ หรือเพี้ยนไปจากเสียงหรือสำเนียงภาษาไทยกลาง ทำให้เกิดความเข้าใจผิดสำหรับผู้พูดภาษาไทยกลาง และด้านสำนวนภาษาโคราช เมื่อพูดถึงคำศัพท์และเสียงแล้ว ส่วนสำนวนภาษาเป็นคำพูดที่กลั่นกรองขึ้นมาให้งดงามและสละสลวย

ภาษาโคราชถือเป็นภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สื่อถึงความเป็นโคราชหรือนครราชสีมา โดยภาษาโคราชนอกจากเป็นภาษาพูดเพื่อสื่อสารในพื้นที่แล้ว ยังนำมาถ่ายทอดผ่านเพลงพื้นบ้านที่เรียกว่า “เพลงโคราช” ใช้ดนตรีพื้นบ้าน คือ มโหรีโคราช และที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญคือ ใช้ภาษาโคราชในชีวิตประจำวัน ไม่มีหลักฐานบ่งบอกว่ากลุ่มชาติพันธุ์โคราชมาจากที่ใด แต่มีหลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับชุมชนโบราณบริเวณจังหวัดนครราชสีมาจำนวนมาก ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์นี้นอกจากจะอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมาแล้วยังมีอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์ ชัยภูมิ และบางส่วนของจังหวัดลพบุรี นอกจากนี้ภาษาถิ่นโคราชถึงจะไม่มีภาษาเขียนที่ชัดเจน เป็นภาษาหลักในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลแล้ว ยังทำหน้าที่ในการสร้างความสุขด้านความบันเทิง สร้างความสุนทรียะ มีเนื้อร้องและทำนองคล้ายคลึงกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่โดดเด่นแตกต่างจากเพลงร้องโต้ตอบที่แสดงไหวพริบปฏิภาณความสามารถของชายหญิงทั่วไป เนื้อหาเพลงโคราชเน้นสื่อสารเพื่อให้ความรู้และข้อมูลข่าวสาร สอนใจคนฟัง ตักเตือน บอกกล่าว การให้สติ ให้ข้อเสนอนะ ให้เข้าใจในการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี วรรณกรรมพื้นบ้านที่ถ่ายทอดสู่เพลงโคราช รวมทั้งควบคุมขัดเกลาคนในสังคม เพลงโคราชมีส่วนช่วยให้คนในสังคมเข้าใจชีวิตและสังคมได้ดียิ่งขึ้น ปัจจุบันค่านิยมของผู้ฟังเพลงโคราชเปลี่ยนแปลงไปมาก ทั้งด้านเนื้อหา รูปแบบการแสดง และความนิยมของคนโคราชเอง เนื้อหาของเพลงโคราชขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะเล่น หมอเพลงโคราชรุ่นเก่าเน้นการใช้ปฏิภาณไหวพริบเล่าเรื่องนิทานชาดก และเครื่องครุฑมากในเรื่องสอนศีลธรรม หมอเพลงโคราชในอดีตทำหน้าที่เป็นผู้แพร่ข่าวสาร เพราะเป็นผู้มี

ประสบการณ์กว้างไกล ซึ่งเหมือนเพลงโคราชรุ่นใหม่ มักเล่นตามคำเรียกร้องของผู้ฟังเพื่อความเพลิดเพลิน และสนุกสนาน ด้วยเหตุนี้ เพลงโคราชจึงค่อย ๆ เสื่อมความนิยมลง

ภาษาก็เหมือนกับสิ่งมีชีวิต กล่าวคือมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของภาษาสามารถมองเห็นหรือพิสูจน์ได้ ซึ่งปัจจุบันภาษาถิ่นกำลังจะสูญหายไป เพราะปัจจุบันคนใหม่ส่วนใหญ่พูดแต่ภาษากลาง แต่ไม่นิยมพูดภาษาถิ่น เหมือนกับว่าเมื่อเข้ามาอยู่ในสังคมปัจจุบัน สังคมในเมืองกรุงต้องพูดแต่ภาษากลาง เพราะกลัวคนอื่นจะคิดว่าตัวเองแปลกประหลาด บ้านนอก บางคนอาจจะโดนเหยียดด้วยสายตา กริยา ท่าทางของคนที่ได้ยินได้ฟัง แต่บางคนอาจไม่คิดแบบนั้นเพราะเมื่อเข้ามาอยู่ในสังคมเมืองกรุงคนส่วนใหญ่ก็มาจากต่างจังหวัดทั้งนั้น ก็อาจจะคิดว่าคนอื่นอาจจะฟังภาษาบ้านเราหรือภาษาถิ่นของเราไม่รู้เรื่อง ดังสำนวนที่ว่า เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม ดังนั้นไม่ว่าจะความกลัวการพูด เพราะกลัวคนอื่นมองว่าแปลกประหลาด หรือจะคิดว่าคนอื่นจะฟังไม่รู้เรื่อง ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีส่วนทำให้ภาษาถิ่นอาจสูญหายไปได้ เนื่องจากไม่มีใครพูด และเด็กรุ่นใหม่ก็ไม่มีการปลูกฝังให้พูด เราจึงไม่ควรละเลยหรือปล่อยให้ภาษาถิ่นของเราสูญหายไปด้วยปัญหาเพียงแค่นี้ การเปลี่ยนแปลงของภาษาเกิดขึ้นทั้งทางด้านเสียง คำความหมาย และการเรียงคำในประโยค

มีปัจจัยหลายอย่างส่งผลต่อความสำคัญของภาษาโคราช ซึ่งประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านเวลา มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษาอย่างต่อเนื่อง เป็นไปอย่างช้า ๆ จึงไม่ค่อยสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลง หากว่าการผิดเพี้ยนนั้นไม่มีการแก้ไขให้ถูกต้อง จะทำให้เกิดเป็นภาษาของคนอีกกลุ่มหนึ่ง และกลายเป็นภาษาถิ่นหนึ่งในที่สุด นอกจากคำบางคำสูญไปแล้วบางคำอาจมีการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายเป็นความหมายกว้างออกหรือแคบเข้าได้อีกด้วย 2) การขาดการติดต่อสมาคมระหว่างผู้พูดภาษานั้น ๆ ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาเกิดขึ้นทุกคนในสังคมก็รับรู้ได้ในทางตรงกันข้ามหากผู้พูดภาษาเดียวกันมีความจำเป็นบางอย่างที่ต้องขาดการสมาคมกัน เช่น มีความจำเป็นด้านเศรษฐกิจ อพยพแยกย้ายกัน 3) การรับวัฒนธรรมและการผสมกันทางเชื้อชาติ เมื่อชนที่พูดภาษาเดียวกันจำเป็นต้องแยกกลุ่มกันด้วยเหตุผลต่าง ๆ แล้วและได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นหลักแหล่งของตนเอง ย่อมรับวัฒนธรรมและมีการผสมทางเชื้อชาติของชนที่อยู่ใกล้เคียง การรับวัฒนธรรมและการผสมกันทางเชื้อชาติมีผลทำให้คนไทยแต่ละถิ่นใช้คำคนละคำในความหมายเดียวกันมีคำใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นด้วย 4) ปัจจัย

ด้านสังคม เชิงสังคมมีความเชื่อว่าความแตกต่างเรื่องการใช้ภาษามีสาเหตุหลายประการ เช่น ความแตกต่างด้านวัย อาชีพ เพศ ถิ่นที่อยู่ สถานการณ์ การศึกษา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นโครงสร้างทางสังคมของผู้ใช้ภาษานั้น ๆ ความแตกต่างเรื่องวัยของผู้พูดมีผลทำให้การใช้ภาษาต่างกัน เมื่อพิจารณาตามท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเทศไทยจะพบว่า กลุ่มวัยรุ่นมักใช้คำและหน่วยเสียงของภาษาไทยกลางเข้าไปปะปนในภาษาถิ่นของตนมาก เนื่องจากอิทธิพลของภาษาไทยกลางที่แพร่ทางสื่อมวลชน การศึกษา ตลอดจนการพบปะพูดคุยกับคนต่างถิ่น เป็นต้น 5) ปัจจัยด้านแนวคิดและค่านิยมเกี่ยวกับภาษา โดยธรรมชาติของภาษาไม่มีภาษาใดจะดีกว่าหรือไพเราะกว่าอีกภาษาหนึ่ง แต่ผู้ใช้ภาษาอาจเข้าใจว่าภาษาหนึ่งดีกว่าอีกภาษาหนึ่ง เช่น ค่านิยมที่คิดว่าภาษาอังกฤษมีสถานภาพสูงกว่าภาษาไทยหรือภาษาถิ่นต่าง ๆ คนไทยบางคนจึงพยายามออกเสียงภาษาไทยให้สำเนียงเพี้ยนตามแบบภาษาอังกฤษ เพื่อแสดงว่าตนเองเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาดีทันสมัยหรือมาจากประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นการยกระดับตนเอง

โดยปัจจัยข้างต้น ทำให้เห็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของภาษา ไม่ว่าจะเป็น การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง เสียงเป็นองค์ประกอบย่อยที่สุดในภาษาซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้หลากหลายลักษณะ เช่น การกลมกลืนเสียงที่เปลี่ยนรูปไปตามสภาพแวดล้อมหรือเสียงข้างเคียง และหลังจากการเปลี่ยนเสียงแล้วทำให้เสียงที่อยู่ใกล้เคียงมีความคล้ายคลึงกันมากขึ้น การเปล่งเสียงออกมาด้วยอาการรีบร้อนใจเร็วกว่าการพูดเสียงจึงสับสน ในภาษาไทยมักจะเกิดกับคำที่มี ร ล ควบกล้ำ การเปลี่ยนประเภทคำ คำมีหลายประเภท เช่น คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ คำกริยาวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน แต่ละชนิดก็ทำหน้าที่เฉพาะอย่างเมื่อคำเปลี่ยนหน้าที่เพิ่มหน้าที่มากกว่าเดิมหรือลดหน้าที่ลง เราถือว่ามีการเปลี่ยนแปลงประเภทนี้เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงด้านศัพท์และความหมาย ความหมายในภาษาเป็นหน่วยที่เปลี่ยนแปลงยากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไปนาน ๆ ความหมายของภาษาก็จะเปลี่ยนไปเช่นกัน แต่ละช่วงของวิถีชีวิตคนเราถ้าสังเกตให้ดี เราจะมองเห็นความเปลี่ยนแปลงด้านศัพท์ที่เคยใช้การเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย บางศัพท์สูญไปมีศัพท์ใหม่เกิดขึ้นหมุนเวียนเปลี่ยนไปตลอดเวลา แม้ศัพท์ใหม่ที่คิดขึ้นรับกับวิทยาการใหม่ ๆ และการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมก็ต้องผ่านกระบวนการยอมรับทางสังคมก่อนที่จะเป็นศัพท์ติด ศัพท์ที่ไม่เป็นที่ยอมรับเมื่อมีคนใช้น้อยก็ค่อย ๆ สูญไปในที่สุด รวมทั้งการเพิ่ม

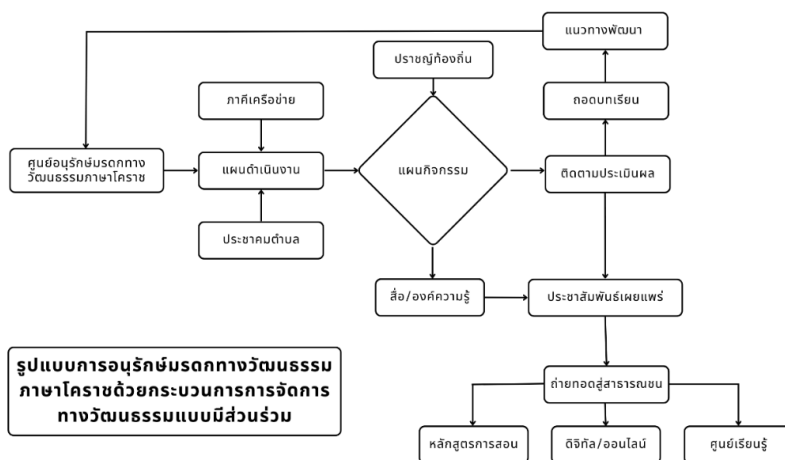
ศัพท์ การเพิ่มศัพท์หมายถึงการเพิ่มปริมาณคำในภาษา ทำให้หลายวิธีเป็นต้นว่า คิดคำขึ้นใหม่ โดยวิธีผสมผสาน และโดยการยืมคำ เนื่องจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม วิทยาการและเทคโนโลยีกันได้สะดวกรวดเร็วกว่าสมัยก่อน

กระบวนการพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม เริ่มจากจัดทำเวทีชุมชนคุยเพื่อหาแนวร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช โดยการสร้างทัศนคติและความเข้าใจให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของภาษาโคราช หาทีมผู้ก่อการในการร่วมขับเคลื่อนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย เพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช สร้างเวทีเสวนาแนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม จัดตั้งศูนย์อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชตำบลหนองกระทุ่ม และแต่งตั้งกรรมการบริหารศูนย์อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชตำบลหนองกระทุ่ม ที่มาจากตัวแทนเครือข่ายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน โดยให้องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกระทุ่ม เป็นผู้รับผิดชอบหลักร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชนที่ประกอบด้วย โรงเรียนผู้สูงอายุ โรงเรียนในพื้นที่ตำบลหนองกระทุ่ม สภาเด็กและเยาวชนตำบลหนองกระทุ่ม สภาวัฒนธรรมตำบลหนองกระทุ่ม วัดในพื้นที่ตำบลหนองกระทุ่ม จะทำในรูปของคณะกรรมการบริหารศูนย์ ที่มาจากตัวแทนทุกภาคส่วน โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา สมาคมเพลงโคราช และสภาวัฒนธรรมจังหวัดเป็นที่ปรึกษาศูนย์ โดยให้คณะกรรมการบริหารศูนย์มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนงาน ตลอดจนให้ความเห็นชอบแผนงานเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสานการณและแนวทางในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ระดมทรัพยากร บุคลากร และสรรพกำลังทั้งในชุมชน หน่วยงานทั้งภายนอกและภายใน จัดทำแผนและกิจกรรมในการส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ พัฒนา สร้างสรรค์ แลกเปลี่ยน สืบทอดและเผ่ากระวังทางวัฒนธรรมภาษาโคราช รวมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลการดำเนินงานของศูนย์ ด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ที่จะต้องเน้นให้เกิดความร่วมมือโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานภาคีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เน้นการทำงานแบบ

บูรณาการ ลดการเพิ่มภาระของผู้เข้าร่วมการพัฒนา ตลอดจนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภาษาโคราชให้กับผู้ร่วมพัฒนา อันจะเป็นการสร้างคามเข้มแข็งของบุคลากร จากนั้นค่อยเริ่มกิจกรรมการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ภาษาโคราช โดยให้ทุกคนร่วมเป็นนักรักษ์วัฒนธรรมภาษาโคราช และสุดท้ายต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้วย

ภาพที่ 2

รูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม

โดยภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชไปสู่การปฏิบัติ ผ่านการจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา กิจกรรมทุกกิจกรรมและทุกขั้นตอนจะต้องเกิดจากการคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการโดยประชาชน กระตุ้นให้ชาวบ้าน กล้าคิด สามารถค้นหาปัญหาและความต้องการ และตัดสินใจเริ่มโครงการต่าง ๆ ได้เอง เพื่อการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่น

สาระและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้น ๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ ปรารภชุมชน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และภาคประชาสังคม ทำให้เกิดการร่วมสนับสนุนทั้งองค์ความรู้ งบประมาณ การดำเนินกิจกรรมตามแผนการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การดำเนินการอนุรักษ์ภาษาโคราชไปสู่ความยั่งยืน

โดยในการอนุรักษ์ภาษาโคราช ที่เน้นการดำเนินงานใน 3 รูปแบบ คือ

- 1) การอนุรักษ์ การปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภาษาโคราช ในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและผู้ที่สนใจ
- 2) การฟื้นฟู ซึ่งในปัจจุบันวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณี และวิถีชีวิตที่ดั่งมาขาดการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ ในขณะที่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกได้เข้ามาคุกคามสังคมไทยมากขึ้น ทั้งนี้ การสืบสานและอนุรักษ์ฟื้นฟู รวมทั้งการเสริมสร้างคุณค่าทางสังคม และจิตใจ ต่อมรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญา จากผู้รู้ในชุมชนเพื่อให้เยาวชนและชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าสำคัญของชุมชน มีความเข้าใจรากเหง้า ความเป็นวัฒนธรรม การแบ่งปันการเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการศึกษาเรียนรู้วิถีการดำรงชีวิตของชุมชน
- 3) การพัฒนาและเผยแพร่กิจกรรม ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช อาจจะจัดทำเป็นกิจกรรมที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วม การให้องค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น การประกวดสุนทรพจน์ การประกวดแข่งขันการแสดงเพลงโคราช การประกวดสารคดีในหัวข้อ “ภาษาโคราชสู่ความเป็นเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ของชาวนครราชสีมา” การเผยแพร่ข่าวสารโดยใช้ภาษาโคราช สื่อสร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรมภาษาโคราช ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียอย่าง TikTok, YouTube, Facebook, Instagram, Twitter เป็นต้น บทเพลง ภาพยนตร์ ละคร หรือหนังสือ ที่มีการใช้ภาษาโคราชในการสื่อสารเป็นหลัก โดยเด็ก เยาวชน หรือนักร่อนนักแสดงที่เป็นคนนครราชสีมา หลักสูตรการเรียนการสอน ในสถานศึกษาทุกระดับ

รวมทั้งการยกย่องเชิดชูและประกาศเกียรติคุณ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษาโคราช การพัฒนานักอนุรักษ์ภาษาโคราชในชุมชน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการส่งเสริมและสนับสนุนมรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช รวมทั้งการจัดทำฐานข้อมูลภาษาโคราชที่เกิดจากการรวบรวมข้อมูล องค์ความรู้ของภาษาโคราชจากการบอกเล่าจากปากต่อปากไปสู่ข้อมูลที่มีการจัดเก็บแบบเป็นระบบ ให้สามารถสืบค้น หรือเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง ป้องกันการสูญหายและลบเลือน เป็นการป้องกันทางวัฒนธรรม เป็นสื่อในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้สำหรับผู้สนใจเรียนรู้ภาษาโคราชต่อไป และที่ขาดไม่ได้คือการติดตามและประเมินผลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ทราบว่า โครงการที่ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ต้องการมากน้อยเพียงใด มีประสิทธิภาพหรือไม่ ผลจากการติดตามและประเมินผลจะให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จ จุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน ช่วยให้การบริหารแผนงานและโครงการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

ไม่มีหลักฐานบ่งบอกว่ากลุ่มชาติพันธุ์โคราชมาจากที่ใดแต่มีหลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับชุมชนโบราณบริเวณ จังหวัดนครราชสีมาจำนวนมาก จากการที่ภาษาโคราชถือเป็นภาษาที่สื่อถึงเอกลักษณ์เฉพาะความเป็นโคราชหรือนครราชสีมา โดยภาษาโคราชนอกจากเป็นภาษาพูดเพื่อสื่อสารในพื้นที่แล้ว ยังนำมาถ่ายทอดผ่านเพลงพื้นบ้านที่เรียกว่า “เพลงโคราช” นอกจากนี้ภาษาถิ่นโคราชถึงจะไม่มีภาษาเขียนที่ชัดเจน แต่เป็นภาษาหลักในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลแล้ว ยังทำหน้าที่ในการสร้างความสุขด้านความบันเทิง สร้างความสุนทรีย์ะ มีเนื้อร้องและทำนองคล้ายคลึงกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่โดดเด่นแตกต่างจากเพลงร้องโต้ตอบที่แสดงไหวพริบปฏิภาณความสามารถของชายหญิงทั่วไป ซึ่งเพลงโคราชเป็นสื่อในการให้ความรู้และข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาของเพลงโคราชจำนวนมากมุ่งสอนใจคนฟัง ทั้งตักเตือน บอกกล่าว การให้สติ ให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งช่วยให้ผู้ที่กำลังตกอยู่ในภาวะกดดันจากสิ่งรุมเร้าได้เข้าใจปัญหาและมีหนทางแก้ปัญหา ในด้านการศึกษาคือให้ความรู้ เรื่องมนุษย์และสังคม ความเข้าใจในการดำรงชีวิต วัฒนธรรมประเพณี วรรณกรรมพื้นบ้านที่ถ่ายทอดสู่

เพลงโคราช รวมทั้งการนำข้อมูลข่าวสารมาแพร่สู่คนในสังคม เพลงโคราชจึงเป็นกระบอกเสียงในชุมชน โดยหมอลำเพลงโคราชจึงพยายามศึกษาหาข้อมูลจากสื่อต่างๆ เพื่อแสดงความรู้และความคิดเห็นต่อเรื่องราวให้หลายแง่มุมให้กับผู้ชม รวมทั้งควบคุมขัดเถลาคคนในสังคม เพลงโคราชมีส่วนช่วยให้คนในสังคมเข้าใจชีวิตและสังคมได้ดียิ่งขึ้น โดยปัจจุบันค่านิยมของผู้ฟังเพลงโคราชเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งด้านเนื้อหา รูปแบบการแสดง และความนิยมของคนโคราชเอง เนื้อหาของเพลงโคราชขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะเล่น หมอลำเพลงโคราชรุ่นเก่าเน้นการใช้ปฏิภาณไหวพริบเล่าเรื่องนิทานชาดก และเกร็ดครัดมากในเรื่องสอนศีลธรรม หมอลำเพลงโคราชในอดีตทำหน้าที่เป็นผู้แพร่ข่าวสาร เพราะเป็นผู้มีประสบการณ์กว้างไกล พบเห็นเหตุการณ์และผู้คนหลากหลาย หมอลำเพลงโคราชและคนฟังเพลงโคราชในอดีต จึงมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะเป็นคนในสังคมเดียวกัน จึงเข้าใจปัญหาของกันและกัน แต่หมอลำเพลงโคราช รุ่นใหม่ มักเล่นตามคำเรียกร้องของผู้ฟังเพื่อความเพลิดเพลินและสนุกสนาน ด้วยเหตุนี้ เพลงโคราชจึงค่อย ๆ เสื่อมความนิยมลง

ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษาสามารถมองเห็นหรือพิสูจน์ได้ กำลังจะสูญหายไป เพราะปัจจุบันคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่พูดแต่ภาษากลาง แต่ไม่นิยมพูดภาษาถิ่น เพราะกลัวคนอื่นจะคิดว่าตัวเองแปลกประหลาด บ้านนอก โดนเหยียดด้วยสายตา กริยา ท่าทาง ของคนที่ได้ยินได้ฟัง ดังนั้นไม่ว่าจะความกลัวการพูด เพราะกลัวคนอื่นมองว่าแปลกประหลาด หรือจะคิดว่าคนอื่นจะฟังไม่รู้เรื่อง ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีส่วนทำให้ภาษาถิ่น อาจสูญหายไปหรือลดความสำคัญของภาษาโคราชลง โดยเฉพาะปัจจัยด้านเวลาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษาอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงของภาษาจะดำเนินไปอย่างช้า ๆ จึงไม่ค่อยสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ชัดเจน ความเปลี่ยนแปลงนั้นจะทำให้เกิดเป็นภาษาของคนอีกกลุ่มหนึ่ง และกลายเป็นภาษาถิ่นหนึ่งในที่สุด นอกจากนี้ยังมีการรับวัฒนธรรมและการผสมกันทางเชื้อชาติ มีผลทำให้มีการใช้คำคนละคำในความหมายเดียวกันมีคำใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นด้วย และในช่วง พ.ศ. 2561 มีการเน้นให้เด็กไทยใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษามาตรฐาน คือ ภาษาที่เป็นที่ยอมรับของสังคมว่าเป็นภาษาที่ถูกต้องและเป็นบรรทัดฐาน มักเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรีกว่าภาษาย่อยต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ผู้ที่พูดภาษาประจำชาติหรือภาษามาตรฐานชัดเจนก็ได้รับการนับถือมากกว่าผู้ที่พูดภาษาถิ่นอื่น ๆ โดยกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย

การศึกษาแห่งชาติ โดยเฉพาะการเข้ามาผ่านระบบการศึกษา ผ่านหลักสูตรการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอน และสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนด้วย

ซึ่งกระบวนการพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ที่จะต้องเน้นให้เกิดความร่วมมือ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานภาคีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุมาริ ลาภอาภรณ์ และศิริเพ็ญ อึ้งสิทธิพูนพร (2560) ได้ศึกษาการฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต ปี พ.ศ. 2553 พบว่า การฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งมุ่งเน้นการทำงานวิจัยที่อาศัยการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็น การทำงานวิจัยร่วมกัน ได้แก่ การจัดทำศูนย์การเรียนรู้ร่วมกัน และการส่งเสริมการใช้สมุนไพรในการรักษาและดูแลสุขภาพของชุมชน ซึ่งทำให้ชุมชนทั้งสี่กลุ่มชาติพันธุ์เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ รวมทั้งยังสามารถแสดงออกถึงอัตลักษณ์ องค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองได้อย่างชัดเจน การพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนทัศนะ โดยผลการวิจัยพยายามชี้ให้เห็นการทำงานแบบบูรณาการ ตลอดจนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำกระบวนการดังกล่าวมาประยุกต์ในกิจกรรมการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ภาษาโคราช โดยให้ทุกคนในท้องถิ่นร่วมเป็นนักอนุรักษ์วัฒนธรรมภาษาโคราช โดยภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชไปสู่การปฏิบัติผ่านการจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา กิจกรรมทุกกิจกรรมและทุกขั้นตอนจะต้องเกิดจากการคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการโดยประชาชน กระตุ้นให้ชาวบ้าน กล้าคิด สามารถค้นหาปัญหาและความต้องการ และตัดสินใจริเริ่มโครงการต่าง ๆ ได้เอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉิน ผันผาย (2547) ศึกษาการวิจัยโครงการ การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาของ ตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เพื่อให้คนในชุมชนกลับมาพูดคุยด้วยภาษาของอีกครั้ง ก่อนที่จะเลือนหายไปตามกาลเวลาชาวบ้านยังได้ร่วมกันก่อตั้ง “ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของ

ชาวช่อง” ขึ้นเพื่อให้เป็นแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมของชาวช่อง อันเป็นความคาดหวังประการหนึ่งว่า ชาวช่องจะลุกขึ้นมาดูแลภาษาและวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของตนเอง ผลจากการวิจัยทำให้ชาวช่องเกิดความมั่นใจและภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรมของตนเองเกิดความรู้สึกรู้ว่า คุณค่าในวัฒนธรรมของชาวช่องได้กลับคืนมาทดแทนความรู้สึกรู้ที่ว่า ภาษาของตนเองนั้น ค่อยๆ เป็นปมด้อยไม่กล้าพูดไม่กล้าแสดงออกดังแต่ก่อนและนี่คือความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่เกิดขึ้นกับชาวช่อง เพื่อการปลุกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้น ๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ ปรชาชนชุมชน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และภาคประชาสังคม ทำให้เกิดการร่วมสนับสนุนทั้งองค์ความรู้ งบประมาณ การดำเนินกิจกรรมตามแผนการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การดำเนินการอนุรักษ์ภาษาโคราชไปสู่ความยั่งยืน

โดยในการอนุรักษ์ภาษาโคราช ที่เน้นการดำเนินงานใน 3 รูปแบบ คือ

- 1) การอนุรักษ์ การปลุกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภาษาโคราช ในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและผู้สนใจ
- 2) การฟื้นฟู ซึ่งในปัจจุบันวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณี และวิถีชีวิตที่ดั้งเดิม ขาดการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ ในขณะที่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกได้เข้ามาคุกคามสังคมไทยมากขึ้น ทั้งนี้การสืบสานและอนุรักษ์ฟื้นฟูรวมทั้งการเสริมสร้างคุณค่าทางสังคมและจิตใจต่อมรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญ ในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาจากผู้รู้ในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชินิเพ็ญ มะลิสุวรรณ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การดำรงอยู่ของภาษาถิ่นตากใบ (เงาะเห) ในบริบทพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ที่กล่าวถึงแนวทางการฟื้นฟูภาษาถิ่นตากใบ (เงาะเห) พบว่า มี 10 แนวทาง คือ การทำการวิจัย การสร้างความเข้าใจและความตระหนัก การพัฒนาระบบการเขียน การสร้างวรรณกรรมท้องถิ่น การฟื้นฟูภาษา

การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การส่งเสริมการใช้ภาษาถิ่น ตากใบ (เงาะเห) ในชุมชน การศึกษาบันทึกและเผยแพร่ การติดตามดูแลและประเมินผล การสร้างเครือข่าย นโยบายที่สนับสนุนการใช้ภาษาถิ่น เพื่อให้เยาวชนและชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของชุมชน มีความเข้าใจรากเหง้า ความเป็นวัฒนธรรม การแบ่งปันการเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีการศึกษาเรียนรู้วิถีการดำรงชีวิตของชุมชน

3) การพัฒนาและเผยแพร่ กิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช อาจจะจัดทำเป็นกิจกรรมที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วม การให้องค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น การประกวดสุนทรพจน์ การประกวดแข่งขันการแสดงเพลงโคราช การประกวดสารคดีในหัวข้อ “ภาษาโคราชสู่ความเป็นเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ของชาวนครราชสีมา” การเผยแพร่ข่าวสารโดยใช้ภาษาโคราช สื่อสร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรมภาษาโคราช ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียอย่าง TikTok, YouTube, Facebook, Instagram, Twitter เป็นต้น บทเพลง ภาพยนตร์ ละคร หรือหนังสือ ที่มี การใช้ภาษาโคราชในการสื่อสารเป็นหลัก โดยเด็ก เยาวชน หรือนักท่องเที่ยว นักแสดงที่เป็นคนโคราชสีมา หลักสูตรการเรียนการสอน ในสถานศึกษาทุกระดับ การยกย่องเชิดชูและประกาศเกียรติคุณ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษาโคราช การพัฒนานักอนุรักษ์ภาษาโคราชในชุมชน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการส่งเสริมและสนับสนุนมรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2560) ได้ศึกษาภูมิปัญญาภาษาและการสืบสานภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทภาคเหนือตอนล่าง: กระบวนทัศน์ใหม่ในการศึกษาภาษา และวรรณกรรมท้องถิ่น ที่ต้องมีการตระหนักไว้ว่า การพัฒนาคนโดยมีการส่งเสริมทางการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามอัตลักษณ์และชาติพันธุ์ของคนในพื้นที่ ยกย่องให้เกียรติ และสนับสนุนการใช้ภาษาและวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเต็มที่ จะเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ ให้ดำรงอยู่ได้ด้วยความเข้มแข็ง ลดปัญหาการแข่งขันและแบ่งแยก ก่อให้เกิดความสันติสุขในชุมชนและสังคม รวมทั้งการจัดทำฐานข้อมูลภาษาโคราชที่เกิดจากการรวบรวมข้อมูล องค์กรความรู้ของภาษาโคราช จากการบอกเล่าจากปากต่อปากไปสู่ข้อมูลที่มีการจัดเก็บแบบเป็นระบบ ให้สามารถสืบค้น หรือเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง ป้องกันการสูญหายและเปลี่ยนแปลง เป็นการป้องกันทางวัฒนธรรมเป็นสื่อในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้สำหรับผู้สนใจเรียนรู้ภาษาโคราช

ต่อไป และที่ขาดไม่ได้คือการติดตามและประเมินผลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ทราบว่า โครงการที่ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ต้องการมากน้อยเพียงใด มีประสิทธิภาพหรือไม่ ผลจากการติดตามและประเมินผลจะให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จ จุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน ช่วยให้การบริหารแผนงานและโครงการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการการพัฒนาารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยกระบวนการการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ทุกภาคส่วนในชุมชน ทั้งผู้นำ ประชาชน และองค์กรหน่วยงานในพื้นที่ควรให้ความสำคัญและความร่วมมือในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์วัฒนธรรมภาษาโคราชให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต ส่งเสริม ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนเห็นคุณค่าและใช้ภาษาโคราชอย่างถูกต้อง
2. ส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาโคราชมาเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ การส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา สร้างสรรค์ แลกเปลี่ยน สืบทอด และแผ่รังสีทางวัฒนธรรมไปสู่เด็กและเยาวชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาถึงพัฒนาารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในระดับจังหวัด ที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวกับการจัดการเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม จึงควรเป็นการจัดการเชิงบูรณาการร่วมกันของภาคีเครือข่ายที่มีบริบทของงานที่เกี่ยวข้อง

2. ให้การบริหารจัดการศูนย์อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชตำบลหนองกระทุ่ม อยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกระทุ่ม ซึ่งมีภารกิจหน้าที่โดยตรงในการดูแลงานด้านศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะระดับองค์กร

1. การศึกษาวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่พัฒนารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงยังมีองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในอนุรักษ์ภาษาโคราช จึงควรที่จะมีการศึกษาวิจัยถึงการบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

2. ประการสำคัญของการจัดตั้งและการบริหารจัดการศูนย์อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ตำบลหนองกระทุ่ม ที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีจะต้องเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานภาคีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เน้นการทำงานแบบบูรณาการและสร้างสรรค์ ลดการเพิ่มภาระของผู้เข้าร่วมการพัฒนาซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืน

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปศึกษาและประยุกต์ใช้ เพื่ออนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชของตำบลหนองกระทุ่ม และยังสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดกิจกรรมอบรมให้กับผู้ที่สนใจ

4. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในการบูรณาการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของศูนย์อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ตำบลหนองกระทุ่ม กับการจัดการเรียนการสอนของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

5. จากผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอเสนอให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกระทุ่ม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนโรงเรียนผู้สูงอายุ ตัวแทนโรงเรียนในพื้นที่ ตัวแทนสภาเด็กและเยาวชนตำบล ตัวแทนสภาวัฒนธรรมตำบล ตัวแทนวัดในพื้นที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

นครราชสีมา สมาคมเพลงโคราช และตัวแทนประชาชน ร่วมสนับสนุนการขับเคลื่อน
การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. เนื่องจากพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะพื้นที่ตำบล
หนองกระทุ่ม ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปจึงควรเป็นการศึกษาวิจัยในจังหวัด
นครราชสีมา
2. ควรมีการศึกษาถึงกลยุทธ์การขับเคลื่อนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
ภาษาโคราชด้วยกระบวนการเชิงสร้างสรรค์
3. การพัฒนาสื่อสร้างสรรค์เพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช
เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ภาษาโคราชไปสู่สังคมที่กว้างขวางขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กุมาริ ลาภอาภรณ์ และศิริเพ็ญ อังสิทธิพูนพร. (2560). การฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญา
ท้องถิ่น: กรณีศึกษาคนสี่กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสกลนคร. *วารสารภาษาและ
ภาษาศาสตร์*, 35(2). 1-26.
- เฉิน ผันผาย. (2547). *การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาของ ตำบลตะเคียนทองและ ตำบล
คลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี* [รายงานการวิจัยระยะที่ 2].
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชินีเพ็ญ มะลิสุวรรณ. (2562). *การดำรงอยู่ของภาษาถิ่นตากใบ (เงาะเต) ในบริบทพื้นที่
สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย* [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์].
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ถาวร สุกงกช. (2526). *ภาษาถิ่นโคราช: การศึกษาในเชิงวิเคราะห์เรื่องเสียงและ
ความหมาย*. สมบูรณ์อ็อฟเพ็คการพิมพ์.
- ธนิ เลิศชาญฤทธิ์. (2559). *การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
(องค์การมหาชน).

- ธาดา สุทธิธรรม. (2554). *การอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสานในแนวทางการมีส่วนร่วม*. มูลนิธิภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและศิลปะเอเชีย.
- ปิ่นรัชฎ์ กาญจนะจิติ และคณะ. (2542). *โครงการอนุรักษ์พัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา*. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีไลวรรณ ขนิษฐนันท์. (2518). *ภาษาและภาษาศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2541). *ภาษาศาสตร์สังคม*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2560, 3 มีนาคม). *สถานการณ์ภาษาและวัฒนธรรมไทใหญ่ภูมิภาคเหนือตอนล่างและการดำรงรักษา* [รวมบทความวิจัย]. การประชุมวิชาการระดับชาติ SMARTS ครั้งที่ 7. นครปฐม, ประเทศไทย.
- Australia ICOMOS. (2023). *Burra Charter & practice notes*. <https://www.australia.icomos.org/publications/burra-charterpractice-notes/>
- Comer, D. C. (1994). *The SPAFA Unified Cultural Resource Management Guidelines for Southeast Asia*. SPAFA.
- Lipe, William. D. (1984). Value and Meaning in Cultural Resource. In Henry Cleere (Eds.), *Approaches to the Archaeological Heritage* (pp. 1-11). Cambridge University Press.

การสำรวจและวิเคราะห์ป้ายร้านค้าภาษาจีน
กรณีศึกษา: ชุมชนจีนตลาดเก่าระนอง
A Survey and Analysis of Chinese Shop Signs:
A Case Study of the Chinese Community
in Ranong Old Market

ยุพิน กรัณยเดช¹
Yupin Karanyadech²
ศิริขวัญ ไพทรักษ์³
Sirikhwan Phathairak⁴
พิทยา ลัมบุตร⁵
Pittaya Limbut⁶

Received: 8 ส.ค. 2566

Revised: 6 ก.ย. 2566

Accepted: 21 ก.ย. 2566

¹อาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต,

E-Mail: yupin.k@phuket.psu.ac.th

²Lecturer, Faculty of International Studies, Prince of Songkla University,
Phuket Campus

³อาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต,

E-Mail: sirikhwan.p@phuket.psu.ac.th

⁴Lecturer, Faculty of International Studies, Prince of Songkla University, Phuket Campus

⁵อาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต,

E-Mail: pittaya.l@phuket.psu.ac.th

⁶Lecturer, Faculty of International Studies, Prince of Songkla University, Phuket Campus

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและศึกษาโครงสร้างของป้ายชื่อร้านค้าภาษาจีน จึงได้ทำการสำรวจเก็บข้อมูลป้ายชื่อร้านค้าภาษาจีนในชุมชนจีนตลาดเก่าระนอง ตั้งอยู่บนถนนเรื่องราษฎร์ ตำบลเขาหินเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง จำนวนทั้งสิ้น 55 ร้าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสำรวจ โดยแบ่งเป็นข้อมูลภาพ ที่ตั้ง ประเภทร้านค้า หมวดหมู่ ใช้สถิติพรรณนาโดยแจกแจงค่าความถี่ และค่าร้อยละของจำนวนประเภทร้านค้า และโครงสร้างชื่อร้านค้า จากผลสำรวจพบว่า เป็นร้านค้าประเภทของชำมากที่สุด จำนวน 14 ร้าน รองลงมาเป็นร้านขายทองคำ จำนวน 9 ร้าน ผลการศึกษาพบว่า ป้ายชื่อที่เป็นโครงสร้างเดียว มีจำนวน 32 ร้าน แบ่งเป็นโครงสร้างเดี่ยวชื่อคนเดียวมีจำนวน 21 ร้าน คำทับศัพท์ มีจำนวน 7 ร้าน และคำมงคล 4 ร้าน ป้ายโครงสร้างผสมพบเป็นจำนวน 23 ร้าน แบ่งเป็น แซ่+ชื่อคน และส่วนประกอบอื่นที่ไม่บังคับปรากฏ มีจำนวน 12 ร้าน คำทับเสียงและส่วนประกอบอื่นที่ไม่บังคับปรากฏ จำนวน 4 ร้าน ชื่อสถานที่เป็นส่วนบังคับปรากฏและส่วนประกอบที่ไม่บังคับปรากฏ จำนวน 7 ร้าน

คำสำคัญ: ป้ายภาษาจีน, ชุมชนชาวจีน, ระนอง

Abstract

This research article aims to explore and study the structure of Chinese shop signs. A survey was conducted to collect 55 Chinese shop name tags in the Chinese community of Ranong Old Market, located on Ruang Rat Road, Khao Niwet Subdistrict, Mueang District, Ranong Province. The method used in the research was the survey record form, which was categorized into image data, location, shop type, reading method, category, and descriptive statistics by enumerating the frequency and percentage of the number of shop types and store name structure. The study showed that grocery shops were found most often, followed by gold shops. It was found that there were 32 stores of single-

structured name tags, divided into 21 stores of single-name structures, 7 stores of transliterated words, 4 stores of auspicious words, and 23 stores of mixed-structure labels. Surname + person name and other optional components appear in 12 stores; overlapping words and other optional components appear in 4 stores and market area name is compulsory and optional components appear in 7 stores.

Keywords: Chinese Shop Sign, Chinese Community, Ranong Province

บทนำ

จังหวัดระนองเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ อีกทั้งจังหวัดระนองมีอาณาเขตติดกับประเทศพม่าถือเป็นเมืองหน้าด่านทางทะเล (ด้านทิศตะวันตก) มีความได้เปรียบทางด้านภูมิศาสตร์ในเชื่อมโยงการค้าการลงทุนกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เมื่อครั้งอดีตสมัยยุคเหมืองแร่รุ่งเรือง จังหวัดระนองเป็นหัวเมืองทางใต้ที่ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งผลิตสินแร่ดีบุกที่สำคัญและมีชื่อเสียงเป็นอย่างมาก เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เมืองท่าดีบุกแห่งนี้มีกลุ่มคนจากหลากหลายชาติพันธุ์อพยพเคลื่อนย้ายมาตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานชาวจีน ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาในพื้นที่แห่งนี้ เอื้ออำนวยต่อการขยายตัวของชุมชนเมือง ทำให้จังหวัดระนองเริ่มมีชุมชนชาวจีนเกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากชุมชนชาวจีนที่ได้ตั้งรกรากกว่าครึ่งศตวรรษในใจกลางเมืองระนอง ถนนเรื่องราวภูริ ซึ่งเว็บไซต์สำนักงานจังหวัดระนองได้ระบุว่า ถนนเรื่องราวภูริเป็นหนึ่งในสิบของถนนประวัติศาสตร์ของจังหวัดระนอง (สำนักงานจังหวัดระนอง, 2566) ซึ่งชื่อถนนได้รับพระราชทานชื่อจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อครั้งเสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้และแหลมมลายู ถนนเส้นนี้เริ่มต้นจากสี่แยกตลาดเก่าผ่านศาลเจ้าต่ายเตี้ย ผ่านตลาดบางสำน ซึ่งเป็นตลาดสดแห่งแรกของจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ สองฟากถนนจะแออัดไปด้วยร้านค้าที่เปิดขายสินค้าต่าง ๆ ตลาดสดด้านขวามือ

จะมีศาลเจ้าฮกเต็กสี่ต้งอยู่ ด้านซ้ายมือจะเป็นที่ตั้งของโรงเรียนหมิงซิน ติดกับโรงเรียนจะเป็นย่านที่มีร้านค้าเปิดขายกิจการขายสินค้าต่าง ๆ มากมาย และยังมีโครงสร้างสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปตุเกส โดยสถาปัตยกรรมเหล่านี้ยังคงดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเพื่อป้องกันเอกลักษณ์ของความเป็นจีนในชุมชน

ชาวไทยเชื้อสายจีนที่เปิดร้านค้าบนถนนเรืองราษฎร์ จะมีชื่อป้ายร้านค้าของตนเป็นภาษาจีนและภาษาไทยควบคู่กัน มีบางร้านค้าที่เปลี่ยนจากป้ายร้านภาษาจีนเป็นภาษาไทย จึงทำให้ป้ายภาษาจีนมีบทบาทลดน้อยลงและเลื่อนหายไปตามกาลเวลาดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญ ที่มีคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม และยังเป็นการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นจีนของร้านค้าในชุมชน ทำการเก็บข้อมูลป้ายร้านค้าภาษาจีนเพื่อวิเคราะห์โครงสร้างและความหมายของชื่อร้านค้า

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มีนักวิชาการด้านภาษาจีนสนใจการวิเคราะห์ป้ายภาษาจีนทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

เมฆม สอดส่องกิจ (2555) งานวิจัยการสำรวจและศึกษาวิเคราะห์ชื่อร้านค้าภาษาจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี ได้ทำการสำรวจป้ายภาษาจีนจำนวน 117 ป้ายใน อ.เมืองอุบลราชธานี และ อ.วารินชำราบ พบว่า โครงสร้างของชื่อร้านแบบที่นิยมมากที่สุด คือ โครงสร้างแบบมีส่วนประกอบเดียว โดยมีการใช้ชื่อบุคคลเป็นชื่อร้านค้ามากที่สุด ส่วนการวิเคราะห์ทางความหมาย พบว่า ชื่อร้านภาษาจีนและภาษาไทยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กัน โดยใช้กลวิธีการแปลการทับศัพท์ และการหาค่าที่มีเสียงคล้ายกันงานของ วิไล ลิ้มถาวรวัลย์ (2555) ได้ทำการสำรวจชื่อร้านค้าภาษาจีนในกรุงเทพมหานคร และสมุทรปราการ ย่านชุมชนเก่าแก่และย่านธุรกิจ ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้านรูปแบบของชื่อร้านค้าภาษาจีนตามแนวภาษาศาสตร์เพื่อศึกษาแนวโน้มเกี่ยวกับการตั้งชื่อร้านค้าในด้านองค์ประกอบจำนวนเสียงพยางค์ที่มาของคำและโครงสร้างของชื่อร้านค้าภาษาจีน พบว่าโครงสร้างชื่อร้านค้าที่ได้รับความนิยมสูงสุด เป็นโครงสร้างแบบคำบอกชื่อ+คำบอกกิจการ+คำบอกรูปแบบธุรกิจ 蔡莹 และ 王正琪 (2560) ได้ทำการสำรวจย่านการค้าในเมืองหนานชาง จำนวน 136 ร้านค้า วิเคราะห์องค์ประกอบของป้ายผ่านตัวอักษรทั้งภาษาอังกฤษและภาษาจีน รวมถึงความหมายของชื่อร้านค้า พบว่า มี 3 ลักษณะ

กล่าวคือ ชื่อร้านมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมจีนแบบดั้งเดิมอย่างเห็นได้ชัด มีอัตลักษณ์ของกาลเวลาเฉพาะเจาะจง ภาษาที่ใช้มีเอกลักษณ์โดดเด่น และยังพบว่า การใช้ชื่อภาษาอังกฤษเป็นองค์ประกอบในป้ายทำให้สินค้ามีมูลค่าเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ป้ายร้านค้าที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นส่วนประกอบ ยังพบความผิดพลาดของคำ และได้เสนอว่า ชื่อป้ายควรเป็นคำสื่อความหมายง่ายต่อการจดจำ สื่อถึงสินค้าว่าขายอะไร และให้หลีกเลี่ยงคำกำกวมงานของ สุภัทรา โยธินศิริกุล (2561) เป็นการศึกษาชื่อร้านค้าทองคำภาษาจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในกรุงเทพฯ จำนวน 260 ร้าน พบว่า ความหมายในการตั้งชื่อสำหรับโครงสร้างเดียวนิยมใช้คำบอกแน่และชื่อคนอย่างเดียว ส่วนโครงสร้างผสมนิยมแบบจะเรียงลำดับ คือ คำบอกชื่อ คำบอกกิจการ คำบอกรูปแบบองค์กรธุรกิจ ส่วนความหมายจะนิยมใช้คำมงคล ได้แก่ ความเจริญร่ำรวย มั่งคั่ง รุ่งเรือง ราบรื่น สำเร็จ และร่วมมือ ตามลำดับงานของ วราลี รุ่งบานจิตร์ (2562) ได้ทำการสำรวจการตั้งชื่อร้านค้าภาษาจีนของชาวไทยเชื้อสายจีน ในอำเภอเมืองยะลา วิเคราะห์โครงสร้างชื่อร้านค้าและความหมายของชื่อร้าน พบว่า โครงสร้างแบบมีส่วนประกอบเดียว โดยมีการใช้ชื่อบุคคล คำมงคล และสถานที่เป็นชื่อร้านค้า ได้รับความนิยมสูงสุด ส่วนความหมายพบว่า ชื่อร้านค้าภาษาจีน และภาษาไทยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันมีความเกี่ยวข้องกันกิจการและเป็นคำที่แสดงถึงความมงคล โดยใช้กลวิธีการแปล การทับศัพท์ และการหาคำที่มีเสียงคล้ายกัน ซึ่งงานของวราลีสอดคล้องกับงานของเมฆมและสุภัทรา ส่วนงานของ เบญจอาภา พิเศษสกุลวงศ์ (2564) เป็นการศึกษาคำมงคลจากป้ายร้านค้าภาษาจีน ซึ่งได้ทำการศึกษาลักษณะการใช้ภาษาจีนในการตั้งชื่อร้านค้าความหมายที่สะท้อนความเชื่อที่เป็นสิริมงคลในจังหวัดทั้งหมด 68 ร้าน พบว่า รูปแบบที่ร้านค้าส่วนใหญ่ใช้ชื่อบุคคล ชื่อร้านค้าภาษาจีน และภาษาไทยส่วนใหญ่ เป็นคำเดียวและมีความหมายเหมือนกัน โดยใช้วิธีการเขียนทับศัพท์หรือใช้คำที่มีเสียงใกล้เคียงกันหรือการแปลความหมาย ชื่อร้านค้าภาษาจีน ในจังหวัดกาญจนบุรีมีความหมายสะท้อนความเชื่อที่เป็นสิริมงคล แบ่งได้เป็น 8 กลุ่ม ตามลำดับ คือ กลุ่มความเจริญรุ่งเรือง และความสำเร็จ กลุ่มความสุข และความสงบ กลุ่มทรัพย์สินและความมั่งคั่ง กลุ่มการเกิดและความยั่งยืนของชีวิต กลุ่มกิริยา และคุณลักษณะกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มความเป็นใหญ่ กลุ่มลำดับ และจำนวนงานของ ปวีณา ภัทรสิริโรจน์ และคณะ (2566) ได้ทำการศึกษาสำรวจและวิเคราะห์ป้ายร้านค้าภาษาจีนใน อ.เมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 71

ร้านค้า ผลการวิจัย พบว่า ประเภทร้านขายของชำมีจำนวนมากที่สุด โครงสร้างชื้อป้ายร้านค้ามีองค์ประกอบแบบโครงสร้างผสมเป็นที่นิยมมากที่สุด

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์โครงสร้างทางภาษาจีน และความหมายที่สะท้อนจากป้ายร้านภาษาจีน ตั้งแต่ปี 2555-2566 นั้น ยังไม่มีการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับโครงสร้างชื้อร้านค้าของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดระนอง คณะผู้วิจัย จึงสนใจการตั้งชื้อร้านค้าของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนตลาดเก่าระนอง ซึ่งครั้งอดีตระนอง มีชาวจีนที่เข้ามาทำมาหากิน และตั้งรกรากในพื้นที่นี้ การมีป้ายภาษาจีนถือได้ว่าเป็นร่องรอยทางวัฒนธรรมของชาวจีนอย่างหนึ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

สำรวจและวิเคราะห์ป้ายชื้อร้านค้าภาษาจีนที่ปรากฏในชุมชนจีนย่านตลาดเก่าระนอง ถิ่นเรื่องราวราษฎร์

กรอบแนวคิดการวิจัย

คณะผู้วิจัย ใช้แนวคิดการวิเคราะห์โครงสร้างของชื้อร้านค้าตามหลักของ เมฆม สอดส่องเกษ ที่ซึ่งแบ่งโครงสร้างชื้อร้านค้าเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทโครงสร้างเดี่ยว กล่าวคือ เป็นชื้อร้านค้าที่มีส่วนประกอบเพียงส่วนเดียว เช่น ชื้อคนอย่างเดียว ชื้อสถานที่อย่างเดียว ชื้อสินค้าอย่างเดียว คำมงคลอย่างเดียว การแปลหรือทับศัพท์อย่างเดียว โครงสร้างประกอบ คือ ส่วนประกอบที่บังคับปรากฏ (+) และส่วนประกอบที่ไม่บังคับปรากฏ (±) ส่วนการวิเคราะห์ความหมายของชื้อร้านค้า โดยแยกศึกษาเป็นหน่วยศัพท์ และใช้หลักเกณฑ์การแบ่งกลุ่มความหมายที่เป็นเป็น สิริมงคลใช้กรอบแนวคิดของ สุวรรณ ตั้งทิษะรักษ์ และเบญจจาภา พิเศษกุลวงศ์ และยึดหลักการแปลตามพจนานุกรมจีนไทยของ เอียร์ชัย เอี่ยมวรเมธ ฉบับปี พ.ศ. 2550 และเว็บไซต์พจนานุกรมอักษรจีน คือ <https://www.zdic.net/>

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ ได้เป็นการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลป้ายชื่อร้านค้าภาษาจีนทุกร้าน ที่ชุมชนจีนตลาดเก่า เริ่มจากสี่แยกถนนท่าม่วงตัด ถนนเรืองราษฎร์ สิ้นสุดที่สามแยกถนนลู่วัง ต.เขานินเวศน์ อ.เมือง จ.ระนอง ซึ่งสามารถรวบรวมชื่อร้านค้าภาษาจีนได้ทั้งหมด 55 ร้าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบบันทึกการสำรวจ โดยแบ่งเป็นข้อมูลภาพ ที่ตั้ง ประเภทร้านค้า วิธีการอ่าน หมวดหมู่

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลงพื้นที่ภาคสนามถ่ายรูปป้ายร้านค้าภาษาจีน แล้วบันทึกลงในแบบสำรวจ
2. ลงพื้นที่ภาคสนามแบบสังเกตการณ์ การใช้บริการร้านค้าที่มีป้ายภาษาจีนของลูกค้า

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้มาแปลความหมายชื่อร้านค้า จัดหมวดหมู่ ประเภทโครงสร้างของชื่อร้านค้า วิเคราะห์ข้อมูลชื่อร้านภาษาจีน โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ประเภทธุรกิจร้านค้า และ 2) โครงสร้างทางภาษาและความหมายที่ปรากฏบนป้าย
2. ใช้สถิติพรรณนา โดยแจกแจงค่าความถี่ และค่าร้อยละ ของจำนวนประเภทร้านค้า และโครงสร้างชื่อร้านค้า

ผลการวิจัย

1. ผลจากการสำรวจป้าย

จากการเก็บข้อมูลบริเวณชุมชนจีนย่านตลาดเก่าระนองถนนเรืองราษฎร์พบว่า มีป้ายร้านภาษาจีนจำนวนทั้งสิ้น 55 ป้าย สามารถแยกประเภทร้านค้า ดังนี้

ตารางที่ 1

ประเภทร้านค้า

ประเภทร้านค้า	จำนวน	ร้อยละ
ร้านขายของชำ	14	25.45
ร้านขายทองคำ	9	16.36
ร้านขายเครื่องแต่งกาย	9	16.36
ร้านขายขนมโบราณและเบเกอรี่	3	5.45
ร้านขายยา	3	5.45
ร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	3	5.45
ร้านขายสังฆภัณฑ์	3	5.45
ร้านขายอุปกรณ์กีฬา/จักรยาน	3	5.45
ร้านขายอุปกรณ์ช่างและการเกษตร	2	3.64
ร้านบริการที่พัก	1	1.82
คลินิก	1	1.82
อื่น ๆ	4	7.27
รวมทั้งสิ้น	55	100.00

จากการจำแนกประเภทร้านค้า พบว่า ประเภทการค้าที่มากที่สุด คือ ร้านขายของชำ ลำดับรองลงมา คือ ร้านทองซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าชุมชนจีนตลาดเก่าถนนเรืองราษฎร์ เป็นศูนย์กลางการซื้อขายสินค้าของจังหวัดระนอง และยังเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีการผสมระหว่างวัฒนธรรมไทยและจีน โดยพิจารณาจากป้ายร้านค้าภาษาจีนที่ปรากฏอยู่

2. ผลการวิเคราะห์ชื่อร้านค้า

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์โครงสร้างชื่อร้านค้าของ เมมซ สอดส่องกฤษ (2555) จากการวิเคราะห์โครงสร้าง พบว่า ป้ายภาษาจีนของสถานประกอบการบริเวณชุมชนตลาดเก่า ถนนเรืองราษฎร์ มี 2 ประเภท คือ ป้ายประเภทโครงสร้างเดี่ยว และป้ายประเภทโครงสร้างผสม

1. ป้ายโครงสร้างเดี่ยว หมายถึง ชื่อร้านค้าที่มีส่วนประกอบเพียงส่วนเดียว ได้แก่ ชื่อคน ชื่อสถานที่ คำมงคล หรือ วิธีการแปล เพียงองค์ประกอบเดียวปรากฏอยู่บนป้าย พบว่า มีชื่อร้านค้าที่ใช้โครงสร้างเดี่ยว จำนวนทั้งสิ้น 32 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 58.18 ของป้ายร้านค้าทั้งหมด ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 ประเภท ดังนี้

1) ชื่อคน เป็นการนำชื่อคนมาใช้ในการตั้งชื่อร้านค้าเพียงอย่างเดียว จากการวิเคราะห์ พบว่า ร้านค้าที่ตั้งชื่อด้วยวิธีนี้มีทั้งสิ้น 21 ร้าน โดยเป็นการตั้งชื่อร้านภาษาไทยมีการใช้คำภาษาจีนที่อ่านออกเสียงตามสำเนียงภาษาถิ่นจีน 12 ร้าน การตั้งชื่อภาษาไทยที่มีเสียงหรือความหมายบางส่วนเกี่ยวข้องกับชื่อภาษาจีน 7 ร้าน และร้านค้าที่มีชื่อภาษาจีนและภาษาไทยไม่เกี่ยวข้องกัน แต่จะมีคำมงคลปรากฏอยู่ จำนวน 4 ร้าน

ตารางที่ 2

ตัวอย่างโครงสร้างแซ่ + ชื่อคน จำนวน 21 ร้าน

ชื่อร้านค้า ภาษาจีน	ชื่อร้านค้า ภาษาไทย	คำอธิบาย
新美香 Xīn měixiāng	ซินม่วยเฮียง	ป้ายชื่อร้านค้าภาษาจีนและภาษาไทยใช้โครงสร้างแซ่+ชื่อคน
余榮興 Yú róngxīng	ห้าง+เรือง+ ราษฎร์	ป้ายชื่อร้านค้าภาษาจีนใช้โครงสร้าง แซ่+ชื่อคน ป้ายชื่อร้านค้าภาษาไทยไม่ได้นำชื่อมาตั้งชื่อร้าน แต่มีความหมาย “รุ่งเรือง” เหมือนกัน
蕭華隆 Xiāo huálong	ฮั่วล้ง	ป้ายชื่อร้านค้าภาษาจีนใช้โครงสร้าง แซ่+ชื่อคน แต่ชื่อร้านเมื่อภาษาไทยไม่ปรากฏแซ่ แต่ปรากฏชื่อคน

ชื่อร้านค้า ภาษาจีน	ชื่อร้านค้า ภาษาไทย	คำอธิบาย
瓊南利 Qióng nánlì	เค่งนำหลี่	ป้ายชื่อร้านค้าภาษาจีนและภาษาไทยใช้โครงสร้าง แซ่+ชื่อคน
祥珍 Xiáng zhēn	เสียงตัน	ป้ายชื่อร้านค้าภาษาจีนและภาษาไทยใช้โครงสร้าง แซ่+ชื่อคน
林華生 Lín huáshēng	ลิมฮัวแซ่	ป้ายชื่อร้านค้าภาษาจีนและภาษาไทยใช้โครงสร้าง แซ่+ชื่อคน
隆南泰 Lóng nántài	สยามนานาภัณฑ์	ป้ายชื่อร้านค้าภาษาจีนใช้โครงสร้าง แซ่+ชื่อคน ป้ายชื่อ ร้านค้าภาษาไทยไม่ได้นำชื่อมาตั้งชื่อร้าน แต่มีความหมาย “ประเทศไทย” เหมือนกัน

2) คำทับศัพท์แบบทับเสียง เป็นการนำคำภาษาจีนที่เขียนเลียนเสียงภาษาไทย มาใช้ในการตั้งชื่อร้านค้าเพียงอย่างเดียว

ตารางที่ 3

ตัวอย่างโครงสร้างวิธีการทับศัพท์ทับเสียงภาษาไทย จำนวน 7 ร้าน

ชื่อร้านค้าภาษาจีน	ชื่อภาษาไทย
增亞蓬 zēng yà péng	แจ่มอาภรณ์
新泰利 xīn tài lì	สินไทยดี
南財 nán cái	นำชัย
龍利 lóng lì	รุ่งเรืองพาณิชย์
文財 wén cái	บุญชัย
林樂財 lín lè cái	รัตนชัยพาณิชย์
莊榮華 zhuāng róng huá	ห้างทองเจริญพรรณ

3) คำมงคล เป็นการนำคำมงคลในภาษาจีนมาใช้ในการตั้งชื่อร้านค้าเพียงอย่างเดียว เช่น เจริญรุ่งเรือง มั่งคั่ง ร่ำรวย ผาสุก จากการวิเคราะห์ พบว่า ร้านค้าที่ตั้งชื่อด้วยวิธีนี้มี 4 ร้านค้า

ตารางที่ 4

ตัวอย่างโครงสร้างแบบคำมงคล จำนวน 4 ร้าน

ชื่อร้านค้า ภาษาจีน	ชื่อร้านค้า ภาษาไทย	ความหมายมงคล
達興羅 Dá xīng luó	กิจเจริญ	พระอาทิตย์ขึ้น (暹罗 สยาม) + เชื่อมโยง ต่อเนื่อง+ เจริญ เป็นที่นิยม
岩盛 Yán shèng	งามศิลป์	หิน หน้าผา สูงตระหง่าน + เจริญรุ่งเรือง มโหฬาร เฟื่องฟู
源財 Yuán cái	รวยชัยสงวน	แหล่งน้ำ แหล่งที่มา + ทรัพย์สิน เงินทอง
香锦 Xiāng jīn	ร้านกิมเฮียง	ผ้าดี สีสันสวยงาม ความหมายรวมคือ หอม น่ารัก เงียบสงบ เฉลียวฉลาด สง่างาม อ่อนโยน โดดดัง มีสง่า ราศี แต่งกายดี +หอม ชื่อภาษาจีนและภาษาไทยมี ความหมายว่า”หอม” เหมือนกัน

2. ป้ายชื่อร้านค้าที่ใช้โครงสร้างผสม หมายถึง การตั้งชื่อร้านค้าที่มีองค์ประกอบของคำหลายประเภท เช่น คำบอกชื่อคน คำบอกชื่อสินค้า ลักษณะของสถานที่ประกอบการ รูปแบบของกิจการ คำทับเสียง คำมงคล และคำบอกสถานที่ จากการวิเคราะห์ พบว่า ป้ายชื่อร้านค้าที่ใช้โครงสร้างผสมจำนวน 23 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 41.82 ของป้ายร้านค้าทั้งหมด สามารถจำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) ชื่อคนเป็นส่วนบังคับปรากฏ (+) และส่วนประกอบที่ไม่บังคับปรากฏ (±) เช่น ±คำบอกกิจการ±คำบอกรูปแบบองค์กรธุรกิจ จากการวิเคราะห์ พบว่า ร้านค้าที่ตั้งชื่อด้วยวิธีนี้มี 12 ร้านค้า

ตารางที่ 5

ตัวอย่างโครงสร้าง แซ่+ชื่อคน และส่วนประกอบอื่นที่ไม่บังคับปรากฏ จำนวน 12 ร้านค้า

ชื่อร้านค้าภาษาจีน	ชื่อร้านค้าภาษาไทย	ความหมายชื่อร้านค้าภาษาจีน	คำอธิบาย
廣嘉興金行 Guǎng jiāxīng jīnháng	ร้านเพชรทอง กัง กา อิน	แซ่กัง+กาอิน (ความสง่างาม ความอ่อนโยน)+ทอง+ร้าน	แซ่+ชื่อคน+ชื่อสินค้า+ลักษณะของสถานประกอบการ
新泰美旅社 Xīn tàiměi lǚshè	โรงแรมลินทรี	แซ่ซิน+ไท่เหมย์ (ชื่อเสียง สง่างาม จิตใจดี มีคุณธรรม ความสามารถหลากหลาย) + โรงแรม	แซ่+ชื่อคน+ลักษณะของสถานประกอบการ
偉光藥行 Wěi guāng yàoháng	อ้วยกวางโอสถ	แซ่อ้วย+กวาง (แสง สว่างไสว เกียรติยศ) + ยา +องค์กรวิชาชีพบางประเภท	แซ่+ชื่อคน+ชื่อสินค้า+ลักษณะของสถานประกอบการ
林玉記商店 Lín yùjì shāngdiàn	สมพรพาณิชย์	แซ่หลิน+อวี้จี้(สติปัญญา ความเป็นอยู่ที่ดี ความมั่งคั่ง ความสำเร็จ สูงส่งสง่างาม) + ร้านค้า	แซ่+ชื่อคน+ลักษณะของสถานประกอบการ
陈泰成金行 Chén tàichéng jīnháng	ห้างทองไทยเจริญ	แซ่เฉิน + ไท่เฉิง (ความเป็นอิสระ เสน่ห์ มีคุณธรรม สดใส น่ารัก ความสำเร็จที่โดดเด่น) + ทอง + ร้าน	แซ่ + ชื่อคน +ชื่อสินค้า+ลักษณะของสถานประกอบการ
祥珍金鋪 Xiáng zhēn jīnpù	ร้านทองรุ่งกาญจน์	แซ่เสียง + เจิน (ของล้ำค่า มีค่า)	แซ่ + ชื่อคน + คำบอกกิจการ + คำบอกรูปแบบองค์กรธุรกิจ
泰永利金行 Tài yǒnglì jīnháng	ห้างทองไทยประดิษฐ์	แซ่ไท่+หย่งลี่ (เสน่ห์ สติปัญญา ความเป็นอยู่ที่ดี ความมั่นคง ความสำเร็จในทุกสิ่ง) +ทอง+ร้าน	แซ่ + ชื่อคน +ชื่อสินค้า+ลักษณะของสถานประกอบการ

2) คำทับเสียงเป็นส่วนบังคับปรากฏและส่วนประกอบที่ไม่บังคับปรากฏจากการวิเคราะห์พบว่าร้านค้าที่ตั้งชื่อด้วยวิธีนี้มี 4 ร้านค้า

ตารางที่ 6

ตัวอย่างชื่อร้านแบบคำทับเสียงและส่วนประกอบอื่นที่ไม่บังคับปรากฏ จำนวน 4 ร้าน

ชื่อร้านภาษาจีน	ชื่อภาษาไทย	ความหมายชื่อร้านค้าภาษาจีน	คำอธิบาย
萬山商店 Wàn shān shāngdiàn	บางล้านพาณิชย์	ว่านซาน+ร้านค้า	คำทับเสียงภาษาจีนกลาง+ลักษณะของสถานที่ประกอบการ
培盛鞋行 Péi shèng xiéháng	โพธิ์ศิลป์	เผยเซ่ง+ร้านรองเท้า	คำทับเสียง+คำบอกกิจการ
利發茂藥行 Lì fā mào yàoháng	ดี.ฟาร์มัส (อัยกวง โอสถ)	ลีฟาเมา +ยา +ร้าน	คำทับเสียงภาษาอังกฤษ+ลักษณะของสถานที่ประกอบการ
美亞金行 Měiyà jīnháng	ร้านทองบีอาร์	เหม่ยย่า+ร้านทอง	คำทับเสียง+คำบอกกิจการ

3) ชื่อสถานที่เป็นส่วนบังคับปรากฏและส่วนประกอบที่ไม่บังคับปรากฏจากการวิเคราะห์พบว่าร้านค้าที่ตั้งชื่อด้วยวิธีนี้มี จำนวน 7 ร้าน

ตารางที่ 7

ตัวอย่างโครงสร้างชื่อสถานที่และส่วนประกอบที่ไม่บังคับปรากฏ จำนวน 7 ร้าน

ชื่อร้านค้าภาษาจีน	ชื่อร้านค้า ภาษาไทย	คำอธิบาย
亚洲大旅社 Yàzhōu dà lǚshè	โรงแรมเอเชีย	ชื่อสถานที่: ทวีปเอเชีย+ลักษณะของสถานประกอบกิจการ
仁廊百貨商行 Rénláng Huòshāngháng	रणนง สรรพสินค้า	ชื่อสถานที่: จังหวัดरणนง+ลักษณะของสถานประกอบกิจการ
仁廊黄春中西藥 两合公司 Rénláng Huángchūn zhōngxī yào liǎng hé gōngsī	เซวี่เกิ้ลัษरणนง	ชื่อสถานที่: จังหวัดरणนง+ชื่อคน+ชื่อสินค้า (ยาแผนจีนและแผนตะวันตก)+ลักษณะของ สถานประกอบกิจการ (บริษัทจำกัดและไม่จำกัด)
太昌金梅 Tàichāng jīnméi	ห้างทองสุมน มาลัย	ชื่อสถานที่: ไทซ์ัง+ ชื่อสินค้า(ทอง)+ ต้นเหมย ดอกเหมย ลูกเหมย ที่มีความหมายแฝงคือ ความแข็งแกร่ง
瑞典寶號 Ruǐdiǎn bǎo hào	บริการข้าว	ชื่อสถานที่: ประเทศสวีเดน + คำมงคล:สมบัติ ล้ำค่า+ลักษณะของสถานประกอบกิจการ: ร้านค้า
泰南財 Tàinán cái	กิตติภัณฑ์	ชื่อสถานที่: ภาคใต้ของไทย + คำมงคล: ทรัพย์สิน เงินทอง
耀華力大金行 Yàohuá lì dà jīnháng	ห้างทองเยาวราช	ชื่อสถานที่: ถนนเยาวราช+ใหญ่ +ชื่อสินค้า (ทอง)+ลักษณะของสถานประกอบกิจการ

คำว่า 太昌 (Tàichāng) เป็นชื่อชุมชน ในเมืองแต้จิ๋ว มณฑลกว่างตุง และยัง
เป็นชื่อหมู่บ้านในมณฑลฮกเกี้ยน ส่วนร้าน “บริการข้าว” ทั้งเสียงและความหมายของ
ชื่อร้านภาษาจีนและภาษาไทยไม่มีความเกี่ยวข้องกัน

สรุปผลและอภิปรายผล

ป้ายชื่อร้านภาษาจีน ที่แฝงไปด้วยวัฒนธรรมจีนดั้งเดิม ตั้งเรียงรายสองฟากถนนถนนเรืองราษฎร์นั้น นับได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในการตั้งกิจการการค้าในชุมชนจีนตลาดเก่าระนอง จากการสำรวจป้ายชื่อร้านภาษาจีน และพบว่า การตั้งชื่อร้านค้าจะต้องเลือกคำที่เป็นสิริมงคล และมักจะมีมีต่ำกว่า 2 พยางค์ และเป็นแบบโครงสร้างเดียวกันมากกว่า โครงสร้างประสม ป้ายชื่อร้านค้าภาษาจีนยังสะท้อนถึงเสน่ห์อันไร้ขอบเขตของภาษาจีนอีกด้วย

1. ผลจากการสำรวจป้ายภาษาจีน

1) ประเภทร้านค้า

จากการจำแนกประเภทร้านค้า จะเห็นได้ว่า ร้านค้าที่ตั้งบนถนนเรืองราษฎร์นั้นมีหลายประเภท จำหน่ายสินค้า และบริการที่หลากหลาย เนื่องจากถนนเรืองราษฎร์เป็นชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนที่ค่อนข้างใหญ่ ศูนย์กลางการซื้อขายสินค้าของจังหวัดระนอง และยังเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีการผสมระหว่างวัฒนธรรมไทยและจีน ผู้ประกอบการชาวไทยเชื้อสายจีนต่างก็มีชื่อร้านค้าที่เป็นภาษาจีนควบคู่กับภาษาไทยปรากฏอยู่บนป้ายร้านของตน ร้านค้าที่พบมากที่สุดบนถนนเรืองราษฎร์ คือร้านขายของชำ มีจำนวน 14 ร้าน ซึ่งร้านของชำหรือเรียกกันในภาษาจีนแต้จิ๋วว่าร้านโชห่วยนั้น เป็นร้านค้ายุคเริ่มแรกเมื่อชาวจีนได้อพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทย และเริ่มเก็บหอมรอมริบ ร้านขายของชำเป็นร้านที่ลงทุนไม่มาก หากขายได้ปริมาณมากก็สามารถสร้างกำไรได้เป็นอย่างดี คณะผู้วิจัยได้มีการสังเกตการณ์ที่ร้านขายของชำบนถนนเรืองราษฎร์ พบว่า ร้านขายของชำในตอนเช้าจะมีลูกค้าแวะเวียนมาซื้อของอยู่ตลอดเวลา ลูกค้าจะเริ่มน้อยลงเมื่อเวลาเที่ยงเป็นต้นไป และป้ายชื่อร้านค้าบนถนนเส้นนี้ไม่พบชื่อร้านค้าที่ซ้ำกัน จากการเก็บข้อมูลจากเจ้าของร้านค้าทำให้ทราบว่า ถ้าตั้งชื่อร้านซ้ำกันจะเกิดปัญหาการสั่งซื้อและส่งของผิดพลาดได้

ร้านขายของชำมีจำนวนมากเป็นลำดับถัดมา เนื่องจากถนนเรืองราษฎร์เป็นจุดศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของเมืองระนอง ร้านทองโดยส่วนมากเป็นของชาวไทยเชื้อ

สายจีน มีทั้งร้านทองที่เป็นร้านท้องถิ่น เช่น ร้านทองกังกาอิน ที่ประกอบธุรกิจร้านทองตั้งแต่ยุคบุกเบิกกว่าครึ่งศตวรรษ และร้านทองที่เป็นเครือข่ายหรือสาขาจากร้านทองในกรุงเทพฯ ลูกค้าที่เดินทางมาจับจ่ายซื้อของในตลาดสด หรือแวะทำธุรกรรมที่ธนาคาร รวมถึงพ่อค้าแม่ขาย ที่ทำการค้าในบริเวณถนนเรื่องราษฎร์ ต่างก็เป็นลูกค้าของร้านทอง ตั้งแต่จอมทอง ซี่ทองงามมงคล ล้วนเกิดขึ้นที่ร้านทองในย่านนี้ การประดับของมีค่าด้วยทองคำบนร่างกายสะท้อนให้เห็นถึงฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลนั้นในปัจจุบัน ถนนเรื่องราษฎร์ยังเต็มไปด้วยชาวพม่าที่มาซื้อทองและจอมทอง ผู้วิจัย พบว่า ร้านค้าที่มีชื่อภาษาจีนมีการเพิ่มภาษาพม่าเข้ามาอีกหนึ่งภาษา

2) ตัวอักษรบนป้ายภาษาจีน

ตัวอักษรจีนที่พบบนป้ายมากที่สุด คือ ตัวอักษร “利” (lì) ซึ่งมีความหมายในเชิงของผลกำไร ผลประโยชน์ ความราบรื่น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วนิดา เจริญสุข (2532) ได้อธิบายการตั้งชื่อของชาวจีนว่า จะหมายถึง ความปรารถนาสิ่งที่ดีในชีวิต มักเป็นความหมายที่แสดงถึงความเป็นเลิศ ความมั่งคั่ง ร่ำรวย ความเจริญรุ่งเรือง ความรู้ ดังนั้นคำว่า “利” (lì) จึงสอดคล้องกับกลุ่มของความมั่งคั่ง และยังสะท้อนถึงความปรารถนาที่จะให้ร้านของตนมั่งคั่ง คำขายราบรื่น

ตัวอักษรที่พบเป็นลำดับถัดมา คือ ตัวอักษร “泰” (tài) ในพจนานุกรมฉบับจีนไทย (ฉบับใหม่) ให้ความหมายว่า สงบสุข สันติ เช่น “国泰民安” (guó tài mín ān) บ้านเมืองสงบสันติ ประชาชนอยู่อย่างเป็นสุข “泰” (tài) ยังมีความหมายว่าอย่างยิ่งหรือมากได้อีกด้วย คำว่า “泰” (tài) ยังเป็นคำทับศัพท์เมื่อกล่าวถึงเมืองไทย หรือจะประกอบคำว่า “国” (guó) จะกลายเป็น “泰国” (tàiguó) แปลว่าประเทศไทย เมื่อนำมาผสมกับคำศัพท์อื่น เช่น คำว่า “新泰” (xīn tài) จะมีความหมายว่าความเป็นอยู่ที่ดี ความมั่งคั่ง มั่นคง รุ่งเรือง ถนนเรื่องราษฎร์มีร้านชื่อว่า สิ้นไทยดี “新泰利” (xīn tài lì) ปรากฏจากความทุกข์ ราบรื่น รุ่งเรือง

2. ผลจากการวิเคราะห์โครงสร้างภาษาจีนที่ปรากฏบนป้าย

ตารางที่ 8

โครงสร้างเดี่ยว 32 ป้ายร้านค้า

ประเภทโครงสร้าง	จำนวน	ร้อยละ
ชื่อคน เป็นการนำชื่อคนมาใช้ในการตั้งชื่อร้านค้าเพียงอย่างเดียว	21	65.62
คำทับศัพท์แบบทับเสียง	7	21.88
ตัวอย่างคำมงคล	4	12.5

ตารางที่ 9

โครงสร้างผสม 23 ป้ายร้านค้า

ประเภทโครงสร้าง	จำนวน	ร้อยละ
แซ่+ชื่อคน และส่วนประกอบอื่นที่ไม่บังคับปรากฏ	12	52.17
ชื่อร้านแบบคำทับเสียงและส่วนประกอบอื่นที่ไม่บังคับปรากฏ	4	17.39
ชื่อสถานที่และส่วนประกอบที่ไม่บังคับปรากฏ	7	30.44

ภาษาจีนที่ปรากฏบนป้ายของชุมชนจีนย่านตลาดเก่าระนอง โครงสร้างแบบชื่อร้านที่นิยมมากที่สุด กล่าวคือ มีการตั้งชื่อร้านค้าด้วยชื่อคนที่เป็นโครงสร้างเดี่ยวมากที่สุด ลำดับถัดมา คือ ชื่อคนที่เป็นโครงสร้างผสม ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า การใช้ชื่อแซ่ตัวเองเป็นสิริมงคล เป็นชื่อที่คุ้นเคยของคนในชุมชนหรือกลุ่มเพื่อน ทั้งยังง่ายต่อการจำของลูกค้า และยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของความเป็นจีนไว้

การตั้งชื่อร้านค้าด้วยคำทับเสียงหรือการนำคำภาษาจีนที่เขียนเลียนเสียงภาษาไทยที่เป็นโครงสร้างเดี่ยวเป็นที่นิยมรองลงมา ตามด้วยคำทับเสียงเป็นโครงสร้างผสม สะท้อนให้เห็นว่าการตั้งชื่อร้านค้าด้วยคำทับเสียง ทำให้จดจำง่ายขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงการอนุรักษ์ภาษาถิ่นจีน และเป็นการผูกมิตรต่อผู้ขายโดยใช้ภาษาถิ่นในการตั้งชื่อ ทำให้มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ถัดมาเป็นการตั้งชื่อร้านค้าที่ใช้ชื่อสถานที่เป็นองค์ประกอบหลัก เช่น ถนนเรืองราษฎร์ใช้ชื่อร้านที่พ้องว่า 亞洲 (yàzhōu) หมายถึงทวีปเอเชียชื่อ 仁廊 (rénláng) หมายถึงจังหวัดระนอง และชื่อเมืองในมาตุภูมิของตนเป็นองค์ประกอบ

สำคัญ สามารถสังเกตได้ว่าการตั้งชื่อร้านโดยใช้คำบอกสถานที่จะเป็นกิจการใหญ่ ใช้เงินทุนค่อนข้างสูง หรือเป็นธุรกิจเฉพาะทาง เช่น โรงแรม ร้านขายยา และร้านทอง

นอกจากนี้ บนถนนเรื่องราษฎร์มีการตั้งชื่อร้านค้าด้วยคำมงคลเป็นสัดส่วนน้อยที่สุด แต่ป้ายร้านค้าไม่ว่าจะเป็นชื่อคนหรือการทับเสียง ส่วนใหญ่จะใช้คำมงคลประกอบเป็นชื่อร้านค้าซึ่งมีจำนวน 51 ร้าน เช่น เจริญรุ่งเรือง ทรัพย์สมบัติ มั่งคั่ง มั่นคง ราบรื่น สันติสุขบสุข ความสำเร็จ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานของ เมฆม สอดส่องกฤษ (2555) ได้กล่าวว่า เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงชาวไทยเชื้อสายจีนยึดถือความเป็นสิริมงคล เพราะเชื่อว่าจะทำให้กิจการค้าขายเจริญรุ่งเรือง บนถนนเรื่องราษฎร์ ชื่อร้านค้าไม่ว่าจะเป็น คำทับเสียง หรือชื่อคน ล้วนแต่เลือกใช้คำมงคล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ผลการศึกษาป้ายร้านค้าภาษาจีนในครั้งนี้ ยังขาดข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากเจ้าของร้าน และคนในชุมชน ซึ่งสามารถนำไปทำนิตยสารหรือเอกสารเรื่องเล่าร้านค้าผ่านป้ายภาษาจีนย่านชุมชนจีนตลาดเก่าให้กับชุมชนได้

2. สามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบการเรียนวิชาวัฒนธรรมจีนหรือภาษาจีนได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบป้ายภาษาจีนในกลุ่มจังหวัดที่มีวัฒนธรรมจีนชาติพันธุ์เปอรานากันร่วมกัน

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการตั้งชื่อร้านค้าของชาวจีนเชื้อสายไทยในอดีตและปัจจุบันซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมชาวจีนเชื้อสายไทย

เอกสารอ้างอิง

- ชานนท์ เขาว์จิรพันธุ์ และนพพร ปัจจัยคุณธรรม. (2562). การศึกษากลวิธีในการแปลชื่อร้านค้าภาษาจีนเป็นภาษาไทยในเขตสาทร กรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 2(2), 54-65.
- เบญจอาภา พิเศษสกุลวงศ์. (2564). ความหมายที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับสิริมงคลบนแผ่นป้ายชื่อร้านค้าภาษาจีนในจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 13(25), 61-72.
- ปวีณา ภัทรสิริโรจน์, กชกร ขอบสวน, ณัฐธินิชา อุดร, นภัสสร วงชาลี, วาสิตา อยู่สว่าง, ศุภลักษณ์ ยะดิน, อาทิตยา สุวรรณสุข, วชิรพล ศิริสุวิไล และรัชณี ปิยะธารงชัย. (2566). การสำรวจและวิเคราะห์ป้ายชื่อร้านค้าภาษาจีนในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์*, 5(1), 111-122.
- เมฆม สอดส่องฤกษ์. (2555). การสำรวจและศึกษาวิเคราะห์ชื่อร้านค้าภาษาจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตอำเภอ เมืองจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 8(2), 64-86.
- วนิดา เจริญสุข. (2532). *นามสกุลของคนไทยเชื้อสายจีน: การวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรลือ รุ่งบานจิต, วรทา รุ่งบานจิต, วรนาถ แซ่เซ่น, วรารักษ์ แซ่พูน, ภากร นพฤทธิ. (2562). การสำรวจและศึกษาการตั้งชื่อร้านค้าภาษาจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองจังหวัดยะลา. *มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*.
- วิไล ลิ้มถาวรานันต์. (2555). *ชื่อร้านค้าภาษาจีนในประเทศไทย: แนวโน้มในการตั้งชื่อร้านค้ากับภาพสะท้อนบทบาทของชุมชนจีนในสังคมไทย*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุภัทรา โยธินศิริกุล. (2561). การศึกษาชื่อร้านค้าทองคำภาษาจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในกรุงเทพฯ. *วารสารภาษาศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(2), 202-230.
- สุวรรณา ตั้งทิฆะรักษ์. (2557). การศึกษาเปรียบเทียบความหมายของชื่อร้านที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับสิริมงคลของคนไทยและคนจีน. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 15(2), 45-56.

สำนักงานจังหวัดระนอง. (2566). ถนนประวัติศาสตร์ของระนอง. [https://www.](https://www.ranongcities.com/king/index.php?cmd=news_king&cate=2&id=8)

[ranongcities.com/king/index.php?cmd=news_king&cate=2&id=8](https://www.ranongcities.com/king/index.php?cmd=news_king&cate=2&id=8)

蔡莹和王正琪(2017).从社会语言学的视角分析南昌市商业店名.海外英语, 2017(3), 184-185.

郑梦娟.(2006).当代商业店名的社会语言学分析.语言文字应用, 2006(3), 11-19.

ปัจจัยทำนายการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง
ที่มาเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว
จังหวัดสระแก้ว

Factors Predicting Social Adjustment of
Chronic Kidney Disease Patients Receiving Treatment
in Sakaeo Crown Prince Hospital, Sakaeo Province

กนกวรรณ ด้านสงเสบียง¹
Kanokwan Dansongsabieng²
เสาวธาร โพธิ์กลัด³
Saowathan Phoglad⁴
วนิดา ดุรงค์ฤทธิชัย⁵
Vanida Durongrittichai⁶

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, E-Mail: sw.dsb92@gmail.com

² Master's Degree Student of Social Work, Faculty of Social Administration,
Thammasat University

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
E-Mail: dear_tarn@hotmail.com

⁴ Assistant Professor Dr., Lecture of Faculty of Social Administration, Thammasat University

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี,
E-Mail: catvanida04@yahoo.com

⁶ Assistant Professor Dr., Lecture of Faculty Nursing, Phetchaburi Rajabhat University

Received: 13 มิ.ย. 2566

Revised: 10 ก.ค. 2566

Accepted: 14 ก.ค. 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการปรับตัวทางสังคมและปัจจัยทำนายการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังในระยะที่ 4-5 ที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จำนวน 286 ราย ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า 1) การปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่มาเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.78 และ 2) ปัจจัยทำนายการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่มาเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม รายได้ สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า และการรับรู้ความรุนแรงของโรค โดยทั้ง 5 ตัวแปร สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งมีอำนาจพยากรณ์ได้ร้อยละ 47.1

คำสำคัญ: การปรับตัวทางสังคม, ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง, โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว

Abstract

The aim of the study was to investigate the social adjustments and factors predicting social adjustment of chronic kidney disease patients receiving treatment in Sakaeo Crown Prince Hospital, Sakaeo Province. This study used survey research methodology. The sample consisted of 286 patients with chronic kidney disease in stage 4 – 5 who came to receiving treatment in Sakaeo Crown Prince Hospital by purposive sampling. Data was collected using questionnaire. Statistical used in the data analysis consisted of frequency, percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis with stepwise method.

The results were as follows: 1) social adjustment of chronic kidney disease patients receiving treatment in Sakaeo Crown Prince Hospital, Sakaeo Province overall was at a moderate level (with an average of 2.78) and 2) factors predicting social adjustment of chronic kidney disease patients receiving treatment in Sakaeo Crown Prince Hospital, Sakaeo Province consisted of self – esteem, social support, income, universal coverage scheme and severity perception of the disease. All 5 variables could together explained the variance at a statistical significance of .05, which had a predictive capability of 47.1%.

Keywords: Social Adjustment, Chronic Kidney Disease Patients, Sakaeo Crown Prince Hospital

บทนำ

ในปัจจุบันโรคไตเรื้อรัง (Chronic Kidney Disease) เป็นหนึ่งในจำนวนหลายโรคที่กำลังได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นโรคใกล้ตัวที่สามารถพบเจอได้ในทุกเพศทุกวัยและเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ซึ่งจัดว่าเป็นปัญหาด้านสาธารณสุขที่สำคัญของทั่วโลก จากรายงานความชุกของโรคไตเรื้อรังทั่วโลก พบว่าประชากรทั่วโลกป่วยด้วยโรคไตเรื้อรังประมาณร้อยละ 9.1 หรือประมาณ 697.5 ล้านคน (Carney, 2020) สำหรับในประเทศไทยมีผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังประมาณ 11 ล้านคน (โรงพยาบาลขอนแก่น, 2566) ในส่วนรายงานผู้ป่วยในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564 พบว่า มีผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะที่ 1–5 ทั้งหมด 1,007,251 คน แบ่งเป็นระยะที่ 4–5 จำนวน 174,364 คน หรือร้อยละ 17.31 (กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล, 2565) สอดคล้องกับรายงานข้อมูลการบำบัดทดแทนไตของสมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย พบว่า ในปี พ.ศ. 2562 มีผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่ได้รับการบำบัดทดแทนไตสะสมทั้งหมด 170,774 คน แบ่งเป็นการบำบัดด้วยวิธีฟอกไต จำนวน 129,724 คน หรือร้อยละ 76 การล้างไตทางช่องท้อง จำนวน 34,467 คน หรือร้อยละ 20.2 และการปลูกถ่ายไต จำนวน 6,583 คน หรือร้อยละ 3.9 (คณะอนุกรรมการลงทะเบียนการรักษาทดแทนไต, 2563) และจากสถิติผู้ป่วยที่มารับบริการ ณ คลินิกโรคไตวายเรื้อรังในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวนทั้งสิ้น 2,116 คน แบ่งเป็นระยะที่ 4–5 จำนวน 1,215 คน หรือร้อยละ 57.42 (คลินิกโรคไตชะลอไตเสื่อม, 2564) จะเห็นได้ว่าอุบัติการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและยังเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงเพิ่มในอนาคต

ถึงแม้ว่าการดำเนินของโรคไตเรื้อรังจะเข้าสู่ระยะสุดท้ายจนไตไม่สามารถขับของเสียออกจากร่างกายได้ตามปกติ แต่ความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการทางการแพทย์และสาธารณสุขในปัจจุบันทำให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาบำบัดทดแทนไตเพื่อลดการเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายมากขึ้น โดยการรักษาบำบัดทดแทนไต มี 3 วิธี ได้แก่ 1) การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ผู้ป่วยต้องเข้ารับการฟอกเลือดที่สถานพยาบาล โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการฟอกเลือดเป็นผู้ดูแล สัปดาห์ละ 2–3 ครั้ง มีค่าใช้จ่ายในการรักษาประมาณ 260,000 บาท/คน/ปี 2) การล้างไตทาง

ห้องทอ้ง ผู้ป่วยสามารถทำเองที่บ้านได้ โดยเปลี่ยนถ่ายน้ำยาวันละ 4-5 ครั้ง และควรมาพบแพทย์เพื่อตรวจติดตามเป็นระยะ มีค่าใช้จ่ายในการรักษาประมาณ 307,000 บาท/คน/ปี และ 3) การผ่าตัดปลูกถ่ายไต โดยได้รับการบริจาคไตจากผู้ป่วยที่มีภาวะสมองตายหรือผู้ที่มีชีวิตอยู่ มีค่าใช้จ่ายในการรักษาประมาณ 300,000 บาท/คน/ปี (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2560; โรงพยาบาลศิริราช ปิยมหาราชการุณย์, 2564) จะเห็นได้ว่า วิธีการรักษาดังกล่าวมีต้นทุนค่ารักษาค่อนข้างสูงและต้องใช้ระยะเวลาในการรักษายาวนานหรือตลอดชีวิต

นอกจากนี้ ความยุ่งยากซับซ้อนของการรักษาทำให้ผู้ป่วยต้องเผชิญกับความทุกข์ทรมานจากพยาธิสภาพของโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ส่งผลให้ผู้ป่วยต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่มาจากภายในหรือภายนอกตัวบุคคล จึงกล่าวได้ว่าการเจ็บป่วยด้วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายเป็นสิ่งเร้าตรงที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ป่วย ส่งผลให้ผู้ป่วยเกิดปัญหาการปรับตัวด้านร่างกาย คือ การสูญเสียหน้าที่การทำงานของไตจนทำให้ร่างกายไม่สามารถจัดของเสียออกจากร่างกายได้เพียงพอ เกิดภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ได้แก่ เหนื่อยล้า คับ นอนไม่หลับ ผิวดำคล้ำ เบื่ออาหาร ซาปลายมือปลายเท้า เวียนศีรษะ หายใจเหนื่อย การรับรสเปลี่ยน ความผิดปกติของระบบหัวใจและหลอดเลือด เป็นต้น (ปฏิวดี คดีโลก, 2560) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายดังกล่าวส่งผลให้เกิดปัญหาการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ตามมา คือ ผู้ป่วยต้องเผชิญกับภาพลักษณ์ (Body Image) ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ผิวดำคล้ำ แห้งผื่นคัน ผมหงอกร่วง สูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง (ศิริลักษณ์ ธงทอง, 2561) ส่งผลกระทบต่อการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ เนื่องจากผู้ป่วยสูญเสียบทบาทหน้าที่เดิมของตนเอง บางรายต้องลาออกจากงานเพราะร่างกายอ่อนแอและต้องเข้ารับการบำบัดรักษาทดแทนอย่างต่อเนื่องจนเกิดการพึ่งพาผู้อื่นมากขึ้น ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธชัย ไชยสิทธิ์ และคณะ (2561) พบว่า ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายที่ฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมรับรู้สถานการณ์การเป็นภาระผู้อื่นในการเดินทางมาฟอกเลือด และความสามารถในการช่วยเหลือตนเองลดลง อันเนื่องมาจากสภาพความเจ็บป่วย ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกไม่สบายใจ เครียดที่ตนเองเป็นภาระของครอบครัว

ด้วยพยาธิสภาพของโรคและผลกระทบจากการรักษาทำให้ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายมีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต เป็นเหตุให้ผู้ป่วยเกิดภาวะความเครียดวิตกกังวล ท้อแท้ รู้สึกเสียอริสภาพ และเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองลดลง ผู้ป่วยจึงมีความจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลใกล้ชิด คือ ครอบครัว และจากเครือข่ายทางสังคม คือ บุคลากรทางการแพทย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันวิสา รอดกล่อม และคณะ (2555) พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง จึงกล่าวได้ว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการปรับตัวจากภาวะความเจ็บป่วย และเปรียบเสมือนด่านป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ดังนั้น หากผู้ป่วยได้รับการสนับสนุนทางสังคมจะทำให้มีความสามารถในการทำหน้าที่เพิ่มมากขึ้น อาการของโรคทุเลาลง และมีสภาวะอารมณ์เชิงลบดีขึ้น ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกมีที่พึ่ง สามารถปรับตัวทุกข์ มีความพึงพอใจ และมีการรับรู้คุณภาพด้านสุขภาพที่ดี (สุภัทรา ผิวขาว และคณะ, 2560)

อย่างไรก็ตาม การปรับตัวของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังจะดีขึ้นหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับวิธีการปรับตัวและความสามารถในการปรับตัวของแต่ละคน รวมถึงปัจจัยที่เข้ามามีอิทธิพลในการปรับตัวของผู้ป่วยไม่ว่าจะเป็นปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพหรือบทบาทในครอบครัว ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว และสิทธิการรักษา สอดคล้องกับจากงานวิจัยของ ภทรพรรณ อุณาภาค และขวัญชัย รัตนมณี (2558) พบว่า อายุที่เพิ่มขึ้นมีแนวโน้มที่มีพฤติกรรมการปฏิบัติตัวเพื่อชะลอไตเสื่อมดีขึ้น 2) ความรุนแรงของการเจ็บป่วย ได้แก่ ระยะเวลาที่เจ็บป่วย ภาวะโรคร่วม ประเภทของการรักษา และการรับรู้ความรุนแรงของโรค เป็นสิ่งที่ผู้ป่วยต้องเผชิญตลอดระยะเวลาของการเจ็บป่วย สอดคล้องกับงานวิจัยของชฎากร บุญสิน และคณะ (2564) พบว่า การรับรู้ความรุนแรงของโรคความดันโลหิตสูงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาของผู้สูงอายุโรคความดันโลหิตสูง นอกจากนี้ยังรวมถึงปัจจัยด้านจิตใจและสังคม ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเองและการสนับสนุนทางสังคม จะเห็นได้จากงานวิจัยของ อรรถพล ศรีวิชญารานนท์ และคณะ (2560) พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองและการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของคนพิการบาดเจ็บไขสันหลัง

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเจ็บป่วยด้วยโรคไตเรื้อรังเป็นมหันตภัยเงียบที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ ส่งผลให้ผู้ป่วยต้องพยายามแสวงหาทรัพยากรรอบข้างมาใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยทำนายการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่มาเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดการปรับตัวของ Roy (2009) มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งตามแนวคิดการปรับตัวของ Roy เชื่อว่าบุคคลเป็นระบบของสิ่งมีชีวิตที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอยู่ตลอดเวลา เมื่อสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงบุคคลจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ เพื่อปรับความสมดุลให้เข้ากับร่างกาย โดยระบบการปรับตัวประกอบด้วยกลไกการควบคุมและกลไกการรับรู้ที่มีระบบการทำงานที่สัมพันธ์กัน เพื่อดำรงความสมดุลของบุคคลในการปรับตัวทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทหน้าที่ และด้านการพึ่งพาหะหว่างกัน ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะแสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรมปรับตัว (นุชนาถ สุวรรณประทีป, 2558) ฉะนั้นผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะที่ 4-5 ที่ได้รับการรักษาด้วยวิธีการบำบัดทดแทนไตย่อมเกิดความรู้สึกทุกขทรมานกับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลข้างเคียงจากการรักษาที่ส่งผลกระทบทางตรงและทางอ้อมกับผู้ป่วย ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ทำให้ผู้ป่วยเกิดความเครียด รู้สึกหดหู่ และเกิดความรู้สึกไม่แน่นอนในความเจ็บป่วย ซึ่งการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ผู้ป่วยต้องการปรับตัวที่เหมาะสม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคาดหวังว่าการศึกษานี้จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จากการเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง และผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรทางการแพทย์ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนให้การดูแลช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมให้ผู้ป่วยสามารถปรับตัวต่อภาวะของโรคได้อย่างเหมาะสม และสามารถดำรงชีวิตอยู่กับโรคได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพ

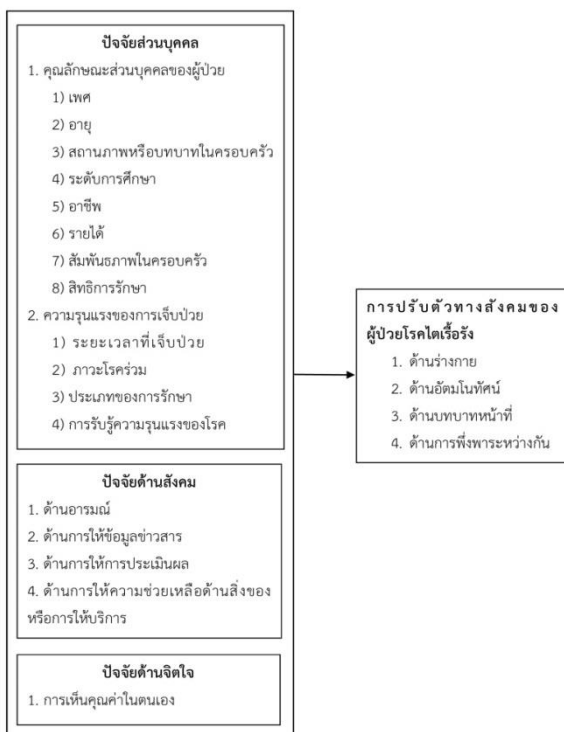
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่มาเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายนายการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่มาเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังในระยะที่ 4-5 ที่มาเข้ารับการรักษา ณ คลินิกโรคไตวายเรื้อรัง โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว ในช่วงเดือนกรกฎาคม-พฤศจิกายน 2564 จำนวน 1,001 ราย

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังในระยะที่ 4-5 ที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำนวน 286 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane (1973 อ้างถึงใน ธานีพร ศิลปจารุ, 2557) และใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สามารถตอบแบบสอบถามได้ด้วยตนเอง และยินดีเข้าร่วมงานวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่มีลักษณะคำถามปลายปิด (Close-Ended Questionnaire) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง เป็นคำถามลักษณะแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) ประกอบด้วย

- คุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพหรือบทบาทในครอบครัว ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว และสิทธิการรักษา

- ความรุนแรงของการเจ็บป่วย ได้แก่ ระยะเวลาที่เจ็บป่วย ภาวะโรคร่วม ประเภทของการรักษา และการรับรู้ความรุนแรงของโรค

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมของ House ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างโดย เบญจพร จันคำ (2553) ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมถึงการสนับสนุนทางสังคมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์ ด้านการประเมิน ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านการให้ความช่วยเหลือด้านสิ่งของหรือการให้บริการ มีข้อคำถามทั้งหมด 17 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นสเกลประเมินค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) และคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ตั้งแต่ 1-4 หมายถึง ไม่ตรงเลยถึงตรงมากที่สุด มีเกณฑ์การแปลผลคะแนนดังนี้ 1.00-1.75 หมายถึง ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับน้อยที่สุด 1.76-2.50 หมายถึง ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับน้อย 2.51-3.25 หมายถึง ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับมาก และ 3.26-4.00 หมายถึง ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับมากที่สุด

3. แบบสอบถามเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเองของ Rosenberg มีข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อ ซึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาไทยและดัดแปลงโดยทินกร วงศ์ปการันย์ และณัทย วงศ์ปการันย์ (2555 อ้างถึงใน ดารา วงษ์กวน, 2560) ลักษณะคำถามเป็นสเกลประเมินค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) และคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ตั้งแต่ 1-4 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งมีข้อคำถามในเชิงบวก จำนวน 6 ข้อ และข้อคำถามในเชิงลบ จำนวน 4 ข้อ มีเกณฑ์การแปลผลคะแนน ดังนี้ 1.00-2.00 หมายถึง มีการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับต่ำ 2.01-3.00 หมายถึง มีการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับปานกลาง และ 3.01-4.00 หมายถึง มีการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับสูง

4. แบบสอบถามเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคม ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามแนวคิดทฤษฎีการปรับตัวของ Roy และบางส่วนดัดแปลงมาจากแบบประเมินการปรับตัวของผู้ป่วยโรคหัวใจขาดเลือดของ นุชนาด สุวรรณประทีป (2558) มีข้อคำถามทั้งหมด 46 ข้อ แบ่งเป็นการประเมินด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทหน้าที่ และด้านการพึ่งพาระหว่างกัน ลักษณะคำถามเป็นสเกลประเมินค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) และคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประเมิน

ค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ตั้งแต่ 1–4 หมายถึง ไม่เคยเลยถึงเป็นประจำ ซึ่งมีข้อคำถามในเชิงบวก จำนวน 27 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบ จำนวน 19 ข้อ มีเกณฑ์การแปลผลคะแนน ดังนี้ 1.00–2.00 หมายถึง มีการปรับตัวทางสังคมในระดับต่ำ 2.01–3.00 หมายถึง มีการปรับตัวทางสังคมในระดับปานกลาง และ 3.01–4.00 หมายถึง มีการปรับตัวทางสังคมในระดับสูง

5. ส่วนที่ 5 คำถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire) ให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. การทดสอบเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องจากสูตร IOC ผลการตรวจสอบพบว่าแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.91

2. การหาความน่าเชื่อถือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะที่ 4-5 จำนวน 30 ราย โดยเป็นผู้ป่วยในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว ที่ได้รับการรักษาก่อนช่วงเวลาที่คุณวิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผลการตรวจสอบ พบว่าแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.925 โดยมีค่าใกล้เคียงกับ 1 มาก ดังนั้นข้อคำถามในแบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้มาก จึงนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

4. จริยธรรมการวิจัยในคน

การวิจัยครั้งนี้ ได้ตระหนักถึงการเคารพในสิทธิมนุษยชน โดยผู้วิจัยได้ผ่านการอบรมเรื่องจริยธรรมการวิจัยในคนด้านสังคมศาสตร์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2564 และได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว (รหัสโครงการ คือ S010q/65 EXPD) เมื่อผ่านการพิจารณาแล้วผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยแนะนำตัวกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัย พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และอธิบายสิทธิของกลุ่มตัวอย่างในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมในการวิจัย โดยไม่มีผลต่อการรักษาที่กลุ่มตัวอย่างควรจะได้รับ ข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับและจะทำลายเมื่อสิ้นสุดการวิจัย การนำเสนอผลงานวิจัยจะเป็นการนำเสนอในภาพรวมและนำมาใช้ประโยชน์ เพื่อการวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างต่อสาธารณะ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มอบเอกสารชี้แจงข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างอ่านรายละเอียด เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ หลังจากกลุ่มตัวอย่างยินดีเข้าร่วมการวิจัยแล้ว จึงให้ลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อคำถามในแต่ละฉบับ และนำไปประมวลผลสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS) และใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ สถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เข้าสมการด้วยวิธี Stepwise

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล มีดังนี้

1. คุณลักษณะส่วนบุคคล จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 54.19) มีอายุเฉลี่ย 54.57 ปี โดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ 67.48) จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 51.40) ไม่ได้ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 43.71) และไม่มีรายได้ (ร้อยละ 42.31) มีผู้ดูแลหลัก คือ คู่สมรส (ร้อยละ 51.75) และมีสิทธิการรักษา คือ สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า (ร้อยละ 66.78)

2. ความรุนแรงของการเจ็บป่วย จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาเจ็บป่วยเฉลี่ย 5.27 ปี มีภาวะโรคร่วมอื่น ๆ ที่นอกจากโรคไตเรื้อรัง (ร้อยละ 97.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายโรค พบว่า เป็นโรคความดันโลหิตสูง (ร้อยละ 87.10) และมีปัจจัยเสี่ยงสูงร่วมกัน 1 โรค (ร้อยละ 36.71) นอกจากนี้ส่วนใหญ่ป่วยด้วยโรคไตเรื้อรังระยะที่ 5 (ร้อยละ 91.26) ได้รับการรักษาด้วยวิธีการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม (ร้อยละ 47.55) และมีการรับรู้ความรุนแรงของโรคอยู่ในระดับ 7 (ร้อยละ 34.27)

2. การสนับสนุนทางสังคม

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านข้อมูลข่าวสารเป็นอันดับแรก ($\bar{X}=3.14$) รองลงมา คือ ด้านการให้ความช่วยเหลือด้านสิ่งของและการให้บริการ ($\bar{X}=2.96$) ลำดับถัดมา คือ ด้านการประเมิน ($\bar{X}=2.95$) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านอารมณ์ ($\bar{X}=2.85$)

3. การเห็นคุณค่าในตนเอง

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.04$)

4. การปรับตัวทางสังคม

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปรับตัวทางสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านร่างกายเป็นอันดับแรก ($\bar{X}=2.89$) รองลงมา คือ ด้านบทบาทหน้าที่ ($\bar{X}=2.87$) ลำดับถัดมา คือ ด้านการพึ่งพาระหว่างกัน ($\bar{X}=2.80$) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านอัตมโนทัศน์ ($\bar{X}=2.54$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง

การปรับตัวทางสังคม	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านร่างกาย	2.89	.259	ปานกลาง
ด้านอัตมโนทัศน์	2.54	.206	ปานกลาง
ด้านบทบาทหน้าที่	2.87	2.99	ปานกลาง
ด้านการพึ่งพาระหว่างกัน	2.80	2.66	ปานกลาง
รวม	2.78	.185	ปานกลาง

5. ปัจจัยทำนายการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง

จากการศึกษา พบว่า ตัวแปรที่สามารถสร้างสมการทำนายการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม รายได้

สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า และการรับรู้ความรุนแรงของโรค โดยสามารถร่วมกันทำนายการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังได้ร้อยละ 47.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปแบบของคะแนนมาตรฐาน พบว่า การเพิ่มขึ้นของการเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม และ รายได้ 1 หน่วยมาตรฐาน จะมีผลทำให้คะแนนมาตรฐานการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยเพิ่มขึ้น .348, .334, และ .136 ในขณะที่การเพิ่มขึ้นของสิทธิประกันสุขภาพและการรับรู้ความรุนแรงของโรค 1 หน่วยมาตรฐาน จะมีผลทำให้คะแนนมาตรฐานการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยลดลง -.109 และ .093 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

การวิเคราะห์ปัจจัยทำนายการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่เข้ารับการรักษานในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยใช้การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ เข้าสมการด้วยวิธี Stepwise

ตัวแปรทำนาย		b	S.E. _b	β	t	P-Value
	(Constant)	1.942	.102		19.070	.000
1	การเห็นคุณค่าในตนเอง	.183	.027	.348	6.825	.000
2	การสนับสนุนทางสังคม	.134	.020	.334	6.662	.000
3	รายได้	.000	.000	.136	2.744	.006
4	สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า	-.043	.019	-.109	-2.246	.026
5	การรับรู้ความรุนแรงของโรค	-.016	.008	-.093	-2.075	.039

$R = .686$, $R^2 = .471$, $\text{adj}R^2 = .008$, $F = 49.837$

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยทำนายการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่มาเข้ารับการรักษานในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ลักษณะการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่มาเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

จากการศึกษา พบว่า ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังมีการปรับตัวทางสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ รพีพรรณ สารสมักร (2563) พบว่าการปรับตัวต่อการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังที่มาเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสร้างนกทาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านจิตใจ ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชายแสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างของโครงสร้างทางร่างกาย บุคลิกภาพ การสร้างสัมพันธภาพในสังคม และบทบาทหน้าที่ในสังคม ทำให้เพศชายมีการปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเพศหญิง อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 50-65 ปี แสดงให้เห็นว่าเมื่ออายุมากขึ้นกลไกการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ เริ่มเสื่อมถอยลงทำให้ความสามารถในการดูแลตนเองและการปรับตัวต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ลดลง ส่งผลให้เกิดภาวะพึ่งพิงผู้อื่นมากขึ้น นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะที่ 5 ที่ต้องเข้ารับการรักษาด้วยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมและมีภาวะโรคร่วม คือ โรคความดันโลหิตสูง แสดงให้เห็นว่าผลข้างเคียงจากการรักษาทำให้ผู้ป่วยมีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต เป็นเหตุให้ผู้ป่วยเกิดความเครียดวิตกกังวล และเห็นคุณค่าในตนเองลดลง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปรับตัวทางสังคมด้านร่างกายในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาการเจ็บป่วยด้วยโรคไตเรื้อรังอยู่ในช่วง 2-5 ปี แสดงให้เห็นว่าผู้ป่วยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคไตเรื้อรังและแนวทางการดูแลตนเองอย่างต่อเนื่องตามระยะเวลาการเจ็บป่วย ทำให้ผู้ป่วยมีการปรับตัวด้านร่างกาย คือ สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง เช่น อาบน้ำ ทำอาหาร การรับประทานยา การรับประทานอาหาร เป็นต้น มีการนอนหลับพักผ่อนที่เพียงพอ และรับประทานยาตามแพทย์สั่งอย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับแนวคิดการปรับตัวของ Roy (โชติกา พลายหนู, 2560) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการปรับตัวด้านร่างกายเป็นความสัมพันธ์ของการทำงานระบบเซลล์ อวัยวะ

เนื้อเยื่อต่าง ๆ ในร่างกาย เพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงด้านร่างกาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถพล ศรีชีษณุวรานนท์ และคณะ (2560) พบว่า การปรับตัวด้านร่างกายของคนพิการบาดเจ็บไขสันหลังอยู่ในระดับปานกลาง

การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ป่วยส่วนใหญ่ได้รับความรัก ความเอาใจใส่ ความห่วงใยจากบุคคลรอบข้าง และเมื่อมีความวิตกกังวลผู้ป่วยจะมีบุคคลที่ไว้วางใจและสามารถพูดคุยขอคำปรึกษาต่าง ๆ ได้ ทำให้ผู้ป่วยมีความหวังที่จะหายจากอาการเจ็บป่วยและทำใจยอมรับกับสิ่งที่เป็นอย่างได้ สอดคล้องกับแนวคิดการปรับตัวของ Roy (โชติกา พลายหนู, 2560) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์เป็นการปรับตัวเพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่นคงทางจิตใจ เป็นความเชื่อและความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เปลี่ยนแปลงได้ตามบทบาท เวลาและสถานการณ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถพล ศรีชีษณุวรานนท์ และคณะ (2560) พบว่า การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ของคนพิการบาดเจ็บไขสันหลังอยู่ในระดับปานกลาง

การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ซึ่งปกติจะมีบทบาทเป็นหัวหน้าครอบครัวและเป็นผู้หารายได้หลักภายในบ้าน แต่เมื่อเกิดการเจ็บป่วยทำให้ผู้ป่วยส่วนใหญ่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้จนต้องพึ่งพาบุคคลอื่นมากขึ้น ผู้ป่วยจึงพยายามปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตามอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับแนวคิดการปรับตัวของ Roy (โชติกา พลายหนู, 2560) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่เป็นการตอบสนองของบุคคลเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางสังคม

การปรับตัวด้านการพึ่งพาพระหว่างกันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายและมีอายุอยู่ในช่วง 50-65 ปี จึงยังคงมีความพร้อมด้านร่างกายทำให้สามารถช่วยเหลือหรือดูแลบุคคลใกล้ชิดได้ตามปกติ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคลากรทางการแพทย์ ทำให้เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับอาการของโรคผู้ป่วยจะได้รับคำแนะนำจากแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอยู่เสมอ สอดคล้องกับแนวคิดการปรับตัวของ Roy (โชติกา พลายหนู, 2560) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการปรับตัวด้านการพึ่งพาพระหว่างกันเป็นการตอบสนองความต้องการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เพื่อให้ได้รับความรัก

ความห่วงใย ความเคารพ การมองเห็นคุณค่า และความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน การปรับตัวนี้ก่อให้เกิดความรู้สึกอึดอัดใจและปลอดภัย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลใกล้ชิด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรัตน์ กาพาด (2559) พบว่า การปรับตัวในสังคมด้านสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ความสัมพันธ์ในเครือญาติ และสิ่งแวดล้อมในครอบครัวของผู้ป่วยเบาหวานระยะที่ 2 ที่มีภาวะเบาหวานขึ้นจอประสาทตาในชุมชนภาคกลางอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยทำนายการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่มาเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

จากการศึกษา พบว่า ตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของคะแนนการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม รายได้ สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า และการรับรู้ความรุนแรงของโรค โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 47.1 ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของการเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม รายได้ สิทธิประกันสุขภาพ และการรับรู้ความรุนแรงของโรคก็จะมีผลต่อการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังได้

การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นตัวแปรแรกที่สามารถร่วมทำนายการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังได้ 34.8 เป็นไปตามเหตุผลที่ได้อภิปรายว่าการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง แสดงให้เห็นว่าผู้ป่วยที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ไม่รู้สึกเป็นภาระของผู้อื่น และเป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่น ส่งผลให้ผู้ป่วยมีการปรับตัวทางสังคมไปในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาวดี เหมทานนท์ และคณะ (2563) พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรังมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับคุณภาพชีวิตโดยรวม ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นสิ่งเร้าแฝงที่อยู่ภายในตัวผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้ป่วยดูแลตนเองตามแผนการรักษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นวัยกลางคน โดยมีอายุอยู่ในช่วง

50–65 ปี ซึ่งเป็นวัยที่บ่งบอกวุฒิภาวะ การรับรู้ความสามารถในการตัดสินใจ และสามารถในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังคงมีบทบาทภายในครอบครัวค่อนข้างสูง สามารถให้คำปรึกษาในเรื่องที่ผู้ป่วยมีความรู้ความชำนาญแก่ครอบครัวได้ ได้รับความรัก ความเอาใจใส่ และความห่วงใยจากครอบครัวเป็นอย่างดี ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกว่าคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนถึงการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง

การสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยที่สองที่สามารถร่วมทำนายนการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังได้ 33.4 เป็นไปตามเหตุผลที่ได้อภิปรายว่าการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง แสดงให้เห็นว่าผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก ส่งผลให้ผู้ป่วยมีการปรับตัวได้มากด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิดการปรับตัวของ Roy (ดลฤทัย บุญชู และคณะ, 2558) ที่กล่าวว่า การที่ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังจะมีการปรับตัวที่ดีได้นั้นขึ้นอยู่กับเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมหรือความรุนแรงของสิ่งเร้าที่เข้ามา และระดับความสามารถในการปรับตัวของผู้ป่วย ทำให้ผู้ป่วยต้องแสวงหาแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อจัดการกับสิ่งเร้าที่มากระทบ ดังนั้น การสนับสนุนทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง และสอดคล้องกับ รพีพรรณ สารสมศรี (2565) พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวต่อการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีผู้ดูแลหลัก คือ คู่สมรส ซึ่งเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อความต้องการและความสามารถในการปรับตัวของผู้ป่วย ทำให้ผู้ป่วยมีกำลังใจ รู้สึกว่าได้รับความรัก รู้สึกมีคุณค่า และไม่รู้สึกลดเดี๋ยว นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาการเจ็บป่วยอยู่ในช่วง 2–5 ปี และมีภาวะโรคร่วมคือ โรคความดันโลหิตสูง ดังนั้นเมื่อผู้ป่วยมีปัญหาหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับโรคไตเรื้อรัง ผู้ป่วยจะมีบุคลากรทางการแพทย์คอยให้ความรู้ คำแนะนำ และคำปรึกษาเกี่ยวกับอาการของโรคและแผนการรักษาต่าง ๆ ที่ผู้ป่วยได้รับอยู่เสมอ ส่งผลให้ผู้ป่วยมีพฤติกรรมการปรับตัวทางสังคมที่เหมาะสม

รายได้ เป็นปัจจัยที่สามที่สามารถร่วมกันทำนายนการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังได้ 13.6 เป็นไปตามเหตุผลที่ได้อภิปรายว่า รายได้มีความสัมพันธ์

ทางบวกกับการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง แสดงให้เห็นว่าผู้ป่วยที่มีรายได้สูงจะมีการปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าผู้ป่วยที่มีรายได้ต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนัฐธนา แสนมานิตย์ (2558) พบว่า รายได้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การปรับตัวของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะที่ 4 ซึ่งอธิบายได้ว่าค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการรักษาโรคไตเรื้อรังมักต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากและเป็นกลุ่มโรคเรื้อรังที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ จึงจำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะได้รับสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้าก็ตาม นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะที่ 5 ที่ต้องเข้ารับการรักษาด้วยวิธีการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง ซึ่งผลข้างเคียงจากการรักษาทำให้ร่างกายไม่เอื้ออำนวยจนผู้ป่วยต้องสูญเสียหน้าที่การงานและไม่มีรายได้จนต้องพึ่งพาผู้สมรสในการดูแลช่วยเหลือและให้การสนับสนุน ส่งผลให้ผู้ป่วยเกิดความเครียดและวิตกกังวล

สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นปัจจัยตัวที่สี่ที่สามารถร่วมทำนายการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังได้ -10.9 เป็นไปตามเหตุผลที่ได้อภิปรายว่าสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้ามีความสัมพันธ์ทางลบกับการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิษฐ์ เวชกามา และคณะ (2558) พบว่าผู้ป่วยไตวายที่ใช้สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้ามีการเข้าถึงการบำบัดทดแทนไตน้อยกว่า ชำกว่า และมีความเสี่ยงที่จะเสียชีวิตมากกว่าสิทธิข้าราชการและสิทธิประกันสังคม ถึงแม้ว่าปัจจุบันสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) มีนโยบายให้ผู้ป่วยไตวายเรื้อรังที่มีสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้าสามารถฟอกเลือดฟรีได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย แต่กลับพบว่า หน่วยบริการไตเทียมที่ขึ้นทะเบียนกับ สปสช. ส่วนใหญ่อยู่ในเขตเมือง ซึ่งพื้นที่ชนบททางไกลหรือโรงพยาบาลประจำอำเภอบางแห่งยังไม่มีหน่วยบริการไตเทียม หรือหากมีก็มีผู้ป่วยไปรับบริการเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่มีสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้ายังคงเข้าถึงบริการได้ยาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะที่ 5 ที่ต้องได้รับการรักษาด้วยวิธีการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในโรงพยาบาลสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง ทำให้ประสบปัญหาด้านค่าใช้จ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อมจนต้องพึ่งพาบุคคลอื่นในที่สุด

การรับรู้ภาวะความรุนแรงของโรค เป็นปัจจัยตัวสุดท้ายในสมการที่สามารถร่วมทำนายการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังได้ -9.3 เป็นไปตามเหตุผลที่ได้

อภิปรายว่า การรับรู้ความรุนแรงของโรคมีความสัมพันธ์ทางลบกับการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากพยาธิสภาพของโรคหรือเกิดจากการรับรู้ภาวะสุขภาพ เป็นความรู้สึกรู้สึกผิดหรือความเชื่อของผู้ป่วยที่มีต่อสุขภาพของตนเอง ยิ่งผู้ป่วยมีการรับรู้ความรุนแรงของโรคเพิ่มมากขึ้นก็ยิ่งส่งผลต่อการปรับตัวของผู้ป่วย ทำให้ผู้ป่วยมีความยากลำบากในการปรับตัวจนไม่สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทีนุชา ทันทวงศ์ และคณะ (2559) พบว่า กลุ่มตัวอย่างทราบว่าโรคเรื้อรังเป็นโรคที่มีความรุนแรงและอาจถึงแก่ชีวิต แต่สามารถควบคุมได้ด้วยวิธีการปรับพฤติกรรมตนเอง ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการปรับตัวในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับตัวเอง ซึ่งอธิบายได้ว่า ระยะของโรคอาจมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาวะความรุนแรงของโรค เนื่องจากระยะของโรคที่มากขึ้นทำให้ความรุนแรงของโรคมากขึ้น และอาจก่อให้เกิดภาวะแทรกซ้อนที่เป็นผลข้างเคียงจากการรักษาเพิ่มเติม นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะที่ 5 ที่ต้องได้รับการรักษาด้วยวิธีการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมและมีภาวะโรคร่วม คือ โรคความดันโลหิตสูง ซึ่งผลข้างเคียงของโรคและการรักษาอาจทำให้ผู้ป่วยเกิดความทุกข์ทรมานและส่งผลต่อการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non - Communicable Diseases Clinic: NCD Clinic) ควรมีการจัดทำแนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะก่อนการบำบัดทดแทนการทำงานของไต โดยการจัดประชุมพูดคุยระหว่างทีมที่ดูแลกับครอบครัว (Family Meeting) ในกรณีผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายที่วางแผนรักษาบำบัดทดแทนไต

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริการประชาชน โดยการอำนวยความสะดวก บริการรับ-ส่ง ผู้ป่วยมารับบริการที่โรงพยาบาล และปรับสิ่งแวดล้อมที่บ้านให้กับผู้ป่วยให้เหมาะสม สำหรับผู้ป่วยที่ต้องล้างไตทางหน้าท้องที่บ้าน

3. หน่วยบริการไต่เทียม ควรจัดบริการให้คำปรึกษาที่เป็นรูปแบบเกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิของผู้ป่วย

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติงาน

1. นักสังคมสงเคราะห์ควรออกเยี่ยมบ้านผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังร่วมกับทีมสหวิชาชีพในรายที่มีปัญหาซับซ้อนหรือรายที่ต้องการดูแลเพิ่มเติม เพื่อสืบค้นและวินิจฉัยปัญหาทางสังคมของผู้ป่วยและครอบครัว และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนให้ความช่วยเหลือทางสังคม เช่น การให้การสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร การให้คำปรึกษาการหาแหล่งสนับสนุนทางสังคม การติดต่อประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

2. ควรจัดอบรมสัมมนาพัฒนาศักยภาพเครือข่ายแกนนำสุขภาพในชุมชนได้แก่ อสม. ผู้นำชุมชน เรื่องการเยี่ยมบ้านเสริมสร้างพลังผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการดูแลผู้ป่วยและให้ผู้ป่วยเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น

3. ควรจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังด้วยกัน โดยให้ผู้ป่วยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ตามแนวคิดทฤษฎีการปรับตัวของรอย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ซึ่งก่อให้เกิดแรงเสริมทางบวกในตนเอง

เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา จันทรคณา และฉัฐฉิณ สิทธิศิริอรอด. (2560) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการดูแลตนเองและความสุขของผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒ วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 9(17), 1-13.

กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล. (บ.ก.). (2565). *ระบาดวิทยาและการทบทวนมาตรการป้องกันโรคไตเรื้อรัง*. กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรค, กองโรคไม่ติดต่อกลุ่มพัฒนานโยบายระดับประชากร.

- กัลยารัตน์ อีระธนชัยกุล. (2562). อิทธิพลของแรงสนับสนุนทางสังคมและคุณภาพชีวิตที่มีต่อความสุขของผู้สูงอายุ กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี นนทบุรี และสมุทรปราการ. [รายงานการวิจัย]. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- คณะกรรมการการลงทะเบียนการบำบัดทดแทนไตประเทศไทย. (2563). *Thailand Renal Replacement Therapy: Year 2020*. สมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย.
- คลินิกโรคไตชะลอไตเสื่อม. (2564). จำนวนผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่มารับการรักษาก่อนการบำบัดทดแทนไต ณ คลินิกโรคไตวายเรื้อรัง. โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้ว.
- จำรัส สารขวัญ และคณะ. (2560). คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้าย. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี*, 28(2). 153–164.
- ชฎากร บุญสิน และคณะ. (2564). พฤติกรรมการใช้ยาของผู้สูงอายุที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอินทร์*, 2(2), 14–24.
- โชติกา พลายหนู. (2560). การเสริมพลังอำนาจแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการปรับตัวและลดระดับน้ำตาลในเลือดผู้เป็นเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ภายใต้แบบจำลองการปรับตัวของรอย. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่มีการตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ญาดารัตน์ บาลจ่าย และคณะ. (2562). ประสบการณ์ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรังในสังคมเมือง. *วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย*, 9(3), 350–363.
- ดลฤทัย บุญชู และคณะ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างอายุของผู้ดูแล ภาระในการดูแล แรงสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง. *วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์*, 35(2), 61–78.
- ดารา วงษ์กวน. (2560). ปัจจัยทำนายความแปรปรวนในการนอนหลับของผู้รอดชีวิตจากโรคลำไส้เนื้อหัวใจตายเฉียบพลัน. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่มีการตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ทีนุชา ทันวงศ์ และคณะ. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมารับบริการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยโรคเรื้อรังในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเครือข่ายสุขภาพอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ*, 9(31), 26–36.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- นุชนาด สุวรรณประทีป. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของผู้สูงอายุโรคหัวใจขาดเลือด. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่มีการตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- น้ำฝน ฤทธิรักษ์. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของวัยรุ่นนภายหลังได้รับการผ่าตัดยึดตรึงกระดูก. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เบญจพร จันคำ. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การสนับสนุนทางสังคมกับความเครียดของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรกรณ์ เชื้อแก้วจิตฺตา. (2559). การเห็นคุณค่าในตนเองของคนงานกวาดถนนสังกัดกรุงเทพมหานคร. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่มีการตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปณิวัติ คดีโลก. (2560). การศึกษาประสบการณ์การมีอาการและกลวิธีการจัดการอาการของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายที่ได้รับการล้างไตทางช่องท้องแบบต่อเนื่อง. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่มีการตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิสิษฐ์ เวชกามา และคณะ. (2558). การศึกษาทางระบาดวิทยาของโรคไตเรื้อรังในประเทศไทย [รายงานผลการวิจัย]. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ไพรัตน์ กาพาด. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีภาวะเบาหวานขึ้นจอประสาทตาในชุมชนภาคกลาง. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่มีการตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

- ภทรพรรณ อุณาภาค และขวัญชัย รัตนมณี. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเอง เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนทางไตในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังของโรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 10(2), 44–54.
- ภาชีน่า บุญลาภ. (2561). ผลของโปรแกรมการสนับสนุนทางสังคมต่อการปรับตัวด้านจิตสังคมของหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุมาก. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ภาวดี เหมทานนท์ และคณะ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเองและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 7(12), 1–14.
- ยุทธชัย ไชยสิทธิ์ และคณะ. (2561). ประสิทธิภาพและวิธีการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายที่ฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม. *วารสารการพยาบาลและสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 1(2), 42–61.
- รพีพรรณ สารสมิคร. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับการปรับตัวต่อการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง ในจังหวัดอำนาจเจริญ. *วารสารพยาบาลสภากาชาดไทย*, 15(2), 92–107.
- รุจิราพร ป้องเกิด. (2557). ผลของการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคไตเรื้อรังที่ได้รับการรักษาด้วยการล้างไตทางช่องท้องอย่างต่อเนื่อง. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงพยาบาลขอนแก่น. (2566). 9 มีนาคม วันไตโลก 2566 ตระหนักภัยใส่ใจไต ป้องกันไว้ เน้นกลุ่มเสี่ยง. <https://www.kkh.go.th/9-มีนาคม-วันไตโลก-2566-ตระหนัก/>
- โรงพยาบาลศิริราชปิยมหาราชการุณย์. (2564). โรคไตเรื้อรัง ไม่ยากเกินเข้าใจ. <https://www.siphphospital.com/th/news/article/share/461>
- วันวิสา รอดกล่อม และคณะ. (2555). การสนับสนุนทางสังคมและความเชื่อมั่นด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ ที่มารับบริการของโรงพยาบาลพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารการพยาบาลและสุขภาพ*, 6(2), 76–86.

- ศิริลักษณ์ ภูทอง. (2561). บทบาทพยาบาลในการสนับสนุนการจัดการตนเองของผู้ป่วยล้างไตทางช่องท้องอย่างต่อเนื่อง, *วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางสุขภาพ*, 1(1), 46–57.
- สุนัษฐา แสนมานิตย์. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปรับตัวของผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะที่ 4. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุภัทรา ผิวขาว และคณะ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการเผชิญปัญหาการสนับสนุนทางสังคม การรับรู้สมรรถนะแห่งตน และคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองครั้งแรก. *วารสาร มฉก. วิชาการ*, 21(41), 123–136.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2560). 3 วิธีรักษาโรคไตเรื้อรัง. <https://www.thaihealth.or.th/Content/36021-3%20%E0%B8%A7%E0%B8%B4>
- อรรถพล ศรีชีขณูวานนท์ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของคนพิการบาดเจ็บไขสันหลังในจังหวัดนครปฐม. *วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ*, 6(1), 23 – 36.
- Carney, E.F. (2020). The Impact of Chronic Kidney Disease on Global Health. *Nature Reviews Nephrology*, 16(5), 251.
- Cronbach, L.J. (1970). *Essentials of Psychological Testing* (3 rd ed.). Harper & Row.s
- Iram Majeed, et al. (2020). Effect of Roy’s Adaptation Model Based Interventions on Quality of Life in Patients with Type II Diabetes. *Bolan Society for Pure and Applied Biology*, 9(1), 332–339.
- Roy, C. (2009). *The Roy Adaptation Model* (3 rd ed.). Prentice Hall.

การประเมินความต้องการจำเป็นและแนวทางการเสริมสร้าง
พลังอำนาจครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ
The Needs Assessment and Teacher's
Empowerment Guideline of Teacher in Secondary
School Amnatcharoen Province

อภิชา วัฒนโรจนกร¹
Aphicha Watrojanakorn²
วิชิต กำมันตะคุณ³
Wichit Kammantakun⁴

Received: 20 ก.ค. 2566

Revised: 15 ส.ค. 2566

Accepted: 15 ส.ค. 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความต้องการจำเป็นด้าน
การเสริมสร้างพลังอำนาจครู ของครูในสถานศึกษามัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ
2) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัด

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, E-Mail: fuyongming.ton@gmail.com

² Students of the master's in education, Educational Administration Program,
Roi Et Rajabhat University

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, E-Mail: wichit.reru@gmail.com

⁴ Assistant Professor of the Master in Education, Educational Administration Program,
Roi Et Rajabhat University

อำนาจเจริญ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 260 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยกลุ่มครูกระจายสัดส่วนจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยการเทียบจำนวนประชากรแต่ละขนาดของโรงเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจครู เท่ากับ 0.82 และแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครูใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านแรงจูงใจ ด้านการสื่อสารภายในองค์กร ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านการสร้างบรรยากาศมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างพลังอำนาจครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านการมอบอำนาจหน้าที่และด้านการสื่อสารภายในองค์กร ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ด้านแรงจูงใจ และด้านการสร้างบรรยากาศมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) แนวทางการการเสริมสร้างพลังอำนาจครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญสามารถทำได้ดังนี้ การมอบอำนาจหน้าที่ การบริหารแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาบุคลากร การสื่อสารภายในองค์กร การสร้างแรงจูงใจ การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และการสร้างบรรยากาศ

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็น, การเสริมสร้างพลังอำนาจ, โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ

Abstract

The objectives of the present study were: 1) to investigate the actual situation and analyze the needs for teacher empowerment in educational institutions within the Secondary School in Amnat Charoen Province; and 2) to develop a guideline for teacher's empowerment in educational institutions within Secondary School in Amnat Charoen Province. The samples of this study were 260 teachers in educational institutions under Secondary School in Amnat Charoen Province. The sample size of this study was determined from the comparison of the number of the entire group of population with Krejcie and Morgan Table (1970: 607-610). Stratified Random Sampling was used to estimate the proportion of the teachers from each school as compared to the entire group of sample. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire with a 0.82 confidence value. The interview was conducted to collect data from five experts to study the teacher's empowerment guideline. The statistics used to analyze the data were percentage, mean, and standard deviation.

The research results were as follows: 1) overall, the current state of teacher empowerment was high. When evaluating each aspect, it was determined that they were all a high level, ranking from high to low averages with motivation promotion, internal organization communication, teamwork and participation, and the work environment rating the lowest. As for the expectation of teacher empowerment on overall was at the highest level. When classify by aspect, it was discovered that all aspects were at the highest level, ranking from high to low averages; these included delegation of responsibility and internal organization communication, teamwork and participation, motivation promotion, and work environment development. 2) approaches for empowering teachers

under Amnat charoen Secondary Education Service Area can be as the following: delegation of responsibility, participatory management, human resources development, internal organization communication, motivation promotion, teamwork and participation, and work environment development.

Keywords: The Needs Assessment, Empowerment, Secondary School in Amnat Charoen Province

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนในยุคโลกาภิวัตน์ การจัดการศึกษาควรจัดให้เป็นแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมไทย และเพื่อให้การศึกษาเป็นกระบวนการที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้เป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) และแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2559) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเป็นจุดหมายหลัก เนื่องด้วยได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคนและคุณภาพของคนด้วยเหตุผลที่ว่า คนเป็นทั้งเหตุ ปัจจัยและผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจและสังคม เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีคุณลักษณะมองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี มีวินัยในตนเอง มีความใฝ่รู้และพร้อมที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการจัดการศึกษายุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา กำหนดเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการปฏิบัติงานของครู คือ เป้าหมายที่ 1 โครงสร้างบทบาท และระบบการบริหารจัดการการศึกษามีความคล่องตัวชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ และเป้าหมายที่ 5 ระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีความเป็นธรรม

สร้างขวัญกำลังใจและส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ แนวทางการพัฒนาคือ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) เพื่อพัฒนาครูและพัฒนานอกระบบหนึ่งในการกิจหลักในการบริหารสถานศึกษา คือ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา การศึกษาเป็นมาตรการจูงใจให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของหน่วยงานโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ระบบคุณธรรมและหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัว เกิดความอิสระในการปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติงานได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถมีขวัญกำลังใจนำไปสู่การบริการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) เฉลิมชัย แก้วมณีชัย (2556) ได้ระบุว่า การเสริมพลังอำนาจ เป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้บุคลากรในองค์กรได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของผลงานที่ตนเองปฏิบัติ ซึ่งการเสริมพลังอำนาจ ต้องดำเนินการตามเป้าหมาย กำหนดแนวทางและวางแผนไปสู่การปฏิบัติเพื่อจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรเกิดความรับผิดชอบในงาน กระตุ้นให้ทำงานโดยการกระจายอำนาจการตัดสินใจไปสู่ส่วนกลาง รวมไปถึงการเชื่อมโยงคุณลักษณะ เพื่อผู้บริหารมีความคิดริเริ่มที่จะนำแนวคิดการเสริมพลังอำนาจมาใช้หน่วยงานเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ มีความคิดกว้างไกล มีความยืดหยุ่น มีความคิดสร้างสรรค์และที่สำคัญคือต้องเป็นผู้ที่ได้รับการเสริมพลังอำนาจและเป็นผู้เสริมพลังอำนาจให้กับบุคคล ทีมงาน และองค์กรได้ ซึ่งผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงจิตวิทยาที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ต้องขจัดความรู้สึกไร้อำนาจในบุคคล ทีมงาน และองค์กร รวมถึงระบบเจ้าขุนมูลนาย การบริหารแบบเผด็จการ การกำจัดการแสดงความรู้สึก การควบคุมและการไร้จุดหมายขององค์กร 2) การใช้กลยุทธ์ในการบริหารและเทคนิคการบริหารแบบมีส่วนร่วมการกำหนดเป้าหมาย การมีแม่แบบ และการเพิ่มคุณค่าของงาน สร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นให้อำนาจในการตัดสินใจ และให้อิสระในการปฏิบัติงาน 3) การให้ข้อมูลข่าวสารที่มีคุณค่าแก่บุคคล ทีมงาน และองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมพลังอำนาจ ผู้บริหารต้องเรียนรู้และฝึกทักษะในการเสริมพลัง

อำนาจ เมื่อบุคคล ทีมงาน และองค์กร รู้สึกว่าตนเองได้รับอำนาจแล้ว พฤติกรรมของบุคคล ทีมงานและองค์กร จะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น

จากความสำคัญดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครู เป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งครูจะต้องได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจในด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีขวัญกำลังใจที่ดี มีความมั่นคงในวิชาชีพ มีทักษะความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นและแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ

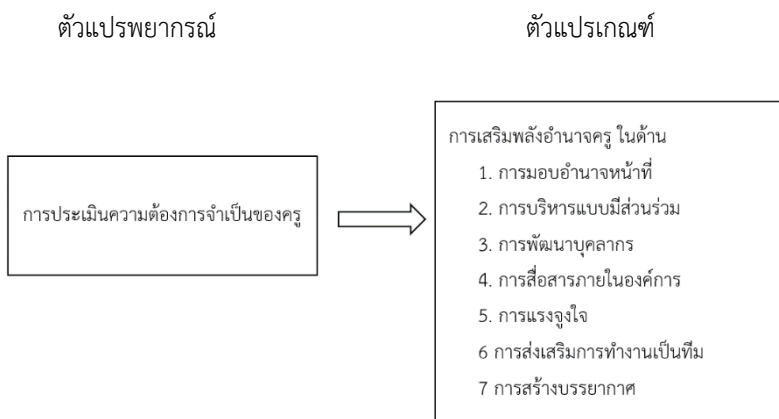
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจครู ของครูในสถานศึกษามัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นของครู ที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมอบอำนาจหน้าที่ 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) การพัฒนาบุคลากร 4) การสื่อสารภายในองค์กร 5) การแรงจูงใจ 6) การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และ 7) การสร้างบรรยากาศ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 788 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอำนาจเจริญ, 2564)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 260 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นโดยกลุ่มครูกระจายสัดส่วนจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยการเทียบจำนวนประชากรแต่ละขนาดของโรงเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 แบบ คือ 1. แบบสอบถาม และ 2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

1. แบบสอบถามครูเรื่องความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างพลังอำนาจครูของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ในประเด็นต่อไปนี้ เพศ สถานภาพ ขนาดสถานศึกษา เป็นต้น

ตอนที่ 2 ข้อคำถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างพลังอำนาจครู มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Type)

2. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่องแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครูของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 1 ชุด ประกอบไปด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขออนุญาตจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ถึงผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ติดต่อประสานงานกับสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงรายละเอียดและความมุ่งหมายของการวิจัย โดยมีจำนวนแบบสอบถาม 260 ฉบับ
3. เมื่อผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนครบถ้วน ได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ซึ่งมีความสมบูรณ์ทุกฉบับ
4. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัสให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อและบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และจัดทำแบบสัมภาษณ์เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
5. นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่านด้วยตนเอง แล้วนำกลับมาวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกระทำข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 แบบสอบถามครู ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปบันทึกข้อมูลและทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป
 - 1.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
 - 1.1.2 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจครู ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยมาแปลผล

2. การจัดลำดับความต้องการจำเป็นของครูในการเสริมสร้างพลังอำนาจครูของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) โดยนำข้อมูลผลการศึกษาศาภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง (Priority Needs Index Modification) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น

3. แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยการสรุปเนื้อหา จัดหมวดหมู่ นำข้อมูลมาแจกแจงความถี่แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปความเรียง

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความคาดหวังต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ ปีการศึกษา 2564 จำนวน 260 คน แสดงผลการวิเคราะห์ ดังตาราง 1

ตาราง 1

แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n = 260)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	118	45.38
หญิง	142	54.62
2. ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง		
1 - 5 ปี	76	29.23
6 - 10 ปี	119	45.77
11 - 15 ปี	41	15.77
16 ปีขึ้นไป	24	9.23

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n = 260)	ร้อยละ
3. ระดับการศึกษาสูงสุด	132	50.77
ปริญญาตรี	128	49.23
ปริญญาโท		
4. ขนาดสถานศึกษา		
สถานศึกษาขนาดเล็ก	8	3.08
สถานศึกษาขนาดกลาง	96	36.92
สถานศึกษาขนาดใหญ่	82	31.54
สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	74	28.46

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 54.62 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง 6-10 ปี จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 45.77 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 50.77 และส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา ขนาดกลาง จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 36.92 รองลงมาคือปฏิบัติงานในสถานศึกษา ขนาดใหญ่ จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 31.54

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างพลังอำนาจครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัด อำนาจเจริญ ในภาพรวม

ตาราง 2

แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างพลังอำนาจครู โรงเรียนมัธยมศึกษามัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ

ความต้องการจำเป็น ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ		สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	PNI	ลำดับ
1	ด้านการมอบอำนาจหน้าที่	4.25	0.88	มาก	4.91	0.29	มากที่สุด	0.1553	1
2	ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.26	0.85	มาก	4.87	0.34	มากที่สุด	0.1432	5
3	ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.21	0.97	มาก	4.86	0.35	มากที่สุด	0.1544	2
4	ด้านการสื่อสารภายในองค์กร	4.31	0.87	มาก	4.91	0.29	มากที่สุด	0.1392	6
5	ด้านแรงจูงใจ	4.34	0.85	มาก	4.89	0.34	มากที่สุด	0.1267	7
6	ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม	4.27	0.94	มาก	4.90	0.30	มากที่สุด	0.1475	4
7	ด้านการสร้างบรรยากาศ	4.20	0.94	มาก	4.83	0.39	มากที่สุด	0.1500	3
โดยรวม		4.27	0.83	มาก	4.88	0.39	มากที่สุด	0.1429	

จากตาราง 2 พบว่าสภาพปัจจุบันในการเสริมสร้างพลังอำนาจครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านแรงจูงใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารภายในองค์กร ($\bar{X} = 4.31$) ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.27$) ตามลำดับ ส่วนด้านการสร้างบรรยากาศมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.20$)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างพลังอำนาจครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านการมอบอำนาจหน้าที่และด้านการสื่อสารภายในองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.91$) รองลงมาคือด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.90$) และด้านแรงจูงใจ ($\bar{X} = 4.90$) ตามลำดับ และด้านการสร้างบรรยากาศมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.34$)

ผลการทดสอบค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNI_{modified}) ในภาพรวมมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.1429 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมอบอำนาจหน้าที่ มีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.1553 สูงสุด รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาบุคลากร มีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.1544 ด้านการสร้างบรรยากาศ มีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.1500 ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม มีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.1475 ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.1432 ด้านการสื่อสารภายในองค์กร มีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.1392 และด้านที่ต่ำสุดคือ ด้านแรงจูงใจ มีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.1267

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า

1. ด้านการมอบอำนาจหน้าที่ พบว่า สภาพปัจจุบันการเสริมสร้างพลังอำนาจครู ด้านการมอบอำนาจหน้าที่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุตามเป้าหมายของผู้บริหารที่ได้ตั้งไว้ 2) การมอบหมายงานให้แก่ครูมีการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ให้แก่ครู 3) ครูผู้ปฏิบัติงานมีอำนาจในการตัดสินใจในการทำงาน สภาพที่พึงประสงค์ด้านการมอบอำนาจหน้าที่ ในภาพรวมอยู่ในระดับ

มากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ครูผู้ปฏิบัติงานมีอำนาจในการตัดสินใจในการทำงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) การมอบหมายงานให้แก่ครูมีการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ให้แก่ครู 3) ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุตามเป้าหมายของผู้บริหารที่ได้ตั้งไว้ ผลการทดสอบค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น ในภาพรวมมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.1553 โดยข้อที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การมอบหมายงานให้แก่ครูมีการถ่ายโอนความรับผิดชอบให้แก่ครู 2) ครูผู้ปฏิบัติงานมีอำนาจในการตัดสินใจในการทำงาน 3) การมอบหมายงานให้แก่ครู มีการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ให้แก่ครู

2. ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า สภาพปัจจุบันการเสริมสร้างพลังอำนาจครู ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ครูมีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ และผู้บริหารมุ่งก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งหวัง 2) กระบวนการตัดสินใจสามารถรองรับพฤติกรรมของครูในองค์กรได้กว้างขวาง 3) ผู้บริหารมีความเชี่ยวชาญในการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์สภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ผู้บริหารให้ความสำคัญของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม 2) กระบวนการตัดสินใจสามารถรองรับพฤติกรรมของครูในองค์กรได้กว้างขวาง 3) ผู้บริหารมุ่งก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งหวัง ผลการทดสอบค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น ในภาพรวมมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.1432 โดยข้อที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการบริหารงาน 2) ผู้บริหารให้ความสำคัญของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม 3) กระบวนการตัดสินใจได้รับการยอมรับจากครู

3. ด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่า สภาพปัจจุบันการเสริมสร้างพลังอำนาจครู ด้านการพัฒนาบุคลากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ปรับเปลี่ยน

ทัศนคติของครูให้เป็นไปในทิศทางที่องค์กรต้องการ 2) เพิ่มศักยภาพของครูในด้านความรู้ ความสามารถ 3) สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง สภาพที่พึงประสงค์ ด้านการพัฒนาบุคลากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) เพิ่มศักยภาพของครูในด้านความรู้ ความสามารถ 2) เพิ่มศักยภาพของครูในด้านความชำนาญในการทำงาน 3) สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง ผลการทดสอบค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น ในภาพรวมมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.1544 โดยข้อที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) เพิ่มศักยภาพของครูในด้านความชำนาญในการทำงาน 2) เพิ่มศักยภาพของครูในด้านความรู้ ความสามารถ 3) สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านการสื่อสารภายในองค์กร พบว่า สภาพปัจจุบันการเสริมสร้างพลังอำนาจครู ด้านการสื่อสารภายในองค์กร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในองค์กร 2) มีการสื่อสารที่มุ่งสร้างความสัมพันธ์ในองค์กร 3) มีการติดต่อสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ระหว่างคนในองค์กร และมีการสร้างความเข้าใจร่วมกันไปในทิศทางเดียวกัน สภาพที่พึงประสงค์ ด้านการสื่อสารภายในองค์กร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) มีการติดต่อสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ระหว่างคนในองค์กร 2) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในองค์กร 3) มีการสื่อสารที่มุ่งสร้างความสัมพันธ์ในองค์กร ผลการทดสอบค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น ในภาพรวมมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.1392 โดยข้อที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การติดต่อสื่อสารที่มุ่งบรรลุเป้าหมายสู่ผลสำเร็จขององค์กร 2) มีการติดต่อสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ระหว่างคนในองค์กร 3) มีการสร้างความเข้าใจร่วมกันไปในทิศทางเดียวกัน

5. ด้านแรงจูงใจ พบว่า สภาพปัจจุบันการเสริมสร้างพลังอำนาจครู ด้านแรงจูงใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) มีแรงขับหรือการกระตุ้นจากภายในตัวบุคคล

2) กระบวนการกระตุ้นให้บุคลากรแสดงออกอย่างมีทิศทางและเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ 3) มีสิ่งจูงใจที่เกิดจากการจูงใจภายนอก สภาพที่พึงประสงค์ด้านแรงจูงใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) มีสิ่งจูงใจที่เกิดจากการจูงใจภายนอก 2) กระบวนการกระตุ้นให้บุคลากรแสดงออกอย่างมีทิศทางและเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ 3) มีแรงขับหรือการกระตุ้นจากภายในตัวบุคคล ผลการทดสอบค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น ในภาพรวมมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.1267 โดยข้อที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) สิ่งจูงใจที่เกิดจากการจูงใจภายนอก 2) กระบวนการกระตุ้นให้บุคลากรแสดงออกอย่างมีทิศทางและเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ 3) มีแรงขับหรือการกระตุ้นจากภายในตัวบุคคล

6. ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม พบว่า สภาพปัจจุบันการเสริมสร้างพลังอำนาจครู ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ร่วมกับคณะครูในการวางแผน เพื่อปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 2) คิติวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ 3) ส่งเสริมให้ครูมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการปฏิบัติงาน สภาพที่พึงประสงค์ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ยอมรับและเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของทีมงานในการทำงานร่วมกัน 2) คิติวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ 3) เคารพในบทบาทและหน้าที่การตัดสินใจของเพื่อนร่วมงาน ผลการทดสอบค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น ในภาพรวมมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.1475 โดยข้อที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกันด้วยความจริงใจ ความปรารถนาดีและเอื้ออาทรต่อกัน 2) ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและมีการถ่ายทอดความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) ยอมรับและเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของทีมงานในการทำงานร่วมกัน

7. ด้านการสร้างบรรยากาศ พบว่า สภาพปัจจุบันการเสริมสร้างพลังอำนาจครู ด้านการสร้างบรรยากาศ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) สร้างบรรยากาศ

สนับสนุน และกระตุ้นให้ครูเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเท่าเทียมกันและเต็มศักยภาพ 2) ประเมินสภาพปัญหาในแง่มุมต่างๆ ของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ 3) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีกับครูในสถานศึกษา สภาพที่พึงประสงค์ด้านการสร้างบรรยากาศ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) สร้างบรรยากาศ สนับสนุน และกระตุ้นให้ครูเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเท่าเทียมกันและเต็มศักยภาพ 2) ประเมินสภาพปัญหาในแง่มุมต่าง ๆ ของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ 3) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีกับครูในสถานศึกษา ผลการทดสอบค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น ในภาพรวมมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.1500 โดยข้อที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) พัฒนาระบบสารสนเทศให้เหมาะสมกับสถานศึกษา 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน 3) ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาสมรรถนะทางเทคโนโลยี

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ จากการศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) เกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจครู

จากการศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เกี่ยวกับวิธีการเสริมสร้างพลังอำนาจครู โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครูแต่ละด้านมีดังต่อไปนี้

1. ด้านการมอบอำนาจหน้าที่ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน แนวทางในการมอบอำนาจหน้าที่ครูโดยคำนึงถึง ความตรงตามสายงาน ตรงตามความสามารถของครูที่ได้รับมอบอำนาจ ครูที่ได้รับมอบอำนาจสามารถตัดสินใจในหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมาย มีโอกาสและสามารถออกแบบงานด้วยตนเอง โดยผลลัพธ์ของงานต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของงาน ได้รับการติดตามนิเทศงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2. ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน แนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมควรคำนึงถึง บทบาทของครูทุกคนที่มีส่วนร่วมใน

การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ ฯลฯ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารองค์กร โดยครูทุกคนได้รับรู้ และเข้าใจในเป้าหมายขององค์กร รวมทั้งมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมลงมือปฏิบัติ เพื่อให้งานสามารถดำเนินบรรลุวัตถุประสงค์

3. ด้านการพัฒนาบุคลากร จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน แนวทางในการพัฒนาบุคลากรสามารถทำได้หลายวิธี การพัฒนาโรงเรียนซึ่งเป็นองค์กรที่ต้องอาศัยครูที่มีความรู้ ความสามารถในการทุกด้าน คุณภาพของครูมาจากการพัฒนาศักยภาพที่ตรงตามกรอบภาระที่ที่ได้รับมอบหมาย ถ้าครูมีความสามารถหลายด้านก็จะส่งผลทำให้องค์กรนั้นเดินหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านการสื่อสารภายในองค์กร จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน แนวทางในการสื่อสารภายในองค์กรที่ดีควรคำนึงดังต่อไปนี้ การสื่อสาร คือ เครื่องมือสำคัญในการการสร้างความเข้าใจในองค์กร ซึ่งการสื่อสารทำให้ครูในโรงเรียนเข้าใจตรงกัน และปฏิบัติร่วมกันในแนวทางที่กำหนดร่วมกัน และดำเนินงานได้อย่างเข้าใจตรงกัน ตรงตามนโยบาย จุดเน้น กรอบตัวชี้วัด ได้เป็นอย่างดีส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์

5. ด้านแรงจูงใจ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน แนวทางในการสร้างแรงจูงใจ สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การทำให้ครูรู้สึกว่าคุณค่าในตนเองและแสดงศักยภาพนั้นออกมา มีการให้โอกาสครูได้แสดงความคิดเห็นในการทำงานอย่างเต็มศักยภาพ มีการยกย่อง ชมเชย เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ครูมีความทุ่มเทในการทำงานและทำงานอย่างมีความสุขซึ่งจะทำให้ผลการปฏิบัติงานออกมาดี มีคุณภาพสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดขององค์กร

6. ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน แนวทางในการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมสามารถทำได้หลายวิธี การทำงานในองค์กรต้องอาศัยความเป็นทีม ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน ทิศทางทางในการทำงานขององค์กร ให้ครูทุกคนมีโอกาสนเสนอแนะสะท้อนการทำงาน ได้สะท้อนจุดแข็งจุดอ่อนขององค์กร ที่สำคัญต้องมีการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ดี และมีการส่งเสริมให้กำลังใจสมาชิกในทีม เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดและบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

7. ด้านการสร้างบรรยากาศ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน แนวทางในการสร้างบรรยากาศสามารถทำได้หลายวิธี ในการทำงานบรรยากาศในการทำงานถือเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากการสื่อสาร พูดคุย และบรรยากาศในห้องทำงาน ยังรวมถึงบรรยากาศของความเป็นองค์กร บรรยากาศที่ดี ต้องสนับสนุนให้ครูพัฒนาวิชาชีพอย่างไม่จำกัด และส่งเสริมครูให้มีการพัฒนาตนเองตามศักยภาพ จะส่งผลทำให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพที่ดีขึ้น และส่งผลต่อความสำเร็จความก้าวหน้าขององค์กร ดังคำกล่าวที่ว่า บรรยากาศในการทำงานที่ดี ครูย่อมทำงานได้อย่างมีความสุข ทำงานได้เต็มที่เต็มความสามารถ

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย การประเมินความต้องการจำเป็นและแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ

สภาพปัจจุบันความต้องการจำเป็นด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจครู พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ แรงจูงใจ การสื่อสารภายในองค์กร การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การบริหารแบบมีส่วนร่วม การมอบอำนาจหน้าที่ การพัฒนาบุคลากร และการสร้างบรรยากาศ ตามลำดับ ทั้งนี้ด้านแรงจูงใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเนื่องจาก แรงจูงใจมีอิทธิพลต่อการทำงาน ผลที่เกิดของการทำงานจะมีคุณภาพดี มีปริมาณมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจในการทำงาน ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานจึงจำเป็นต้องเข้าใจว่าอะไร คือแรงจูงใจที่จะทำให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับ สุพัตรา ทิพย์ท่ามา (2557) กล่าวถึงแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดพลังที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นอย่างมาก เพราะการที่บุคคลจะกระทำกิจกรรมได้เต็มความสามารถหรือไม่นั้นมักจะขึ้นอยู่กับเขาว่าเต็มใจทำแค่ไหน ถ้ามีสิ่งจูงใจที่ตรงกับความพอใจของเขา สิ่งจูงใจนั้นก็จะเป็แรงกระตุ้นให้เขาเอาใจใส่งานที่ท่ามากขึ้นและถ้ามีความพอใจเขาก็จะทุ่มเทความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้แก่งานของเขามากขึ้น การจูงใจพนักงานจึงมีความสำคัญ สามารถสรุปความสำคัญของการจูงใจในการทำงานได้ สอดคล้องกับ

ผลการวิจัยของ คชาวุธ สิทธิโชคสกุล (2557) วิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า 1) แรงจูงใจในการทำงานของครูโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าระดับในด้าน ความสำเร็จของงาน มีค่าระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและลักษณะของงาน ส่วนด้านที่มีค่าระดับน้อยที่สุด คือ เงินเดือนซึ่งมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง 2) ความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ความผูกพันต่อองค์กร มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้านโดยเรียงตามค่าระดับดังนี้ คือ ความผูกพันทางด้านความรู้สึก ความผูกพันที่เป็นปทัสถาน และด้านที่มีค่าระดับน้อยที่สุดคือ ความผูกพันแบบต่อเนื่อง

สภาพที่พึงประสงค์ความต้องการจำเป็นด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจครูพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การมอบอำนาจหน้าที่ การสื่อสารภายในองค์กร การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมแรงจูงใจ การบริหารแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาบุคลากร และด้านการสร้างบรรยากาศ ตามลำดับ ทั้งนี้ด้านการมอบอำนาจหน้าที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เพราะในการปฏิบัติงานในสายการบังคับบัญชาจะต้องมีการสั่งงานตามลำดับชั้นโดยมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติเพื่อให้งานนั้นมีประสิทธิภาพ การมอบหมายงานมักจะมีคามยุ่งยากในการปฏิบัติ เพราะการตัดสินใจมอบหมายงาน และอำนาจหน้าที่เป็นสิ่งที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติและคัดเลือกบุคคลที่ตนคิดว่ามีความสามารถเข้ามาช่วยงาน การมอบหมายงานจะมีการมอบหมายงานตามลำดับชั้น กระบวนการในการมอบหมายงานมีลำดับขั้น ดังนี้ คือ การพิจารณาจะคิดถึงผลที่คาดว่าจะได้รับจากงาน การจัดแบ่งงานตามความเหมาะสม การมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้แก่แต่ละบุคคล ที่คิดว่าจะทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ได้ และพยายามจัดการให้ทุกคนทำงาน โดยมีความรับผิดชอบรับผิดชอบต่องานที่ทำ เพื่อจะได้บรรลุความสำเร็จของงานนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ วิเชียร วิทย์อุดม (2558) กล่าวถึงการมอบอำนาจหน้าที่ไว้ว่า การมอบอำนาจหน้าที่คือ การมอบหมายงานหรือการมอบอำนาจหน้าที่ เป็นการกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจหน้าที่และความ

รับผิดชอบในงานที่ได้มอบหมายให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และยังรวมไปถึงการสร้างภาระผูกพันต่อการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ผู้บริหารจึงมักจะใช้การมอบหมายงานหรือการมอบอำนาจหน้าที่ เพื่อเป็นการกระจายอำนาจหน้าที่ในการควบคุมงาน โดยผู้บริหารมักใช้เวลาไปกับงานในหน้าที่ที่สำคัญ ซึ่งการมอบอำนาจหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพผู้บริหารต้องปฏิบัติ เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการมอบอำนาจหน้าที่ มีดังนี้ 1) ให้อิสระแก่บุคลากรในการดำเนินงานตามวิถีทางของพวกเขา 2) สร้างข้อตกลงบนเหตุผลของทั้งผู้บริหารและบุคลากร และมาตรฐานในการปฏิบัติงาน เพื่องานที่ได้รับมอบอำนาจ 3) สนับสนุนบุคลากรให้แสดงบทบาทกระตือรือร้นในการกำหนดงาน การสนับสนุนงาน และการพูดถึงความก้าวหน้าในงานที่ทำ 4) มอบหมายงานให้บุคลากรเมื่อมีความสมบูรณ์ในงาน และมีความพร้อมในโครงการและจะมีการมอบเมื่อไหร่ก็ได้ตามที่เป็นไปได้ 5) อธิบายความสัมพันธ์ของงานที่มอบอำนาจต่อโครงการที่ใหญ่ขึ้นหรือต่อฝ่ายหรือต่อเป้าหมายขององค์กร 6) ให้อำนาจแก่บุคลากรเท่าที่จำเป็นเพื่อความสำเร็จ 7) อนุญาตให้บุคลากรได้รับข้อมูลทั้งหมด เช่น แนะนำฝ่ายต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบอำนาจหน้าที่ 8) จัดการอบรมและแนะนำสิ่งที่เป็นสำหรับบุคลากรเพื่อจะได้ทำงานที่ได้รับมอบอำนาจหน้าที่ให้สมบูรณ์ด้วยความพอใจ 9) งานที่มอบอำนาจหน้าที่ควรอยู่บนพื้นฐานของความสนใจของบุคลากร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิจัยพบว่า ด้านการมอบหมายอำนาจหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งองค์ประกอบนี้เป็นองค์ประกอบที่ส่งผลมากที่สุดต่อการบริหารองค์กร ดังนั้นจึงสามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหารและพัฒนาหน่วยงานนั้น

2. ผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปกำหนดเป็นแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครูโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยปรับปรุงองค์ประกอบในการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานนั้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาตัวชี้วัดแต่ละตัวแปรขององค์ประกอบการเสริมสร้างพลังอำนาจครูเพื่อให้ได้แบบประเมินผลการปฏิบัติงานที่ได้มาตรฐานครอบคลุมทุกมิติ

2. จากการวิจัย พบว่า ความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ ด้านการสร้างบรรยากาศสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อนำมาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านการสร้างบรรยากาศมีความต้องการจำเป็น เป็นลำดับที่ 3 ดังนั้น ควรศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับด้านนี้เพิ่มเติมและให้ความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. (2542). *กระบวนการเรียนรู้และยุทธศาสตร์การเรียนรู้*. เดอะมาสเตอร์ กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์ จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กษม โสมศรีแพง. (2554). *การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก*. [ดุชนิพนธ์ปริญญาเอกไม่มีการตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กัลยารัตน์ ชีระธนชัยกุล. (2557). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. ส.เอเชียเพรส.
- กาญจนา มีศิลปิกภัย. (2556). *ความรู้เบื้องต้นและทฤษฎีการสื่อสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 5). มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- คชาวุธ สิทธิโชคสกุล. (2557). *แรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- จุฑารัตน์ บันดาลสิน. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานเป็นทีมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลผลิตในงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสังกัดกองทัพบก*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เฉลิมชัย แก้วมณีชัย. (2556). *การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกที่ไม่มีการตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2551). *พฤติกรรมองค์กร*. บริษัท วี.พริ้นท์.
- นวิยา ผ่องพรรณ. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานเป็นทีมและการธำรงรักษาบุคลากรกับความตั้งใจคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลของรัฐในกรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- วิเชียร วิทย์อุดม. (2558). *ทฤษฎีองค์การ*. ธนัชการพิมพ์.
- สุพัตรา ทิพย์ท่ามา. (2557). *แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ
ประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด¹

The Performance of School Administrators Affecting
Teacher's Teaching Efficiency Under
The Secondary Education
Service Area Office Roi Et²

ชานนท์ กุสุริย์³

Chanon Kusuri⁴

วิชิต กำมันตะคุณ⁵

Wichit Kammantakhun⁶

¹บทความวิจัยนี้นำเสนอจากงานวิจัย เรื่องการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ
ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

²The Performance of School Administrators Affecting Teacher's Teaching Efficiency
Under The Secondary Education Service Area Office Roi Et

³นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏร้อยเอ็ด, ผู้วิจัย, E-Mail: chanon_Kus@rw.ac.th

⁴Students of the master's in education, Educational Administration Program,
Roi Et Rajabhat University, Researcher

⁵ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, E-Mail: wichit.reru@gmail.com

⁶Assistant Professor, the Master in Education, Educational Administration Program,
Roi Et Rajabhat University

Received: 20 ก.ค. 2566

Revised: 10 ส.ค. 2566

Accepted: 14 ส.ค. 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด 2) ศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด และ 4) สร้างสมการพยากรณ์การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 18 คน และครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด จำนวน 317 คน รวม 335 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 2 เท่ากับ 0.984 และตอนที่ 3 เท่ากับ 0.970 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและสร้างสมการเพื่อพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 2) ประสิทธิภาพการสอนของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 3) ความสัมพันธ์ระหว่าง การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .931 4) การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ร้อยละ 66.20 เมื่อเพิ่มด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรมเข้าไป มีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 77.80 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 11.60 เมื่อเพิ่มด้านการบริหารงานชุมชนและเครือข่ายเข้าไป มีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 82.20 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 4.40 เมื่อเพิ่ม ด้านการบริหารวิชาการและความเป็นผู้นำทางวิชาการ เข้าไป มีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 85.60 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 3.40 และเมื่อเพิ่มด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพเข้าไป มีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 86.80 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 1.20 ดังนั้น การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้านจึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การปฏิบัติงาน, ประสิทธิภาพการสอน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

Abstract

This research is a qualitative research which aimed to 1) study the performance of school administrators under the Office of Secondary Educational Service Area Roi Et. 2) study teacher's teaching efficiency under the Office of Secondary Educational Service Area Roi Et. 3) study the relationship between the performance of school administrators and teacher's teaching efficiency under the Office of Secondary Educational Service Area Roi Et and 4) create forecasting equations of the performance of school administrators and teacher's teaching efficiency under the Secondary Educational Service Area Office Roi Et. The research instrument used for data collection was a five rating scales questionnaire with reliabilities of Cronbach's alpha coefficient of the second part was 0.930 and the third part was 0.910. The statistical techniques employed

in data analysis were percentage, mean, standard deviation and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient. Regression equations were created for predicting dependent variables through Stepwise Multiple Regression analysis.

The research findings were as follows: 1) the performance of school administrators under the Office of Secondary Educational Service Area Roi Et was at the highest level. When considering each aspect, it was found that all of 5 aspects were at the highest level. 2) the study of teacher's teaching efficiency under the Office of Secondary Educational Service Area Roi Et was at the highest level. When considering each aspect, it was found that all of 5 aspects were at the highest level. 3) the relationship of performance of school administrators and teacher's teaching efficiency under the Office of Secondary Educational Service Area Roi Et, overall the relationship was very positive at the .01 level of significance ($r = .931$) 4) the performance of school administrators affecting teacher's teaching efficiency under the Office of Secondary Educational Service Area Roi Et in school management which was affecting the teaching efficiency of teachers 66.20%. By added strategic change and innovation management the value was 77.80% which increased for 11.60%. By adding community and network management, the value was 82.20% which increased for 4.40 %. By adding academic and academic leadership management, the value was 85.60 which increased for 3.40% and by adding self-development and professional development, the value was 86.80 which increased for 1.02%. Therefore, all of 5 aspects of performance of school administrators affected at the .01 level of significance to teacher's teaching efficiency.

Keywords: Performance, Teaching Efficiency, The Secondary Educational Service Area office Roi Et

บทนำ

การจัดการศึกษาของไทย เป็นการจัดการที่เน้นโครงสร้างการบริหารงานที่มีการบังคับบัญชาที่มากขึ้น และกระบวนการบริหารที่รวมอำนาจการตัดสินใจในชั้นสั่งการไว้ที่ส่วนกลาง ถึงแม้ว่าจะมีการแบ่งอำนาจความรับผิดชอบให้แก่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น แต่การจัดการศึกษายังอยู่ภายใต้การควบคุมด้วยระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สั่งตรงมาจากส่วนกลาง ทำให้รูปแบบของการจัดการศึกษามีลักษณะเดียวกันทั่วประเทศ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและความต้องการของแต่ละชุมชน แต่ด้วยแรงผลักดันและกระแสเรียกร้องวิกฤตเศรษฐกิจและการเมืองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะของการปฏิรูปหลายด้าน ทั้งด้านการเมือง สังคมและการศึกษา จุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการเมือง ได้แก่ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และได้ส่งผลต่อการปฏิรูปการศึกษาด้วยโดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่สำคัญคือ มาตรา 81 กำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อใช้เป็นแม่บทของการบริหารและการจัดการศึกษาอบรมให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ โดยเน้นหลักการกระจายอำนาจ เอกภาพเชิงนโยบายและมาตรฐานการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนและยึดหลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนทุกคน ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมและให้มีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หลักการเหล่านี้ส่งผลให้มีบทบัญญัติที่จะนำไปสู่การปฏิบัติพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้านการบริหารและการจัดการศึกษากำหนดให้มีกระทรวงเดียวรับผิดชอบ กำกับการศึกษาทุกระดับทุกประเภท ให้มีเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐานการศึกษา มีองค์กรบริหารการศึกษาส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นที่เรียกว่าเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยไม่มีหน่วยงานส่วนภูมิภาค โดยหน่วยงานส่วนกลางจะทำหน้าที่ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและแผน ด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา ด้านการสนับสนุนทรัพยากร และด้านการกำกับติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา

ศิลปะและวัฒนธรรม ของหน่วยงานในระดับปฏิบัติ คือ เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา (เสนห์ แดงทอง, 2542) ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาทำให้พลเมืองของประเทศเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถอันจะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่ตนเองและประเทศชาติ ดังนั้นประเทศใดที่ประชาชนได้รับการศึกษากันอย่างเท่าเทียมทั่วถึง ประเทศนั้นย่อมมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม การศึกษาจึงเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ไม่มีเครื่องมือหรือเทคโนโลยีใด ๆ ที่จะใช้พัฒนาชีวิตคนให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากกว่าการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยทำให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิต (นพพร ลำสัน, 2559) ในการจัดการศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะจะมีผลต่อคุณภาพของนักเรียนที่สถาบันการศึกษาผลิตออกไป ซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงต่อสังคมและประเทศชาติ ทั้งนี้เพราะกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ นอกจากจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจมีแนวทางในการคิดเป็นทำเป็นแล้ว การสอนที่มีคุณภาพยังทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่ผู้เรียนกำลังเรียนอยู่ด้วย (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2527) นอกจากครูจะมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการสอนแล้วผู้บริหารสถานศึกษาก็เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา โดยมีความสัมพันธ์ตามตำแหน่ง บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบ ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้นำ ต้องเอาใจใส่ในการทำงานของครู ต้องให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ ความตระหนัก เจตคติ และความร่วมมือในการปฏิบัติงาน เพื่อสนองต่อเป้าหมายของการจัดการศึกษา ดังนั้นผลลัพธ์ของสถานศึกษาจึงเกิดจากการปฏิบัติงานของครู (ลวันรัตน์ ชัยกิจธนาภรณ์, 2560) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ ไพฑูรย์สินลาร์ตัน (2557) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู ซึ่งสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางแห่งพฤติกรรมของโรงเรียนเป็นจุดแห่งการเปลี่ยนแปลง และริเริ่มสิ่งต่าง ๆ ผู้บริหารจึงควรริเริ่มปรับเปลี่ยนบทบาทและพฤติกรรมของตนเอง โดยการให้เกียรติ ยอมรับในความแตกต่างของแต่ละบุคคลและให้การสนับสนุนช่วยเหลือครู เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานทางการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาและความก้าวหน้าที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการจัด

การศึกษา หากผู้บริหารและครูร่วมมือร่วมใจจะก่อให้เกิดความสามัคคี ทำให้สามารถปฏิบัติงานทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้เกิดความเจริญที่ยั่งยืนในสถานศึกษานั้น ๆ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ในภาพรวมมีอยู่ในระดับสูง (ธนภัทร วันทาพงษ์, 2559) แต่ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 ของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด พบว่า มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษาน้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศในทุกรายวิชา และนักเรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ สาเหตุเพราะครูยังไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามมาตรฐานของหลักสูตรชาติเทคนิคในการสอน ขาดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนไม่ตอบโจทย์เรื่องทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่กำหนดในหลักสูตร อัตราค่าจ้างครูก็ยังขาดแคลนครูในบางสาขา ส่งผลให้ครูสอนไม่ตรงกับสาขา รวมถึงผู้บริหารบางสถานศึกษามีการกำกับติดตามที่ยังไม่ทั่วถึง ทำให้ครูที่ประสบปัญหาในสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด เพื่อใช้เป็นสารสนเทศ สำหรับการพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิภาพการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรพยากรณ์

การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการ

1. ด้านการบริหารวิชาการ และความเป็นผู้นำทางวิชาการ
2. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา
3. ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรม
4. ด้านการบริหารงานชุมชนและเครือข่าย
5. ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ

ตัวแปรเกณฑ์

ประสิทธิภาพการสอนของครู

1. ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน
2. ด้านการใส่ใจในงานสอน
3. ด้านการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก
4. ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเรียนรู้
5. ด้านการใช้กิจกรรมการสอนที่หลากหลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 134 คน และครูจำนวน 2,332 คน รวมจำนวนทั้งหมด 2,466 คน (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด, 2565)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 18 คน และครูจำนวน 317 คน รวมจำนวนทั้งหมด 335 คน กำหนดขนาดของกลุ่ม ตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) การได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่างผู้วิจัยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วนตามขนาดของโรงเรียน การเลือก กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้ตารางเลขสุ่ม (สำนักงานนโยบายและ วิชาการสถิติ, ออนไลน์) จนครบ 335 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 3 ตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ รายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ผู้อำนวยการ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นแบบ มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Type)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นแบบมาตรฐาน ส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Type)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอนหนังสือขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในกรณีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารโดยตรง
2. นำหนังสือขอความร่วมมือและขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามส่งถึงผู้อำนวยการโรงเรียนและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและขอความกรุณาให้ทางโรงเรียนส่งกลับภายใน 15 วัน หลังจากได้รับแบบสอบถาม
3. ในกรณีไม่ได้รับแบบสอบถามกลับคืน ผู้วิจัยจะติดตามทางโทรศัพท์โดยขอรับกลับคืนด้วยตัวเอง
4. นำแบบสอบถามที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกระทำข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบของแบบสอบถามในแต่ละตอนมาวิเคราะห์
 - 1.2 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปบันทึกข้อมูลและทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป
2. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยคำนวณหา ค่าความถี่ และร้อยละ
3. วิเคราะห์ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. วิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการสอน ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. วิเคราะห์หาสัมพันธระหว่างการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์

6. วิเคราะห์หาตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพ โดยศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ปีการศึกษา 2564 จำนวน 335 คน ได้รับกลับคืนครบจำนวน คิดเป็นร้อยละ 100 จำแนกตาม เพศ อายุ ตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา รายละเอียด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 76.70 เป็นเพศชาย จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 23.30 ตำแหน่งครู จำนวน 313 คน คิดเป็นร้อยละ 93.40 ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 6.60 ประสบการณ์ในการทำงานมากที่สุดในช่วง 1-5 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 14.60 ประสบการณ์ในการทำงานในช่วง 6-10 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 11.60 ประสบการณ์ในการทำงานในช่วง 11-15 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 11.90 และประสบการณ์ในการทำงานในช่วง 16 ปี ขึ้นไป จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 61.80 ขนาดสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และขนาดสถานศึกษาเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 26.57

2. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 1

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา โดยรวม

การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติงาน	ลำดับ
1. ด้านการบริหารวิชาการและความเป็นผู้นำทางวิชาการ	4.66	0.33	มากที่สุด	2
2. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	4.65	0.32	มากที่สุด	3
3. ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรม	4.57	0.49	มากที่สุด	5
4. ด้านการบริหารงานชุมชนและเครือข่าย	4.63	0.33	มากที่สุด	4
5. ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ	4.67	0.32	มากที่สุด	1
โดยรวม	4.64	0.28	มากที่สุด	

จากตาราง 1 พบว่า การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ด้านการบริหารวิชาการและความเป็นผู้นำทางวิชาการ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการบริหารงานชุมชนและเครือข่าย และด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรม เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า

ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษาพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษานำความรู้ ความสามารถ ทักษะที่ได้จากการพัฒนาตนเองและวิชาชีพมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา 3) ผู้อำนวยการสถานศึกษามีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้และจัดการศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษามีการสร้างและสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ด้านการบริหารวิชาการและความเป็นผู้นำทางวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษามีการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษามีการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา หรือการนำสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดและสร้างนวัตกรรมได้ 3) ผู้อำนวยการสถานศึกษามีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครู โดยส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาสามารถพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ วางแผน ตรวจสอบ ทบทวน จัดทำ และพัฒนาหลักสูตร และผู้อำนวยการสถานศึกษาสามารถปฏิบัติการสอน พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ วัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการดำรงชีวิตในปัจจุบันและอนาคต

ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษาสามารถบังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรในสถานศึกษาได้ 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนให้มีโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา 3) ผู้อำนวยการสถานศึกษาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาส่งเสริมการใช้ทักษะภาษาไทยและภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นอย่างเหมาะสม

ด้านการบริหารงานชุมชนและเครือข่าย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษามีการจัดระบบให้บริการในสถานศึกษา 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษาสร้างและพัฒนาความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์กับผู้เรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้อง ชุมชนและเครือข่าย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ดูแลช่วยเหลือและพัฒนา

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และผู้อำนวยการสถานศึกษาให้บริการด้านวิชาการแก่ชุมชนและงานจิตอาสา เพื่อสร้างเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้แก่ผู้เรียน สถานศึกษาและชุมชน 3) ผู้อำนวยการสถานศึกษาประสานความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่ายในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาประสานความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่าย ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ข้อ และอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษากำหนดนโยบาย แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาสถานศึกษาร่วมกับครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่าย 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษาสร้างการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีมในการบริหารการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมในสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน 3) ผู้อำนวยการสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีสมรรถนะและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในอนาคต ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษามีการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานในการกำหนดนโยบาย แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางเชิงรุกในการพัฒนาสถานศึกษาและคุณภาพผู้เรียน

3. การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 2

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพการสอนของครูโดยรวม

การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติงาน	ลำดับ
1. ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน	4.63	0.41	มากที่สุด	3
2. ด้านการใส่ใจในงานสอน	4.66	0.41	มากที่สุด	2
3. ด้านการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก	4.73	0.33	มากที่สุด	1
4. ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเรียนรู้	4.57	0.36	มากที่สุด	4
5. ด้านการใช้กิจกรรมการสอนที่หลากหลาย	4.56	0.39	มากที่สุด	5
โดยรวม	4.63	0.28	มากที่สุด	

จากตาราง 2 พบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านการ จัดการเรียนการสอนเชิงรุก ด้านการใส่ใจในงานสอน ด้านการสร้างความชัดเจนใน บทเรียน ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเรียนรู้ และด้านการใช้กิจกรรมการ สอนที่หลากหลาย เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า

ด้านการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ แรก ได้แก่ 1) ครูส่งเสริม ให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด 2) ครูสร้างประสบการณ์ตรง แก่ผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ 3) ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถค้นพบความรู้และ เกิดประสบการณ์ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการ ร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง

ด้านการใส่ใจในงานสอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นราย ข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ครูใส่ใจพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะดำเนินการสอน 2) ครูมีการวางแผนการทดสอบ ความรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 3) ครูเลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ เหมาะสมกับจุดประสงค์ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อนำมาพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และครู ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ครูมีการหากิจกรรมที่สร้างความสนใจของผู้เรียนและเชื่อมโยงไปสู่บทเรียนที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนดียิ่งขึ้น 2) ครูทำให้บทเรียนชัดเจนขึ้นโดยการยกตัวอย่างหรือสาธิตประกอบการจัดการเรียนรู้ 3) ครูแจ้งให้ผู้เรียนได้ทราบถึงขอบข่ายของเนื้อหาที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูนำเอาความรู้และทักษะที่ผู้เรียนมีอยู่เดิมมาสัมพันธ์กับบทเรียนที่ครูกำลังสอน

ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรับทราบความก้าวหน้าของตนเองในการเรียนเป็นระยะ ๆ 2) ครูดูแลผู้เรียนในขณะที่ผู้เรียนปฏิบัติงานและตรวจสอบความก้าวหน้าในการทำงานของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ 3) ครูเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูเลือกใช้การวัดผลและประเมินผลหลายรูปแบบเพื่อให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้องและครอบคลุมเนื้อหา

ด้านการใช้กิจกรรมการสอนที่หลากหลาย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ครูมีการให้รางวัลและการเสริมแรงต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น 2) ครูมีการนำเสนอวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 3) ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และครูมีการบรรยาย การใช้คำถาม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และครูมีการบรรยาย การใช้คำถาม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา กับ ประสิทธิภาพ การสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับมาก ($r_{xy}=.931^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์ระดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

ด้านการบริหารวิชาการและความเป็นผู้นำทางวิชาการ ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ด้านการบริหารงานชุมชนและเครือข่าย และด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรม ตามลำดับ

5. การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา (X_2) ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดร้อยละ 66.20 เมื่อเพิ่มด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรม (X_3) จะมีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 77.80 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 11.60 เมื่อเพิ่มด้านการบริหารงานชุมชนและเครือข่าย (X_4) เข้าไปจะมีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 82.20 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 4.40 เมื่อเพิ่มด้านการบริหารวิชาการและความเป็นผู้นำทางวิชาการ (X_1) เข้าไปมีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 85.60 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 3.40 และเมื่อเพิ่มด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ (X_5) เข้าไปมีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 86.80 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 1.20 ดังนั้น การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการทั้ง 5 ด้านที่กล่าวมานี้ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เขียนเป็นสมการพยากรณ์ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = .286 + .183X_2 + .189 X_3 + .197 X_4 + .216 X_1 + .153 X_5$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_y = .205Z_{X2} + .330Z_{X3} + .234Z_{X4} + .255Z_{X1} + .175Z_{X5}$$

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ผู้วิจัยนำประเด็นข้อค้นพบสำคัญและนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารนำความรู้ ความสามารถ ทักษะที่ได้จากการพัฒนาตนเองและวิชาชีพมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ดังที่ ไพศาล ชาลสูงเนิน (2542) ชี้ว่าพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนสามารถพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานในโรงเรียนได้ โดยพฤติกรรมการบริหาร ด้านการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและการฝึกอบรมด้านการปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกัน และด้านการตัดสินใจ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัย

2. ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด ครูสร้างประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถค้นพบความรู้ และเกิดประสบการณ์ ครูมีกระบวนการส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเองมากที่สุด อีกทั้งครูส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งให้ผู้เรียนสามารถอภิปรายสะท้อนความคิดของตนเองได้โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ดังที่ หทัยชนก แซ่เฮ้า (2560) ชี้ว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ การศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู จึงเป็นสิ่งที่ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรให้ความสำคัญ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สมรักษ์ กิจเดช (2544) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงาน

นิเทศของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่จังหวัดนครปฐม มีข้อสรุปผลการศึกษา ดังนี้ ประสิทธิภาพการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่จังหวัดนครปฐมทั้งภาพรวมและแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยประสิทธิภาพการสอนด้านการทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรก และประสิทธิภาพการสอนด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียนอยู่ในระดับมากเป็นลำดับสุดท้าย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงสุด โดยด้านที่มีความสัมพันธ์ระดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการบริหารวิชาการและความเป็นผู้นำทางวิชาการ ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ด้านการบริหารงานชุมชนและเครือข่าย และด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรมตามลำดับ ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จทางด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา องค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จในอันดับต้น ๆ นั่นคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาสามารถบังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรในสถานศึกษาได้ มีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนให้มีโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษามีการบริหารงานบุคคล บริหารงบประมาณและบริหารทั่วไปของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย และ มีการบริหารกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ส่งเสริมและพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ให้มีสมรรถนะเต็มตามศักยภาพ

4. การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด จากตัวแปรทั้งหมด 5 ตัวแปร มีตัวแปรที่ทดสอบแล้วมีความสามารถในการพยากรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 5 ตัวแปร ตามลำดับ คือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรม ด้านการบริหารงานชุมชน

และเครือข่าย ด้านการบริหารวิชาการและความเป็นผู้นำทางวิชาการ และด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรือพยากรณ์ร้อยละ 86.80 อภิปรายได้ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นตัวแปรแรกที่เข้าสู่สมการมีค่าอำนาจการพยากรณ์ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ผู้อำนวยการสถานศึกษาสามารถบังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรในสถานศึกษาได้ สามารถจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนให้มีโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Campbell (1971) กล่าวว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาไว้ว่าเป็นการจัดการแผนยุทธศาสตร์ในสถาบันการศึกษา เพื่อให้ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างแท้จริง ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรม เป็นตัวแปรที่สองที่เข้าสู่สมการพยากรณ์มีค่าอำนาจการพยากรณ์เกิดขึ้นร้อยละ 77.80 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ผู้อำนวยการสถานศึกษากำหนดนโยบาย แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาสถานศึกษาร่วมกับครูคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่าย ผู้อำนวยการสถานศึกษาสร้างการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีมในการบริหารการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมในสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีสมรรถนะและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในอนาคต และผู้อำนวยการสถานศึกษามีการนำนโยบาย แผน กลยุทธ์ในการพัฒนาสถานศึกษาไปปฏิบัติ ส่งเสริม สนับสนุน กำกับและติดตามให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยสิทธิ์ เถลิ้มมีประเสริฐ (2544) กล่าวว่า การบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรมคือ แนวทางหรือวิธีการทำงานที่ดีที่สุดเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย พันธกิจและวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ด้านการบริหารงานชุมชนและเครือข่ายเป็นตัวแปรที่สามที่เข้าสู่สมการพยากรณ์มีค่าอำนาจการพยากรณ์เกิดขึ้น ร้อยละ 82.20 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่ผู้อำนวยการสถานศึกษามีการจัดระบบให้บริการในสถานศึกษา โดยสร้างและพัฒนาความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์กับผู้เรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้อง ชุมชน และเครือข่าย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ดูแลช่วยเหลือและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนและให้บริการด้านวิชาการแก่ชุมชนและงานจิตอาสา

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพลาะ กาญจนสิงห์ (2551) กล่าวว่าการบริหารงานชุมชนและเครือข่าย คือ การทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาให้ก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพสูง ด้านการบริหารวิชาการและความเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นตัวแปรที่สี่ที่เข้าสู่สมการพยากรณ์มีค่าอำนาจการพยากรณ์เกิดขึ้นร้อยละ 85.60 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ผู้อำนวยการสถานศึกษามีการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา หรือการนำสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดและสร้างนวัตกรรมได้ มีกรณีศึกษา กำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543) กล่าวว่า การบริหารวิชาการและความเป็นผู้นำทางวิชาการ คือ การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ เป็นตัวแปรที่ห้าที่เข้าสู่สมการพยากรณ์มีค่าอำนาจการพยากรณ์เกิดขึ้นร้อยละ 86.80 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ผู้อำนวยการสถานศึกษาพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อให้ความรู้ ความสามารถ ทักษะโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ผู้อำนวยการสถานศึกษานำความรู้ ความสามารถ ทักษะที่ได้จากการพัฒนาตนเองและวิชาชีพมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษามีส่วนร่วม และเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ตรีพร ชุมศรี (2548) กล่าวว่า การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ คือ การที่บุคคลพัฒนาขีดความสามารถของตนโดยผ่านการจัดการและความพยายามของตนเอง โดยสามารถปรับปรุงแก้ไขตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ และทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้มีคุณภาพประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจแก่องค์การ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ แต่กลับเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารสถานศึกษา โดยยึดหลักการเปลี่ยนแปลงและนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการบริหารสถานศึกษา

2. จากการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครู ด้านการใช้กิจกรรมการสอนที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการสอนของครูที่ต้องเน้นการจัดกิจกรรมการสอนที่หลากหลาย และให้ความสำคัญกับการนำเทคนิคการสอนในรูปแบบต่าง ๆ มาใช้จัดกิจกรรมการสอนในชั้นเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรทำการวิจัยพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาเพื่อนำไปใช้พัฒนาการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาให้สูงขึ้น

2. ควรศึกษาการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในจังหวัดอื่น ๆ

3. ควรทำการศึกษาการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา ด้วยระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากหลาย ๆ พื้นที่ ในสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี เพื่อให้ได้ผลวิจัยเชิงลึกที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งในแง่ปัจจัยเงื่อนไขกระบวนการ ยุทธศาสตร์ และผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชัยสิทธิ์ เถลิงมีประเสริฐ. (2544). *มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 Hurdles* กับการจัดทำงบประมาณระบบใหม่. *ธีระพลและไซเท็กซ์*.
- ตรีพร ชุมศรี. (2548). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ ความสามารถของตนเอง และอิทธิพลระหว่างบุคคล กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นภาคใต้*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนภัทร วันทาพงษ์. (2016). ปัจจัยสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. *Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University*, 13(60), 141-150.
- นพพร ลำสัน. (2559). *ภาวะผู้นำและสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา*. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 2(2), 136-149.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). *การบริหารงานวิชาการ*. บริษัท พิมพ์ดีจำกัด.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2557). *เติบโตตามศักยภาพสู่ศตวรรษที่ 21 ของการศึกษาไทย*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพเราะ กาญจนสิงห์. (2551). *แนวทางพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ลัณรัตน์ ชัยกิจธนาภรณ์. (2560). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท*. *วารสารศึกษาศาสตร์ ม.มร*, 5(1), 1-16.
- สมรักษ์ กิจเดช. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานในเทศของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่จังหวัดนครปฐม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เสน่ห์ แดงทอง. (2542). ภาพอนาคตทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาใน
ทศวรรษหน้า: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคลองตัน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท].
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. (2565). ข้อมูลสารสนเทศทาง
การศึกษา ประจำปีการศึกษา 2565. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
ร้อยเอ็ด.

หทัยชนก แซ่เฮ้า. (2560). กระบวนการนิเทศภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน
ของพนักงานครูสังกัดเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท].
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

Campbell. (1971). *Education Administration*. University of Michigan.

การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์

หลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์

วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์ เผยแพร่ผลงานทางวิชาการในรูปแบบบทความทางวิชาการ บทความวิจัย บทความทั่วไป บทความปริทัศน์ บทความหนังสือและบทความพิเศษ โดยบทความต้องไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่น ไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสาร และต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer Review) เพื่อให้บทความทุกชิ้นมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากลและนำไปอ้างอิงได้

การจัดเตรียมต้นฉบับเพื่อเสนอบทความ

1. ต้นฉบับจะต้องพิมพ์ตามรูปแบบและขนาดตัวอักษรตามหลักเกณฑ์วารสารฯ
2. บทความต้องเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ มีความยาว 10-15 หน้า
3. ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ชื่อสกุล หน่วยงานที่สังกัด หมายเลขติดต่อ และอีเมลล์ของผู้ประพันธ์อย่างชัดเจน
4. ต้นฉบับสามารถส่งได้ทางระบบ Online (Submission) แนบไฟล์เอกสาร Microsoft Word ผ่านหน้าเว็บไซต์ของวารสารฯ [https://so02.tci-haijo.org/index.php/Lawpol Journal](https://so02.tci-haijo.org/index.php/Lawpol%20Journal) หรือติดต่อกองบรรณาธิการ วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์ โดยกองบรรณาธิการจะนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินคุณภาพและความเหมาะสมก่อนการตอบรับตีพิมพ์
5. เมื่อบทความได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ในกรณีที่ผลการประเมินระบุให้ต้องปรับปรุงแก้ไข ผู้ประพันธ์จะต้องดำเนินการแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิกำหนดให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด
6. ภาษา ต้องเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ

7. ต้นฉบับ ต้องพิมพ์หน้าเดียวด้วยโปรแกรม Microsoft Word ขนาด A 4 ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดตัวอักษร 14 ระยะห่างระหว่างบรรทัด 1 ซม. ตั้งค่าหน้ากระดาษด้วยระยะห่างจากขอบกระดาษ ด้านบนและซ้ายมือ 1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม. ด้านล่างและขวามือ 1 นิ้ว หรือ 2.54 ซม. ใส่หมายเลขหน้ากำกับมุมบนขวาของทุกหน้า (ยกเว้นหน้าแรก)

8. จำนวนหน้า บทความมีความยาว 10-15 หน้า กระดาษขนาด A 4

9. ขนาด รูปแบบ และชนิดตัวอักษร รายละเอียดตามตารางข้างล่างนี้

รายละเอียด	ขนาดตัวอักษร	รูปแบบ	ชนิด
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)	18	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)	18	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อผู้ประพันธ์ (ภาษาไทย)	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อผู้ประพันธ์ (ภาษาอังกฤษ)	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ตำแหน่ง หน่วยงานที่สังกัด อีเมล (Footnote) (ภาษาไทย)	12	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
ตำแหน่ง หน่วยงานที่สังกัด อีเมล (Footnote) (ภาษาอังกฤษ)	12	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ/Abstract	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
เนื้อหาบทคัดย่อ	14	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
คำสำคัญ/Keywords	14	ชิดซ้าย	ตัวหนา
หัวข้อเรื่อง (ไม่ลำดับเลข)	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
หัวข้อย่อย	14	ชิดซ้าย	ตัวหนา
เนื้อเรื่อง	14	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
เอกสารอ้างอิง	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อตาราง (ระบุไว้บนตาราง)	14	ชิดซ้าย	ตัวหนา
ชื่อรูปภาพ (ระบุไว้ล่างรูปภาพ)	14	ชิดซ้าย	ตัวหนา

10. บทความต้นฉบับทุกเรื่องต้องประกอบไปด้วยส่วนประกอบดังนี้

10.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ สือถึงประเด็นหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อ ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 pt. ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

10.2 ชื่อผู้ประพันธ์ ต้องระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) ตำแหน่งงาน หน่วยงานที่สังกัด และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ที่เชิงอรรถ (Footnote) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

10.3 บทความ ถ้ามีแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยให้ใส่ในเชิงอรรถ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

10.4 บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน 250 คำ และคำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ 3-5 คำ

10.5 บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาหรือเหตุผลที่นำไปสู่ประเด็นการศึกษา พร้อมจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของบทความโดยสังเขป

10.6 เอกสารอ้างอิง ใช้รูปแบบตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (American Psychological Association Citation Style หรือ APA) ฉบับล่าสุด ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์ และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทคัดย่อหรือการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้าเอกสารนั้นยังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ ต้องระบุว่าการตีพิมพ์ (in press)

10.7 เนื้อเรื่อง

10.7.1 บทความวิจัย ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง (Title)
- ชื่อผู้ประพันธ์ (Author)
- บทคัดย่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract)
- คำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Keywords)
- บทนำ (Introduction)
- วัตถุประสงค์การวิจัย (Objective)
- กรอบแนวคิดการวิจัย (Framework)
- วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)
- ผลการวิจัย (Finding)

- สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)
- ข้อเสนอแนะ (Recommendation) (ถ้ามี)
- เอกสารอ้างอิง (Reference)

10.7.2 บทความทางวิชาการ ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง
- ชื่อผู้ประพันธ์
- บทคัดย่อ
- คำสำคัญ
- บทนำ
- เนื้อหา
- บทสรุป
- เอกสารอ้างอิง

10.7.3 บทความทั่วไป

- ชื่อเรื่อง
- ชื่อผู้ประพันธ์
- บทนำ
- เนื้อหา
- บทสรุป
- เอกสารอ้างอิง

10.7.4 บทวิจารณ์หนังสือ

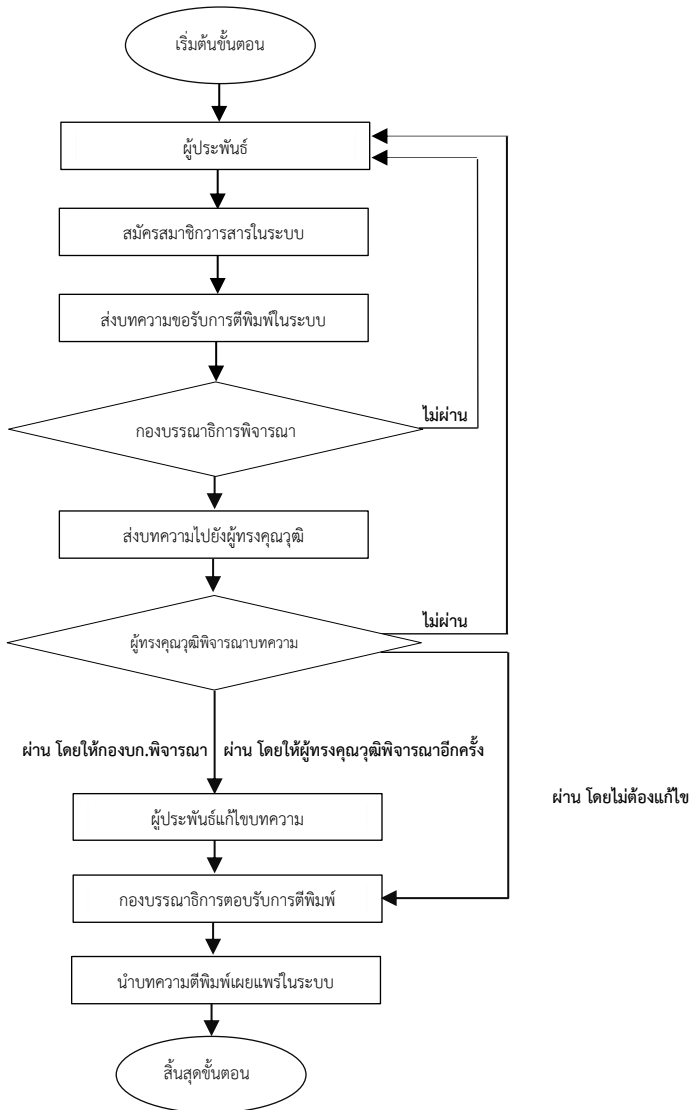
- ข้อมูลทางบรรณานุกรม
- ชื่อผู้วิจารณ์
- บทวิจารณ์

10.7.5 บทความปริทัศน์ (Article Review)

- ชื่อเรื่อง
- ชื่อผู้ประพันธ์
- คำสำคัญ
- บทนำ
- บทสรุป

11. ความคิดเห็นในบทความและงานเขียน ซึ่งตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นส่วนบุคคลของผู้ประพันธ์โดยอิสระ กองบรรณาธิการ วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป หากท่านประสงค์จะนำบทความหรืองานเขียนเล่มนี้ไปตีพิมพ์เผยแพร่ จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ประพันธ์ตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

ขั้นตอนการส่งบทความสำหรับผู้ประพันธ์

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ

จริยธรรมของบรรณาธิการ

- บรรณาธิการมีหน้าที่บริหารจัดการและดำเนินการจัดทำวารสารฯ ตามวัตถุประสงค์ของวารสารฯ
- บรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ตรวจสอบคุณภาพบทความ รับรองคุณภาพบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ และป้องกันบทความที่มีความซ้ำซ้อน (Plagiarism) กับวารสารฉบับอื่น
- บรรณาธิการมีหน้าที่รักษาความลับที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้มีส่วนได้เสียของวารสารฯ ทั้งที่เป็นผู้ประพันธ์และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- บรรณาธิการต้องให้เสรีภาพแก่ผู้ประพันธ์บทความในการแสดงความคิดเห็นตามหลักวิชาการ และคงไว้ซึ่งความถูกต้องของผลงานทางวิชาการ รวมทั้งต้องให้เสรีภาพแก่ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความในการประเมิน วิพากษ์ และให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ประพันธ์ เพื่อให้เกิดความถูกต้องและความสมบูรณ์ของบทความ
- บรรณาธิการต้องทำการชี้แจง แก่ไข ถอนบทความ และขอภัยด้วยความเต็มใจ กรณีเกิดข้อผิดพลาดในการจัดทำวารสารฯ

จริยธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

- ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องเป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญทางวิชาการตามศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับบทความที่ได้ทำการประเมิน
- ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องประเมินบทความ โดยปราศจากอคติหรือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้ประพันธ์บทความ
- ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องตรงต่อเวลาและรักษาความลับเกี่ยวกับบทความ ตลอดช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

จริยธรรมของผู้ประพันธ์บทความ

- ผู้ประพันธ์บทความที่ปรากฏชื่อในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในผลงานวิชาการจริง
- ผู้ประพันธ์บทความต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่ได้กำหนดไว้ในวารสารฯ
- ผู้ประพันธ์บทความต้องคิดวิเคราะห์ ค้นคว้า เรียบเรียง และอ้างอิงข้อมูลโดยผู้ประพันธ์เอง และไม่บิดเบือนข้อมูลหรือข้อเท็จจริงในบทความ
- ผู้ประพันธ์บทความต้องไม่คัดลอกผลงานของคนอื่น ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง โดยรับรองว่าผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ในวารสารฯ นั้นเป็นผลงานที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ในแหล่งใดมาก่อน

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
ศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์
ศาสตราจารย์ ดร.จันทน์ อดิวัฒนสิทธิ์
ศาสตราจารย์ ดร. กฤษ เพิ่มทันจิตต์
ศาสตราจารย์ ดร.ประภัศร์ เทพชาตรี
ศาสตราจารย์ ดร.เศกสรรค์ ยงวนิชย์
ศาสตราจารย์สำเรียง เมฆเกรียงไกร
รองศาสตราจารย์ ดร.เทพศักดิ์ บุญรัตน์พันธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.พิศาล มุกตารัศมี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุณีย์ กัลยาจิตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา เอ็มอัมหมัด
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย กษิติประดิษฐ์
รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรชนานันท์
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชา มารี เคน
รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ โชควรรกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
รองศาสตราจารย์สมชาย ปรีชาศิลปะกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.บุษอริ ยี่หะ
รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ บังเพลิง
รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธิรักษา
รองศาสตราจารย์ ดร.อพนันท์ พูลพุทธา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรภูมิ ปัดไธสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฬาพร เอื้อรักสกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริยา ล้าเลิศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติพร อำไพ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ต้นศิริคงคล	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภริดา ชัยรัตน์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ อาณี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ ดิษฐประณีต	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา รุจิเสถียรทรัพย์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพสิน ภู่อินาพันธุ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรจักษณ์ ช่อไม้ทอง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนมพัทธ์ สมิตานนท์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สายจันดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เชิงชาญ จงสมชัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.ภัทร ชมพุ่มิ่ง	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อาจารย์ ดร.กิตติกร สันคติประภา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.ปริชัย ดาวอุดม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.สุธิดา สองสีดา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
อาจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
อาจารย์ ดร.ภัทรพร วีระนาคนินทร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ ดร.ตรีเพชร จิตรมหีมา	มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น
อาจารย์ ดร.จิตต์โสภณ พิเชษฐ์ลดาภิรมณ์	มหาวิทยาลัยนครพนม
อาจารย์ ดร.วศิน สุขสมบูรณ์วงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สำนักงาน

กองบรรณาธิการ วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์

คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

113 หมู่ 12 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 45120

โทร. 0 4355 6036 โทรสาร 0 4355 6037

E-mail : law_pol.journal@reru.ac.th

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจวรรณ บุญโทแสง โทร. +668 3141 4811

เจ้าหน้าที่ประจำวารสาร : นางสาววาสนา เลิศมะเลา โทร. +669 2481 7805